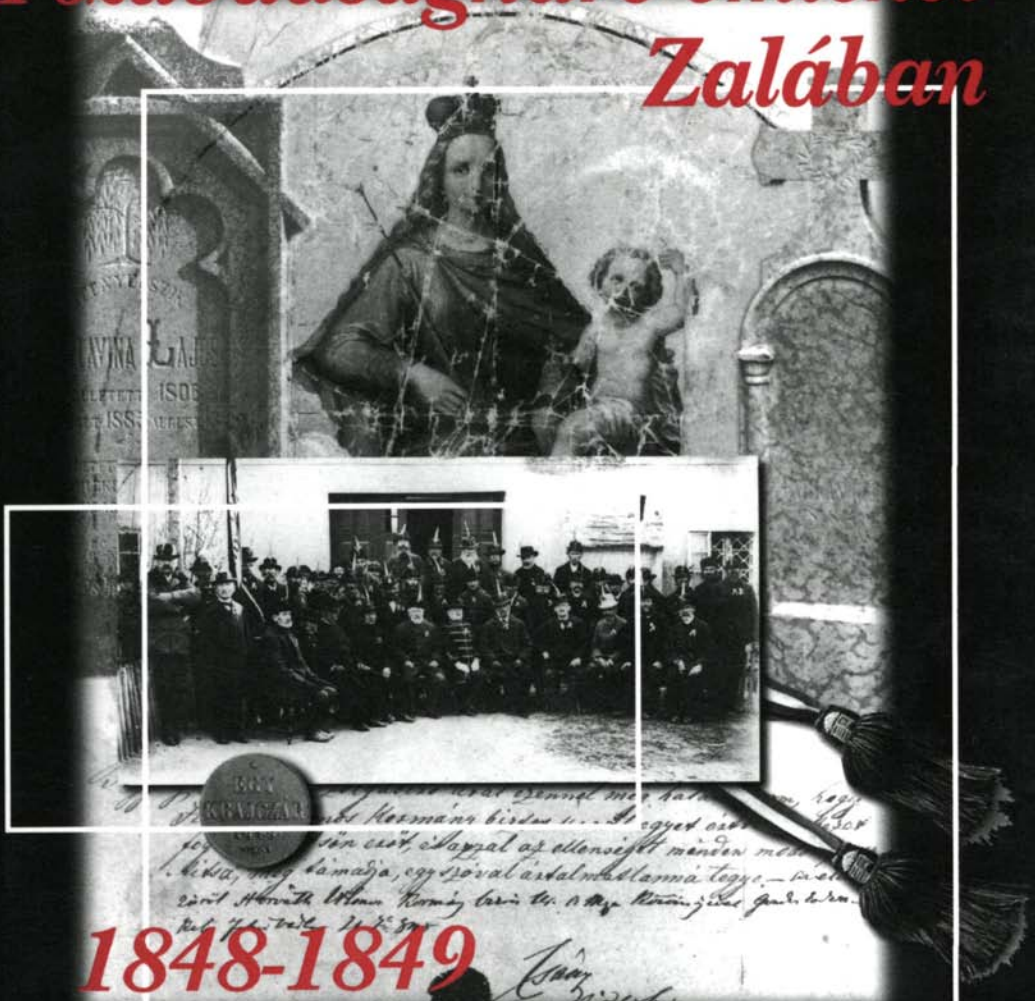
A szabadságharc emlékei Zalában

1848-1849

A szabadságharc emlékei Zalában 1848–1849

A szabadságharc emlékei Zalában 1848–1849

2. javított, bővített kiadás
Zalaegerszeg, 1999

Szerkesztő:
Béres Katalin

Vajda Lászlóné tanulmányát Hermann Róbert,
Béres Katalin tanulmányát Molnár András
lektorálta.

Technikai szerkesztő:
Vucskó János

Borítóterv:
Orbán Ildikó

Fotók:
Hohl Zoltán
Mazur Ildikó
Vucskó János

Kiadja a Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága

Felelős kiadó:
Vándor László

ISBN 963 7205 16 0

Kiadványunk az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulója alkalmából a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Millenniumi Titkársága és Zalaegerszeg Megyei Jogú Város támogatásával készült.

Nyomás: Zalai Nyomda Rt.
Felelős vezető: Czirkl György vezérigazgató

Tartalomjegyzék:

Előszó 7

Vajda Lászlóné:
1848–49 zalai kronológiája 9

Béres Katalin:
Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei Zala megyében 53
Helységnévmutató 166

Haász Gabriella – Kunics Zsuzsa – Megyeri Anna:
1848–1849 relikviái Zala megye múzeumaiban 169
Történeti dokumentáció 171
Újságok 203
Ikonográfia 205
Tárgyak 233
Fegyverek 242
Numizmatika 268
Papírpénzek 268
Fémpénzek 276
Emlékérmek 281

Fatér Bernadett:
Az 1848–49-es szabadságharc Zala megyében 283
Névmutató 309

Előszó

1998-ban, az 1848–49-es forradalom és szabadságharc 150. évfordulójának első évében jelent meg A szabadságharc emlékei Zalában című könyvünk, amelynek immár második, javított, bővített kiadását tartja kezében az Olvasó!

Első kiadásunkban a jubileumi évet megelőző időszak kutatási eredményeit összegeztük. Ám az elmúlt évben Zala megye és az ország tudományos műhelyeiben folyó munka gyümölcseként számos tudományos és ismeretterjesztő kiadvány, publikáció jelent meg a forradalom és szabadságharc zalai vonatkozásairól. Közgyűjteményeink raktárainak mélyéről újabb 48-as relikviák kerültek elő, sőt szerény gyarapodásról is számot adhatunk, hiszen a Göcseji Múzeum gyűjteményébe került a közismert, de eddig magántulajdonban lévő festmény, egy ismeretlen 19. századi festő Gasparics Márk kivégzését ábrázoló műve. Az évforduló megmozgatta a helyi közösségeket is. Megyeszerte emlékműveket, emléktáblákat avattak a szabadságharc résztvevői nevének megörökítésére; városainkban a neves zalai szereplők, Csány László, Gyulai Gaál Miklós, Inkey Kázmér, Csillagh László emlékének megőrzésére születtek köztéri alkotások. A Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság anyagi támogatása lehetővé tette, hogy a legrosszabb állapotban található honvédsírok megújuljanak, sőt a kutatások eredményeképpen újabb sírokat is felfedeztek.

Mindezen újdonságok számbavétele tette szükségessé a 2. javított, bővített kiadás elkészítését, mindenekelőtt a bibliográfia, valamint az emlékművek és honvédsírok adattárának kiegészítését, amellyel továbbra is a forradalom és szabadságharc zalai eseményei iránt érdeklődő közvélemény, elsősorban a pedagógusok és diákok tájékozódását szeretnénk segíteni.

Könyvünk megjelenését a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Millenniumi Titkársága és Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzatának anyagi támogatása tette lehetővé. Köszönet érte!

A szerkesztő

Vajda Lászlóné:

1848–49 zalai kronológiája

Bevezető

Éppen 25 éve – a forradalom és szabadságharc 125. évfordulójára készülve – kezdtem foglalkozni dr. Degré Alajos ösztönzésére, 1848 zalai eseménytörténetének kutatásával.

Az eltelt negyedszázad alatt új lendületet vettek az országos és helyi kutatások. Ma már igen nagy mennyiségű kiadott forrás, tanulmány vagy más feldolgozás áll rendelkezésünkre e nevezetes eseményről és az események kiemelkedő szereplőinek tevékenységéről. Az országos jelentőségű történésekről, személyekről korszerű szemléletű átfogó feldolgozások, összefoglaló kötetek és kronológiák segítik munkájukban az érdeklődő olvasót vagy a kutatni vágyót.

Helyi viszonylatban azonban nem ilyen kedvező a helyzet. Inkább csak szűkebb kutatói kör számára közismertek és elérhetők a jelentősebb zalai feldolgozások. Novák Mihály 1906-ban megjelent munkája, a Zalai Tükör 1974-es 1848-as különszáma, a Zalai Gyűjtemény 33, 35. és 36. köteteiben megjelent tanulmányok a hadtörténeti eseményekről, zalai honvédekről és jelesebb személyiségekről. Az események követése, a helyi és országos történések szinkronitásának, összefüggéseinek felismerése a nagyközönség számára ma is nehézségekbe ütközik.

E nehézségek kiküszöbölését kívánom szolgálni e kronológia összeállításával, amelyet a jelenlegi szakirodalmi ismereteink, valamint a legfontosabb levéltári források adatai alapján készítettem el.

A kronologikus sorrendbe szedett események, történetek természetesen a történelmi Zala megyére terjednek ki. A válogatásnál gondot okozott a szelektálás kényszere, így természetszerűleg előfordulhat, hogy mások számára fontosabb tények kimaradtak. A jobb felhasználhatóságot segítheti az események kapcsán a települések nevének nyomdatechnikai kiemelése. Az eseményeknél közvetlenül jelzett hivatkozást azonban csak a

még fel nem dolgozott levéltári forrásoknál alkalmaztam. A többi esetben a mellékelt irodalomjegyzék művei, tanulmányai adhatnak támpontot.

1848 január

Január 17. Zala megye közgyűlése utasította az országgyűlési követeit, Tolnay Károlyt és ifjabb Csúzy Pált, hogy vetessék fel a sérelmek közé az adminisztrátorok kinevezése által okozott törvénysértést.[1]

1848 február

Február 21. A megyegyűlés felszólította az országgyűlési követeket, hogy követeljék az adminisztrátori rendszer megszüntetését és a megye főispánjának, gróf Batthyány Imrének főispáni jogaiba való visszahelyezését. A megye ebben az ügyben a kancelláriához is feliratot intézett.[2]

1848 március

Március 15. A *Zalaegerszegen* tartott megyei közgyűlésen felolvasták a két zalai országgyűlési követ, Tolnay Károly és ifjabb Csúzy Pál jelentését, amelyben beszámoltak a *pozsonyi* diétán történt eseményekről. A közgyűlés résztvevői örömmel üdvözölték Kossuth március 3-i felirati javaslatát. Követeiknek küldött utasításukban szorgalmazták, hogy követeljék a cenzúra eltörlését, a sajtószabadságot, a népképviseleti rendszert és a magyar hadsereg országon kívüli dinasztikus célok érdekében történő felhasználásának megtiltását, valamint a magyar vezényleti nyelv bevezetését a magyar ezredeknél. Azt is javasolták, ha a főrendiház megakadályozná a felirat király elé jutását, a rendek táblája (alsótábla) külön követséggel vigye fel azt a királyhoz. Újból tiltakozott a megye az adminisztrátorok ellen, kérte elmozdításukat. A megyegyűlés Deák Ferenc *Pozsonyba* küldését javasolta. Elhatározták, hogy az alispán vezetésével felkeresik Deákot *Kehidán*, és felkérik a követi teendők ellátá-

sára. Még tartott a közgyűlés, amikor megérkezett István nádor és az országos rendek üzenete: „pártszinezet nélkül" Deák Ferenc megjelenését kívánják az országgyűlésen. Tolnay Károly magánleveléből – melyet Horváth János kamarás hozott *Pozsonyból* – értesültek a megyei közgyűlés tagjai az 1848. március 13-i *bécsi* forradalomról. E levél tartalmazta azt az üzenetet is, hogy mindkét zalai követ örömmel átadná a helyét Deák Ferencnek.[3]
Mivel a február 21-i feliratra nem kapott választ a megye a kancelláriától, úgy döntöttek, hogy nem fordulnak az adminisztrátorhoz, hanem maguk intézkednek és április 11-re közgyűlést hívnak össze, hogy a meghalt Kerkápoly István első alispán helyébe új alispánt választanak.[4]
Keszthely városa este megtudta a pesti forradalom hírét az onnan hazatérőktől.

Március 16. Deák Ferenc – aki közben *Zalaegerszegre* bejött – elfogadta a követi tisztséget.[5]

Március 17. Csány László levélben értesítette a megyei vezetőséget a *pesti* eseményekről.

Március 18. Tolnay Károly követ *Pozsonyban* e napon kelt levelében tudatta a megyével, hogy István főherceg Magyarország nádora gróf Batthyány Lajost kinevezte a magyar felelős minisztérium élére és megbízta a kormány alakításával.[6] A nádor levélben értesítette a megyét, hogy Batthyány rendeleteit hajtsák végre addig is, míg a kormány meg nem alakul.[7]
Batthyány Lajos felhívásában az alispánnak, a fő és szolgabíráknak kötelességévé tette, hogy a „közrendet és a belbékét" fenntartsák.[8]

Március 19. *Nagykanizsán* a pesti események hírére nagyszabású tömegdemonstrációra került sor: az ifjak nemzeti színű kokárdát tűztek a kalapjukra, letépték a sóház feletti kétfejű sast és magyar zászlókat raktak a helyére, átfestették a boltokon lévő Habsburg címereket. A városházára „Szabadság, egyenlőség, testvériség" feliratot helyeztek el. Délután 16 órakor a felső templomnál gyűlést tartottak, ahol szónokok magyarázták el a lelkes tömegnek az új vívmányokat.

Március 20. *Nagykanizsán* reggel taracklövésekkel köszöntötték a napot, egy mozsár azonban szétrobbant és a III. osztályos gimnazista Taródy Lászlót halálra sebesítette. Ő lett a forradalom első zalai halottja. „Te Deum"-ot tartottak a felső templomban. *Kanizsa* város tanácsa kiáltványt adott ki, melyben örömét fejezte ki az országgyűlés eddigi tevékenységével kapcsolatban. Az országgyűléshez címzett feliratban – pesti mintára – 12 pontban fogalmazták meg Albanich Flórián városbíró vezetésével a tizenhárom ezres város kívánságait. Ez csak 3 pontban tért el a pestitől: követelték a papi javak nemzeti javakká fordítását, a tanítói szabadság biztosítását és a szerencsejátékok eltörlését. A város 600 lakójának aláírásával ellátott kiáltványt az ország több városába is elküldték.

Március 21. *Zalaegerszeg* város közgyűlése – pesti mintára – ideiglenes polgári őrség (nemzetőrség) felállítását határozta el. Többen a közgyűlés tagjai közül azonnal beléptek a nemzetőrségbe. Így tett Csillagh László, Koppány Ferenc és Skublics István. A rendszabályok kidolgozására egy választmányt hoztak létre és nemzeti jelvény készítésével bízták meg az egerszegi gombkötőt.

Március 22. – Zala megye közgyűlése – miután ifj. Csúzy Pál lemondott Deák javára a követségről – megszavazta Deák Ferenc követté választását.[9]
– Csillagh Lajos alispán – félve a jobbágyok mozgolódásától – katonaságot kért Batthyány Lajostól.

Március 23. – Batthyány körlevélben javasolta a városokban őrsereg felállítását a „személy és vagyonbátorság" biztosítására. Egyben megküldte a megye elnökének a közteherviselésről, a papi tized és az úrbéri viszonyok megszüntetéséről szóló törvénycikkeket.[10]

Március 24. *Keszthelyen* a Georgicon növendékei létrehozták tanáruk, Reischer Endre vezetésével a „Zala megyei önkéntes csapatot" (nemzetőrség) Vezetőik: Kássa Lajos, Meleg Jenő és Szekovics Pál voltak.

Március 25. A *keszthelyi* eladósodott szőlőbirtokosok zsidók elleni fellépését a városi nemzetőrség megakadályozta.

Március 30. – A Zala megyei közgyűlés az országos hatóságok rendeletei alapján – kihirdettette a megye falvaiban az országgyűlés által már elfogadott, ám még nem szentesített törvényeket, így a cenzúra eltörlését, az új sajtótörvényt, a papi tized és az úrbéri viszonyok eltörlését, valamint a közteherviselésről szóló törvényt. Megválasztották a „megye belbékéjére felügyelő választmányt", elnöke Csillagh Lajos másodalispán lett. E bizottság tett javaslatot az állandó bizottmány tagjaira. Bizottságokat választottak, amelynek tagjai a népnek megmagyarázták az országgyűlésen hozott törvényeket. A megye felkérte a lelkészeket, hogy kövessenek el mindent a béke és a csend fenntartására.[11]
– *Szilvágy* és *Horváti* község jobbágyai megtagadták a robotot.

1848 április

Április 2. *Zalaegerszeg* város közgyűlése kisebb módosítással elfogadta a *kanizsai* tizenkét pontot. A módosítás lényege: a törvény előtti egyenlőséget csak a törvényesen elismert vallásfelekezetekre terjesszék ki.

Április 3. *Csáktornya* város ülése – a kanizsai 12 pont hatására – úgy döntött, hogy ők is feliratot intéznek az országgyűléshez.

Április 4. Széchenyi István gróf *pölöskei* jobbágyai is megtagadták a robot teljesítését.
Április eleje – *Alsólendván* megalakult a nemzetőrség.
– *Kanizsán* idősebbekből és fiatalokból álló külön nemzetőr szakaszok jöttek létre. A város díszes egyenruhát készíttetett nekik: vörös zsinóros szürke nadrágot, fekete zsinóros öngombos, búzavirágszín atillát, piros sújtásos zöld sapkát, amelynek rózsájában az „NŐ" (Nemzeti Őrség) betűket varrták.
– *Zalaegerszegen* Bertalan József őrnagy vezetésével gyakorlatoztak a nemzetőrök.
– *Keszthelyen* a grófi uradalom közbiztonságának megvédése is a nemzetőrség feladatai közé tartozott. Festetich Taszilo fegyverrel látta el a csapatot.

– Egyes falvakban megtagadták a nemzetőri szolgálatot. Félve, hogy külföldre viszik őket. Pl. ettől tartottak a *zalakoppányiak*, a *pusztamagyaródiak* és a *szentgyörgyvölgyiek*.

Április 9. *Zalabéren* zsidók elleni támadásra került sor.

Április 10. A Miniszteri Országos Ideiglenes Bizottmány (MOIB) Csány Lászlót és Széll Józsefet Vas megye alispánját kormánybiztosként kiküldte a Dunántúlra a „megtámadott személy és vagyonbiztonság" védelmére Zala, Vas és Veszprém megyébe. Erről a megyéket is értesítették, feladatul adva, hogy biztosítsák az izraeliták személy és vagyonbiztonságát.[12]

Április 11. A Zala megyei közgyűlés felhívta a figyelmet, hogy aki a törvényeket megsérti és mások tulajdonát veszélyezteti, keményen megbüntetik.[13]
A közgyűlés arra utasította a megyei tisztviselőket, hogy az adminisztrátor leveleit olvasatlanul küldjék vissza.[14]
Ezen az ülésen vált ismertté – az országgyűlési követek jelentéséből – a magyar minisztérium névsora. A zalai rendek nagy örömmel, éljenzéssel üdvözölték azt, hogy a király hajlandó *Pozsonyba* utazni és szentesíteni a törvényeket.[15]

Április 13. A *bellatinci* uradalomban – Gyika Jenő birtokán – a jobbágyok nem engedték a közös legelőn az uradalom birkáit legeltetni.

Április 15. A Batthyány kormány megfosztotta hivatalától a megyék élén álló főispáni helytartókat, így Zala adminisztrátorát Festetich Leó grófot is.
Április vége: – *Keszthelyen* már 300 fő volt a nemzetőrök létszáma. A *keszthelyi* premontrei gimnázium diákjai is beléptek a „Zala megyei önkéntes csapat" tagjai közé.
– Az áprilisi törvények kihirdetése előtt a megyében a parasztok több helyen is önkényeskedtek, így pl. *Bánokszentgyörgyön* és *Keresztúron* megtagadták a robotot. Mivel a jobbágyfelszabadításról szóló törvény csak május 1-jén lépett hatályba a *lenti* uradalom követelte a jobbágyoktól a füstpénz és a robot 4 hóra eső részét. De a falvak – Márokföld, Alsóerzsébet, Kerkaújfalu, Kerkanémetfalu, Kerkakutas, Kálócfa, Csöde – ezt megtagad-

ták. *Molnári* és *Tótszerdahely* parasztjai idősebb Csúzy Pál birtokán – a közös legelőről elhajtották az uraság birkáit és a haszonbérben bírt urasági földeket a magukénak nyilvánították. Mivel ezt többször is megtették, Csány László katonaságot rendelt ki ellenük. A községek végül megtérítették az uraság kárát. Megyeszerte sikerült rávenni a parasztokat, hogy legalább a tavaszi vetést elvégezzék.

1848 május

Május 1. *Keszthelyen* a városi közgyűlésen felolvasták az 1848-as törvények egy részét, s megválasztották a tisztújítást vezető választmány tagjait. Köztük volt Sebessy Kálmán premontrei tanár is.[16]

Május 8. A Zala megyei választmány népképviseleti ülésen ismertette az áprilisi törvényeket. A *Zalaegerszegen* – a Megyeház előtti téren – tartott ülésre minden községből jöttek küldöttek. A népgyűlésen Batthyány Imre főispán elnökölt. Tolnay Károly követ beszámolt az országgyűlésen történtekről. Ekkor választották meg a kb. 1000 fős megyei Állandó Bizottmányt (későbbiekben ÁB), mint a legfőbb végrehajtó hatalmat gyakorló testületet. A megye megköszönte Tolnay Károlynak és Csúzy Pálnak követi tevékenységét és külön Deák Ferencnek a törvényalkotásban kifejtett munkáját. A népképviseleti választások előkészítésére a megyét 9 választókerületre osztották.[17]

Május 9. – Az Állandó Bizottmány a meghalt Kerkápoly István első alispán helyére Csillagh Lajos eddigi másodalispánt választotta meg. A másodalispáni széket pedig Horváth Vilmos foglalta el.
– Az ÁB kerületi törvényszéket állított fel. *Sümegen, Keszthelyen, Kanizsán, Egerszegen, Lendván* és *Csáktornyán* a büntetőügyek intézésére. Külön kiemelték, hogy ezeket ne az uradalmi épületekben helyezzék el, mert úgy „a népben könnyen azon aggodalom gerjedne, hogy a törvényszékek ezentúl is földesúri befolyás alatt fognak lenni."[18]
– A népképviseleti választás lebonyolítására 211 tagú központi választmány alakult Horváth Vilmos vezetésével. Ennek tagja lett a *kanizsai* városbíró, Albanich Flórián és a muraközi ma-

gyar ferences barát, Gasparich Márk is. A választást az ÁB 1848 június 15-re tűzte ki.[19]
– *Csabrendek* falu volt jobbágysága hálanyilatkozatot küldött az ÁB-nak. Lényege: a magyar nemességnek megköszönték nagylelkűségét és önmegtagadását, egyben felajánlották, hogy a szabadságot hirdető törvényekért cserébe a *csabrendekiek* „a rendnek és a csendnek fenntartására irányandó igaz törekvésével igyekezend bizonyítani." Az ÁB örömmel vette a nyilatkozatot és a jegyzőkönyvben megörökítette.[20]

Május 15. – Ülésezett a megyei népképviseleti választást előkészítő központi választmány. Kerületenként 5 fős összeíró küldöttségeket hoztak létre.
– A *veszprémi* püspökség *sümegi* uradalmához tartozó *Csehiben* a jobbágyok megtagadták a robot végzését az urasági erdőben. Az erdőt lefoglalták, fegyverrel őrizték „az uradalom ellenében". Simon János *csehi* paraszt részt vett a május 8-i *egerszegi* népgyűlésen, és ő biztatta a parasztokat erre a lépésre.

Május 16. Batthyány miniszterelnök elrendelte a tízezer főből álló „rendes nemzetőrség", az első 10 honvédzászlóalj felállítását. Ide vagyoni korlátozás nélkül bárki beléphetett, felszerelésükről az állam gondoskodott. A 7. honvédzászlóalj toborzási területe *Vas, Zala* és *Sopron megye* volt. *Zalaegerszeget* is toborzóhelyül jelölték ki. Eskütételkor 20 pengő forint foglalót kaptak a leendő honvédek. *Zalaegerszeg* városa ezt még fejenként 10 pengővel megtoldotta.
– *Keszthelyen* a Georgicon diákjaiból 24 fő azonnal belépett az önkéntes nemzetőrök közé, és vállalta a 3 évi szolgálatot.

Május 20. A belügyminiszter statáriális bíróság felállítását rendelte el *Vas-, Somogy-, Zala-, Moson- és Torontál* megyékben a bujtogatások miatt.

Május 22. A megyei ÁB Nagy Sándort jelölte ki polgári toborzóbiztosnak és orvost is nevezett ki a toborzáshoz.[21]
– Mivel a megyében nem szűnt meg a lázítás, a megyei ÁB a rögtönítélő bíróságot felállította, élére Horváth Vilmos másodalispánt jelölte ki.

Május 23. *Zalaegerszegen* is sor került a tisztújításra: előbb a tanácsosokat és a jegyzőt választották meg, másnap pedig az ügyvédet és az orvost.[22]

Május 24. *Keszthelyen* a Georgicon hallgatói bejelentették az igazgatónak, hogy tömegesen a haza védelmébe állnak. Az iskola tanári kara felmentette őket az év végi vizsgák alól, és kiadta a végzősök bizonyítványát. A fiatalok nagy része a nemzetőrségbe állt be és vonult le később a Dráva mellé.

Május 25. Svastics Károly apátplébános szentelte fel a *keszthelyi* templomban az önkéntes nemzetőrök zászlaját.

Május 27. *Sümegen* megválasztották a nemzetőrök parancsnokait, köztük Kisfaludy Móricot kapitánynak.[23]
– *Keszthelyen* e napon választották meg – titkos szavazással – a 13 tagú bizottságot. A régi városi vezetőség lemondása után új 50 fős képviselőtestületet választottak.[24]

Május 28. *Zalaegerszegen* megválasztották a 40 fős képviselőtestületet, amely a 3500 fős lakosságot képviselte.[25]
Májusban a megyében több jobbágymegmozdulásra is sor került.
– *Újudvar* parasztjai a Festetich uradalom birkáit hajtották el a közös legelőről.
– *Komárvárosban* szintén az uraság legelőjét foglalták el a parasztok. Mindkét megmozdulást karhatalommal *verték* le.
Májustól indult meg a megyében a haza javára a közadakozás. *Kanizsa* és *Zalaegerszeg* polgárai 1000–1000 Ft-ot gyűjtöttek, *Zalalövő* 253, *Zalaszentlászló* 167, *Zalaszentgrót* 2840 Ft-ot (de ebben benne volt a földesúr által befizetett összeg és a helyi Olvasóegylet 500 Ft-os kölcsöne is).[26]

1848 június

Június 2. A horvát támadás veszélye miatt Csány László kormánybiztosi megbízatását kiterjesztették a Dráva-vonal védelmének megszervezésére is. Rendelkezésére bocsátották az Ottinger Ferenc vezérőrnagy vezetése alatt álló sorkatonaságot köztük a 48. (Ernő) és 60. (Wasa) gyalogezred valamint a 4.

(Sándor) és a 9. (Miklós) huszárezredek egyes zászlóaljait, ill. századait is.

Június 5. Az ÁB kijelölte az önkéntesek hadfogadó helyeit: *Zalaegerszeg, Keszthely, Sümeg.*
Egyben kérte a minisztériumot, hogy az 5 láb magasságúakat is vegyék be a honvédek közé.[27]
– *Zalaegerszegen* az Arany Bárány fogadóban kezdte el Ihász Dániel a cs. kir. 48. (Ernő) gyalogezred főhadnagya, toborzótiszt, a 7. honvéd zászlóalj toborzását. Elsőként a zalaegerszegi Árvay Sándor ügyvéd csapott fel honvédnek.

Június 6. Kossuth Lajos értesítette Csány László királyi biztost, hogy 100 ezer p.forintnyi hitelt nyitott a *körmendi* kincstárnál a drávai hadsereg szervezésének és ellátásának költségeire, mellyel a biztos szabadon rendelkezhet.

Június 8. *Keszthely* város tanácsülése úgy döntött, hogy ülései ezután nyilvánosak lesznek, hogy a nép szabadon hozzászólhasson.[28]

Június 10. A megyei nemzetőröket eskütételük után kiképezték, majd tisztjeik vezetésével júliusban levonultak a Drávához. A *keszthelyieket* Laky Demeter nemzetőrkapitány és Sebessy Kálmán százados, az *egerszegieket* Nagy Sándor vezette.

Június 12. *Zalaegerszeg* város ülése Csertán Sándor ügyvédet jelölte a népképviseleti országgyűlésbe követnek. Ugyanezen ülésen kérték a leendő képviselőtől, hogy támogassa a városban felállítandó gimnázium ügyét. Javasolták, hogy a népképviseleti országgyűlés döntsön a boradó kilenced és a királyi regálék megszüntetéséről is.[29]

Június 13. Szemere Bertalan belügyminiszter utasította a Dél-Dunántúli megyéket, hogy jelentős erőket vezényeljenek a horvát-szlavón határszakasz védelmére.

Június 15. A megye kilenc választókerületében országgyűlési képviselőket választottak. Egyhangú szavazással vagy közfelkiáltással került a pesti népképviseleti országgyűlésre a

szentgróti kerületből Deák Ferenc földbirtokos, a *csáktornyai* kerületből Glavina Lajos levéltárnok, a *keszthelyiből* Tolnay Károly főszolgabíró, a *baksaiból* Simon Pál ügyvéd, *Tapolcáról* báró Puttheányi József földbirtokos, *Letenyéről* Horváth József földbirtokos, és *Zalaegerszegről* Csertán Sándor ügyvéd. Két kerületben több jelölt is volt. Az *alsólendvaiban* kettő: Gyika Jenő és Horváth Péter. Mivel a választáson verekedés tört ki a győztes Gyika Jenő lemondott, így pótválasztást kellett kiírni. *Kanizsán* a választás botrányba fulladt, három halottat és 18 súlyos sebesültet követelő véres verekedéssé *fajult.*[30]

Június 17. *Csáktornya* mezőváros tisztújítása során 10 tagú tanácsot és 30 tagú képviselőtestületet alakítottak
– A Zala megyei ÁB ülés úgy döntött, hogy a kért 5000 fő helyett 6000 fős nemzetőrséget állít ki a Dráva és a Mura menti őrvonalra.[31]
Mivel a nemzetőrség kiállítása nem ment mindenütt zökkenőmentesen, a megyei ÁB Csillagh Lajos vezetésével rögtönítélő bíróságot alapított.[32] E bíróság ítélkezett később a *pusztamagyaródi*, a *pusztaszentlászlói*, a *pusztaedericsi*, a *zalakoppányi* és a *szentgyörgyvölgyiek* felett, akik más falvakat is igyekeztek fellázítani, a nemzetőri szolgálat ellen, mondván: „Nem a király, hanem ez az urak akaratja."
Ugyanezen ülésen nevezte ki az ÁB a megyei nemzetőrség katolikus tábori papjává Gasparich Márk Kilitet.[33] Az ÁB javaslatban fogalmazta meg, hogy bár a köztehervisélést csak 1848. november 1-jétől vezetik be, de bízik abban, hogy a kiváltságosok már most önként hozzájárulnak a közterhekhez.[34]

Június 21. *Keszthely* és *Zalaegerszeg* város közgyűlése úgy döntött, hogy a nemzetőrség tagjai közé beveszik az izraelitákat is.[35] *Keszthelyen* összeírták a lótulajdonosokat és beosztották az őrseregben előfogatosoknak.

Június 24. A *lendvai* választókerületben a pótválasztáson Horváth Péter földbirtokos lett a képviselő.

Június 27. A *nagykanizsai* pótválasztáson a szavazókat katonaság fogta körül. A 3 jelölt közül (Babochay János, Chernel Ignác és Boja Gergely) Boja Gergely tanítóképző-intézeti tanár érte el

a képviselőséghez szükséges szavazatokat.
– Csány László *Nagykanizsára* hívta a megyei tisztviselőket a nemzetőrség kimozdítása ügyében.

Júliusban is folytatódtak a parasztok földfoglalásai, pl.: *Garabonc*on és *Szemenyén.*

1848 július

Július 1–7. között vonult le a zalai nemzetőrök első váltása a Drávához, útközben Csány László és Ottinger Ferenc *Nagykanizsán* szemlét tartott felettük.

Július 3. A megyei ÁB vizsgálatot rendelt el a *kanizsai* követválasztáskor történt vérengzés kapcsán.[36]

Július 9. A Mura mentén állomásozó nemzetőröknek az állandó bizottmány kórházat állíttatott fel, *Perlakon* és *Komárvárosban.*[37]

Július 10. Kossuth Lajos rendeletileg megszüntette a lottéria gyűjtőhelyeket.

Július 15. Csány László kiáltványt intézett a vármegye nemzetőreihez: „A haza veszélyben van!". Csány *Felsőszemenyén* felkereste a gyakorlatozó *Zalalövő* járásbeli nemzetőröket.

Július 16. Gasparich Márk tábori pap a *Muraszemenye* melletti *vörcsöki* erdőben tábori misét tartott a *csörnyeföldi, dobri* és *szentkirályi* nemzetőröknek.

Július 23. Pénzügyminiszteri rendeletre a megyei ÁB megszüntette a lottériákat Zalában.[38]

Júliusban – mivel az összeülő népképviseleti országgyűlés nem hozott törvényt az irtásföldekről – folytatódtak a parasztmegmozdulások a megyében. A *kemendiek* megtagadták az irtásföldek után járó kilencedet, a *garabonciak* elfoglalták az uradalom rétjeit és legelőnek használták, a *bánokszentgyörgyiek, oltárci, pákai, csertalakosi, csömödéri, ortaházi, dömeföldi* la-

kosok megtagadták az irtásföldek utáni gabonafizetést. A *várföldiek* az uraság tábláját elfoglalták és felszántották. A megye a karhatalom segítségével teremtett rendet. A *szilvágyi* lakosok viszont az uradalom önkényeskedéseiről panaszkodtak az ÁB-nak. A *lesencetomajiak* a tagosítást és a legelő elkülönítést sérelmezték, a *zalavári* lakosok pedig magukhoz vették a kocsmáltatási jogot, megtagadták az irtásföldekről a kilencedfizetést, és adót sem akartak fizetni. Az ÁB vizsgálatot rendelt el, és felszólította őket tartozásaik rendezésére.[39]

Július 24. Zala megye a horvát mozgalmak miatt nem tudta *Varasdról* beszerezni a sót. Duschek Ferenc pénzügyminisztérumi államtitkár intézkedett, hogy *Csáktornyán* létesítsenek sólerakatot.

1848 augusztus

Augusztus 7. A megyei ÁB elrendelte a Közlöny c. kormánylap községekbe való kiküldését.

Augusztus 12. Ottinger Ferencet leváltották a Dráva menti parancsnokságról.

Augusztus 13. Batthyány Lajos miniszterelnök önkéntes nemzetőrök toborzását rendelte el. A megye 1300 nemzetőr kiállítását vállalta.

Augusztus 16. *Keszthely* városa a megyei ÁB-hoz fordult jogorvoslatért, Festetich Tasziló volt földesúr vadászati joga miatt, mivel a város kizárólagos tulajdonába került erdőben a gróf vadászai gátolták a várost jogai gyakorlásában.[40]

Augusztus 24. *Zalaegerszeg* város közgyűlése a nemzetőrök számára 100 szuronyost puskát vásárolt a városi pénztár terhére.[41] A megyében folytatódtak a paraszti tagosítási perek. A zsellérek földosztást követeltek, pl. a *galambokiak*. A *teskándiak,* (*Kerkateskánd*) és *máhomfaiak* a közös (urasági és falui) erdő használatát sérelmezték. *Tárnokon* a Deák családnak az irtásokról járó kilencedet tagadta meg a falu. *Horváti* lakói ugyanígy jártak el. A *sármellékiek* panaszolták, hogy az uraság elvet-

te tőlük az irtásföldeket. A *türjei* prépost azt panaszolta, hogy a falu lakói erőszakkal elvették az uradalomtól a gubacsgyűjtést.[42]
A *kiskomáromiak* és a *komárvárosiak* megtagadták a papnak járó szolgálatot. *Nagy-* és *Kiskanizsán* a herceg Batthyány-család borkimérési jogát bitorolták az uradalom lakosai. *Eszteregnyén* engedély nélküli borkimérésre is sor került.

Augusztus 26. Teleki Ádámot kinevezték a Dráva menti seregek élére.

Augusztus 27. Batthyány *Pápa*, *Vác*, *Szolnok* és *Arad* városokat jelölte ki az augusztus 13-i rendelet értelmében toborzott önkéntes nemzetőrség kerületi gyülekezési helyéül. Egyben kinevezte az így létrejövő négy tábor honvéd őrnagy- és parancsnokait, (*Pápa*: Kosztolányi Móric; *Vác*: Ivánka Imre; *Szolnok*: Görgei Artúr; *Arad*: Máriássy János) rendelkezett azok fegyver- és pénzellátásáról.

Augusztus 29. Szemere Bertalan belügyminiszter elrendelte a 19–22 évesek újoncösszeírását.
A nemzetőrök egész hónapban a Mura-Dráva mentén tartózkodtak.

1848 szeptember

Szeptember 3. A 7. honvédzászlóalj *Pápáról Keszthelyen* át *Kanizsára* vonult.

Szeptember 4. V. Ferdinánd visszahelyezte Jellasicsot báni méltóságába.

Szeptember 5. Csertán Sándor zalai követ is tagja a *Bécsbe* induló 100 tagú országgyűlési küldöttségnek.

Szeptember 7. Jellasics elzárta a Dráva hídját *Varasdnál*, ezzel megszüntette a közlekedést Magyarország és Horvátország között.

Szeptember 9. Teleki Ádám bejelentette Csány Lászlónak, hogy kiüríti a *Muraközt* és visszavonul.
Csány levélben értesítette az ÁB-t Jellasics támadási előkészületeiről: a *varasdi* híd lezárásáról. Azt javasolta, ha a sorkatonaság és nemzetőrség nem tudja feltartóztatni, hirdessenek népfelkelést a megyében.[43]

Szeptember 10. Teleki Ádám kiüríttette a *Muraközt* és csapataival visszavonult *Keszthelyre.*
Jellasics a határ átlépése előtt kiáltványt intézett a magyarokhoz: „Midőn az országba lépek ..., azért teszem, mivel a békés megoldás eszköze ki van merítve."

Szeptember 10-ről 11-re virradó éjjel Jellasics a főerőkkel *Varasdnál* és *Perlaknál* átlépte a Drávát, elfoglalták a *Muraközt.*
Csány László még éjjel értesítette a betörésről Csillagh Lajos alispánt. Az ÁB felfegyverzett nemzetőreit a határra küldte. A *lövőieket Alsólendvára,* az *egerszegieket Letenyére,* a *kapornakiakat, szántóiakat* és *tapolcaiakat Kanizsára.*[44]
A *muraszerdahelyi* hidat felgyújtották a magyarok a betörő horvátok elől, így *Alsólendvát* nem tudták elfoglalni.

Szeptember 11. Teleki Ádám Csánnyal közölte, hogy cs. kir. csapatok ellen nem hajlandó harcolni.

Szeptember 12. *Csáktornya* – katonaság hiányában – fehér zászlóval fogadta Jellasicsot. A horvát törzstisztek a *csáktornyai* várba, míg Jellasics Knezevich István báró *szentilonai* várába szállásolta be magát.
Jellasics betörésének hírére a *keszthelyi* városi közgyűlés felszólította a kovács és lakatos mestereket dárdák készítésére.[45]
A mozgósított nemzetőrség a Murától visszavonult *Pákán* át *Gutorföldére*, majd *Söjtör–Hahót–Pötréte, Felsőrajk–Pacsa–Diószkál–Zalavár* útvonalon *Szentgyörgyvárra.* Itt engedték őket haza szeptember 15-én.

Szeptember 13. A Zala megyei ÁB ülés 1000 főből álló önkéntes nemzetőrség felállítását rendelte el. Minden 200 főnek kellett egy önkéntest kiállítani, a település állta a felszerelési költségeket. Az ÁB lovas postások felállításáról is rendelkezett. *Csák-*

tornya, Letenye, Bánokszentgyörgy, Söjtör községekben tartózkodtak. Ezek vitték a híreket a *Muraközből* a bizottmányhoz.[46] Batthyány Lajos ügyvezető miniszterelnök a veszélyeztetett dunántúli megyékben népfelkelést hirdetett.

Szeptember 14. A horvátok a Murát átlépve elfoglalták *Letenyét.* Jellasics proklamációban próbálta a népet megnyugtatni, hogy nem lesz bántódásuk. A valóságban azonban a horvát sereg mindenütt rabolt, fosztogatott.

Szeptember 15. A *Kottorinál* és *Letenyénél* áttört horvát egységek *Nagykanizsát* is megszállták. Jellasics a várostól bort és élelmet követelt. A város környékét kifosztották. A seregtől lemaradókat a kanizsai polgárok verték agyon.
Jellasics *Kanizsáról* írta levelét az ÁB-hez, amelyben követelte a megye tisztikarától, hogy biztosítsa serege élelmezését.[47]
Az országgyűlés eltörölte a szőlődézsmát.

Szeptember 16. Az ÁB kijelentette, hogy Jellasicsot a „magyar haza pártütő ellenségének tekinti", vele érintkezésbe nem lép, táborának élelmezését megtagadta. Sőt a tisztviselőknek feladatául adta, hogy a nép között legyenek állandóan és világosítsák fel őket arról, hogy Jellasics „a nép szabadságának elnyomására és az önkényes hatalom visszaállítására törekszik"[48]

Szeptember 17. Jellasics főereje elhagyta *Kanizsát, Komárvároson* és *Galambokon* át elindult *Marcali* felé.

Szeptember 18. Csány László *Keszthelyről Tapolcára,* onnan *Nagyvázsonyba* ment, ide várta a nemzetőröket.
A leváltott Teleki Ádám helyét István nádor vette át. Séllyey László – a muraközi járás főszolgabírója – Simonich Sándor báni biztos által összehívott *csáktornyai* gyűlésen – a bán (Jellasics) fellépését törvénytelennek nyilvánította. Kijelentette, hogy a muraközi nép nem akar Horvátországhoz tartozni. Erre Simonich elhagyta *Csáktornyát.*

Szeptember 18–19. *Kanizsa* városa felkelt a horvát helyőrség ellen. Több ellenséges horvát katonát is megöltek, a többit megfutamították. Jellasics – értesülve az akcióról – megfenyegette a várost és Glavast kapitányt küldte a rend fenntartására.

Szeptember 19. Batthyány Lajos körlevélben értesítette a megyét, hogy az országgyűlés határozata alapján Zala megyének 4565 újoncot kell kiállítania. Koppány Ferenc főadószedő állította össze a települések közti kivetésre szolgáló kulcsot. Az újoncsorozást csak októberben kezdték meg.

Szeptember 20. Kovács Vendel egy önkéntes vadászcsapat felállítására kapott engedélyt a megyei ÁB-től.[49]
Kossuth a Kossuth Hírlapjában népfelkelésre szólította fel a lakosságot.

Szeptember 21. Batthyány Lajos miniszterelnök Csány László barátját, Horváth Vilmos másodalispánt nevezte ki kormánybiztosnak Zalába a népfelkelés irányítására.[50]

Szeptember 22. Batthyány Lajos Királyi Pált – *Szepetnek* szülöttét – küldte Zalába népfelkelési biztosként, aki *Galambok, Récse, Tótszentmiklós* és a *Nagykanizsa* körül gyülekező nemzetőrök élelmezését szervezte.
– Gr. Batthyány Imre főispán lemondott tisztéről.

Szeptember 24. A *keszthelyi* nemzetőrök a *szőcsényi* erdőnél elfogták Jellasics *Zágrábba* küldött postáját, melyet felbontatlanul *Pestre* küldtek. Ugyanezen a napon a horvát főerő 72 szekérből álló élelmiszer-utánpótlására is sikerült lecsapniuk. A zsákmányt, amelynek becsült értéke 32000 Ft – 130 ló, 300 mázsa liszt és 300 mázsa zab, fegyverek és köpenyek – *Keszthelyen* árverésen adták el. A befolyt összeget a harcolóknak adták. A kormány pedig 800 Ft-ot küldött Jellasics postájáért.

Szeptember 26. A nemzetőrök *Kanizsa* és *Sormás* között 8 szekér Jellasicsnak küldött élelmet zsákmányoltak.[51]

Szeptember 28. Nugent elfogatta Horváth Vilmos másodalispánt, túszként magával vitte *Kanizsára,* majd később elenged-

te. A *Keszthely* és *Sümeg* vidékén toborzott 1200 fő Kisfaludy Mór vezetésével a *fehérvári* táborba indult. Ugyancsak ide tartott *Tapolca* környékéről 2000 nemzetőr Vigyázó Ferenc vezetésével.

Szeptember 29. Kisfaludy Móric százados *Zámolyon* értesült a *Pátka*-i ütközetről. Erre *Pátka* felé lovagolt, s látta, hogy 120–150 horvát szekér vonul a pátkai híd felé. Segítségért küldött, ő maga a szekerekhez sietett, majd *Zámolyra*, ahonnan Vigyázó Ferenccel együtt be akarták keríteni a horvátokat, de azok már elhagyták a falut, így a hátrahagyott lőszeres szekereket elvontatták.
A hónap utolsó napjaiban a zalai, veszprémi és somogyi nemzetőröket *Kanizsa* felszabadítására összpontosították. Vidos József volt vasi alispán a mozgósított vasi nemzetőrség ezredének rang nélküli parancsnoka készítette elő a város visszavételét. Három irányból közelítették meg *Kanizsát: Körmend–Zalalövő*, *Rum–Zalaegerszeg* és *Jánosháza–Zalaszentgrót* útvonalon.[52]

Szeptember 30. Albert Nugent csapataival *Letenyéről Kanizsára* vonult, 6 ágyúval elfoglalta a várost.

1848 október

Október 1. Horváth Vilmos meghirdette a népfelkelést Zalában. *Kanizsa* körül kb. 6000 nemzetőr állt szemben a városban állomásozó 2000 horváttal. Az önkéntes nemzetőrök között ott találjuk a későbbi 47. honvédzászlóalj katonáit, akiknek ez volt az első ütközetük.

Október 2–3. Nugent észrevette a készülő hadmozdulatokat, *Kanizsa* zsidótemetőjébe vonult, és a városra szegezte ágyúit. Erre a *kanizsaiak* – be sem várva a nemzetőrök támadását – önállóan elkezdték a harcot, leöldösték a városban fosztogató horvátokat. A félrevert harangok jeladására a nemzetőrök és a népfelkelők is támadásba lendültek. A négyórás harc „eredménye" 81 ellenséges halott lett. Zsákmányul esett 113 fogoly, 2 ágyú, rengeteg élelmiszer, ruha és fegyver.

Október 3. A horvátok egy része Nugent vezetésével áttörte a gyűrűt és *Légrádnál* a Dráván túlra vonult vissza. A kiskanizsai horvát helyőrség néhány százada a *Muraközbe* húzódott.

Október 4. A késve érkezett ötven horvát katonából negyvenhatot lemészároltak a *kiskanizsaiak*, négyet pedig foglyul ejtettek. A szétszóródott horvátokat a környező községek lakói (pl. *becsehelyi* pásztorok) fogták el.

Október 5. Séllyey László muraközi járási főbírót *Légrádon* elfogták és megkötözve *Varasdra* hurcolták.[53]
Vidos József *Kanizsa* visszafoglalása után a nemzetőrök egy részét feloszlatta, a többivel elindult *Kanizsáról Veszprém* felé.

Október 8. A lemondott Horváth Vilmos helyébe az OHB Csertán Sándort nevezte ki kormánybiztosnak.[54] Jellasics menekülő seregéből a megyén át távozókat a nemzetőrök fogták el.

Október 9. *Kanizsa* város kérte a megyei ÁB-t, hogy rendes katonaságot küldjenek a védelmére. A megye az OHB-hoz fordult segítségért.[55]

Október 11. *Vas megye* alispánja, Zarka Sándor értesítette *Zala megyét* a várható újabb „illir betörésről".
Az ÁB Séllyey kiszabadításának érdekében megkereste a *varasdi* hatóságot.[56]

Október 12. Csertán Sándor kormánybiztos felszólította a *tapolcai* nemzetőröket, hogy akadályozzák meg Jellasics lemaradozó katonáinak átjutását a megyén keresztül.

Október 13. *Nagykanizsára* érkezett Gáspár András és csapata, köztük volt a szepetneki Királyi Pál vezette nemzetőrség is.

Október 14. Csertán Sándor futárt küldött *Veszprémbe* Perczel Mórhoz, hogy tisztítsa meg a Muraközt az ellenségtől. Közben Perczelt az OHB is a Muraközbe rendelte. Perczel lovasságát *Nagyvázsony–Kapolcs–Monostorapáti–Diszel* útvonalon előbb *Tapolcára,* majd innen *Edericsen* át *Keszthelyre* vezette. Gyalogságát *Veszprémből Balatonfüredre* küldte, ahonnan a Kis-

faludy gőzös szállította őket *Keszthelyre.*
Közben a megyei ÁB – a köztehervíselés elvét a gyakorlatban is bevezette – az eddigi adómentes osztályra 120 ezer Ft-ot vetett ki. Az adó behajtása a szolgabírók kötelessége volt.[57]

Október 15. Perczel négyezer fős seregével *Keszthelyről Kiskomáromba,* majd *Nagykanizsára* vonult. Itt csatlakozott hozzá a somogyi, soproni és zalai önkéntes nemzetőrökből álló zászlóalj.

Október 16. *Kanizsáról Kiskanizsán, Becsehelyen* és *Polán* át *Letenyére* tette át székhelyét, ahol Perczel az urasági kastélyban lakott. Első dolguk volt visszafoglalni az ellenségtől a *letenyei* fahidat.

Október 17. Perczel két irányban indított támadást immár 6000 fős seregével a császári és a horvát haderők ellen. Ő *Hodosán* felé, Gáspár András pedig *Kottori* felé indult. Mindketten sikerrel jártak, 800 foglyot ejtettek, és az egyesült sereg *Csáktornya* felé menetelt. Dahlen seregét a Dráván túlra űzték. Néhány nap alatt felszabadult a *Muraköz.*

Október 20. Perczel megerősítette *Csáktornyát* és megszállta a Dráva vonalát. A horvátok által elfogott Séllyey Lászlót hazaengedték *Varasdról.*
Csertán Sándor a megyebeli uradalmakhoz fordult gabonáért a hadsereg élelmezésére, pl. *pölöskei, olai, egerszegi, csácsi, muraszemenyei, szentgróti,botfai, pallini* és *nagykanizsai* uradalmakhoz írt levelet.[58]

Október 23. Perczel elfogta Knezevichet, Séllyeyvel akarta kicserélni, de őt közben már hazaengedték, így ő is elengedte foglyát.

Október 26. Stájerországból veszély fenyegette a *Muraközben* tartózkodó magyar sereget. Burits császári tábornok 2 ezer fővel *Friedaunál* állomásozott. Egy részük megközelítette *Csáktornyát,* de a magyarok visszaverték őket. Burits Perczellel békealkudozásba kezdett, de a tárgyalás eredménytelen maradt.

Október 29. Közben a megyében tovább folyt az újoncozás. A kivetett 4565 fő nehezen gyűlt össze. Akiket besoroztak, azonnal Perczel seregéhez küldték.[59]
Bár Csertán Sándor mindent elkövetett a hadsereg élelmezésének és felszerelésének biztosítására, kénytelenek voltak az illirektől foglalt ruhákat is átalakítani. Erről döntött a megyei ÁB, s az egerszegi Berger szabó vállalta is az átalakítást.[60]

1848 november

November 2. A megyei ÁB 1350 főből álló önkéntes sereg kiállítását határozta el, és Perczel parancsnoksága alá rendelték őket.[61] Ez lett az 56. zászlóalj.
A sáncok megerősítéséhez a *muraközi* táborba érkezett Gyulai Gaál Miklós tábornok.

November 8. A második bécsi forradalom leverése után 3 irányból készülődött a horvát és az osztrák hadsereg Perczelék megtámadásra: *Légrádnál* Todoroviè, *Varasdnál* Dahlen, *Friedaunál* (ma: Ormoz) Burits és Laval Nugent tábornagy csapatai gyülekeztek. Perczel – megelőzve az egyesített támadást – a legerősebb, Burits ellen indult. Szakadó esőben *Csáktornyát* elhagyva látszólag *Nedelic* felé meneteltek – a horvátokat megtévesztendő –, valójában azonban a stájerországi *Friedau* felé vonultak és bevették a várost. De az üldözést már nem tudták folytatni, mert félő volt, hogy a másik két ellenséges hadtest közben átkel a Dráván. A hadjárat mérlege 50–60 ellenséges, 1 magyar halott és 16 sebesült volt.

November 11. Perczel serege a folyók áradása miatt elhagyta a *Muraközt.* Miután átkeltek, a Murán a víz elsodorta a *letenyei* hidat. Perczel *Letenyén* ütötte fel főhadiszállását.
Az Országos Nemzetőrségi Haditanács tudatta, hogy a zalai önkéntes nemzetőrzászlóaljat 47. számmal honvédzászlóaljjá alakították át.

November 13. A Dahlen vezette horvát csapatok átkeltek a Dráván és bevonultak *Csáktornyára.*

November 16. Perczel Mór kérte a megyei ÁB-t, hogy Kisfaludy Móric vezetésével 1200 fős zászlóaljat küldjön hozzá, mivel *Lendvától Molnáriig* a Mura partján kiépítették a védővonalat.

November 19. Az OHB arról értesítette a megyét, hogy Csertán Sándor kormánybiztos megkapta a kért 40 ezer Ft-ot.[62]

November 21. Perczel arról értesült, hogy az ellenség a *Mura-közben* újoncokat toboroz és behajtja az adót.

November 22. Erre támadást intéztek a horvátok ellen: *Letenyénél* Perczel, *Szemenyénél* pedig Gyulai Gaál Miklós alezredes dandárja kelt át a Murán. Az ellenség *Varasdig* futott.
Gyulai Gaál Miklós három fahíd építéséhez kért segítséget Csillagh Lajos alispántól: (*Muraszerdahelynél, Letenyénél* és *Kottorinál.*)

November 24. Az Országos Nemzetőrségi Haditanács megerősítette az 56. honvédzászlóalj tiszti karát.

November 28. Perczel *Légráddal* szemben foglalt állást, és csapataival ágyúztatta az ellenséges erőket. Ez az akció megzavarta a horvátokat és a császári királyi erőket, s azok elindultak Stájerország felé. Perczel a főhadiszállását ezután *Letenyéről Lendvára* tette át, ahol egészen december 9-ig tartózkodott.

November 29. Gáspár András támadó hadművelete során *Varasdig* szorította vissza a horvátokat.
November hónapban Csertán Sándor kormánybiztos 5000 inget varratott a nemzetőröknek, tűzifát, szalmát, lovakat vásárolt az OHB-tól kapott pénzen. Közben a hadseregben járványok ütötték fel a fejüket. Az ÁB ülésein pedig újra feltűntek a jobbágypanaszok. A képviselőház 1848. szeptember 15-i döntésére hivatkozva (szőlődézsma eltörlése) *Páka, Csömödér, Kissziget* lakói kérték felmentésüket a szőlőtized alól.[63]
Rezi lakosai sérelmezték, hogy az uraság 80 holdat kihasított az erdőből.[64] A *zalabéri* jobbágyok az úrbéri kocsmáltatás ideje alatt a nemesi kocsma önkényeskedése miatt írtak levelet az állandó bizottmánynak (nemcsak egy helyen mérik az italt).
Közben a mozgósított nemzetőrség *Felsőszemenyétől Vas vár-*

megyéig kordont vont: elállták a *Kottori, Letenye, Muraszerdahely* és *Muraszentmártonnál* lévő (*hotticai*) kompokat, így akarták megakadályozni a horvátok átkelését.

1848 december

December 10. Perczel *Lendván* átszervezte seregét. Az eddigi 3 dandárból kettőt alakított, a *lendvai* dandárparancsnokságot Gyulai Gaál Miklós vette át, a *letenyeiét* Gáspár András.

December 12. A Gáspár vezette *letenyei* dandár átkelt a Murán és harc nélkül bevonult a horvátok által kiürített *Csáktornyára,* majd *Törökudvarig* (*Turiscse*) nyomult. Perczel utasítására december 18-án *Letenyére,* majd *Alsólendvára* vonult, ahol egyesült a főssereggel.

December 13. Dervarics Kálmán nemzetőr főhadnagy honvédek segítségével elsüllyesztette a *hotticai* kompot a Murán, így megakadályozva az ellenség átkelését *Alsólendva* felé.

December 16. Windisch-Grätz megindította Magyarország ellen a támadást.
Kossuth utasította Perczelt, hogy hadtestével csatlakozzon Görgeihez.

December 18. Kossuth Lajos elrendelte a népfelkelést *Zalában,* és a szervezéssel Csertán Sándort bízta meg.

December 20. Perczel Mór a Mura-menti állásokat feladva *Alsólendváról Csesztregen* át *Zalalövőre* vonult. A sereg egy része *Zalabaksán* megállt pihenni.

December 22. Perczel hadteste *Körmend* felé elhagyta a megyét, majd *Devecser* és *Pápa* érintésével *Mórra* indult, ahol december 30-án súlyos vereséget szenvedett.

December 23. A hátrahagyott tartalék Szekulits István őrnagy vezetésével elhagyta *Letenyét.*

December 25. *Nagykanizsát* érintve Szekulits seregével követte

parancsnokát. Útvonaluk: *Keszthely–Bazsi–Sümeg–Tapolca–Nagyvázsony.* A megye így katonai védelem nélkül maradt.
A császáriak Nugent vezetésével elfoglalták *Zalalövőt.*

December 27. A *Győrben* tartózkodó Csány László proklamációjára és Kossuth felhívására a Zala megyei ÁB népfelkelést hirdetett, egyben újabb nemzetőri csapatok kiállításáról rendelkezett és megkezdték a fegyverek összegyűjtését is. A császáriak betörését azonban nem tudták megakadályozni.[65] Csertán Sándor kormánybiztos – aki Perczel seregével hagyta el a megyét – *Körmendről* küldte utasításait a bizottmány tagjainak.[66]

December 30. *Bagodot* is elfoglalták a császáriak. Csillagh Lajos első alispán az ellenség közeledésének hírére a jegyzővel és a megyei pénztárral együtt *Zalaapátiba* menekült.

December 31. Burits osztrák tábornok csapatai megszállták *Zalaegerszeget.* Még aznap levelet írt az elmenekült alispánnak, hogy január 1-jén a tisztviselőkkel együtt jelenjen meg előtte. Zalaegerszeg városától a fegyverek beszolgáltatását és 24 órán belüli hűségnyilatkozatot követelt.

Decemberben is folytatódtak az úrbéri perek a föld tagosításáról. *Pölöske* és *Szentmihályfalu* ügyében lezárult a vizsgálat, orvosolták a volt jobbágyok panaszát.[67] *Hahót* lakói viszont azért fordultak az ÁB-hoz, mert a nemesek nem akartak a közterhekben osztozni.

1849 január

Január 1. *Keszthely* városát Dietrich csapatai foglalták el.
Zalaegerszeg város közgyűlése Burits felszólítására hűségnyilatkozatot tett a „koronás királynak". De Burits átíratta velük a koronás király kitételt. A város – remélve, hogy Ferenc József megkoronáztatja magát – végül is a kényszernek engedve hűségesküt tett a császárnak.
Csillagh Lajos alispán vezetésével *Zalaapátiban* ülésezett az Állandó Bizottmány. Úgy döntöttek – ha Burits garantálja

személyes szabadságukat és nem gátolja őket a megyei ügyek intézésében –, végrehajtják Burits parancsát.[68]

Január 2. A tisztviselők Csillagh vezetésével – kivéve Oszterhueber Józsefet, akit a császáriak elfogtak – visszatértek *Zalaegerszegre.*
A pénztárt azonban a főadószedővel együtt *Apátiban* hagyták.[69]

Január 4. Kossuth utasította Csertán Sándort, hogy a népfelkelés szervezésekor vegye fel a kapcsolatot a *bakonyi* népfelkelővezérrel, Nemegyei Bódog őrnaggyal és gr. Festetics Miklóssal, a *somogyi* népfelkelők vezetőjével.

Január 13. *Kanizsát* Laval, Nugent és Dahlen csapatai szállták meg.
A császári hadsereg beszállásolta magát a város középületeibe, köztük a főgimnáziumba is. A templomtoronyra kitűzték a fekete-sárga lobogót. A *Muraközt Varasd* megyéhez csatolták.

Január 16. A császáriak új közigazgatást vezettek be, *Zala* a *soproni* katonai kerület része lett. A Dunántúl katonai parancsnoka ekkor Burits lett, akihez 9 vármegye tartozott. Windisch-Grätz *Veszprém* és *Zala* élére Fiath Ferenc császári és királyi kamarást nevezte ki királyi biztosnak a polgári közigazgatás vezetésére.

Január 18. Horváth Péter, az *alsólendvai* kerület országgyűlési képviselője lemondott tisztéről.

Január 20. Fiath Ferenc *Veszprémből* küldte el kiáltványát Zala megyéhez, melyben közölte, hogy átveszi a polgári közigazgatás vezetését, célja a belbéke helyreállítása. A népet biztosította az áprilisi törvények egy részének érvényességéről (papi dézsma, úrbéri szolgálat, kilenced eltörlése). Megfenyegette a lakosságot, hogy aki a köznyugalmat zavarja, katonai rögtönítélő bíróság elé kerül. Megtiltotta a bizottmányi ülések és városi közgyűlések tartását.[70] Közölte, hogy naponta kéri a tudósítást az első alispántól.[71] A megyei tisztviselőkkel február elején találkozni óhajt. Kérte az alispánt, számoltassa el a tisztviselőket a pénztárból kivett pénzekről.[72]

Burits *Sopronból* küldte a parancsait: tilos a csoportosulás, a honvédegyenruha viselése, fel kell oszlatni a nemzeti őrsereget. Tilos volt a „forradalmi kormánnyal" a kapcsolattartás, összeírták a megyében tartózkodó külföldieket és az átutazókat, beváltatták a magyar egy- és kétforintosokat. A polgári hatóságok katonai törvények alá helyeztettek.

Január 27. Nugent Eszék ellen vonult Kanizsáról.

Január 30. Megérkezett *Zalaegerszegre* Fiath Ferenc királyi biztos. Megengedte a császári mellett a magyar nemzeti zászló használatát is.[73]

1849 február

Február 2. Az Ordódy Kálmán őrnagy parancsnoksága alatti *Lipótvár* erődje (Nyitra vm.) megnyitotta kapuit Simunich cs. kir. altábornagy csapatai előtt. Itt tette le a fegyvert a zalaiakból is álló 7. honvédzászlóalj.

Február 3. Fiath Ferenc előtt megjelent a megyei tisztikar. Kérte őket, állítsák vissza a rendet, teljesítsék kötelességüket.[74] A tisztviselők sérelmezték, hogy a *muraközi* járást elszakították Zala megyétől és a horvátországi *Varasd* megyéhez csatolták. Kérték visszacsatolását.[75]
Séllyey László *muraközi* főszolgabíró lemondott hivataláról. Indoka: a *Muraközben* más tisztviselők működnek.[76]

Február 5. Horváth Vilmos másodalispán is lemondott hivataláról, de Fiath nem fogadta el.[77]

Február 6. Elkezdődött a fegyverek összegyűjtése a megyében, csak azok tarthatták meg fegyverüket, akikért Fiath felelősséget vállalt.[78]

Február 7. A *keszthelyiek* panaszt emeltek Fiathnál a császári katonaság beszállásolása miatt.[79]

Február 11. Fiath összeíratta és zár alá tétette a *zalai* kormánybiztos, Csertán Sándor javait.[80]

Február 20. Burits tábornok felszólítására Fiath királyi biztos utasította Csillagh Lajos alispánt, hogy szedesse össze a katonai ruhákhoz és fegyverekhez tartozó tárgyakat a megye mestereitől. Megtiltották a hírlapok, röpiratok megjelenését a megyében.[81]

Február 27. Fiath elrendelte, hogy vizsgálják ki bizottsággal, kik okoztak kárt *Kanizsán* az elvonuló horvát hadseregnek. Az ügyet katonai és polgári vegyes bizottság fogja kivizsgálni.[82]

1849 március

Március 4. Fiath elrendelte a „törvénytelen országgyűlésen" távollévő követek vagyonának összeírását. Akik visszatértek, azok vagyonának zárolását függőben hagyták.[83]

Március 11. Csillagh Lajos alispán kérésére Fiath engedélyezte egy közigazgatási tanácskozmány létrehozását, amely minden hónapban egyszer ülésezhet az alispán elnökletével.[84]

Március 16. Az alispán jelentette a királyi biztosnak, hogy „*Zala* megye csendes". Az országgyűlési követek közül Csertán Sándor, Glavina Lajos, Boja Gergely és Simon Pál javait is összeírták.[85]

Március 19. A *soproni* katonai kerület parancsnoka, báró Burits vizsgálatot rendelt el Horváth Vilmos másodalispán ellen, aki állítólag – egy, a *csácsi* csárdában lévő német tisztviselőnek – azt mondta: „Ön hazaáruló, és a falak hallgatódznak!".[86] Csillagh kénytelen volt jelentést küldeni Fiathnak az ügyről, aki azt németre lefordíttatta és Buritsnak továbbíttatta.[87] *Zalaapátiban* a magyar- és németajkú lakosság között súrlódások voltak, ezek meggátlására hívta fel Burits és Fiath is Csillagh Lajos figyelmét, aki a helység elöljáróit megintette.[88]

Március 21. Elrendelték a magyar egy- és kétforintosok kötelező beváltását, amellyel a *kanizsai* sóhivatal foglalkozott.[89]

Március 22. Burits rendeletére a honvéd és önkéntes csapatoktól visszatért egyéneket a hadfogadó kormányokhoz kellett küldeni felavatásra (valójában a császári seregbe kényszersorozásra).[90]

Március 24. Burits megtiltotta a nemzetőri egyenruha viselését.[91]

Március 26. Plander Ferenc *novai* esperes-plébános Fiath Ferenchez fordult, térítse meg a Jellasics átvonulásakor neki okozott kárt. Fiath intézkedése: tanúkkal igazolva küldje meg a tényleges kárról a kimutatást.[92]

1849 április

Április 3. Fiath jelezte, hogy *Zalaegerszegre* utazik, mivel erélyes intézkedéseit a zalai tisztviselők egy része meggátolja.[93]

Április 6. A *kanizsai* bizottmányból két tagot részrehajlás miatt visszahívtak, helyettük újakat választottak.[94]

Április 10. *Nagykanizsán* egy Kossuth-nótát éneklő kisfiút agyonlőttek az ott állomásozó császári és királyi katonák. Erre a város fellázadt, a helyőrség kénytelen volt a várost egy időre elhagyni.[95]
A zendülést alig tudta lecsillapítani Albanich városbíró. Pár nap múlva Stillfried osztrák vezérőrnagy pár ezer katonával és 6 ágyúval bevonult *Kanizsára.*

Április 15. Csillagh Lajos alispán tudósította Fiathot a kanizsai gyermekgyilkosságról, aki az esetet jelentette Buritsnak *Sopronba.*[96]

1849 május

Május 5. Báró Dondorf – a *Zalaegerszegen* átvonuló császári királyi hadsereg parancsnoka -500 Ft hadisarcot vetett ki a városra, mivel a templom tornyáról levették a fekete-sárga lobogót, és helyébe nemzeti színűt tűztek. A város ezt megtagadta, de a sereget élelemmel ellátta.[97]

Május 15. A *debreceni* országgyűlésen tartózkodó Csertán Sándort a Szemere-kormány újból kinevezte Zala megye kormánybiztosává.[98]

Május 17. Kossuth Lajos elrendelte a Dunántúlon a népfelkelés megszervezését.

Május 20. Stillfried csapatai éjjel elhagyták *Nagykanizsát* és a *Muraközbe* vonultak vissza.

Május 21. Albanich Flórián *kanizsai* városbíró Csillagh alispánt tudósította, hogy a császári katonaság elhagyta a várost. *Buda* ostrománál a zalai 47. zászlóalj katonája, Püspöki Grácián elsőként tűzte ki a vár fokára a magyar zászlót.

Május 25–26. Csertán Sándor kormánybiztos gőzhajón megérkezett a *keszthelyi* kikötőbe, ahol Laky Demeter üdvözölte. Az összesereglett nép kifejezte örömét a Habsburg-ház bukása és a magyar sereg győzelmei felett. Csertán még aznap *Kanizsára* ment, ahol szintén beszédet tartott a városháza erkélyéről. Beszámolt a hadihelyzetről, és május 31-re népgyűlés tartását rendelte el. Újból meghirdette a toborzást, mert az országnak újabb 50 ezres sereget kellett kiállítania.[99]

Május 27. Koppány Ferenc főadószedő elkészítette a megyére eső újonclétszám falvakra történő lebontását. Az országos 50000-ből 1142 újonc kiállítása jutott Zalára.

Május 28. Báró Gorizutti cs. kir. őrnagy levelet küldött *Körmendről Zalaegerszegre*, hogy fizessék ki a Dondorf által kivetett 500 ezüstforintot, különben a várost megszállja. A városi tanács rendkívüli ülésen kérte, kímélje meg a várost, ha Dondorf megelégedett az élelemmel, ne követelje rajtuk a pénzt, vagy adjon a fizetésre 8 nap haladékot.[100]

Május 29. Csertán Sándor elnökletével *Zalaegerszegen* ülést tartott az ÁB. Itt mutatta be kormánybiztosi megbízólevelét és ismertette feladatát: hozza létre újból a bizottmányt, hirdesse ki a nemzet Függetlenségi Nyilatkozatát és gondoskodjon a megyében lévő katonaság élelmezéséről. Felállították a rögtön-

ítélő hadi és polgári bíróságot is. Mivel *Egerszeg* ki volt téve az ellenség támadásainak, biztonsági okokból áttették az ÁB üléseket *Keszthelyre.*[101]

Május 30. A megye egy része már felszabadult, de *Zalalövőn* és *Lendván* még ott volt az ellenség. *Lendvát* teljesen kirabolták az osztrákok.

Május 31. A *Keszthelyen* ülésező ÁB a megyére kivetett 1142 újonc kiállításáról tárgyalt. A létszámot – az előző évi hátralékkal együtt – felemelték 2007 főre, sorozási helyül pedig *Kapornakot* és *Keszthelyt* jelölték ki.[102]
Összeíratták a megyében lévő gabonát, megtiltották a kivitelt, mindent a hadsereg és a megyei nép ellátására tartalékoltak. A lemondott Tolnay Károly helyett Csány Lászlót javasolták országgyűlési képviselőnek *Keszthelyen.* Döntöttek egy vadászcsapat felállításáról is. Csertán Sándor elrendelte a határok őrzését. Az őrvonalra küldték a nemzetőröket, *Kollátszegtől Letenyéig* ill. *Lendváig* állították fel őket. Az adóhátralék behajtását is szorgalmazták. A megyei ÁB a lemondott követek helyére pótválasztást írt ki június 15-ére. De a hadiesemények miatt erre már nem került sor.
Szemere Bertalan rendőri felügyelőket nevezett ki a megyébe. Zalában *Kanizsára* küldte a felügyelőket, akik közvetlenül tartották a kapcsolatot a miniszterelnökkel.

1849 június

Június 2. Csertán megtiltotta – hűtlenségi bűn terhe alatt – *Zalaegerszeg* városra a császári hadsereg által kivetett hadisarc megfizetését.[103]

Június 6. Két körmendi ember, Jasits császári őrnagy zsaroló levelét hozta *Zalaegerszegre,* de a város vezetősége – mivel Csertán rendelkezése szerint tilos az ellenségtől üzenetet átvenni, azt teljesíteni – letartóztatta a levélhozókat.[104]
A tihanyi erődítési munkákat irányító Gyulai Gaál Miklós 1000 nemzetőrt és 50 lovas kért a *Karakótól Lövőig* kialakítandó védvonalra. Az ÁB a *tapolcai* és *szántói* járásból akarta kiállítani őket.

A *Keszthelyen* ülésező megyei bizottmány tárgyalta Sebessy Kálmán premontrei tanár, nemzetőr ügyét. Azzal vádolták, hogy „kommunizmusra vezető beszédekkel izgatta a népet". A vádat azonban alaptalannak találták és felmentették.
Csertán Sándor zár alá vette a *veszprémi* püspökség javait. Az orosz veszély hírére Csertán a lelkészeket kérte, buzdítsák a népet a harcra.[105]

Június 8. A *keszthelyi* premontrei gimnázium a magyar seregnek adott tűzifa árát felajánlotta a *Budánál* megsebesült honvédek megsegítésére. Az ÁB örömmel vette a nemes gesztust.[106]

Június 10. Csertán Sándor *Keszthelyről* küldte el jelentését a miniszternek: a Zala megyei közpénztárak üresek, töltényekről is kellene gondoskodni.

Június 17. Kolerajárvány tört ki *Sümegen.* A szegények között dúló járvány betegeinek az orvosság árát a megyei hadpénztárból próbálták kifizetni.[107]

Június 23. Csertán Sándor a *keszthelyi* Festetich uradalomhoz fordult kölcsönért. Mivel a kormány sem tudott segíteni az anyagi gondokon, a kormánybiztos a megyétől kérte, hogy gondoskodjon ágyúgolyók öntéséről.[108]

Június 30. Csertán Sándor a *Keszthelyen* tartott ÁB ülésen jelentette be, hogy 1849. július 16-ra népgyűlést tűzött ki. Ezen a Függetlenségi Nyilatkozat kihirdetését, valamint a megyei bizottmány újraalakítását tervezte.[109]

Kiújultak a parasztmozgalmak is: a *kacorlakiak* a *palini* uradalom *hosszúszigeti* magánbirtokára hajtották a marháikat. Az ÁB az uradalmi ügyvéd panaszát figyelembe véve a magántulajdon védelmét hangsúlyozta.[110] A *garabonci* és *merenyei* volt jobbágyok pedig elfoglalták az uraság földjeit.[111]

1849 július

Július 2. A Csertán Sándor elnökletével *Keszthelyen* ülésező ÁB ülésen felolvasták a kormány néphez intézett iratát, a

„muszka" seregek betöréséről. Népfelkelésre szólították fel a lakosságot.[112]

Július 8. Az osztrák csapatok betörtek a megyébe. Dondorf *Andráshidán* szabad rablást engedélyezett katonáinak.

Július 12. Dondorf császári őrnagy serege elfoglalta *Zalaegerszeget,* és a Vizslaréten ütött tábort. A városi tanácshoz fordult 10 pontos követelésével: adjon a város 10 kezest, oszlassák fel a nemzetőrséget, a fegyvereket szolgáltassák be, a népfelkelést oszlassák fel, szabadítsák fel a megyében a közlekedést, semmisítsék meg a magyar bankjegyeket, a levett császári-királyi lobogót tűzzék ki a magyar mellé. Egyben követelte, hogy a város fizesse ki a még május 4-én kivetett 500 ezüstforint hadisarcot aznap délig. Délután 16 óráig pedig térítse meg a város a sóhivataltól elrabolt 38 ezer forintot. Ezen felül seregét lássák el élelemmel, itallal, lovaikat szénával, zabbal.
A város a követelések egy részét teljesítette (hadisarc, élelmezés), de a sóházból elrabolt pénzről nem tudtak. Végül 400 Ft-ot mégis összegyűjtöttek a lakosságtól, mivel Dondorf kilátásba helyezte a város lövetését.[113]

Július 14. Kossuth Lajos kiáltványban szólította fel az egész nemzetet a népfelkelésre.

Július 15. Dondorf 500 ezüst vérdíjat tűzött ki az elmenekült Csertán Sándor kormánybiztos fejére és feloszlatta a megyei állandó bizottmányt.
Az ellenség *Kanizsát* is elfoglalta, Knezevich ezredes itt összpontosította csapatait.
A *Keszthelyen* rendkívüli ülést tartó Zala megyei állandó bizottmány felszólította a megye lakosságát a népfelkelésre. Kérte a lakosságot, hogy egy helyre gyűljenek össze, és legalább 6 napi élelemmel lássák el magukat. Betiltották a harangozást, csak ha az ellenség közeledik, akkor lehet harangzúgással jelt adni a felkelésre. Megszervezték, hogy a rablók ellen őrizzék a nép vagyonát.[114]
A népfelkelők egy része *Kanizsa* és *Letenye* felé vonult.

Július 16. *Keszthelyen* és környékén gyülekezett a Csertán Sándor által e napra meghirdetett népgyűlésre a tömeg. Közben *Vas megyéből* az osztrákok elől menekülők is ideértek. Noszlopy Gáspár *somogyi* kormánybiztos is a városba érkezett. A veszélytől felfűtött hangulatú nép meg akart lincselni egy nemzetőr tisztet. A verekedésben Meszlényi kapitány megsérült, a *keszthely*i polgármester öt embert a rendkívüli bírósággal halálra ítéltetett.
Ugyanezen a napon *Kanizsára* tört be Noszlopy egyik huszárkapitánya csapatával, a város lakói erre szembefordultak a megszállókkal. Knezevich a tömeg közé lövetett, két halott és több sebesült lett az eredménye. A felkelt nép egy része ezután *Nagyrécse* és *Galambok* felé vonult, ahol a népfelkelést – a reménytelen helyzetben – Csertán Sándor feloszlatta.
A *Keszthely* környéki népfelkelőket *Sármelléken* oszlatták fel, miután a népgyűlés elmaradt, a megyét újra megszálló osztrák csapatok túlereje miatt.

Július 19. A Knezevich mellé *Kanizsára* bevonuló Burits kiáltványban fordult Zala vármegyéhez: követelte a népfelkelés azonnali feloszlatását, küldjenek vármegyei tisztviselőt a seregéhez az élelmezés megszervezésére. *Kanizsa* városától pedig 50 ezer forint hadisarcot követelt a Noszlopy-huszárok akciója miatt, de Albanich városbíró eltérítette szándékától.

Július 23. Csertán Sándor elhagyta a megyét, *Keszthelyről Tihanyba,* majd *Szántódra*, onnan *Szegedre* ment a kormány után. A megyét – leveléből tudható – Noszlopyra bízta.

Július 26. *Szegedről* jelentette Kossuth Lajosnak Stuller Ferenc kormányzóelnöki tanácsos, hogy „Zala vármegyének egész tisztviselősége jő *Szeged* felé".

Július 31. Szemere Bertalan kinevezte Noszlopy Gáspárt Somogy-Zala-Baranya megye teljhatalmú kormánybiztosává. De gyakorlatilag Zala megye megszállása erre az időre már befejeződött. *Letenyét* Gorizutti őrnagy foglalta el seregével.

1849 augusztus

Augusztus 13. *Világosnál* a Görgei vezette feldunai hadsereg letette a fegyvert Rüdiger lovassági tábornok előtt. Itt kapitulált a 47. honvédzászlóalj is.
A *kanizsai* vásáron fellázadt a falusi nép, mivel nem tudott belenyugodni a Kossuth-bankók érvénytelenségébe. A várost megszálló Kulmer őrnagy eleinte elkobozta a magyar pénzeket, később – a vásáron kitört verekedést látva – engedte magánforgalomban a pénz elfogadását.
Hamarosan azonban az egész megyében összegyűjtötték és elégették a Kossuth-bankókat.
Augusztus 13 után az osztrákok új közigazgatást vezettek be: Zala a *pécsi* polgári kerülethez tartozott, Somoggyal és Baranyával együtt.

Augusztus 19. A *Keszthely* felé vonuló Knezevich elől a városi tisztviselők elmenekültek, így a városi hatóság teljesen megszűnt.[115]

Augusztus 20. A helyén maradt *keszthelyi* polgármester nemzetőrökkel próbálta fenntartani a rendet a városban addig, amíg az új hatóság létre nem jön. Minden rablót és rendet zavaró zsellért letartóztattak.[116]

Augusztus 28. A *keszthelyi* nép a városháza elé vonult és elfogadtatta a magyar bankjegyek érvényességét.[117]

1849 szeptember

Szeptember 1. Haynau rendelete befejezettnek nyilvánította a forradalmat, felszólította a volt honvédeket, tisztviselőket, hogy három hónapon belül jelentkezzenek a Haditörvényszék előtt.

Szeptember 3. *Keszthelyt* Knezevich foglalta el, a grófi kastélyban rendezkedett be. Miközben a város megadta magát, a Balatonon *Fenékpuszta* körül tartózkodott a Kisfaludy gőzhajó, rajta a menekülő nemzetőrök, köztük Laky Demeter és Sebessy Kálmán. Majd *Szigliget* felé ment a hajó. Knezevich ide küldött utánuk elfogató levelet, de a két *keszthelyi* a többiekkel együtt

az erdőbe menekült.
Knezevich ezredes dandárparancsnok elfogatta a *keszthelyi* városbírót és *Budára* vitette.

Szeptember 5. Knezevich utasította a tisztét még mindig betöltő Csillagh Lajos első alispánt, hogy a megyében állítsa vissza a rendet. Fegyverezzék le a népet, adják át a katonai hatóságoknak a fegyvereket. Az alispán írassa össze a lázadásban résztvevő megyebeliek névsorát. Megtiltotta a Kossuth-bankók használatát. Szeptember 7-ére a tisztviselőkart maga elé rendelte. Körözést adott ki Noszlopy Gáspár és a *keszthelyi* premontrei kolostorból eltávozott papok ellen, egyben kihirdettette: a szökésben lévő egyének rejtegetése tilos.
A megyei vezetők válaszukban kérték, hogy a tisztviselők és a vadászok fegyvereit ne vegyék el. Javasolták a Kossuth-bankók meghagyását, mivel azt elsősorban a szegény nép használta, ha elveszik tőlük, nem lesz mivel fizetniük az adót.[118]
Knezevich még szeptember közepén is parancsba adta a Kossuth-bankók megsemmisítését, mivel tudomására jutott, hogy a pénzek még mindig forgalomban vannak.

Szeptember 6. A bujdosó Laky Demetert és Sebessy Kálmánt *Reziben* elfogták, és *Pestre*, az Újépületbe vitték.

Szeptember 7. A megyei tisztikar megjelent *Keszthelyen* Knezevich előtt.

Szeptember 17. *Egerszeg* város tisztikara a megyei vezetéshez fordult panaszával, nehezen bírja már elviselni a város katonai megszállását, a császári sereg elszállásolását.[119]

Szeptember 24. Gerstner cs. kir. tábornokot nevezték ki Baranya-Somogy-Zala megye kerületi főparancsnokának.[120] Ő is kérte a jegyzéket a magyar forradalomban résztvett személyekről: hol tartózkodnak, szabadlábon vannak-e, avagy letartóztatták őket? Egyben a megye tudtára adta: „a forradalomban kitűnőbben résztvevők úgymint Csány és Csertán a megyében működött kormánybiztosok mint közhírből hallatik *Arad* tájékán már elfogattak."[121]

Gerstnert áthelyezték *Temesvárra,* helyette Vernhart cs. kir. tábornok lett a parancsnok. A megyét a császári seregek megszállva tartották, ellátásukról a lakosságnak kellett gondoskodni.

1849 október

Október 2. *Komáromban* letette a fegyvert a zalai 56. zászlóalj.

Október 10. Csány Lászlót – megyénk szülöttét – kivégezték *Pesten* az Újépületben.

Október 17. Megérkezett a hír a megyébe *Komárom* várának feladásáról. A *bécsi* kerületi hadifőparancsnokság köröztette a megyében a várfeladás hírét, és a Kossuth-bankók betiltásáról szóló hirdetményt. Statáriumot hirdettek ki a megyében.[122]

Október 24. Megjelent Haynau rendelete az új közigazgatási beosztásról. Az országot katonai kerületekre osztották. Ezen belül polgári kerületeket hoztak létre – ahová 3–4 megye tartozott – élén kerületi főbiztos állt főispáni rangban. Zala a *fehérvári kerület* alá került, a kerületi főispán Dőry Gábor lett. A megyék élére pedig császári-királyi biztost neveztek ki, Zala élére Bogyay Lajos került mint megyefőnök. A *Muraközt* végleg elcsatolták a megyétől, Horvátország része lett.

Október 30. Ernst törzshadbíró elküldte levelét *Aradról* a Zala megyei vezetésnek, amelyben Csertán Sándor tevékenységét kívánta kivizsgáltatni. Az 5 pontból álló kérdéssor megválaszolásához megkezdődött a megyén belül a vizsgálat.

1849 november

November 3. *Zalaegerszeg* mezőváros igazolást adott Csertán Sándor kormánybiztosról: „se a megyében, se pedig a városban tisztújítást nem tartott, a városok működését fel nem függesztette, ... senkit el nem fogatott, és senki javait el nem foglaltatta".[123]

November 10. *Kanizsa* város is hasonló tartalmú bizonyságlevelet írt a kormánybiztos tevékenységéről: „kormánybiztosi egész ideje alatt a legszelídebb bánásmóddal működött".[124]
Keszthely városa is Csertán mellett foglalt állást.

November 20. Bogyay Lajos megyefőnök elküldte Dőry Gábornak a megyei tisztikar hódolati nyilatkozatát.
A megyét 6 kerületre osztották: *tapolcai, szántói, kapornaki, egerszegi, lövői* és *kanizsai* kerületre.[125]

November 24. Bogyay panaszkodott Dőrynek: „Zalában minden kifogás nélküli egyéneket a hivatalokra majd alig találhatok". Hivatalt csak az kaphatott, akiért Bogyay jótállt.[126]

November 26. Csertán Sándor vizsgálati anyagát felterjesztette az alispán. Az *aradi* cs. kir. Haditörvényszék vizsgálati osztálya utasította Bogyayt, hogy a Csertán által kiadott rendeleteket, az 1848–49-es megyegyűlések anyagait és a bizottmányi ülések jegyzőkönyveit is küldje meg.[127]

November 30. Noszlopy egyik gerillaakciója során betört a megyébe. Bogyay Lajos megyefőnök beszámolt erről Dőrynek, és a megyei tisztviselőket Noszlopy üldözésére utasította.[128]

1849 december

December 2. A megyében kiadták a Haynau által elrendelt szabályokat és felállították a rögtönítélő bíróságokat.

December 3. A *kapornaki* járás tisztviselői lemondtak hivatalukról.

December 6. Bogyay Dőryhez felterjesztette Csertán Sándor kormánybiztos anyagát, melyet németül és magyarul is elkészíttettek. *Szentgrót* és *Sümeg* bizonyságlevelét is mellékelte. A megyefőnök a vizsgálatot összegezve megállapította: Csertán Sándor „inkább csillapító, mint zendülést előidéző szellemben működött, a magyar kormány által kiadott rendeleteknek volt végrehajtója" ...[129]

December 13. Horváth Vilmos másodalispán is lemondott hivataláról.

A katonai uralom a megyében 1850 júniusáig tartott. Eközben – Haynau menesztése után – Bogyay Lajos megyefőnök kinevezte az új polgári közigazgatás tisztviselőit.

Jegyzetek:

[1] Zala megyei közgyűlési jegyzőkönyv 1848. január 17.: 2. sz.
[2] ZM. kgy. jkv. 1848. február 21.: 349. sz.
[3] ZM. kgy. jkv. 1848. március 15.: 1343. sz.
[4] ZM. kgy. jkv. 1848. március 15.: 1344. sz.
[5] ZM. kgy. jkv. 1848. március 22.: 1356. sz.
[6] ZM. kgy. jkv. 1848. március 15–30.: 1359. sz.
[7] u. o. 1360. sz.
[8] u. o. 1362. sz.
[9] ZM. kgy. jkv. 1848. március 22.: 1358. sz.
[10] ZM. kgy. jkv. 1848. március 23.: 1364. sz.
[11] ZM. kgy. jkv. 1848. március 30.: 1364. sz.
[12] ZM. kgy. jkv. 1848. április 11.: 1417. sz.
[13] u. o.
[14] ZM. kgy. jkv. 1848. április 11.: 1419. sz.
[15] ZM. kgy. jkv. 1848. április 21.: 1423,1424. sz.
[16] Keszthely mezőváros közgyűlési jegyzőkönyve 1848. május 1.: 58. sz.
[17] Zala megyei Állandó bizottmány jegyzőkönyve 1848. május 8.: 1. sz.
[18] ZM. ÁB. jkv. 1848. május 9.: 1–2–3. sz.
[19] u. o. 6. sz.
[20] u. o. 347. sz.
[21] u. o. 669. sz.
[22] Zalaegerszeg mezőváros kgy. jkv. 1848. május 23.: 20. sz.
[23] Sümeg mezőváros jkv. 1848. május 27.: 8. sz.
[24] Keszthely mezőváros kgy. jkv. 1848. május 27.: szám nélkül
[25] Zalaegerszeg mezőváros kgy. jkv. 1848. május 28.: 21. sz.
[26] Z.m. ÁB iratok 1848. máj. 924. sz.
[27] Zm. ÁB jkv. 1848. június 5.: 746. sz.
[28] Keszthely mezőváros kgy. jkv. 1848. június 8.: 3. sz.
[29] Zalaegerszeg mezőváros kgy. jkv. 1848. június 12.: 26. sz.
[30] ZML megyei ÁB jkv. 1848. június 28.: 985. sz.
[31] ZML megyei ÁB jkv. 1848. június 17.: 956. sz.

[32] ÁB jkv. 1848. június 28.: 1039. sz.
[33] ÁB jkv. 1848. június 17.: 958. sz.
[34] ÁB jkv. 1848. június 17.: 979. sz.
[35] Keszthely mezőváros kgy. jkv. 1848. június 21.: 17–20. sz., Zalaegerszeg mezőváros tü. jkv. 1848. június 21.: 156. sz.
[36] ÁB jkv. 1848. július 3.: 1125. sz.
[37] ÁB jkv. 1848. július 9.: 1205. sz. (Perlak), 1848. július 16.: 1248. sz. (Komárváros)
[38] ÁB jkv. 1848. július 23.: 1261. sz.
[39] ÁB jkv. 1848. július 23.: 1283. sz. (Körmend), július 16.: 1255. sz. (Garabonc) 1256 többi, 1257 (Szilvágy)
július 30: 1330 (Lesencetomaj), 1339 (Zalavár)
[40] Keszthely mezőváros kgy. jkv. 1848. augusztus 16.: 38/48. sz.
[41] Zalaegerszeg mezőváros jkv. 1848. augusztus 24.: 38. sz.
[42] Galambok, ÁB jkv. 1848. augusztus 7.: 1371. sz., Teskánd és Máhomfa (ÁB augusztus 7.: 1419), Tárnok (1848. augusztus 7.: 1428) Horváti: ÁB 1848. augusztus 27.: 1684. sz., Sármellék: 1848. augusztus 7.: 1485. sz., Türje (1848. augusztus 27.: 1683. sz.).
[43] ZML Zala megyei ÁB jkv. 1848. szeptember 10.: 1923. sz.
[44] ÁB jkv. 1848. szept.: 1924. sz.
[45] Keszthely mezőváros kgy. jkv. 1848. szeptember 12.: 44. sz.
[46] ÁB jkv. 1848. szeptember 13.: 1930. sz.
[47] ÁB jkv. 1848. szeptember 16.: 1933. sz.
[48] ÁB jkv. 1848. szeptember 16.: 1948. sz.
[49] ÁB jkv. 1848. szeptember 20.: 1948. sz.
[50] ÁB jkv. 1848. szeptember 21.: 1947. sz.
[51] ÁB jkv. 1848. szeptember 26.: 2053. sz.
[52] ÁB jkv. 1848. október 2.: 2079,2080. sz.
[53] ÁB jkv. 1848. október 11.: 2100. sz.
[54] ÁB jkv. 1848. október 11.: 2098. sz.
[55] ÁB jkv. 1848. október 9.: 2092. sz.
[56] ÁB jkv. 1848. október 11.: 2100. sz.
[57] ÁB jkv. 1848. október 14.: 2105. sz.
[58] ÁB jkv. 1848. október 20.: 2134, 2138. sz.
[59] ÁB jkv. 1848. október 29.: 2207. sz.
[60] ÁB jkv. 1848. október 29.: 2219. sz.
[61] ÁB jkv. 1848. november 2.: 2231. sz.
[62] ÁB jkv. 1848. november 19.: 2384. sz.
[63] ÁB jkv. 1848. november 15.: 2376. sz.
[64] ÁB jkv. 1848. november 2.: 2236. sz.

[65] ÁB jkv. 1848. december 24.: 2706. sz.
[66] ÁB jkv. 1848. december 26.: 2709. sz.
[67] ÁB jkv. 1848. december 26.: 2718. sz.
[68] ÁB jkv. 1849. január 1.: 1. sz.
[69] ÁB jkv. 1849. január 2.: 3. sz.
[70] Fiath Ferenc iratok jkv-e 1849. január 20.: 14. sz.
[71] Fiath ir. jkv-e 1849. január 26.: 43. sz.
[72] Fiath ir. jkv-e 1849. január 27.: 45. sz.
[73] Fiath ir. jkv-e 1849. január 30.: 59. sz.
[74] ÁB jkv. 1849. február 3.: 1. sz.
[75] ÁB jkv. 1849. február 3.: 8. sz.
[76] Fiath ir. jkv-e 1849. február 3.: 79. sz.
[77] Fiath ir. jkv-e 1849. február 5.: 99–100. sz.
[78] Fiath ir. jkv-e 1849. február 6.: 108. sz.
[79] Keszthely város jkv. 1849. február 7.: 62/48. sz.
[80] Fiath ir. jkv-e 1849. február 11.: 133. sz.
[81] Fiath ir. jkv-e 1849. február 20.: 174–175(röplap). sz.
[82] Fiath ir. jkv-e 1849. február 27.: 199. sz.
[83] Fiath ir. jkv-e 1849. március 4.: 246. sz.
[84] Fiath ir. jkv-e 1849. március 16.: 281. sz.
[85] Fiath ir. jkv-e 1849. március 16.: 300. sz., március 18.: 342. sz. (Simon P.)
[86] Fiath ir. jkv-e 1849. március 19.: 377. sz.
[87] Fiath ir. jkv-e 1849. március 27.: 429. sz.
[88] Fiath ir. jkv-e 1849. március 19.: 378. sz.
[89] Fiath ir. jkv-e 1849. március 21.: 387. sz.
[90] Fiath ir. jkv-e 1849. március 22.: 395. sz.
[91] Zalaegerszeg mezőváros tü. jkv. 1849. március 24.: 339. sz.
[92] Fiath ir. jkv-e 1849. március 26.: 417. sz.
[93] Fiath ir. jkv-e 1849. április 3.: 482. sz.
[94] Fiath ir. jkv-e 1849. április 1.: 466. sz. (visszahívás), Fiath ir. 1849. április 6.: 502. sz. (választás)
[95] Fiath ir. jkv-e 1849. április 15.: 566. sz.
[96] Fiath ir. jkv-e 1849. április 15.: 566. sz.
[97] Zalaegerszeg mezőváros tü. jkv. 1849. május 5.: 373. sz.
[98] Z.m. ÁB jkv. 1849. május 29.: 1. sz.
[99] Keszthely mezőváros kgy. jkv. 1849. május 26.: 94. sz.
[100] Zalaegerszeg mezőváros kgy. jkv. 1849. május 28.: 395. sz.
[101] Z.m. ÁB jkv. 1849. május 29.: 1–2–3. sz.
[102] Z.m. ÁB jkv. 1849. május 31.: 8. sz.

[103] Zalaegerszeg mezőváros tü. jkv. 1849. június 2.: 397. sz.
[104] Zalaegerszeg mezőváros tü. jkv. 1849. június 6.: 400. sz.
[105] Z.m. ÁB jkv. 1849. június 6.: 97. sz. (Veszprém), 87. sz. (lelkészek)
[106] Z.m. ÁB jkv. 1849. június 8.: 118. sz.
[107] Z.m. ÁB jkv. 1849. június 21.: 184. sz.
[108] Z.m. ÁB jkv. 1849. június 23.: 210. sz.
[109] Z.m. ÁB jkv. 1849. június 30.: 216. sz.
[110] Z.m. ÁB jkv. 1849. június 21.: 185. sz.
[111] Csillagh L. hiv. ir. 1849. június 16.
[112] Z.m. ÁB jkv. 1849. július 2.: 273. sz.
[113] Zalaegerszeg mezőváros kgy. jkv. 1849. július 14.: 54. sz.
[114] Z.m. ÁB jkv. 1849. július 15.: szám nélkül
[115] Keszthely mezőváros jkv. 1849. augusztus 19.: 101. sz.
[116] Keszthely mezőváros jkv. 1849. augusztus 20.: 102. sz.
[117] Keszthely mezőváros jkv. 1849. augusztus 28.: 106. sz.
[118] Z.m. ÁB jkv. 1849. szeptember 7.: 2. sz.
[119] Z.m. ÁB jkv. 1849. szeptember 17.: 24. sz.
[120] Z.m. ÁB jkv. 1849. szeptember 27.: 48. sz.
[121] Z.m. ÁB jkv. 1849. szeptember 27.: 52. sz.
[122] Z.m. ÁB jkv. 1849. október 17.: 98. sz.
[123] Zalaegerszeg mezőváros tü. jkv. 1849. november 3.: 503. sz.
[124] Kanizsa tanácsülés 1849. november 10. Másolat: ZML
[125] Bogyay levelezés jkv.-e Bogyay levele Dőrynek 1849. november 20.: 23. sz.
[126] Bogyay lev. jkv. 1849. november 24.: 38. sz. B. levele Dőrynek
[127] Bogyay lev. jkv. 1849. november 26.: 52. sz. B. levele Csillaghnak
[128] Bogyay lev. jkv. 1849. november 30.: 76. sz.
[129] Bogyay lev. jkv. 1849. december 6.: 170. sz.

Felhasznált irodalom:

Balogh Elemér: Az első népképviseleti választások Zala megyében. In: Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból, 1986. (Zalai Gyűjtemény 25.) Zalaegerszeg, 1986. 195–209. p.
Barbarits Lajos: Nagykanizsa. Budapest, 1929. 45–62. p.
Bontz József: Keszthely város monográfiája. Keszthely, 1896. 100–116. p.
Bősze Sándor: Két osztrák katonatiszt feljegyzései Jellasics 1848 őszi magyarországi hadjáratairól. Naplórész-

letek a támadó hadsereg Somogy-Zala megyei útjáról. In: Somogy megye múltjából. Levéltári Évkönyv 23. Kaposvár, 1992. 133–156. p.

Czigány László: Laky Demeter és Sebessy Kálmán a szabadságharcban (1848–1849). In: Zalai történeti tanulmányok. (Zalai Gyűjtemény 35.) Zalaegerszeg, 1994. 203–215. p.

Cser József: Nagy-Kanizsa a szabadságharcz alatt. Zalai Közlöny, 1895. szeptember 7.

Cserny Margit: Adatok az 1848-as forradalom és szabadságharc történetéhez Veszprém megyében. In: A Veszprém megyei múzeumok közleményei 9. Veszprém, 1970. 125–146. p.

Degré Alajos: Zala megye központi közigazgatása 1848-ban. In: Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Zalaegerszeg, 1974. 43–60. p.

Degré Alajos – Kerecsényi Edit: Az 1848–49 évi szabadságharc zalai történetére vonatkozó iratok. In: Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Zalaegerszeg, 1974. 105–141. p.

Ember Győző: Iratok az 1848-i magyarországi parasztmozgalmak történetéhez. Bp. 1951.

Hermann Róbert: A drávai hadtest hadműveleti naplója. Hadtörténelmi tanulmányok. (Zalai Gyűjtemény 36/1.) Zalaegerszeg, 1995. 165–211. p.

Hermann Róbert: Az 1848–49 évi forradalom és szabadságharc története. Bp. 1996. Hermann Róbert: A 47. honvédzászlóalj története. In: A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zalaegerszeg, 1992. 115–195. p.

Hermann Róbert: Az 56. honvédzászlóalj története. A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zalaegerszeg, 1992. 195–259. p.

Hermann Róbert: Perczel Mór első honmentő hadjárata. Zalamegye, 1848. október 17. –december 24. (Zalai Gyűjtemény 36/2.) Zalaegerszeg, 1995.

Kossuth Lajos összes művei. 12, 13, 14, 15. kötet (Zalára vonatkozó részek)

Meilinger Katalin: Zala megyei képviselők 1848–49-ben. In: Nótárius, 1988. 2–3. sz. 3–14. p.

Molnár András: Csány László a zalai reformellenzék élén. In: Kossuth kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. (Zalai Gyűjtemény 30.) Zalaegerszeg, 1990. 5–61. p.

Molnár András: A 7. honvédzászlóalj története. In: A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zalaegerszeg, 1992. 53–115. p.

Molnár András: Honvédtoborzás és újoncozás Zalaegerszegen 1848/49-ben. In: Zalaegerszeg évszázadai. Várostörténeti tanulmányok. Zalaegerszeg, 1997. 251–273. p.

Molnár András: Képviselőválasztás Alsólendván 1848-ban. In: Lendva: 1192–1992. Tanulmányok Lendva történelméből. Lendava-Lendva, 1994. 80–85. p.

Molnár András: Zalaegerszeg nemzetőrei 1848-ban. In: Hadtörténelmi tanulmányok. (Zalai Gyűjtemény 36/1.) Zalaegerszeg, 1995. 143–165. p.

Novák Mihály: Zala vármegye az 1848–49. évi szabadságharczban. Zalaegerszeg, 1906.

Olvasókönyv Zala megye történetéhez. Zalaegerszeg, 1961. 75–79. p.

Sebők Samu: Adatok Zalaegerszeg r. t. város történetéből. Zalaegerszeg, 1902.

Simonffy Emil: A jobbágyfelszabadítás Zala megyében. In: Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Zalaegerszeg, 1974. 60–105. p.

Szarka Lajos: A tábornok bére. Hévíz, 1997.

Szőcs Sebestyén: Csány László kormánybiztosi tevékenysége 1848 áprilistól szeptember végéig. In: Kossuth kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. (Zalai Gyűjtemény 30.) Zalaegerszeg, 1990. 63–132. p.

Varga János: A jobbágyfelszabadítás kivívása 1848-ban. Bp. 1971.

Vajda László – Vajda Lászlóné: Zala megye az 1848–49-es polgári forradalom és szabadságharc idején. In: Zalai Tükör 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Zalaegerszeg, 1974. 5–43. p.

Vajda Lászlóné: Csertán Sándor, Zala megye kormánybiztosa (1809–1864). In: Zalai történeti tanulmányok, 1994. (Zalai Gyűjtemény 35.) Zalaegerszeg, 1994. 215–245. p.

Zalaegerszeg. Dokumentumok a város történetéből. Zalaegerszeg, 1985. 99–102. p.
Zala megye történelmi olvasókönyve. Helytörténeti szöveggyűjtemény. Zalaegerszeg, 1996. 196–224. p.
Zrínyi Károly: Csáktornya monográfiája. Csáktornya, 1905.

Levéltári források:

Bogyay Lajos megyefőnök iratai. ZML. IV. 151. Levelezési jegyzőkönyv. 1849. november 11–1850. január 26-ig.
Csertán Sándor iratai. (Csertán Ferenc tulajdonában.)
Csillagh Lajos alispán hivatalos iratai. ZML. IV. 24/f. Zala vármegye tisztviselői hivatalos iratainak levéltári gyűjteménye.
Fiath Ferenc királyi biztos iratainak jegyzőkönyve. 1849. január–április. ZML. másolat. Eredetije a Veszprém Megyei Levéltárban.
Keszthely mezőváros közgyűlési jegyzőkönyve. 1843. nov. 1–1849. aug. 20. ZML. V. 1734–1202.
Sümeg város jegyzőkönyve 1848–49. ZML. V. 1777. Sümeg város iratai.
Zala vármegye állandó bizottmányának jegyzőkönyvei. 1848/49. ZML. IV. 1. a. és b. 1848 május–1849 augusztus.
Zala vármegye közgyűlési jegyzőkönyvek 1848 január–május. ZML. IV. 1. a.
Zalaegerszeg mezőváros közgyűlési jegyzőkönyve. 1848–49. ZML. Zalaegerszeg város régi levéltára 755.
Zalaegerszeg mezőváros tanácsülési jegyzőkönyve. ZML. Zalaegerszeg város régi levéltára 755.

Rövidítések:

ÁB jkv: Állandó Bizottmány jegyzőkönyve
CSL ir: Csillagh Lajos iratai
Kgy. jkv.: közgyűlési jegyzőkönyv
tü. jkv.: tanácsülési jegyzőkönyv
ZML: Zala Megyei Levéltár

Béres Katalin:

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei Zala megyében

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc Zala megyei emlékhelyeinek feltérképezése egy nagyobb múzeumi program – Zala megye történelmi emlékhelyei adattárának létrehozása – keretében, az 1980-as évek végén kezdődött. A keszthelyi Balatoni Múzeum és a nagykanizsai Thúry György Múzeum munkatársaival végigjártuk a megye településeit, leírtuk, lefotóztuk a meglévő szobrokat, emlékműveket, emléktáblákat. A 48-as honvédsírok összegyűjtése azonban nem volt ilyen egyszerű feladat, mert a helyi emlékezet már nem tartotta számon, hogy a temetők régi, gondozatlan sírkövei alatt kiknek a hamvai találhatók. Csak ott jártunk sikerrel, ahol a sírkőn egyértelműen olvasható volt, hogy a szabadságharc katonájának emlékére állították.

A regisztrálást nagymértékben elősegítette a Zala Megyei Levéltár által 1992-ben megjelentetett A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849 c. kötet, amelyből Bona Gábor: Az 1848/49-es honvédsereg Zala megyei születésű tisztjei c. tanulmánya, valamint a levéltáros kollégák által összeállított zalai honvédnévtár adott támpontokat a további kutatáshoz. A 150. évfordulóra való készülődés is segített bennünket, több önkormányzat, lelkes lokálpatrióta értesítette a múzeumot, hogy a temetőkben rég elfeledett honvédsírokat fedeztek fel.

Munkánk során a teljességre törekedtünk, de bízunk benne, hogy vannak még megyénkben feltáratlan honvéd síremlékek.

Adattárunk két részből áll. Az elsőben a forradalom és szabadságharc zalai származású szereplőinek tiszteletére állított szobrokat, emlékműveket, emléktáblákat mutatjuk be, valamint válogatást közlünk az egy-egy település honvédei emlékének megörökítésére szánt köztéri alkotásokból. (Nem írjuk le a szinte minden nagyobb településen megtalálható Kossuth, Petőfi, Batthyány és Széchenyi emlékműveket, de második kiadá-

sunkban már szerepelnek a 150. évforduló alkalmából készült új alkotások.)

Összeállításunk tükörként is szolgál, hisz megmutatja, hogy a 48-as sorsfordító események óta eltelt másfél évszázad alatt a megye és a helyi közösségek kiket tartottak méltónak arra, hogy emléküket kőben, fában megőrizzék. Az évforduló alkalmat teremtett a hiányok pótlására: Hévízen emlékművet avattak Gyulai Gaál Miklós, a szabadságharc egyetlen zalai tábornoka tiszteletére, Zalaegerszegen felállították Gasparics Márk emlékoszlopát, Nagykanizsán Inkey Kázmér honvéd őrnagy emlékére avattak táblát, stb.

A második részben a mai Zala megye határain belül fellelhető honvédsírokat, síremlékeket mutatjuk be, rövid életrajzokkal megemlékezve a különböző rangú katonákról, a közvitézektől kezdve egészen az őrnagyokig. Új kiadásunkból kimaradt a nemesnépi Németh Pál síremlékének leírása, mivel eddigi kutatásaink nem igazolták, hogy valóban 48-as honvéd lett volna.

Kutatómunkánk során szomorúan tapasztaltuk, hogy a sírok többsége gondozatlan, pusztulásra ítéltetett. A 150. évfordulóra kiírt pályázatok, valamint a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság anyagi támogatása lehetővé tette, hogy megújuljanak. Jó lenne azonban, ha az évfordulón tapasztalható lelkesedés nem hamvadna el, az önkormányzatok, iskolák helyi védettséget biztosítanának e síroknak, gondoskodnának fennmaradásukról, hiszen ezen emlékhelyek is hozzájárulhatnak egy közösség identitástudatának erősítéséhez, és az évforduló elmúltával is méltó színhelyei lehetnek az elkövetkező március 15-ék megünneplésének.

Végül szeretnék köszönetet mondani Kunics Zsuzsának és Haász Gabriellának a Thúry György és a Balatoni Múzeum történészeinek, dr. Németh Józsefnek, a Göcseji Múzeum főmunkatársának, valamint Dancs Imrének, a keszthelyi Kossuth Szövetség elnökének, akik a nagykanizsai, a zalaegerszegi és a keszthelyi honvédsírok összegyűjtésében segítségemre voltak; Bona Gábornak, a Hadtörténeti Intézet igazgatójának, aki az életrajzok összeállításakor adatokkal szolgált számomra és Molnár Andrásnak, a Zala Megyei Levéltár igazgatóhelyettesének, aki munkámat baráti tanácsaival segítette.

ASBÓTH SÁNDOR

Asbóth Sándor 1810. dec. 11-én született Keszthelyen. Késmárkon, majd a Selmeci Bányászati Akadémián tanult, mérnöki végzettséget szerzett. Részt vett az Al-Duna szabályozásának, valamint a Lánchíd építésének munkálataiban. 1844-től 48-ig Temes megye igazgató főmérnöke volt.

1848 decemberében mérnökkari százados lett Vetter Antal, a honvédvezérkar parancsnokának törzsénél, majd átkerült a Klapka vezette I. hadtesthez, s velük vett részt a téli és a tavaszi hadjárat harcaiban. 1849. ápr. 20-án őrnaggyá nevezték ki, a Hadügyminisztériumba került, majd hamarosan Kossuth Lajos szárnysegéde, a Kormányzó Elnöki Hivatal vezetője lett. A szabadságharc végnapjaiban alezredessé léptették elő.

Kossuthtal együtt emigrált Törökországba, elkísérte őt amerikai útjára is. 1851-ben Amerikában telepedett le, ahol mérnöki szaktudását hasznosítva New York főmérnöke lett. Több középületet tervezett, nevéhez fűződik a híres Central Park tervezése is. Az észak-amerikai polgárháború kitörése után, 1861-től az északiak oldalán harcolt, katonai képességeinek elismeréseként 1864-ben dandártábornokká léptették elő.

Később altábornagyi rangban Florida és Kentucky állam katonai kormányzójaként működött.

A háború után, 1866-ban Grant elnök az USA argentínai követévé nevezte ki Asbóthot, majd 1867-ben rábízta az uruguayi követség vezetését is. Fontos küldetése volt, hogy békét teremtsen az évek óta háborúzó dél-amerikai országok között.

1868. jan. 21-én, a polgárháborúban szerzett súlyos sebesülései következtében halt meg Buenos Airesben. A város régi angol temetőjében helyezték örök nyugalomra, ahonnan – végakaratának megfelelően – 1990 októberében hamvait áthelyezték Washingtonba, az arlingtoni katonai temetőbe.

Irodalom: Bona Gábor: Az 1848/49-es honvédsereg Zala megyei születésű tisztjei. In: A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zeg. 1992. 10–11. p. (továbbiakban: Bona:)

Tar Ferenc: Asbóth Sándor, az amerikai polgárháború tábornoka. In: Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból 1987. (Zalai Gyűjtemény 26.) Zeg. 1987. 145–162. p.

1. Emléktábla

Elhelyezése: Keszthely, Kastély u. 3. sz. ház falán.

Felirata:

ASBÓTH SÁNDOR TÁBORNOK
1811–1868
EBBEN A HÁZBAN SZÜLETETT ASBÓTH SÁNDOR, AKI AZ 1848–49-ES MAGYAR FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC SORÁN KOSSUTH LAJOS SZÁRNYSEGÉDJE, MAJD AZ ÉSZAK-AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN A POLGÁRHÁBORÚ IDEJÉN, ÉSZAK EGYIK KIEMELKEDŐ KATONAI VEZETŐJE VOLT
Hazafias Népfront Magyarok Világszövetsége
Keszthely Város Tanácsa 1971. december 18.

Anyaga: fehér márvány

Felállítás ideje: 1971. dec. 18.

1.

2. Emléktábla
Elhelyezése: Keszthely, Kossuth u. 28.
Goldmark Károly Művelődési Központ előcsarnoka falán.
Felirata:
ASBÓTH SÁNDOR
1811–1868
VÁROSUNK SZÜLÖTTJE
HONVÉDTISZT, TÁBORNOK EMLÉKÉRE.
A keszthelyi éremgyűjtő csoport 1983.
Anyaga: fehér márvány
Felállítás ideje: 1983.
Megjegyzés: A táblán elhelyezték az Asbóth emlékérem plakett változatának elő- és hátlapját is. Az előlapon Asbóth balra tekintő arcképe látható.
A plakettet készítette: Képíró Zoltán ötvös.

CSÁNY LÁSZLÓ

Csány László 1790-ben született Alsócsányban, Csány Bernát táblabíró és Bessenyei Anna negyedik gyermekeként. 10 éves korában a szombathelyi gimnáziumban kezdte tanulmányait, majd a győri jogakadémia első két évének elvégzése után, 1810-ben beállt a 9. huszárezredhez kadétnak. Később az 5. (Radetzky) huszárezredhez kerülve, alhadnagyi rangban vett részt a Napóleon elleni harcokban.

1818-ban lépett ki a hadseregből, hazatérve szülőfalujába, gazdálkodni kezdett. A megye politikai életébe az 1823-as vármegyei ellenállás idején kapcsolódott be, s hamarosan a szabadelvű ellenzék egyik vezéralakja lett. Radikális szónoklataiért 1837-ben megpróbálták perbe fogni, sikertelenül. Részt vett Zala vármegye követutasításainak kidolgozásában, az ellenzék kortes vezére volt. Cikkeket írt Kossuth Pesti Hírlapjába, szervezte a kanizsai Védegyletet, tagja volt az Ellenzéki Körnek. 1843-ban unokaöccsének eladta birtokait az alsócsányi kúriával együtt, Nagykanizsára költözött, s 1845-től a Zöldfa Vendégfogadóban volt az otthona.

1848. ápr. 10-én kormánybiztossá nevezték ki a nyugatdunántúli antiszemita megmozdulások és parasztmozgalmak

féken tartására, majd a Dráva vonal védelmének megszervezésével bízták meg. 1848. szept. 29-től 1849. jan. 18-ig a feldunai hadtest kormánybiztosa volt, neki kellett 1848. dec. 31-én a fővárost kiüríteni, a kormányt Debrecenbe költöztetni. Január közepén Erdélybe került, majd a Szemere-kormány közmunka- és közlekedési minisztere lett.

A fegyverletétel után fogságba esett, majd hadbíróság elé állították és kötél általi halálra ítélték. Az ítélet végrehajtására 1849. okt. 10-én került sor Pesten, az Újépület melletti fatelepen. Sírja Budapesten, a Kerepesi temetőben található.

Irodalom: Kossuth kormánybiztosa Csány László 1790–1849. (Zalai Gyűjtemény 30.) Zeg. 1990. 315 p.

3.

3. Emléktábla

Elhelyezése: Zalacsány, Csány László u. 24. sz. épület falán.

Felirata:

ZALAVÁRMEGYE A HAZASZERETET VÉRTANÚJÁNAK EMLÉKÉRE ÖRÖKÍTETTE MEG 1897 OKTÓBER 10-ÉN E TÁBLÁVAL, HOGY ITT SZÜLETETT CSÁNYI LÁSZLÓ 1790-BEN.

Anyaga: fehér márvány

Alkotója: Wapper Ignác

Felállítás ideje: 1897. okt. 10.

Megjegyzés: Csány László szülőházát 1913-ban lebontották, helyére a Batthyány család építtetett kastélyt. Ekkor a táblát a kastély bejárata melletti falra helyezték át.

4. Emléktábla
Elhelyezése: Keszthely, Deák Ferenc u. 21. Csány László Általános Iskola külső falán.
Felirata:
ITT LAKOTT 1848-BAN CSÁNY LÁSZLÓ A SZABADSÁGHARC VÉRTANÚ MINISZTERE. HÁLÁS KEGYELETE JELÉÜL A KESZTHELYI IPAROSKÖR
1919. MÁRCIUS 15-ÉN.
Anyaga: fekete gránit, bronz
Felállítás ideje: 1919. márc. 15.
Megjegyzés: Az emléktábla jobb oldalán Csány László balra forduló domborművű mellképe látható.

4.

5. Emléktábla
Elhelyezése: Zalaegerszeg, Jókai u. 6. Csány László Szakközépiskola bejárata mellett.
Felirata:
CSÁNY LÁSZLÓ ISKOLÁNK NÉVADÓJA
A SZABADSÁGHARC BÁTOR LELKŰ VÉRTANÚJA
ÉLJEN A HAZA ÉS ÉLNI FOG A HAZA CSÁNY LÁSZLÓ
Anyaga: mészkő
Alkotója: Csillag K.
Felállítás ideje: 1957.
Megjegyzés: A felirat felett Csány László domborművű portréja látható.

6. Dombormű

Elhelyezése: Nagykanizsa, Bolyai János Általános Iskola Erzsébet téri homlokzatán.

Alkotója: Béres János szobrászművész

Anyaga: bronz, márvány

Leírása: A felül ívelt, krémszínű márvány alapon Csány László szembe néző mellképe látható, alatta keskeny réztáblán feliratral.

Felirata:

CSÁNY LÁSZLÓ
1790–1849
ITT LAKOTT A HAJDANI ZÖLDFA VENDÉGFOGADÓBAN 1844-TŐL.
1848 NYARÁN KORMÁNYBIZTOSKÉNT INNEN SZERVEZTE A DRÁVA VONAL VÉDELMÉT.

Felállítás ideje: 1998. márc. 13.

Megjegyzés: A domborművet állíttatták a Liberális Nagykanizsáért Alapítvány kezdeményezésére Nagykanizsa város polgárai.

6.

7. Szobor
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Csány László tér.
Alkotója: Istók János szobrászművész, Balás István kőfaragó
Anyaga: főalak: bronz, mellékalakok: haraszti mészkő
Leírása: A szoborcsoport mesterségesen kialakított kis dombon áll, melyhez három lépcső vezet. A talapzat alsó része szabálytalan alakú, a mellékalakokat tartja, a felső rész többszörösen tagolt hasáb formájú posztamens, amelyen a bronzból öntött főalak áll. A bal oldali mellékalak: anyjától búcsúzó népfölkelő, szemben zászlót vivő honvéd, jobb oldalon pedig követ emelő mezítelen munkás. Csány László alakja 1,5 szeres nagyítású. Kardjára támaszkodva előre tekint. A szobor talapzatának hátoldalán Borbély György – a szobor felállításának kezdeményezője – domborművű portréja látható.
Felirata: szemben:
CSÁNY LÁSZLÓ
hátul: BORBÉLY GYÖRGY A CSÁNY-KULTUSZ APOSTOLA.
Felállítás ideje: 1931. okt. 11.
Megjegyzés: A követ emelő munkás 1919-ben, a Tanácsköztársaság idején önálló szoborként, mint a Munka szobra, a Parlament előtt állt.
Irodalom: Béres Katalin – Kiss Gábor: Csány László kultusza Zala megyében. In: Kossuth kormánybiztosa Csány László 1790–1849. (Zalai Gyűjtemény 30.) Zeg. 1990. 289–308. p.

7.

8. Szobor
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Jókai u. 6. Csány László Szakközépiskola előtere.
Alkotója: Szabolcs Péter szobrászművész
Anyaga: fa
Leírása: Fából készült posztamensen háromnegyed alakos szobor áll. Csány László alakja előretekint, kezeit maga előtt egymásra rakja.
Felirata:
CSÁNY LÁSZLÓ 1790–1849
Felállítás ideje: 1973.

8.

9. szobor
Felállítás helye: Zalaszentgrót, Ifjúság u. 2. Csány László Általános Iskola aulája.
Alkotója: Boldogfai Farkas Sándor szobrászművész
Anyaga: mészkő, műkő
Leírása: Műkő posztamensen előretekintő Csány László büszt. A talapzaton vésett felirattal.
Felirata:
„ÉLJEN A HAZA ÉS ÉLNI FOG A HAZA"
CSÁNYI LÁSZLÓ ISKOLÁNK NÉVADÓJA A SZABADSÁGHARC BÁTOR LELKŰ VÉRTANUJA
Felállítás ideje: 1967. szept.

9.

10. Szobor
Felállítás helye: Keszthely, Csány László Általános Iskola – Deák Ferenc utca 25. – előtt.
Alkotója: Kalmár Katalin szobrászművész
Anyaga: bronz, fehér márvány
Leírása: Márvány talapzaton előretekintő mellszobor, időskori vonásokkal.
Felirata:
CSÁNY LÁSZLÓ
1790 – 1849
ISKOLÁNK NÉVADÓJÁNAK TISZTELETÉRE, A FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC 150. ÉVFORDULÓJÁN
1998. MÁRCIUS 15.
Felállítás ideje: 1998. márc. 15.

10.

CSILLAGH LÁSZLÓ

11. Szobor
Felállítás helye: Zalaegerszeg–Andráshida, Csillagh-tér.
Alkotója: Szabolcs Péter szobrászművész
Anyaga: bronz, gránit
Leírása: Egyszerű, hasáb alakú, barna-szürke szemcsés gránit lapokkal borított talapzaton mellszobor, időskori vonásokkal. A talapzaton öntött, bronz betűkből készült felirat, alatta címer.
Felirata: CSILLAGH LÁSZLÓ HONVÉD SZÁZADOS
1824 – 1876
Felállítás ideje: 1999. márc. 15.
Megjegyzés: A szobrot állíttatta Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata és az Andráshidai Településrészi Önkormányzat.
Csillagh László rövid életrajzát és portréját lásd a 114. oldalon!

11.

DEÁK FERENC

Deák Ferenc 1803. okt. 17-én született Söjtörön. Apja id. Deák Ferenc, anyja Sibrik Erzsébet volt. Kisgyermekkorát Zalatárnokon töltötte, apja halála után került Kehidára. 1808-tól Kőszegre járt elemi iskolába, a gimnáziumot Keszthelyen, Pápán és a nagykanizsai piaristáknál végezte. Utána, a kor szokásának megfelelően a győri jogakadémia hallgatója lett, s 1823-ban Pesten ügyvédi vizsgát tett. A vizsgára való felkészülés ideje alatt ismerkedett meg többek között Kisfaludy Károlyval, Bajza Józseffel és Vörösmarty Mihállyal, akivel életre szóló barátságot kötött.

Kehidára visszatérve gazdálkodni kezdett, s különféle vármegyei tisztségeket töltött be. Műveltségénél fogva hamarosan nagy tekintélyre tett szert. 1833-ban Antal bátyja lemondott az országgyűlési követségről, s helyébe őt választották meg Zala megye küldöttének a pozsonyi diétára 1833–36 és 1839–40 között. Az országgyűlésben rövid időn belül az ellenzék egyik vezérévé emelkedett, küzdött a jobbágyfelszabadításért, a nemesi adómentesség eltörléséért, a polgári szabadságjogokért, közreműködött Kossuth, Lovassy és Wesselényi kiszabadításá-

ban. 1841–43-ban európai színvonalú büntetőtörvénykönyv tervezetet dolgozott ki. 1843-tól fokozatosan visszavonult a politikai életből, a zalai követválasztási hadjárat véres eseményei következtében visszautasította a követséget, s 1847-ben sem fogadta el a felkérést.

1848-ban Deák Ferenc gróf Batthyány Lajos felkérésére visszatért az aktív politizáláshoz, az első magyar kormány igazságügyminisztere lett, a népképviseleti országgyűlésben pedig a zalaszentgróti kerületet képviselte. 1848 decemberében közvetíteni próbált a magyarok és a Habsburg udvar között, törekvésének eredménytelenségét látva azonban visszatért Kehidára.

Az önkényuralom idején a passzív rezisztencia jelképe lett. 1854-ben eladta kehidai birtokát, s Pestre költözött, az Angol Királyné Szállodában bérelt magának lakást.

Az 1860-as évek elején enyhült a Habsburg abszolutizmus, 1861-ben a király országgyűlést hívott össze, amelyen Pest város képviseletében – az akkorra már az ország életében politikai vezető szerepet betöltő – Deák is részt vett, a Felirati pártot vezetve. Bár az országgyűlést az uralkodó feloszlatta, a 60-as évek közepétől újra megindultak a nemzet és a király közötti megbékélést előkészítő tárgyalások, amelyek a kiegyezéshez vezettek. Az 1867-es kiegyezéssel megnyílt az út az ország polgárosodása előtt. Deákot „kiegyenlítő" politikájáért még életében a „haza bölcse"-ként tisztelték.

1876. jan. 28-án halt meg. Sírja a Kerepesi temető Nemzeti Panteonjában található.

Irodalom: Ferenczi Zoltán: Deák élete. 1–3. köt. Bp. 1904.
Körmöczi Katalin: „...A mi megmarad, fordítsa jó célokra." Deák Ferenc hagyatéka. Bp. 1992. 478 p.
Kiss Gábor – Molnár András: „A tekintetes megye közönségének alázatos szolgája..." Dokumentumok Deák Ferenc életéből. Zeg. 1988. 55 p.

12.

12. Emléktábla
Elhelyezése: Söjtör, Deák Ferenc u. 156.
Deák szülőházának bejárata felett.
Felirata:
„ZALAVÁRMEGYE HÁLÁS KEGYELETTEL ÖRÖKÍTETTE MEG 1897. AUG. 8-ÁN E TÁBLÁVAL ANNAK EMLÉKÉT, HOGY ITT SZÜLETETT A HAZA BÖLCSE DEÁK FERENC 1803. OKT. 17-ÉN."
Anyaga: fehér márvány
Alkotója: Wapper Ignác
Felállítás ideje: 1897. aug. 8.

13.

13. Emléktábla
Elhelyezése: Söjtör, róm. kat. templom bejárata mellett.
Felirata:
EBBEN A TEMPLOMBAN SZÜLETETT AZ ISTENGYERMEKI ÉLETRE A KERESZTSÉG SZENTSÉGÉBEN DEÁK FERENC A HAZA BÖLCSE, KÖZSÉGÜNK SZÜLÖTTE, 1803. OKTÓBER 17. ÉN
Állíttatta az egyházközség, 1991
Anyaga: fehér márvány
Felállítás ideje: 1991.

14. Emléktábla
Elhelyezése: Kehidakustány, Kúria u. 6.
Deák kúria jobb oldali sarkán.
Felirata:
DEÁK FERENC EMLÉKÉRE 1803–1876
Anyaga: vörös márvány
Felállítás ideje: ismeretlen.

15. Emléktábla
Elhelyezése: Nagykanizsa, Sugár út 13.
Hunyadi János Általános Iskola homlokzatán.
Felirata:
DEÁK FERENC EMLÉKEZETÉRE, AKI AZ 1813/14–1816/17 ISKOLAI ÉVEKBEN EZEN GIMNÁZIUMBA JÁRT. SZÜLETÉSE SZÁZADOS ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL ÁLLITOTTA A NAGYKANIZSAI IRODALMI ÉS MÜVÉSZETI KÖR KEZDEMÉNYEZÉSÉRE A VÁROS KÖZÖNSÉGE.
„FÉLRE MINDEN IRIGYSÉGGEL HAZÁNK FIAI, ADJUK NEKI AZ ELSŐSÉGET" – MONDJA RÓLA SZÉCHENYI.
Anyaga: bronz
Alkotója: Telcs Ede szobrászművész
Felállítás ideje: 1903. okt. 17.
Megjegyzés: A tábla jobb oldalán Deák balra tekintő domborművű arcképe, tőle jobbra 1803 és 1903 október 17. felirat látható.

15.

16. Emléktábla
Elhelyezése: Pusztaszentlászló, Kossuth u. 92.
A hajdani Oszterhuber kúria falán.
Felirata:
DEÁK FERENC ÉS E HÁZBAN AZ 1867-IKI KIEGYEZÉS ALKALMÁVAL KÖRÉBE GYŰLT NAGY HAZAFIAK VALAMINT TARÁNYI JÓZSEF ÉS NEJE DEÁK KLÁRA EMLÉKÉRE
Helyreállítva 1993. évben
Anyaga: szürke márvány
Felállítás ideje: 1993.
Megjegyzés: Az Oszterhuber kúria falán elhelyezett eredeti emléktábla másolata.

17.

17. Szobor
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Deák Ferenc tér.
Alkotója: Vay Miklós
öntötte: Röhlich és Pönniger Bécsben
Anyaga: bronz, gránit
Leírása: Többszörösen tagolt, hasáb alakú, szürke gránit talapzaton álló egészalak, díszmagyarban, bal kezében papírtekerccsel. A talapzaton vésett, aranyozott felirat.
Felirata:
DEÁK FERENCZNEK
ZALA MEGYE KÖZÖNSÉGE 1879.
Felállítás ideje: 1879. szept. 1.
Megjegyzés: Ez az első emlékmű, amely Deák halála után készült.

Irodalom: Cennerné Wilhelmb Gizella: Deák Ferenc ikonográfiája. In: Körmöczi Katalin: „...A mi megmarad, fordítsa jó célokra." Deák Ferenc hagyatéka. Bp. 1992. 294–358. p.

18. Szobor

Felállítás helye: Kehidakustány, Kúria u. 6. Deák kúria kertjében.

Alkotója: Zala György szobrászművész

Öntötte: Ficzek K.

Anyaga: bronz, márvány

Leírása: Egyszerű, hasáb alakú fehér márvány talapzaton jobbra tekintő Deák mellszobor, időskori arcvonásokkal. A talapzaton elöl és hátul is vésett felirat.

Felirata:

DEÁK FERENC

1803–1876

alul: „MINDEN JÓ HAZAFINAK NAPONKINT REGGEL S ESTELI IMÁDSÁGA: ISTEN ÁLDJA MEG A HAZÁT."

hátoldalon: „A MAGYAR FÖLDMŰVELÉSÜGYI MINISZTER Ő NAGYMÉLTÓSÁGA MAYER JÁNOS ÚR MEGBÍZÁSÁBÓL ZALA GYÖRGY SZOBRÁSZ 1928. ÖNT.FICZEK K."

Felállítás ideje: 1928. okt. 14.

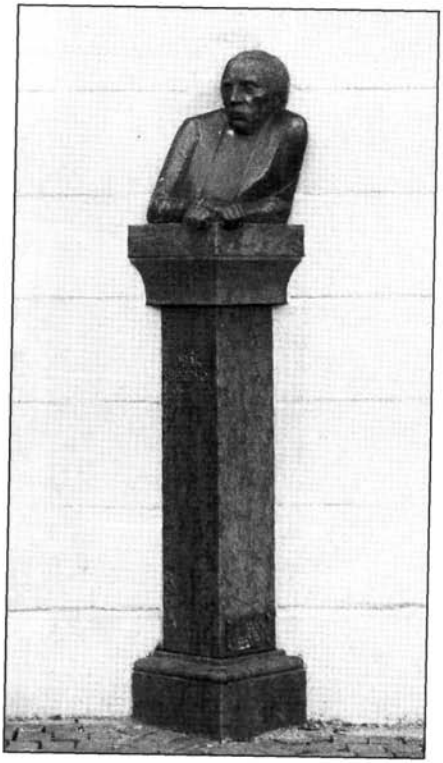
18.

Megjegyzés: 1928. okt. 14-én avatták fel a kúria mellett épült mezőgazdasági szakiskolát és a Deák szobrot is. Az avatáson Zala György szobrászművész is megjelent.

19.

19. Szobor
Felállítás helye: Söjtör, Deák Ferenc u. 140. Deák Ferenc Általános Iskola épülete előtt.
Alkotója: Farkas Ferenc szobrászművész
Anyaga: bronz, műkő
Leírása: Egyszerű, hasáb alakú talapzaton előretekintő Deák mellszobor. A talapzaton vésett felirat.
Felirata:
DEÁK FERENC
1803–1876
Felállítás ideje: 1987.

20.

20. Szobor
Felállítás helye: Nagykanizsa, Deák tér 5.
Alkotója: Fischer György szobrászművész
Anyaga: bronz, márvány
Leírása: A fal síkjából kiemelkedő tagolt márványtalapzaton Deák mellszobor, kezeit maga előtt egymásra rakja.
Felirata:
DEÁK FERENC
1803–1876
Jobboldalon alul kis réztáblán: Állíttatta a „Liberális Nagykanizsáért" Alapítvány a város polgárainak támogatásával. 1997.
Felállítás ideje: 1997. ápr. 18.

21. Szobor
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Rákóczi út 30.
Zrínyi Miklós Gimnázium udvara.
Alkotója: Zala György szobrászművész
Anyaga: bronz, műkő
Leírása: Egyszerű műkő talapzaton Deák mellszobor, időskori vonásokkal.
Felirata:
DEÁK FERENC
1803–1876
Felállítás ideje: 1996.
Megjegyzés: Zala György kehidai Deák szobrának másolata.

21.

GAÁL MIKLÓS

Gyulai Gaál Miklós honvédtábornok
"1848-ra pályáját nyugalmazott alezredesként kezdte, s 1849 elején tábornokká léptet[illegible]. Egyike volt azoknak, akik mindvégig kitartottak a szabadságharc ügye mellett."

Gyulai Gaál Miklós a magyar szabadságharc egyetlen zalai származású tábornoka 1799. február 14-én született Szegváron, birtokos nemesi családban. Apja, Gaál Mihály Zala megye táblabírája, anyja Bachó Krisztina volt. 12 éves korában a bécsi mérnöki akadémia hallgatója lett, majd 1818-ban tisztjelöltként a császári-királyi hadmérnökkari testülethez került. Hosszú katonai pályafutása alatt a birodalom szinte valamennyi erődjében szolgált, s tehetségének köszönhetően sikeres karriert futott be. Alezredesként, az adriai tengermelléki erődök mérnökkari főfelügyelőjeként kérte nyugdíjazását, s 1848 nyarán vált meg a hadseregtől.

A honvédségét szervező önálló magyar államnak szüksége volt minden jól képzett tisztre, ezért Jellasics szeptemberi támadása idején Szemere Bertalan felkérte Gaál Miklóst, hogy vállaljon szolgálatot a hadsereg mérnökkarában. A felkérést elfogadva szept. 17-én csatlakozott a Keszthelyen állomásozó magyar sereghez, s velük maradt egészen a pákozdi győzelemig. 1848 októberében alezredesi rangban Perczel muraközi hadseregéhez került, mint vezérkari főnök. Közreműködött a hadjáratok erődítési munkálataiban, részt vett a Friedau elleni tá-

madás előkészítésében és az ütközetben is. 1848. dec. 1-jén Mészáros hadügyminiszter ezredessé nevezte ki, majd hamarosan rábízták az aradi vár ostromparancsnoki tisztét azzal a feladattal, hogy mielőbb vegye be az eddig hiába ostromlott, császári kézben lévő erődöt. A feladat azonban meghaladta az 1849 januárjában tábornokká előléptetett Gaál képességeit, ezért febr. 25-én felmentették beosztásából, sőt vizsgálatot indítottak ellene, amely végül tisztázta az ellene felhozott vádak alól. 1849. május közepén új feladatotokat kapott. Rábízták a Bakonytól a Tihanyi-félszigetig húzódó sáncrendszer erődítési munkáinak irányítását, kinevezték az erődítésekkel és várostromokkal foglalkozó várnokkar igazgatójává, sőt feladatul kapta Zala és Veszprém megye területén a nemzetőrség és a népfelkelés szervezését is. A hadi helyzet, s az abból következő katonai stratégia megváltozása, a feladatok ellátásához szükséges feltételek (pénz, katona, stb.) hiánya arra késztette Gaál Miklóst, hogy 1849. júl. 17-én lemondva tábornoki rangjáról, a nyugdíjazását kérje.

A szabadságharc leverését követően egy darabig bujkált, de szeptemberben önként jelentkezett a császári seregnél. Pestre, majd nov. 14-én Aradra szállították, ahol hadbíróság elé került. Kötél általi halálra ítélték, de Haynau „nagylelkűsége" az ítéletet húsz év vasban letöltendő várfogságra enyhítette. Börtönében hegedüléssel, festegetéssel, főként pedig a szabadságharc történetének lejegyzésével múlatta az időt.

1852-ben a már öreg, beteges, kis híján megvakult Gaált Pestre vitték a katonai kórházba, ahol 1854. november 30-án meghalt.

Irodalom: Szarka Lajos: A tábornok bére. Hévíz, 1997. 211 p.

22. Emlékmű
Felállítás helye: Hévíz, Kossuth Lajos utca 2. Illyés Gyula Általános Iskola előtt.
Alkotója: Molnár Jenő szobrászművész
Anyaga: bazalt, márvány, bronz
Leírása: Megmunkálatlan bazalttömbön szürkés márványtábla, rajta bronzból öntött dombormű, melynek közepén babérággal övezett ovális keretben Gyulai Gaál Miklós arcképe látható. Alatta bronz tábla felirattal.
Felirata:
1848–1998
1854
GYULAI GAÁL MIKLÓS
ZALA MEGYE 48-AS HONVÉDTÁBORNOKA EMLÉKÉRE ÁLLITTATTA HÉVÍZ VÁROS KÉPVISELŐTESTÜLETE A FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC 150. ÉVFORDULÓJA ALKALMÁBÓL 1998.
Felállítás ideje: 1998. márc. 15.

22.

GASPARICS MÁRK KILIT

Gasparics Márk 1810. április 7-én született a Zala megyei Cirkovlyánban (ma Horvátország), horvát földműves szülők gyermekeként. A nagykanizsai piarista gimnázium elvégzése után, 17 évesen Kilit néven belépett a ferences rendbe. Nagyszombatban, Esztergomban és Pozsonyban végezte teológiai tanulmányait, 1833-ban pappá szentelték. Irodalmi munkáival, nagyhatású prédikációival hamarosan országos hírnévre tett szert.

Az 1848-as forradalom híre a szülőföldjén érte, ahol muraközi horvát falvakban a horvát nemzeti mozgalom propagandájának ellensúlyozására a polgári átalakulás előnyeit magyarázta a népnek, és a kormány iránti hűségre biztatta őket. A nyár folyamán tábori lelkészként csatlakozott a Dráva-vidék védelmére kirendelt nemzetőrséghez, ahol nemcsak a nemzetőrök lelkesítésével, lelki gondozásával foglalkozott, hanem hírszerzőként is működött. 1848 októberében a Muraköz felszabadítására érkezett Perczel Mór hadseregében, az ekkor szerveződő 47. honvédzászlóaljban látta el a lelkészi feladatokat. Decemberben, a Muraköz kiürítése után azonban nem követte Perczel hadseregét, hanem a Nemegyei Bódog őrnagy vezette egységekkel a Dunántúlra, majd 1849 februárjában Szegedre került. A IV. bácskai hadtest tábori főlelkészeként vett részt a délvidéki hadműveletekben, ahol katonai vitézségével is kitüntette magát. Szenttamás ostrománál maga vezette rohamra a honvédeket. E hősies tettéért Perczel címzetes honvéd őrnaggyá léptette elő. Az ostrom után nem engedte, hogy a zentai vérengzés miatt felbőszült magyar csapatok a szerb lakosságon álljanak bosszút.

A szabadságharc bukása után az országban bujkált, majd bekapcsolódott a Makk József és Jubál Károly féle Habsburg ellenes szervezkedésbe, amiért 1852-ben letartóztatták és kötél általi halálra ítélték. Az ítéletet 1853. szeptember 2-án a pozsonyi Disznómezőn hajtották végre.

Irodalom: Zakar Péter: „Én éltemet szívesen föláldozom honomnak..." (Gasparich Kilit 1848–49-ben.) In: Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 76–81. p.

23. Emlékmű
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Gasparics utca, Ola utca sarkán.
Alkotója: Kékesi Gusztáv kőfaragó
Anyaga: mészkő
Leírása: Hasáb alakú talapzaton obeliszk, melyen koszorúval övezett kereszt és kard látható.
Felirata:
Szemben: GASPARICS MÁRK SZT. FERENCZESRENDŰ SZERZETES
1810 – 1853
Baloldalon: A MAGYAR SZABADSÁG VÉRTANUJÁNAK
Jobb oldalon: ZALA MEGYE KÖZÖNSÉGE 1998
Hátul: GASPARICS MÁRK UTOLSÓ SZAVAI: ÉLJEN ÉS ÉLNI FOG A HAZA!
Felállítás ideje: 1998. okt. 4.
Megjegyzés: Az obeliszk az 1894. szept. 8-án, Perlakon felállított és 1918. dec. 14-én, a bevonuló szerb-horvát katonák által ledöntött Gasparics emlékmű pontos mása. Készült közadakozásból.

23.

GÓZON IMRE

Gózon Imre 1826. okt. 25-én született a Komárom megyei Ógyallán. Családja polgári származású volt, anyja révén közeli rokonságban állt Jókai Mórral. Középiskoláit Komáromban és Pápán végezte, majd bátyja példája nyomán beállt vándorszínésznek.

Az 1848-as forradalom híre Kaposváron érte, ahol Batthyány Lajos toborzó felhívására 1848 jún. 7-én ő is beállt önkéntesnek. A Pécsett szerveződő 8. honvédzászlóaljhoz került őrvezetőnek, e zászlóaljban harcolt a szerb felkelők ellen a délvidéki csatatereken. 1849 tavaszán részt vett a császáriak elleni Szeged környéki harcokban, majd a Bácska felszabadításában. Időközben tizedessé léptették elő. 1849. máj. 7-én, az uzdini ütközetben megsebesült, majd az orosz csapatok elől menekülve Erdélybe került, ahol orosz, később osztrák hadifogságba esett. Sorozóbizottság elé állították, de súlyos sebesülése miatt alkalmatlannak bizonyult.

1849 szeptemberében visszatért Pestre, s újra színésznek állt. 1854-ben elvégezte a pápai tanítóképzőt, 1854. júl. 13-án Szentgyörgyvölgyre került református kántortanítónak. Itt dolgozott 43 éven keresztül.

A tanítás mellett nagy vonzalmat érzett a régészet és a műemlékvédelem iránt. Részt vett Nyugat-Dunántúl műemlékeinek feltérképezésében, megismertetésében, cikkei jelentek meg a Magyar Nyelvőrben, az Archeológiai Értesítőben; 15 közleményt írt Bátorfi Lajos: Adatok Zala megye történetéhez című munkájához. Támogatta az 1907-ben indult zalaegerszegi múzeumalapító mozgalmat is. A szabadságharcban szerzett élményeit 1868-ban írta meg Emlékeim 1848–49-d Évekből címmel.

1918. jan. 18-án hunyt el. Sírja nincs meg.

Irodalom: Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 3. köt. Bp. 1981. 1326–1327. p.
Gózon Imre: Emlékeim 1848–49-d Évekből. (fénymásolt kézirat), Göcseji Múzeum adattára: 1819–95.
Béres Katalin: Gózon Imre honvédtizedes visszaemlékezése az 1848–49-es szabadságharcra. Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 29–35. p.

24. Szobor
Felállítás helye: Szentgyörgyvölgy, Kossuth u. 8.
Gózon Imre Általános Iskola előtt.
Alkotója: Szabolcs Péter szobrászművész
Anyaga: bronz, fa
Leírása: Fából készült talapzaton előretekintő Gózon Imre mellszobor. A talapzaton bronz betűkből készült felirat.
Felirata:
GÓZON IMRE
1826–1918
REFORMÁTUS KÁNTOR TANÍTÓ
Felállítás ideje: 1996. szept. 28.
Megjegyzés: A szobor avatásakor vette fel az iskola Gózon Imre nevét.

24.

INKEY KÁZMÉR

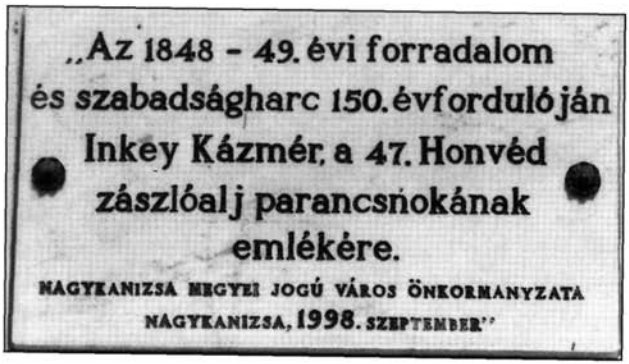
Palini Inkey Kázmér 1818. február 23-án született Inkey János császári királyi kamarás, táblabíró és Majthényi Erzsébet negyedik fiaként. Jogi tanulmányai befejeztével 1840-ben a kapornaki járás szolgabírájává választották, de 1844-ben lemondott. A zalai liberális ifjúság köréhez tartozott, egyike volt kortesvezéreinek. 1847-ben megnősült, egy osztrák származású grófnőt, a „világszép" Brechtold Eleonórát vette feleségül.

Az 1848-as forradalom idején bánfai birtokán gazdálkodott. Jellasics horvát bán Magyarország elleni készülődésének hírére állt be önkéntes nemzetőrnek. Századosi rangban vett részt a horvátok által megszállt Nagykanizsa felszabadításában, 1848. okt. 3-án, majd a zalai önkéntes nemzetőrökből szerveződő 47. honvédzászlóalj századosaként Perczel Mór muraközi hadjáratában harcolt a császáriak ellen. 1848 telén zászlóaljával a Központi Mozgó Seregben, 1849 tavaszától a világosi fegyverletételig a Klapka György ill. Nagysándor József vezette I. Hadtest kötelékében küzdötte végig a szabadságharcot. A tavaszi hadjárat idején, különösen a váci és nagysallói csatákban tűnt ki vitézségével, ezért a katonai érdemjel 3. osztályával tüntették ki. Időközben – 1849. ápr. 18-tól – őrnagyi rangban ő lett a 47. honvédzászlóalj parancsnoka. Az ütközetekbe fiatal felesége is elkísérte. Katonái szórakoztatására és lelkesítésére még zenekart is szervezett, díszes egyenruhát készíttetett nekik. Inkey Kázmér és zászlóalja Buda visszavételénél is hősiesen harcolt, az elsők között jutottak fel az ostromlott várfalra.

A világosi fegyverletétel után Inkeyt büntetésből közlegénynek sorozták be a császári hadseregbe, de családja váltságdíj fejében kiváltotta. Visszatért bánfai birtokára gazdálkodni. A kiegyezés után eladta birtokait, katonának állt. Őrnagyként reaktiválták a királyi honvédségbe, 1872-ben pedig ezredessé nevezték ki. 1876-ban vonult nyugállományba.

64 éves korában, 1882. december 2-án hunyt el. A családi temetkezési helyen, a palini Inkey kápolnában helyezték végső nyugalomra.

Irodalom: Gőcze Rezső: A palini Inkeyek a késői feudalizmusban. In: Honismeret, 1988. 1. sz. 19–24. p.
Bona: 17. p.

25.

25. Emléktábla
Elhelyezése: Nagykanizsa–Palin, Inkey kápolna kapujának oszlopán.
Felirata:
„AZ 1848–49 ÉVI FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC 150. ÉVFORDULÓJÁN INKEY KÁZMÉR, A 47. HONVÉD ZÁSZLÓALJ PARANCSNOKÁNAK EMLÉKÉRE.
NAGYKANIZSA MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
NAGYKANIZSA, 1998. SZEPTEMBER"
Anyaga: fehér márvány
Felállítás ideje: 1998. szept. 29.

KIRÁLYI PÁL

Királyi Pál József 1821. aug. 12-én született Szepetneken, nemesi származású családból. Nagykanizsán végezte a gimnáziumot, majd Pesten jogot tanult, 1844-ben ügyvédi vizsgát tett. Nem maradt a jogi pályán, hanem hírlapíró, a Jelenkor szerkesztője lett.

1848 szeptemberében Kossuth megbízottjaként szervezte a Jellasics elleni népfölkelést Somogyban és Zalában. 1849. jan. 17-én főhadnaggyá, majd márciustól századossá léptették elő. A jász-kunsági nemzetőrökből szervezett 65. honvédzászlóaljnál szolgált, s Damjanics csapataival végigharcolta a tavaszi hadjáratot, részt vett Buda ostromában is. Máj. 25-én őrnaggyá, a 65. zászlóalj parancsnokává nevezték ki, majd hamarosan a Hadügyminisztérium katonai osztályának főnökhelyettese lett. E beosztásban szolgált a szabadságharc bukásáig. 1850 elején büntetésből besorozták a császári 49. gyalogezredbe, ahol 7 évig katonáskodott.

Hazatérve a Pesti Naplónál helyezkedett el. 1861-ben, rövid ideig Pest város főjegyzőjévé és országgyűlési képviselőjévé választották. 1867 után újra képviselő, s egyben a Nemzeti Párt elnöke lett.

1892. máj. 25-én hunyt el Budapesten.

Sírja a Kerepesi temetőben található. Halála után Budapesten utcát neveztek el róla, a házra, melyben élete végéig lakott, Andrássy Kurta János készített emléktáblát.

Irodalom: Bona 18–19. p.
Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 6. köt. Bp. 1981. 240–243. p.
Márfi Ibolya: Pásztorfi a Parlamentben. Emlékezés Királyi Pálra. Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 82–85. p.

26.

26. Dombormű
Elhelyezése: Szepetnek, Petőfi u. 61.
Királyi Pál Általános Művelődési Központ aulája.
Alkotója: Szabolcs Péter szobrászművész
Anyaga: bronz
Leírása: A dombormű jobbra néző profillal ábrázolja Királyi Pált.
Felirata:
KIRÁLYI PÁL
1818. VIII. 10. 1892. V. 25.
Felállítás ideje: 1994. okt. 15.
Megjegyzés: Az iskola ekkor vette fel Királyi Pál nevét.

27. Emlékoszlop
Felállítás helye: Szepetnek, Királyi Pál u.
Alkotója: Németh Ferenc fafaragó
Anyaga: fa
Leírása: A fahengerből készült emlékoszlopon középen Királyi Pál domborművű portréja látható. Alatta mélyített, árkolt faragással készült felirat van. A kopjafa jellegű oszlopvég tulipánláng motívummal zárul.
Felirata:
KIRÁLYI PÁL
1818–1892
1992
Felállítás ideje: 1992. máj. 25.

27.

LAKY DEMETER

Laky Demeter 1818. dec. 25-én született Keszthelyen, iparos családból. 1828 és 1835 között a helyi premontrei gimnáziumban tanult, majd a Győri Királyi Tudomány Akadémián bölcseletet hallgatott. Tanulmányai befejeztével belépett a premontrei kanonok rendbe. 1843-ban pappá szentelték. Ezután szerzetes tanárként dolgozott a szombathelyi, majd a keszthelyi gimnáziumban.

1848-ban beállt nemzetőrnek, nemzetőr főhadnagyként harcolt Jellasics ellen, gerillaakciókat szervezett utánpótlásaik elfogására. 1849 májusáig a honvédújoncozásnál segédkezett, hazafias beszédeivel lelkesített.

A császáriak bevonulása után bujdosni kényszerült, Jeruska János rezi plébános fogadta be őt Sebessy Kálmánnal együtt. 1849. szept. 6-án elfogták, majd császári hadbíróság elé állították és 8 évi várfogságra ítélték. Előbb Olmützben, később a csehországi Josefstadtban raboskodott. 1853-ban amnesztiával szabadult, de a tanítástól eltiltották. A csornai premontrei rendházban élt, előbb mint házgondnok, majd préposti titkár, végül mint kormányzó perjel.

1902. aug. 4-én Csornán temették el.

SEBESSY KÁLMÁN

Sebessy Kálmán 1815. máj 4-én született Győrben. Bölcseletet, filozófiát és teológiát tanult a Győri Akadémián, majd papi pályára lépett. Szerzetes tanárként a keszthelyi premontrei gimnáziumba került.

1848-ban tanártársával, Laky Demeterrel együtt szervezte a keszthelyi nemzetőrséget, majd századosként a Mura-vidék védelme volt a feladata. Jellasics betörése után sikeres gerillaakciókat szervezett a horvát seregek utánpótlásának megszerzésére, elfogták a bán levelezését is. 1849 nyarán Csertán Sándor kormánybiztos felhívására a Keszthely környéki falvakban szervezte a népfelkelést.

A szabadságharc bukása után őt is elfogták a rezi plébánián. Négy évi várfogság után szabadult, és Csornára, a premontrei rendházba került, ahol jószágkormányzó volt. Az 1860-as évek közepétől újra engedélyezték számára a tanítást, a szombathelyi főgimnázium tanára lett.

1881. máj. 25-én halt meg Csornán.

Irodalom: Czigány László: Laky Demeter és Sebessy Kálmán a szabadságharcban (1848–1849). In: Zalai Történeti Tanulmányok. (Zalai Gyűjtemény 35.) Zeg. 1994. 203–214. p.
Zalai életrajzi kislexikon. 2. jav. bőv. kiad. Zeg. 1994. 135–136. p.
Megjegyzés: Sebessy Kálmán portréját lásd a 221. oldalon!

28. Emléktábla
Elhelyezése: Rezi, Petőfi u. 44.
Felirata:
A VILÁGOSI FEGYVERLETÉTEL UTÁN LAKY DEMETER ÉS SEBESSY KÁLMÁN KESZTHELYI TANÁROK, HONVÉDTISZTEK EBBEN A HÁZBAN IDEIGLENESEN MENEDÉKET TALÁLTAK, 1849 ŐSZÉN
Veszprémmegye Tanácsának Idegenforgalmi Hivatala 1961
Anyaga: zománcozott bádog
Felállítás ideje: 1961.
Megjegyzés: Alatta újabb emléktáblát helyeztek el.

28–29.

29. Emléktábla
Elhelyezése: Rezi, Petőfi u. 44.
Felirata:
AZ 1848-AS SZABADSÁGHARC 140. ÉVFORDULÓJÁRA A KESZTHELYI PREMONTREI HONVÉDTISZT TANÁROK LAKY DEMETER ÉS SEBESSY KÁLMÁN EMLÉKÉNEK REZI KÖZSÉG LAKOSSÁGA
1988. március 15.
Anyaga: fehér márvány
Felállítás ideje: 1988. márc. 15.

30. Emléktábla
Elhelyezése: Keszthely, Vajda János Gimnázium I. emeleti előtere.
Felirata:
LAKY DEMETER JÁNOS 1818 – 1902
SEBESY KÁLMÁN ALAJOS 1816 – 1881
PREMONTREI KANONOKOK, A KESZTHELYI GIMNÁZIUM TANÁRAI, A SZABADSÁGHARC NEMZETŐR TISZTJEI EMLÉKÉRE ÁLLITOTTA A KESZTHELYI PREMONTREI ÖREGDIÁKOK EGYESÜLETE 1998.
Anyaga: fekete márvány
Felállítás ideje: 1998.

PÜSPÖKI GRÁCIÁN

31. Emléktábla
Elhelyezése: Zalaegerszeg, Püspöki Grácián utca.
Felirata:
PÜSPÖKI GRÁCIÁN
1816 – 1861
1849. MÁJUS 21-ÉN A SZABADSÁGHARC SORÁN, BUDA VISSZAFOGLALÁSAKOR Ő TŰZTE ELSŐKÉNT A VÁR FO-

KÁRA A MAGYAR ZÁSZLÓT.
HONVÉD KASZINÓ KULTURÁLIS EGYESÜLET
ZALAEGERSZEG 1997. MÁJUS 21.
Anyaga: vörös márvány
Felállítás ideje: 1997. máj. 21.
Megjegyzés: Püspöki Grácián rövid életrajzát lásd a 143. oldalon!

31.

SKUBLICS ISTVÁN

32. Emléktábla
Elhelyezése: Zalaegerszeg–Besenyő, róm. kat. templom külső falán.
Felirata:
E TÁBLA SZOLGÁLJON EMLÉKÜL SKUBLICS ISTVÁNNAK AZ 1848–49-ES FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC HŐS ŐRNAGYÁNAK.
ÉS BESENYŐ HONVÉDEI.
ÁLLITTATTA A 150. ÉVFORDULÓ ALKALMÁBÓL ZALAEGERSZEG MEGYEI JOGÚ VÁROS ÖNKORMÁNYZATA.
Anyaga: fehér márvány
Felállítás ideje: 1998.
Megjegyzés: Skublics István rövid életrajzát és portréját lásd a 148. oldalon!

32.

33. Emléktábla
Elhelyezése: Zalatárnok, Petőfi u. 12. Általános Iskola falán.
Alkotója: Béres János szobrászművész
Anyaga: bronz, márvány
Leírása: A fehér márványlapon elhelyezett címerpajzs alakú bronz tábla három részből áll. Felső részen középen Kossuth címer, felette koszorú és kard.
Kétoldalt évszámok: 1848–1849
Középső részen felirat:
TÁRNOK HONVÉDEI AZ 1848-AS SZABADSÁGHARCBAN BOR JÓZSEF / DEÁK LAJOS / FITOS FERENC / KANTA KÁROLY / KOCSIS GÁBOR / LÓRÁNT PÁL / LUKÁCS SÁNDOR / MOLNÁR JÁNOS / PÁLFI ISTVÁN / PULAI KÁROLY / RAGÁCS ISTVÁN / SIMON ISTVÁN A neveket két oldalról babérágak övezik.
Alsó rész felirata: „MIT KÍVÁN A MAGYAR NEMZET. LEGYEN BÉKE, SZABADSÁG ÉS EGYETÉRTÉS."
Felállítás ideje: 1989. március 15.

33.

34. Emléktábla

Elhelyezése: Zalaszabar, róm. kat. templom oldalfalán.

Felirata:

AZ 1848–49-es DICSŐ SZABADSÁGHARCBAN VITÉZÜL ELESETT ZALASZABARI HŐSÖK NÉVSORA: BEKE VENDEL / BIBÓTH JÁNOS / BÖRÖCZ GYÖRGY / BURBUTA JÁNOS / DOMJÁN ISTVÁN / GYÖMÖREI ANTAL / GYÜMÖLCSÖS SÁNDOR / HERCEG ANDRÁS / HORVÁTH PÁL / MAZZAG JÁNOS / MÁLLOVITCS PÉTER / NAGY IMRE / NÉMETH JÁNOS / SZABÓ FERENC / SZALAI ISTVÁN / SZÍJÁRTÓ JÓZSEF / TAKÁCS JÁNOS / TÓTH FERENC / TÓTH JÓZSEF / VÁMOSI JÓZSEF / VIRÁG FERENC / ZSIGA ISTVÁN TISZTELETTEL AZ EGYHÁZKÖZSÉG 1997-BEN.

Anyaga: szürke márvány

Felállítás ideje: 1997.

Megjegyzés: A táblán nem az elesettek, hanem a szabadságharcban részt vettek névsora szerepel!

34.

35. Emlékmű
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Alkotója: Tantó Gergely kőfaragó
Anyaga: műkő, márvány
Leírása: A lépcsős talapzaton álló obeliszk három részből áll. A hasáb alakú alsó rész oldalain feliratok olvashatók.
Szemben: A KESZTHELYI 48-AS HONVÉD HŐSÖK EMLÉKÉRE
„KIK ÉRTED HALTAK SZENT VILÁGSZABADSÁG."
Jobb- és baloldalt, valamint hátul a keszthelyi honvédek névsora található. Az emlékmű középső részén, szemben fehér márványtábla van, közepén vésett Kossuth címer, körülötte felirat:
1848 1948 A CENTENÁRIUM EMLÉKÉRE
Az obeliszk tetején díszesen faragott fáklyatartó látható.
Felállítás ideje: 1948. okt. 7.

35.

36. Emlékmű

Felállítás helye: Felsőpáhok, templomkert.

Anyaga: műkő, fehér márvány

Leírása: Egyszerű műkő lapon bronz szögekkel rögzített márványtábla, vésett felirattal, aranyozott betűkkel. A névsorok között a Kossuth-címer látható.

Felirata:

FELSŐPÁHOK ÉS KÖSZVÉNYES
1848–49-ES SZABADSÁGHARC HŐS KATONÁI
CSISZÁR GYÖRGY / GELENCSÉR LÁSZLÓ / GYALOG JÓZSEF / HORVÁTH FERENC / PRÁTAI PÁL / PRÓTÁR ANTAL / SZABÓ JÓZSEF / SZŰCS JÁNOS / TAKÁCS GYÖRGY / TAKÁCS JÁNOS / TAKÁCS JÓZSEF / TOMBOR ISTVÁN / TOMBOR JÓZSEF / TOMBOR PÁL / TOMBOR PÉTER
DICSŐSÉG EMLÉKÜKNEK!
A 150. ÉVFORDULÓ TISZTELETÉRE
ÖNKORMÁNYZAT 1998

Felállítás ideje: 1998. márc.15.

36.

37. Emlékmű

Felállítás helye: Felsőrajk, Szabadság utca, Művelődési ház előtt.

Anyaga: vörös és fehér márvány

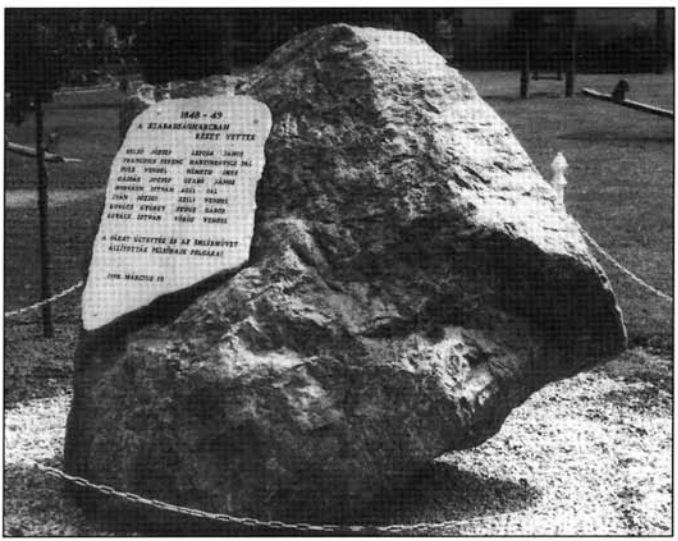
Leírása: Megmunkálatlan vörös márvány tömbön fehér márványtábla, vésett felirattal.

Felirata:

1848 – 49
A SZABADSÁGHARCBAN RÉSZT VETTEK
BELSŐ JÓZSEF / FRANCSICS FERENC / FÜLE VENDEL / GÁSPÁR JÓZSEF / HORVÁTH ISTVÁN / IVÁN JÓZSEF / KOVÁCS GYÖRGY / KOVÁCS ISTVÁN / LEPOSA JÁNOS / MARTINKOVICS PÁL / NÉMETH IMRE / SZABÓ JÁNOS / SZÉL PÁL / SZILI VENDEL / SZŰCS GÁBOR / VÖRÖS VENDEL
A FÁKAT ÜLTETTÉK ÉS AZ EMLÉKMŰVET ÁLLÍTOTTÁK FELSŐRAJK POLGÁRAI.
1998. MÁRCIUS 15.

Felállítás ideje: 1998. március 15.

Megjegyzés: Az emlékművet korlát övezi, köré 16 fát ültettek el.

37.

38. Emlékmű
Felállítás helye: Pacsa, Szabadság tér.
Alkotója: Sabján Csaba kőfaragó
Anyaga: fekete gránit
Leírása: Lépcsős talapzaton álló, csak az előlapján csiszolt, szabálytalan alakú gránit lap, vésett felirattal.
Felirata:
1848 – 49
PACSAI HONVÉDEI
ÁDÁMETZ GYÖRGY / ÁTS JÓZSEF / BEKE GYÖRGY / BOZÓKY FERENC / CZOMA MIHÁLY / DEVECZ IMRE / GÖNCZÖL JÓZSEF / HORVÁTH JÓZSEF / KASTL JAKAB / KOMÁR MIHÁLY / KOMÁROMY MIHÁLY / KOVÁCS FERENC / KOVÁCS GYÖRGY / KOVÁCS JÓZSEF / KUTSÉBER PÁL / MAROSI JÁNOS / MONORFY JÁNOS / NAGY ANDRÁS / NAGY ISTVÁN / NÉMETH JÁNOS / NÉMETH JÁNOS / POLLÁK IMRE / PONGRÁTZ KÁROLY / SIPOS IMRE / SÖTÉT GYÖRGY / STUMPF PÁL / TAKÁCS ANDRÁS / TÓTH JÁNOS / VÁRALLAI JÓZSEF / VELTNEL LEOPOLD / WEISZ HENRIK
Felállítás ideje: 1998 . márc. 15.

38.

39. Emlékmű

Felállítás helye: Zalaegerszeg–Botfa, köztemető.

Alkotója: Kupó Imre kőfaragó

Anyaga: vörös, zöldes, fehér és fekete márvány

Leírása: Az emlékmű egy vörös színű, magasabb és egy zöldes színű, alacsonyabb, csak az elő- és hátlapján csiszolt, szabálytalan alakú márványlapból áll, közte fehérre festett keskeny oszlopon fehér márvány mécsestartó. A vörös lapon, a szabadságharcban részt vett botfaiak névsora felett fekete ovális márványlap van, melyen Mária a gyermek Jézussal látható. A zöldes lapot, a felirat mellett vésett kokárda díszíti.

Felirata:

BELSŐ JÓZSEF / CSITI JÁNOS / ESSER JÓZSEF / FAKK FEDŐ (sic!) / FERENCZ IMRE / FERENCZ JÁNOS / KOVÁCS ANDRÁS / KOVÁCS JÓZSEF / KUPÓ JÁNOS / KUPÓ JÓZSEF / MÁRTON JÓZSEF / PURGER JÓZSEF

KÉSZÍTETTE: KUPÓ IMRE

1848 – 1849

A SZABADSÁGHARC ELESETT BOTFAI HONVÉDEINEK EMLÉKÉRE

Felállítás ideje: 1999. március 15.

Megjegyzés: Az emlékművön a szabadságharcban részt vett botfaiak névsora olvasható!

39.

40. Emlékmű
Felállítás helye: Hévíz, Dr. Moll Károly tér.
Alkotója: Tornai Endre András szobrászművész
Anyaga: vörös márvány, bronz
Leírása: Szabálytalan alakú, kettéhasadt márvány lapon az 1848-as és az 1956-os forradalom egy-egy szimbólumának bronz, dombor képe látható: lovon ülő huszár lándzsával és barikád lyukas zászlóval.
Felirata: 1848 1956
Felállítás ideje: 1990.

40.

ADORJÁN PONGRÁC

Adoriáni Adorján Pongrác pölöskefői földbirtokos 1819. márc. 10-én született. Jogot tanult, ügyvédi diplomát szerzett. 1848 nyarán önkéntesnek jelentkezett a zalai nemzetőrséghez, ahol hadnagyi rangot kapott. Hadnagyként harcolt a nemzetőrökből szervezett 47. honvédzászlóaljban is.

A szabadságharc bukása után Firenzében vészelte át az önkényuralom éveit. Hazatérése után Nagykanizsán ügyvédként dolgozott, védte hajdani harcostársait. Védő volt többek között a Somogyi József – volt nemzetőr őrnagy – által irányított szervezkedésben résztvevők perében is. Jó kapcsolatokat tartott fenn Deák Ferenccel, kiegyezési politikájának támogatója volt.

1888. március 17-én hunyt el.

Forrás: Adorján András szíves közlése.

41.

41. Adorján Pongrác nemzetőr hadnagy síremléke

Felállítás helye: Pölöskefő, köztemető.

Felirata:

ITT NYUGSZIK ADORJÁN PONGRÁCZ
PÖLÖSKEFŐI FÖLDBIRTOKOS, OKLEVELES ÜGYVÉD,
NEMZETŐR HADNAGY S SZERETŐ CSALÁDAPA.
SZÜLETETT 1819 MART. HÓ 10.
MEGHALT 1888. MART. HÓ 17.
BÉKE PORAIRA!

Anyaga: szürke márvány

Leírása: Terméskő alapon álló, felül keresztben végződő szépen faragott sírkő, vésett felirattal.

Megjegyzés: Gondozott.

ÁRVAY SÁNDOR

Árvay Sándor 1826. júl. 28-án született Középiszkázon, középbirtokos nemesi családból. Gimnáziumi tanulmányai után a győri jogakadémiára iratkozott be. 1846-tól Zalaegerszegen töltötte gyakornoki idejét. 1847. okt. 4-én Zala vármegye országgyűlési ifjai közé választották.

1848-ban, a honvédtoborzások megkezdésekor elsőként állt be önkéntesnek a 7. honvédzászlóaljhoz. Őrmesterként vett részt a pákozdi, a schwechati csatákban, hadnaggyá 1848 decemberében nevezték ki. Lipótvár feladása után, 1849 februárjában fogságba esett, szeptemberig Könnigraetzben raboskodott. Szabadulása után besorozták a császári hadseregbe, ahonnan 1852-ben váltságdíj lefizetése ellenében bocsátották el.

A kiegyezés után vállalhatott csak közhivatalt, 1872-től aljárásbíró lett Nagykanizsán. 1894-ben vonult nyugalomba, előbb Lukafán, majd Zalaegerszegen telepedett le. Ott halt meg 1914-ben.

Irodalom: Árvay negyvennyolcas honvéd önéletrajza. (gépelt másolat), Göcseji Múzeum adattára: 678–80.
Molnár András: Árvay Sándor emlékirata. In: Hadtörténeti Közlemények, 1989. 1. sz. 94–114. p.
Molnár András: A 7. honvédzászlóalj története. In: A szabadságharc zalai honvédei. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zeg. 1992. 53–113. p.

42.

42. Árvay Sándor honvéd hadnagy síremléke

Felállítás helye: Zalaegerszeg, Göcseji úti köztemető.

Felirata:
ITT NYUGSZIK ÁRVAY SÁNDOR
NYUG.KIR. JÁRÁSBÍRÓ VOLT
1848–49. HONV.HDGY.
1826–1914

Anyaga: fehér márvány

Leírása: Egyszerű márvány obeliszk, vésett felirattal. A sír lefedett.

Megjegyzés: Árvay Sándor közös sírban nyugszik feleségével és leányaival. A síremléket felújíttatta Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata 1998-ban.

BABOS PÁL

Babos Pál 1824-ben született Kozmadombján. Apja Babos József táblabíró és salomvári földbirtokos volt. A belovári katonaiskolán végzett tanulmányai után 1845-ben felvették a nemesi testőrséghez, de a szabadságharc hírére hazatért Magyarországra.

1848. szept. 27-től főhadnagyi rangban a Szepességben alakult 19. honvédzászlóaljnál szolgált. 1849 januárjában, a kassai csatában fogságba esett, majd hadbíróság elé állították és megfosztották tiszti rangjától. Szabadon bocsátása után visszatért

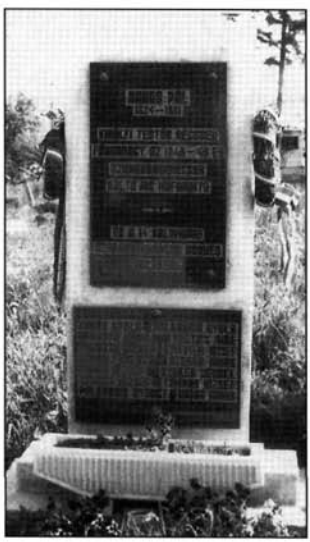
salomvári birtokára, ahol gazdálkodással és irodalommal foglalkozott. A Pesti Hírlapban levelei, a Hölgyfutárban versei, elbeszélései jelentek meg, műfordítással is próbálkozott.

1861-ben, fiatalon halt meg Salomváron.

Irodalom: Bona: 31. p.

43. Babos Pál honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Salomvár, köztemető.
Felirata:
BABOS PÁL
1824 – 1861
KIRÁLYI TESTŐR BÉCSBEN
FŐHADNAGY AZ 1848–49-ES SZABADSÁGHARCBAN
KÖLTŐ ÍRÓ MŰFORDÍTÓ
ÉS A 14 SALOMVÁRI SZABADSÁGHARCOS HONVÉD EMLÉKÉRE
BABOS GYULA / HORVÁTH JÁNOS / HORVÁTH JÓZSEF / KÁMÁN FERENC / KÁMÁN JÓZSEF / KOVÁCS JÓZSEF / PALKOVICS GYULA / PALKOVICS GYÖRGY / PESTICS IMRE / SZAKNYÉRI JÓZSEF / SZEKÉR JÁNOS / SZEKÉR VENDEL / TOMPOS JÓZSEF / VAJDA JÁNOS

Anyaga: műkő, fekete márvány
Leírása: A síremlék egyszerű műkő lap, rajta egymás alatt két márványtábla, vésett felirattal, bronz szögekkel felerősítve.
Megjegyzés: Babos Pál eredeti síremléke elpusztult, a salomvári önkormányzat 1998-ban, a 150. évfordulóra új sírkövet állíttatott a honvéd főhadnagy emlékére, egyúttal megemlékezve a szabadságharcban részt vett helybeliekről is. Az avatásra 1998. október 6-án került sor.

43.

BARCZA BOLDIZSÁR

Barcza Boldizsár 1812. jan. 27-én született a ma Veszprém megyéhez tartozó Magyargencsen. Apja Barcza István táblabíró, anyja Jákfai Gömbös Zsuzsanna volt.

1832-ben katonai pályára lépett, tagja volt a nemesi testőrségnek, majd a cs. kir. hadsereg főhadnagya lett. 1846-ban kilépett, a Vas vármegyei közigazgatásban helyezkedett el.

1848-ban belépett a szerveződő honvédseregbe, ahol századossá nevezték ki, s a Pécsett alakuló 8. honvédzászlóaljhoz került. Zászlóaljával részt vett a szerbek elleni délvidéki harcokban. 1849. márc. 16-án őrnaggyá léptették elő, s a szabadságharc végéig a IV. hadtesthez tartozó 8. honvédzászlóalj parancsnoka maradt. Csapatával ott volt a Bácska felszabadításáért vívott sikeres harcokban, majd a vereséggel végződő temesvári ütközetben. 1849. aug. 20-án Borosjenőnél tette le a fegyvert.

A bukás után hadbíróság elé állították, majd Aradon golyó általi halálra ítélték, amit később kegyelemből 16 év várfogságra enyhítettek. 1852. jún. 16-án amnesztiával szabadult.

Hazatérése után, 1853-ban költözött Zalába. Először Csonkahegyháton, majd Kustánszegen telepedett le, s az Istók-féle birtokon bérlőként gazdálkodott élete végéig. Alapító tagja volt a Zala megyei Honvédegyletnek.

83 éves korában, 1895. ápr. 1-jén hunyt el Kustánszegen.

Irodalom: Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49. Bp. 1987. 99. p.

44. Barcza Boldizsár honvéd őrnagy síremléke

Felállítás helye: Kustánszeg, községi temető.

Felirata:

ITT NYUGSZIK NAGYALÁSONYI BARCZA BOLDIZSÁR
1848-AS HONVÉD ŐRNAGY
1812 GENCS – 1895 KUSTÁNSZEG
HÁNYATOTT ÉLETÉNEK UTOLSÓ ÉVEIT KUSTÁNSZEGEN ÉLTE.
LEGYEN E KŐ ÖRÖK EMLÉKE A SZABADSÁGHARC ÁLDOZATAINAK.

44.

Anyaga: műkő, fehér márvány

Leírása: A síremlék egyszerű műkő lap, rajta márványtábla vésett betűkkel. A felirat felett cser és babérággal övezett Kossuth címer látható, a címerpajzs felett egymáson keresztbe tett kardokkal.

BARDIÓ FERENC

Bardió Ferenc 1827. júl. 10-én született a Veszprém megyei Borsosgyőrben. Szülei Bardió János és Volted Jozefa voltak. Gimnáziumot végzett, majd uradalmi gyakornok lett Pápán.

1848. nov. 27-én önkéntesnek jelentkezett a Győrben szerveződő 39. honvédzászlóaljhoz. Őrmester, majd 1849 januárjától hadnagy lett alakulatánál. A világosi fegyverletételnél már főhadnagyi rangban fejezte be a szabadságharcot.

1849. aug. 27-én besorozták a 18. császári gyalogezredbe, ahonnan 1851-ben szerelték le. Lesenceistvándon telepedett le. A Noszlopy Gáspár féle szervezkedés kapcsán letartóztatták, de bizonyíték hiányában 1853-ban szabadon engedték.

A kiegyezés után kisgörbői földbirtokosként Zala megye esküdtje majd a szentgróti járás szolgabírája lett.

1874. dec. 25-én halt meg. Kisgörbőn temették el.

Forrás: Nekrológ. In: Zalai Közlöny, 1874. dec. 31.
Irodalom: Bona Gábor: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban. 1. köt. Bp. 1998. 95. p. (Továbbiakban: Bona: Hadnagyok és főhadnagyok:)

45.

45. Bardió Ferenc honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Kisgöbő, köztemető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK BÁRDIÓ FERENCZ
A MAGYAR SZABADSÁGHARCBAN
HONVÉD HUSZÁR FŐHADNAGY
ÉS A ZALASZENTGRÓTI JÁRÁS
VOLT SZOLGABÍRÁJA.
MEGHALT 1874 ÉVI DECZEMBER 25
ÉN ÉLETÉNEK 48 IK ÉVÉBEN
ÁLDÁS ÉS BÉKE LENGJEN HAMVAI
FELETT
Anyaga: fehér márvány
Leírása: Nagyméretű obeliszk vésett, feketére festett betűkkel, felül kereszttel. A sír kovácsoltvas kerítés veszi körül.
Megjegyzés: Síremlékén tévesen szerepel a huszár főhadnagy megjelölés, mivel a honvéd gyalogságnál volt főhadnagy. Felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

BARTHOS JÁNOS

Nemes Barthos János 1819-ben született Pozsonyban. (Sírfelirata szerint 1815-ben.) Honvédként vett részt a szabadságharcban. Később Nagykanizsán telepedett le, ahol magánzó és városi kamarás volt.

1884. ápr. 25-én, 65 éves korában elmezavarodott állapotában agyonlőtte magát.

Forrás: Zala Megyei Levéltár (továbbiakban ZML) IV. 435. – Egyházi anyakönyvek másodpéldányai. A nagykanizsai róm. kat. plébánia halotti anyakönyve 1884.

46. Barthos János honvéd síremléke.
Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.
Felirata:
NEMES BARTHOS JÁNOS
1848/49 HONVÉD VÁROSI KAMARÁS
1815–1884
Anyaga: homokkő, fehér márvány
Leírása: Barthos Jánost a Barthos család kriptájába temették el. A kripta fedelén szív-formában a „Barthos családi sírbolt 1871" felirat látható. Előtte homokkőből készült hasáb alakú, felül háromszögben végződő sírkő, tetején kereszt, rajta Krisztus. Előlapján süllyesztett márványtábla vésett feliratokkal.
Megjegyzés: Felújításra szorul.

46.

BARTOS JÓZSEF

Bartos József 1817-ben született Pozsonyban. (Más források szerint 1822-ben, Nagyszebenben.) Foglalkozása kocsis volt. 1841-ben katonának állt, közvitéz, majd 1844-től tizedes lett a Magyarországon állomásozó 2. Hannover huszárezredben. Az ezredet 1848 nyarán a magyar hadügyminisztérium alá rendelték, s a szerb felkelők elleni délvidéki harcokban vetették be. Ősszel csatlakoztak a honvédsereghez, ahol Bartos József őrmester lett. 1849-ben részt vett a tavaszi hadjáratban. A szolnoki ütközetben tanúsított vitézségéért 3. osztályú katonai érdemjellel tüntették ki. Később hadnagyi, majd főhadnagyi rangot kapott.

A kiegyezés idején a hg. Batthyány család gazdatisztje volt. 1890-ben nyugalmazott hivatalnokként élt Nagykanizsán. Tagja volt a Zala megyei Honvédegyletnek.

1892. jan. 27-én hunyt el.

Forrás: ZML IV. 435. – Egyházi anyakönyvek másodpéldányai. A nagykanizsai róm. kat. plébánia halotti anyakönyve 1892.
Irodalom: Bona: Hadnagyok és főhadnagyok. 1. köt. 107. p.

47. Bartos József honvéd huszár főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK BARTOS JÓZSEF 1848/9. NYUG. HONVÉD FŐHADNAGY
ÉLT 75 ÉVET † 1892.
Anyaga: fekete gránit
Alkotója: Weisberger kőfaragó
Leírása: Obeliszk vésett felirattal, rajta Bartos József feleségére és gyermekeire vonatkozó adatokkal.
Megjegyzés: Bartos József közös sírban nyugszik feleségével, három gyermekével, vejével és menyével.

47.

BELUS JÓZSEF

Belus (eredetileg Belius) József 1831. júl. 7-én született Csurgón. Gyógyszerészetet tanult.

A szabadságharcban a 47. honvédzászlóaljban harcolt mint őrmester.

1850-ben került Nagykanizsára, az Igazsághoz címzett gyógyszertárban lett gyakornok. Később Bécsben járt egyetemre. Az 1850-es évek végén tért vissza Kanizsára, ekkor vásárolta meg az Igazság gyógyszertárat. Hamarosan a város közismert, köztiszteletben álló polgára lett, olyannyira, hogy 1872. ápr. 18-án polgármesterré választották. Polgármestersége idején átszervezték a városi közigazgatást, felépült a városháza, megnyílt az első óvoda, bankok, egyesületek alakultak. Hat év után vált meg hivatalától.

49 éves korában, 1880. júl. 7-én hunyt el.

Forrás: Az 1848–1849-es szabadságharc zalai honvédeinek névtára. In: A szabadságharc zalai honvédei. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zeg. 1992. 350. p. (továbbiakban: Honvéd névtár:)
Irodalom: Merkly-Belus József: A Merkly-Belus család története. In: Kanizsai Almanach, 1990. 86–102. p.

48.

48. Belus József honvéd őrmester síremléke
Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK BELUS JÓZSEF
GYÓGYSZERÉSZ
SZÜL. 1832. júl. 7-ÉN
MEGH. 1880. júl. 7-ÉN
Anyaga: fekete gránit
Leírása: Nagyméretű obeliszk vésett felirattal.
Megjegyzés: A sírkőn Belus József családtagjaira vonatkozó feliratok is olvashatók. Tévesen szerepel rajta Belus József születési dátuma.

BORY FERENC

Bory (Bóri) Ferenc 1812 körül született Keszthelyen. Gombkötőmesterként dolgozott.

1848–49-ben, szabadcsapat őrmestereként vett részt a szabadságharcban. 1862-ben megnősült, három gyermeke született.

1865. április 13-án, 53 éves korában hunyt el.

Forrás: ZML. IV.435. – Egyházi anyakönyvek másodpéldányai. A keszthelyi róm. kat. plébánia halotti anyakönyve 1865.
Irodalom: Novák Mihály: Zalavármegye az 1848–49. évi szabadságharcban. Zeg. 1906. 361. p. (továbbiakban: Novák:)

49. Bory Ferenc őrmester síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
BORY FERENC
1848–49. HONVÉD
Anyaga: műkő
Leírása: Felül ívelt, babérágakkal övezett sírkő, rajta vésett, feketére festett feliratú műkő táblával.
Megjegyzés: A felirat 3. sora utólagos rávésés. A síremléket felújította a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság és a Kossuth szövetség keszthelyi szervezete 1998-ban.

49.

BÖHM JAKAB

Böhm Jakab 1821-ben született izraelita vallású családban. A szabadságharcban közvitézként szolgált. A bukás után Keszthelyen élt, kereskedőként működött.

90 éves korában, időskori végelgyengülésben halt meg, 1911. aug. 3-án.

Forrás: ZML. XXXIII. Állami anyakönyvek másodpéldányai. Keszthely város halotti anyakönyve 1911.

50. Böhm Jakab honvéd síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Izraelita temető.
Felirata:
BÖHM JAKAB
1848-AS SZABADSÁGHARCOS
ÉLT 90 ÉVET – 1911
Anyaga: műkő, homokkő, fehér márvány
Leírása: Műkő talapzaton, felső sarkain ívelt kőlap fehér márványtáblával, rajta vésett felirattal. A tábla felett Dávid csillag látható. A sír fedett, kerített.
Megjegyzés: Felújíttatta a Kossuth Szövetség keszthelyi szerve-

zete, az Izraelita Hitközség és Tantó Gusztáv kőfaragó 1998-ban.

50.

BÖLCS SÁNDOR

Nagybudafai Bölcs Sándor 1816-ban Zalabaksán született, katolikus nemesi családból. Apja Bölcs Sándor, anyja Soós Regina volt. 1835-ben katonai pályára lépett, önkéntesnek állt a cs. kir. 9. huszárezredhez. Hat évi szolgálat után hadnagy és nemesi testőr lett Bécsben. 1846-ban a 11. Székely határőr huszárezredhez került főhadnagyi rangban.

1848 októberében ezredével csatlakozott a Bem vezette erdélyi hadsereghez, részt vett Erdély, majd a Temesi Bánság visszafoglalásában. 1848-ban századkapitánnyá nevezték ki, a székely huszárok második századának vezetője lett. A nyári hadjáratok idején is a déli hadszíntéren maradt.

A bukás után Aradon hadbíróság elé állították, 1850. jan. 30-án golyó általi halálra, majd kegyelemből 12 év várfogságra ítélték. 1852-ben amnesztiával szabadult.

Visszatért Zalabaksára, ahol családot alapított. Felesége Babos Krisztina volt, egy fiuk született. Nagyon korán, 1857. júl. 29-én halt meg szülőfalujában.

Irodalom: Bona: 23. p.

51. Bölcs Sándor honvédszázados síremléke
Felállítás helye: Zalabaksa, köztemető, Bölcs kripta nyugati oldalán.
Felirata:
ITT NYUGSZIK BÖLCS SÁNDOR
ELHUNYT ZALABAKSA 1857 VII. 29-én
BÉKE ÉS ÁLDÁS HAMVAIRA
Anyaga: homokkő
Leírása: A síremlék homokkőből kifaragott kereszt, rajta kő corpussal, alsó részén vésett felirattal.
Megjegyzés: Bölcs Sándor síremlékét felújíttatta a zalabaksai önkormányzat 1998-ban.

51.

BÖRÖCZY JÓZSEF

Böröczy József életéről kevés adat áll rendelkezésünkre. 1826-ban született. Keszthelyen volt halászmester. A szabadságharcban honvédként harcolt.

1908. júl. 31-én hunyt el.

Forrás: Nekrológ. In: Keszthelyi Hírlap, 1908. aug. 9.

52. Böröczy József honvéd síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK BÖRÖCZY JÓZSEF
1826–1908
Anyaga: fekete gránit
Alkotója: Kutasi keszthelyi kőfaragó
Leírása: Obeliszk vésett kereszttel és felirattal, rajta Böröczy József családtagjaira vonatkozó adatok is. A sír kerített, lefedett.

Megjegyzés: Böröczy Józseffel közös sírban nyugszik Darnay Dornyai Béla, a keszthelyi Balatoni Múzeum hajdani igazgatója.

52.

CSERTÁN SÁNDOR

Csertán Sándor 1809. jan. 25-én született Nemesszer községben, nemesi családból. Apja Csertán László, anyja Vargha Rozália volt. Gimnáziumi tanulmányait Nagykanizsán a piaristáknál végezte, majd Győrben, később Pozsonyban jogot tanult, ügyvédi diplomát szerzett. Zalába visszatérve Gelsén telepedett le. Feleségül vette Szladovits Borbálát. Négy gyermekük született.

Hivatali pályáját a vármegye alügyészeként kezdte, majd a szentgróti Batthyány uradalomnak és a veszprémi káptalan merenyei uradalmának ügyésze lett. A megye politikai életében az 1830-as évektől vett részt, az ellenzék jeles képviselője, szónoka volt. Publikált Kossuth Pesti Hírlapjába is.

1848. jún. 15-én, az első népképviseleti országgyűlési választásokon a zalaegerszegi kerület képviselőjévé választották. 1848. okt. 8-án, Csány László javaslatára, Zala megye kor-

mánybiztosává nevezték ki. Feladata volt a megye védelmének megszervezése, a honvédsereg ellátása. Az osztrák csapatok bevonulása után visszatért a debreceni országgyűlésbe, majd 1849. máj. 15-én ismét kormánybiztosi megbízatást kapott.

A szabadságharc bukása után ő is fogságba került. Komáromban előbb halálra, majd 6 évi várfogságra ítélték. 1854-ben szabadult a börtönből. Hazatért Gelsére s 1864. jan. 23-án bekövetkezett haláláig birtokán gazdálkodott.

Irodalom: Vajda Lászlóné: Csertán Sándor, Zala megye kormánybiztosa. In: Zalai történeti tanulmányok 1994. (Zalai Gyűjtemény 35.) Zeg. 1994. 215–244. p.
Novák: 338–340. p.
Molnár András: „Zalának elszállt lelke..." Századok, 1999. 2. sz. 329–372. p.

53. Csertán Sándor kormánybiztos síremléke
Felállítás helye: Gelse, köztemető.
Felirata:
CSERTÁN SÁNDOR
SZÜLETETT 1809 JANUÁR 25-ÉN
MEGHALT 1864. JANUÁR 23-ÁN
Anyaga: szürke gránit
Leírása: Egyszerű gránit obeliszk, vésett felirattal. Rajta Csertán Sándor feleségére vonatkozó felirat is.
Alkotója: Gerenday Antal műszobrász
Megjegyzés: Gondozott.

53.

CSILLAGH LÁSZLÓ

Csillagh László 1824. ápr. 19-én született a ma Zalaegerszeghez tartozó Bekeházán. Apja Csillagh Lajos, Zala vármegye másod, majd 1848. máj. 9-től első alispánja volt. Az ifjabb Csillagh jogot végzett, s a szabadelvű zalai ifjúság köréhez tartozott. 1848. márc. 21-én elsők között lépett be a zalaegerszegi nemzetőrségbe.

1848. ápr. 2-án hadnaggyá választották, majd szeptemberben a megyei önkéntes nemzetőrzászlóalj, novemberben pedig az abból szervezett 47. honvédzászlóalj századosa lett. E zászlóaljjal harcolt egészen a világosi fegyverletételig.

1850. febr. 1-jén büntetésből közlegényként besorozták a császári hadseregbe, de egy év múlva váltságdíj fejében elengedték.

1861-ben az egerszegi járás főszolgabírájává, 1865-ben másodalispánná, majd 1867-ben első alispánná választották. 1872-ben a zalaegerszegi kerület országgyűlési képviselője lett, s az Igazságügy minisztérium osztálytanácsosaként dolgozott. 1875-ben a legfelsőbb ítélőszék bírájává nevezték ki.

1876. dec. 11-én halt meg, a bekeházi családi temetőben helyezték örök nyugalomra.

Irodalom: Bona: 23. p.
Zalai Életrajzi Kislexikon. 2. jav. bőv. kiad. Zeg. 1997. 47–48. p.
Hermann Róbert: A 47. honvédzászlóalj története. In: A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zeg. 1992. 115–193. p.

54. Csillagh László honvédszázados síremléke

Felállítás helye: Zalaegerszeg–Bekeháza, Csillagh család temetője.

Felirata:
CSÁFORDI CSILLAGH LÁSZLÓ
A MAGYAR KIRÁLYI LEGFŐBB ITÉLŐSZÉK BIRÁJA
SZÜL. 1824. ÁPRIL 19-ÉN
† 1876. DECEMBER 11-ÉN

Anyaga: szürke gránit

Leírása: A síremlék obeliszk, vésett felirattal. Csillagh László közös sírban nyugszik feleségével, Gombossy Judittal, ezért a sírkőn rá vonatkozó adatok is olvashatók.

Megjegyzés: A sírkertet és Csillag László síremlékét Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata felújíttatta 1998-ban.

54.

CSIZMAZIA LÁSZLÓ

Csizmazia László novai földműves 1823-ban született. Életéről kevés adattal rendelkezünk. A szabadságharcban mint közvitéz szolgált a 70. – veszprémi önkéntes nemzetőr zászlóaljból szervezett – honvédzászlóaljban.

1904-ben hunyt el.

Forrás: Honvéd névtár: 363. p.

55.

55. Csizmazia László honvéd síremléke
Felállítás helye: Nova, községi temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK
CSIZMAZIA LÁSZLÓ
1823–1904
Anyaga: fehér márvány
Alkotója: Kutasi I. keszthelyi kőfaragó
Leírása: Obeliszk alakú sírkő, vésett kereszttel és felirattal.
Megjegyzés: A síremléken Csizmazia László családtagjaira vonatkozó feliratok is olvashatók. Felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

CSOKNYAI JÁNOS

Pusztakovácsi és Sároslaki Csoknyai János 1825-ben Rádócon született.

A szabadságharc idején a Zrínyi szabadcsapatból létrejött 35. honvédzászlóalj őrmestere volt, majd 1848. dec. 2-án a zalaiakból szervezett 47. honvédzászlóaljhoz került hadnagynak. Részt vett a zászlóalj harcaiban, 1849 júniusában a Vág melletti szeredi csatában megsebesült.

A kiegyezés után Zala vármegye árvaszéki főszámvevője lett. 1895. ápr. 3-án halt meg Zalaegerszegen.

Forrás: Nekrológ. In: Zalamegye, 1895. ápr. 6.
Irodalom: Novák: 47. p.
Hermann Róbert: A 47. honvédzászlóalj története. In: A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zeg. 1992. 115–193. p.

56. Csoknyai János honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Göcseji úti köztemető.
Felirata:
PUSZTAKOVÁCSI CSOKNYAI JÁNOS
1825–1895
Anyaga: fekete gránit
Leírása: Sarkain ívelten faragott gránit lap, vésett felirattal, babérág övezte kereszttel. A síremléken a Csoknyai család több tagjára vonatkozó adat olvasható.
Alkotója: Wapper Ignác kőfaragó
Megjegyzés: A sír lefedett, a síremlék gondozott.

56.

DARÁS ZSIGMOND

Darás Zsigmond születési és halálozási adatai egyenlőre ismeretlenek. 1847–48-ban a kapornaki járás esküdtje volt. A szabadságharc idején önkéntesnek állt az 56. honvédzászlóaljhoz, ahol előbb őrmesteri, majd 1849 júliusától hadnagyi rangban szolgált. A komáromi vár feladásakor tette le a fegyvert.

1861-ben Nagykanizsa jegyzőjévé választották. A kiegyezés idején ügyvédként tevékenykedett.

67 éves korában hunyt el.

Irodalom: Bona: 33. p.

57.

57. Darás Zsigmond honvéd hadnagy síremléke

Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.

Felirata:
DARÁS – PORPÁCZI
DARÁS ZSIGMOND ÜGYVÉD
1848/49. HONVÉD HADNAGY
ÉLT 67 ÉVET

Anyaga: fekete márvány

Alkotója: Weisberger, nagykanizsai kőfaragó

Leírása: Obeliszk formájú sírkő, vésett felirattal.

Megjegyzés: Darás Zsigmond közös sírban nyugszik feleségével és fiával, a síremléken rájuk vonatkozó adatok is olvashatók.

DEÁK LAJOS

Deák Lajos Zalatárnokon született 1817. aug. 24-én, birtokos nemesi családból. Deák Ferencnek unokatestvére volt. 1834-ben önkéntesnek állt a császári és királyi 48. gyalogezredhez, majd 1838-ban otthagyta a hadsereget és családot alapított. 1848 márciusáig megyei esküdtként működött. A forradalom és szabadságharc idején a zalaegerszegi járásban alakuló nemzetőr-zászlóalj századosává választották, 1848. nov. 10-től, – a vármegye támogatásával – a nemzetőrökből alakult 47. honvédzászlóalj százados lett. 1849 februárjától katonai szereplésének nincs további nyoma.

A kiegyezés után tárnoki birtokán gazdálkodott, tagja volt a Zala megyei Honvédegyletnek.

Szülőfalujában hunyt el 1879. szept. 29-én.

Irodalom: Bona: 24. p.
Novák: 343–344. p.

58. Deák Lajos honvédszázados síremléke
Felállítás helye: Zalatárnok, régi temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK DEÁK LAJOS
SZÜLETETT 1817. AUG. 24.
MEGHALT 1879. SZEPT. 29.
ÁLDÁS PORAIRA
Anyaga: fehér márvány
Leírása: Kisméretű márvány obeliszk, vésett felirattal és kereszttel.
Megjegyzés: A temetőt már nem használják, de a síremléket felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

58.

EPERJESY SÁNDOR

Eperjesy Sándor 1831. febr. 2-án született a Tolna megyei Tabódon. Középiskolai és jogi tanulmányait Pécsett végezte. Az 1848–49-es szabadságharcban a – 3. tolnai nemzetőr zászló aljból alakult – 41. honvédzászlóalj kötelékében, hadnagyi rangban szolgált a délvidéki csatatereken.

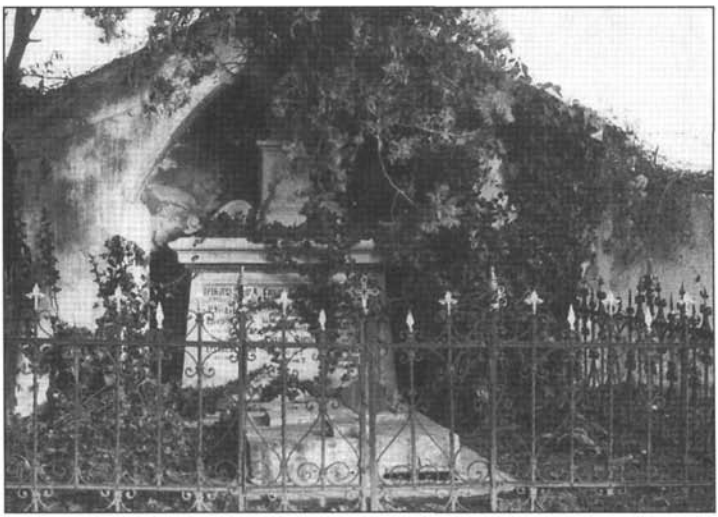
A világosi fegyverletétel után besorozták a császári hadseregbe, két évig volt közlegény Tirolban.

Hazatérése után előbb Pinkafőn, majd Szekszárdon, végül Budapesten hivatalnokoskodott. 1865-ben Nagykanizsán telepedett le, ott lett városi jegyző. 1867-től ügyvédként dolgozott. Aktív szerepet játszott Zala vármegye és Nagykanizsa város gazdasági és közigazgatási életében. 1870-ben megalapította a Délzalai Takarékpénztárat, amelynek haláláig elnöke maradt. Alelnöke volt a kanizsai Kereskedelmi és Iparbanknak és a nagykanizsai sörgyárnak. Tagja volt a megyei törvényhatósági bizottságnak és a városi képviselőtestületnek.

1906. máj 31-én hunyt el Nagykanizsán.

Forrás: Nekrológ. In: Zala, 1906. jún. 1.

59. Eperjesy Sándor honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.
Felirata:
EPERJESY SÁNDOR
SZÜL. 1831. febr. 2.
MEGH 1906. máj. 31.
Anyaga: műkő, fehér márvány
Leírása: Eperjesy Sándor sírja az Eperjesy család kriptájában található, amely kovácsoltvas kerítéssel körbevett házszerű építmény, belsejében fehér márványtáblára vésve az elhunytak sírfeliratai.
Megjegyzés: A kriptában az Eperjesy család kilenc tagja nyugszik.

59.

FARKAS GÉZA

Farkas Géza a Kiskutas–Kálócfapusztán birtokos Farkas család egyik tagja. Valószínűleg 1831-ben született. 1848-ig a belovári katonaiskola növendéke volt. A szabadságharc idején az 56. honvédzászlóaljban szolgált hadnagyi (majd főhadnagyi?) rangban, egészen a komáromi vár feladásáig.

18 éves korában, ismeretlen időpontban hunyt el.

Forrás: Bona Gábor szíves közlése.

60.

60. Farkas Géza honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Kiskutas–Kálócfapuszta, róm. kat. kápolna.
Felirata:
FARKAS GÉZA
1848/49-IK HONVÉD HADNAGY EMLÉKÉNEK
ÉLT 18 ÉVET
Anyaga: vörös márvány
Leírása: Elöl díszesen faragott, felül keresztben végződő kőlap. A felirat felett zászlót vivő honvéd kőbe karcolt képe látható.
Megjegyzés: Farkas Géza síremléke eredetileg a kápolnát övező temetőben volt, ma a kápolnában található.

FOLLY BERNÁT

Folly Bernát 1825. szept. 29-én született Kismartonban. A szabadságharc kitörésekor uradalmi gyakornok volt Nyitrán. A honvédtoborzás hírére önkéntes, majd őrmester lett a Komáromban szerveződő 37. honvédzászlóaljnál. 1848 decemberében hadnaggyá, 49 nyarán főhadnaggyá nevezték ki. Szept. 29-én Klapka századossá léptette elő és 3. osztályú katonai érdemjellel tüntette ki.

A szabadságharc bukása után Letenyén telepedett le, és uradalmi tiszttartóként dolgozott. Tagja volt a Zala megyei Honvédegyletnek.

1890. jan. 27-én hunyt el.

Irodalom: Bona Gábor: Kossuth Lajos kapitányai. Bp. 1988. 213–214. p.

61. Folly Bernát honvédszázados síremléke

Felállítás helye: Letenye, köztemető.

Felirata:
ITT NYUGSZIK FOLLY BERNÁT
1848/49-ES HONVÉDTÜZÉRSZÁZADOS LETENYEI TISZTTARTÓ
SZÜLETETT 1825 SZEPT. 29-ÉN
KISMARTONBAN
MEGHALT 1890. JANUÁR 27-ÉN
LETENYÉN
NYUGODJÉK BÉKÉBEN!

Anyaga: szürke gránit

Leírása: Nagyméretű obeliszk, vésett felirattal.

Alkotója: Weisberger kőfaragó

Megjegyzés: A sírkőn Folly családtagjaira vonatkozó feliratok is olvashatók.
Felújított.

61.

FORGÁCH ANTAL

Ghymesi és Gácsi gróf Forgách Antal a Somogy megyei Nagygombán született 1818. november 16-án. Apja Forgács Ferenc nagybirtokos, császári királyi kamarás, anyja Deseő Judit volt.

1848. dec. 2-tól hadnagyként vették állományba a 4. Sándor huszárezrednél, 1849 januárjától főhadnagy volt a 13. Hunyadi huszárezrednél, de mindvégig Perczel Mór tábornok parancsőrtisztjeként szolgált. Májusban elbocsátását kérte a honvédseregtől.

Visszatért Somogy megyei birtokára, ahol 1899. július 20-án bekövetkezett haláláig élt. Nagygombán temették el, de később földi maradványait áthelyezték a Forgách család keszthelyi Szent Miklós temetőben lévő családi sírboltjába.

Irodalom: Bona: Hadnagyok és főhadnagyok: 1. köt. 413. p.

62.

62. Forgách Antal honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
FORGÁCS ANTAL
1818 – 1898
Anyaga: műkő, fehér márvány
Leírása: Lépcsős talapzaton dór oszlopok, felettük timpanon, rajta a Forgách család márványból faragott címere. Az oszlopok között hasáb alakú sírkő, tetején kereszttel. Szemközti oldalán márványtábla van, rajta a sírboltba temetett családtagok névsora olvasható.

GAÁL ENDRE

Gyulai Gaál Endre 1815. okt. 2-án született. Apja Gaál József táblabíró, nagybátyja Gyulai Gaál Miklós honvéd tábornok volt. 1841–1844 között a szántói járásban alszolgabíróként tevékenykedett.

A szabadságharc idején nagybátyja segédtisztjeként szolgált, 1848 novemberétől főhadnagyi rangban, az 56. honvédzászlóalj állományában, 1849. jan. 1-jétől honvéd századosi rendfokozatban a 30. zászlóaljnál, márciustól pedig az újjászervezett 41. zászlóaljnál.

A kiegyezés után Zala vármegye főbírájává választották. 1883. febr. 11-én hunyt el Keszthelyen.

Irodalom: Bona Gábor: Kossuth Lajos kapitányai. Bp. 1988. 221. p.
Bona: 24. p.

63. Gyulai Gaál Endre honvéd százados síremléke

Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.

Felirata:
GYULAI GAÁL ENDRE
SZÜLETETT 1815 OCTOBER 2-KÁN
MEGHALT 1883 FEBRUÁR 11-KÉN

Anyaga: szürke gránit

Alkotója: Gerenday Antal műszobrász

Leírása: Obeliszk vésett felirattal, rajta Gyulai Gaál Endre feleségére, Hódosi Karácsony Máriára vonatkozó adatok is olvashatók. A sír lefedett.

63.

GERGYE JÁNOS

Gergye János földbirtokos 1822-ben született Felsőkáldon. A szabadságharcban őrmesterként, majd 1849 augusztusától hadnagyként harcolt a (második) 52. honvédzászlóaljban a komáromi várőrségnél.

Felesége a Zalában közismert Forintos család tagja, Forintos Viktória volt. Ő általa került Kisgörbőre. A kiegyezés idején kisgörbői birtokán gazdálkodott.

1893. dec. 31-én hunyt el.

Forrás: ZML IV. 435. – Egyházi anyakönyvek másodpéldányai. A zalaszentgróti róm. kat. plébánia halotti anyakönyve 1893.
Irodalom: Bona: Hadnagyok és főhadnagyok: 1. köt. 461. p.

64.

64. Gergye János honvéd hadnagy síremléke

Felállítás helye: Kisgörbő, köztemető.

Felirata:
GERGYE JÁNOS
1848–1849 HONVÉDFŐHADNAGY
MEGH. 1893. DEC. 31.
ÉLTE 70. ÉVÉBEN

Anyaga: műkő, fehér márvány

Leírása: Műkő talapzaton díszesen faragott sírkő, vésett, fekete betűkkel. Rajta Forintos Viktória neve is olvasható.

Megjegyzés: A síremléken tévesen szerepel Gergye János katonai rangja és életkora. 71 éves korában halt meg. Felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

GLAVINA LAJOS

Glavina Lajos 1806. aug. 12-én született a Csáktornya melletti Pribiszlávecen. Jogi tanulmányokat folytatott, majd hg. Batthyány Fülöp titkára lett. A 30-as évektől Kanizsán volt uradalmi ügyvéd, majd Körmenden a Batthyány család levéltárnoka. Az 1840-es évektől Nemesapátiban lakott, felesége Csertán Zsuzsanna, Csertán Sándor testvére volt.

Aktív ellenzékiként vett részt a vármegye politikai életében, az önkéntes adózók körébe tartozott. 1848. jún. 24-én a csáktornyai kerületben országgyűlési képviselővé választották. Az első népképviseleti országgyűlésben Muraköz zágrábi püspökségtől való függésének megszüntetését szorgalmazta.

A szabadságharc leverése után (már 1846-tól) a palini belga királyi uradalom kormányzója volt. 1863-tól a Zalamegyei Gazdasági Egyesület elnöki tisztét töltötte be. A kiegyezés után ismét bekapcsolódott a megye politikai közéletébe. A zalai Deák-párt elnöke lett.

1880. nov. 19-én Zala vármegye főispánjává nevezték ki, s haláláig, 1885. aug. 13-ig volt a megye első embere.

Forrás: Nekrológ. In: Zalai Közlöny, 1885. aug. 22.
Irodalom: Molnár András: Glavina Lajos, Csáktornya országgyűlési képviselője. Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 72–75. p.

65. Glavina Lajos országgyűlési képviselő síremléke
Felállítás helye: Gelse, köztemető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK GLAVINA LAJOS
SZÜLETETT 1806
MEGHALT 1885 AUGUSZTUS 13.
A SZERETETT FÉRJ ÉS ATYA EMLÉKÉRE EMELTE HÁLÁS CSALÁDJA
ÁLDÁS ÉS BÉKE HAMVAIRA
Anyaga: fehér márvány
Leírása: Hasáb alakú, felül díszesen faragott sírkő, vésett felirattal.
Megjegyzés: Felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

65.

HAAS JÓZSEF

Haas József 1827-ben született Zalaegerszegen. Izraelita vallású volt.

A szabadságharc hadseregébe önként jelentkezett, tüzérként harcolt Klapka hadtestében. A komáromi vár védői közé tartozott. A vár feladása után besorozták a császári hadseregbe, ahol több mint 10 éven keresztül szolgált.

Miután leszerelték, visszatért Zalaegerszegre, s az államtól kapott hadinyugdíjból élt.

1903. márc. 13-án hunyt el.

Forrás: Nekrológ. In: Zalamegye, Zalavármegyei Hírlap, 1903. márc. 15.

66.

66. Haas József honvéd síremléke
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Izraelita temető bejárata mellett.
Felirata:
ITT NYUGSZIK HAAS JÓZSEF
AZ 1848/9-IKI DICSŐ SZABADSÁG-
HARCZUNK HŐS BAJNOKA
MEGH. 1903 MÁRC. 13.
ÉLETÉNEK 76 ÉVÉBEN
BÉKE HAMVAIRA
Anyaga: fehér márvány
Alkotója: Wapper Ignác kőfaragó
Leírása: Az obeliszk alakú, kisméretű síremlék a temető kerítésének falából kiugró téglaposztamensen áll. Rajta héber és magyar nyelvű vésett, aranyozott felirat.

Megjegyzés: Haas József sírja már nem található meg. Síremlékét újraállították. Ezt örökíti meg a téglaposztamensen elhelyezett márványtábla, melynek felirata:
AZ 1848–1849-ES FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC ZSIDÓ HŐSEINEK EMLÉKÉRE ÚJRAÁLLÍTTATTA A VÁROSVÉDŐ EGYESÜLET GÖCSEJI MÚZEUM 1991. XI. 3.

HORSETZKY SÁNDOR

Horsetzky Sándor 1825-ben született Nagykanizsán, izraelita családban. Apja, Horsetzky Mór, tudós, filozófus, s a város köztiszteletnek örvendő orvosa volt, akinek 17 gyermeke született.

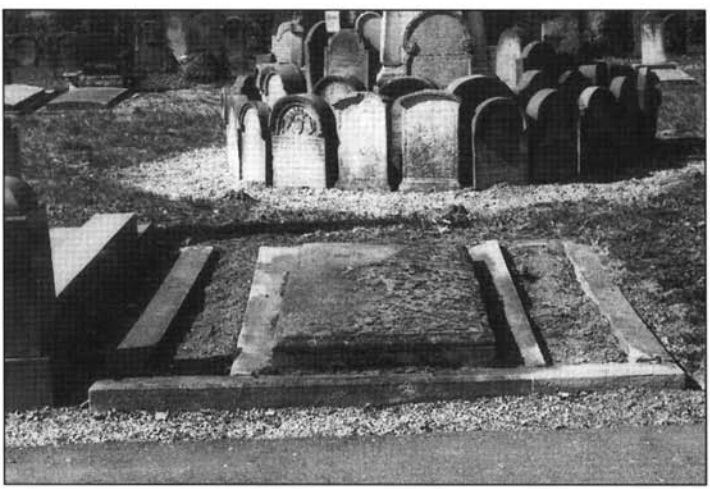
A gimnáziumot Kanizsán végezte, majd mérnöknek tanult. A szabadságharc idején ő is katonának állt. Tevékenységére, katonai rangjára vonatkozó pontos forrásaink nincsenek. Nekrológja szerint tüzértiszt volt. Kezdetben Perczel hadtestjében harcolt, a móri csatában megsebesült. Felgyógyulása után Klapka seregéhez került, tagja volt a komáromi vár védőinek. Az erőd feladása után hazatért Nagykanizsára, a megtorlások időszakát a szülői házban vészelte át. Később Münchenben,

majd Bécsben folytatta és fejezte be mérnöki tanulmányait, s 1856-ban a Déli Vasútnál nyert alkalmazást. Részt vett a Prágerhof – lendvai és a prágerhof – trieszti vasútvonalak építésében. 1870-ben a MÁV szolgálatába lépett, és a Károlyváros – fiumei vonal kiépítésén dolgozott. 1900-ban, főmérnökként vonult nyugállományba és szülővárosában telepedett le.

1911. augusztus 10-én, 86 éves korában hunyt el. Ő volt az utolsó nagykanizsai honvéd.

Forrás: Nekrológ. In: Zalai Közlöny, 1911. aug. 14.
Irodalom: A kanizsai legidősebb honvédtiszt. In: Zalai Krónika. Szerk. Halis István. 1. köt. Nagykanizsa. 1915. 190–194. p.
Kapiller Imre: Zsidó társadalom Nagykanizsán 1848-ban. In: Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 66–68. p.

67. Horsetzky Sándor honvédtiszt síremléke
Felállítás helye: Nagykanizsa, Izraelita temető.
Leírása: Horsetzky Sándor sírhelyét egy 1947. július 30-án készült temetőtérkép alapján lehet azonosítani, mivel síremlékéből csak az erősen megrongálódott kriptafedél és a hajdani obeliszk alapja van meg. A térkép szerint a honvédtiszt nyughelye a 18-as parcella 1. sorának 19. sírhelyén található, a Déli Vasúti emlékoszlop előtt.

67.

HRABOVSZKY FLÓRIÁN

Hrabovai Hrabovszky Flórián 1824-ben született a Győr megyei Enesén, evangélikus családban. Jogi végzettséget szerzett.

1848-ban belépett a honvédseregbe, 1849 februárjától a 44. honvédzászlóalj hadnagya lett. Vitézségéért Nagysándor József tábornok 3. osztályú katonai érdemjelre terjesztette fel. '49 nyarán főhadnaggyá léptették elő zászlóaljánál, az I. hadtestben.

A szabadságharc bukása után Aradon büntetésből besorozták az 54. gyalogezredbe, ahonnan négy év múlva bocsátották el. A kiegyezés után ügyvédként, majd törvényszéki bíróként tevékenykedett Zalaegerszegen.

72 éves korában, 1896. március 1-jén halt meg.

Forrás: Nekrológ. In: Zalamegye, 1896. márc. 8.
Irodalom: Bona: Hadnagyok és főhadnagyok: 2. köt. 83. p.

68.

68. Hrabovszky Flórián honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Göcseji úti köztemető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK
HRABOVAI HRABOVSZKY FLÓRI
NYUG. KIR.TÖRVÉNYSZÉKI BÍRÓ
1825–1896
Anyaga: márvány
Leírása: Egyszerű obeliszk vésett felirattal, rajta a Hrabovszky család más tagjainak sírfeliratával.

INKEY LÁSZLÓ

Palini Inkey László a palini Inkey család ún. nagyrécsei ágából született 1829. márc. 29-én, Orosztonyban.

Apja Inkey Gáspár, anyja petőházi Gludovác Mária volt. A kor szokása szerint Pozsonyban jogi egyetemet végzett. A szabadságharc idején a zalai 47. honvédzászlóaljban harcolt. Budavár ostromában mint főhadnagy vett részt.

A szabadságharc bukása után nagyrécsei birtokán gazdálkodott. Feleségül vette Bittó Ágnest, házasságuk azonban gyermektelen maradt. 1884-ben a nagykanizsai kerület függetlenségi párti országgyűlési képviselőjévé választották. Ő volt a Zalavármegyei nemesi pénztár elnöke is.

1901. febr. 2-án halt meg Budapesten. Mivel testvérei, Ádám és Kálmán is örökösök nélkül haltak meg, Inkey Lászlóval kihalt a palini Inkey család nagyrécsei ága.

Forrás: Nekrológ. In: Zalai Közlöny, 1901. febr. 9.
Irodalom: Bona: 35. p.

69. Inkey László honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Nagyrécse, köztemető.
Felirata:
PALINI INKEY LÁSZLÓ
A LEGJOBB SZIVŰ, LEGNEMESEBB LELKÜ EMBER.
SZÜLETETT 1829. MÁRCIUS 29-ÉN, MEGHALT ÖZVEGYÉNEK MÉLY BÁNATÁRA 1901. FEBRUÁR 2-ÁN.
ÁDOTT LEGYEN EMLÉKE.
Anyaga: szürke márvány
Leírása: Hasáb alakú talapzatból kiemelkedő kereszt, vésett felirattal.
Megjegyzés: Felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

69.

ISOÓ ALAJOS

Babony-bérczi Isoó Alajos 1827. június 18-án született. Jogi tanulmányokat folytatott, majd ügyvédként dolgozott Zalaegerszegen.

1848 nyarán, az első honvédzászlóaljak toborzásakor beállt a 7. zászlóaljhoz. Októbertől hadnagyi rangban szolgált alakulatánál, a feldunai hadtestnél. 1849. máj. 29-től a komáromi újonctelepre került, de hamarosan elbocsátását kérte a honvédseregből.

A kiegyezés után Zalaegerszeg közéletének neves egyénisége lett, köz- és váltóügyvédként tevékenykedett, tagja volt a városi képviselőtestületnek, s ő volt a zalaegerszegi ügyvédi kamara alelnöke is.

1893. január 9-én hunyt el.

Forrás: Nekrológ. In: Zalamegye, 1893. jan. 15.
Irodalom: Bona: Hadnagyok és főhadnagyok: 2. köt. 108. p.

70.

70. Isoó Alajos honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Zalaegerszeg, Kálvária temető.
Felirata:
ISOÓ ALAJOS ÜGYVÉD
SZÜL.1827 JÚNI 18
MEGH. 1893 JANUÁR 9.
ÁLDÁS PORAIRA!
Anyaga: fekete gránit
Leírása: Nagyméretű obeliszk vésett felirattal. Elején és bal oldalán az Isoó Alajossal közös sírban nyugvó leszármazottak neve olvasható.
Megjegyzés: A sír gondozott.

KERKÁPOLY MÓR

Kővágóőrsi Kerkápoly Mór 1821-ben Kővágóőrsön született református nemesi családból. Apja, Kerkápoly István Zala vármegye első alispánja és országgyűlési követe volt, Deák politikájának támogatója. Fia jogi tanulmányokat végzett, majd 1838-ban hadapród lett a cs. kir. hadseregben. 1840-ben a vármegye ajánlására felvették a királyi testőrséghez. 1845-ben a 8. Koburg huszárezred hadnagya lett.

1848 nyarán, az első honvédzászlóaljak szervezésekor áthelyezését kérte, így került Pécsre főhadnagynak, az ott szerveződő 8. honvédzászlóaljhoz. Csapatával részt vett a délvidéki hadműveletekben. Októberben századossá léptették elő. 1849 májusában, kérésére áthelyezték a 7. huszárezred Tolna-Baranya megyei önkéntes osztályához. A fényes győzelemmel végződő hegyesi ütközetben (1849. júl. 14.) tanúsított vitézségéért őrnaggyá léptették elő, kinevezését azonban már csak aug. 14-én kapta meg Bemtől.

A világosi fegyverletétel után fogságba esett, Aradon hadbíróság elé állították. 1850. febr. 27-én golyó általi halálra, majd kegyelemből 10 évi várfogságra ítélték, amit az aradi várban kellett letöltenie. 1852 augusztusában kegyelmet kapott,

visszatérhetett szülőföldjére. Szenttamáspusztán telepedett le.

A kiegyezés után a Zala megyei Honvédegylet elnöke volt. 1869-ben a tapolcai kerület országgyűlési képviselőjévé választották.

1888. márc. 26-án halt meg, Bucsuszentlászlón temették el.

Irodalom: Bona: 17–18. p.
Molnár András: Kegyelemből várfogság. In: Zalai Hírlap, 1997. okt. 6. 5. p.

71.

71. Kerkápoly Mór honvédőrnagy síremléke
Felállítás helye: Bucsuszentlászló, köztemető kápolnájában.
Felirata:
ITT NYUGSZIK KERKÁPOLY MÓR
1848/49 DIKI HONVÉD ŐRNAGY
A SZABADSÁGHARCZ EGYIK BAJNOKA
MEGHALT 1888 MÁRCZ. HÓ 26.
ÉLETÉNEK 67 ÉVÉBEN
ÁLDÁS ÉS BÉKE FELEJTHETETLEN HAMVAIRA!
Anyaga: szürke gránit
Leírása: Egyszerű obeliszk, vésett betűkkel. Alsó részén Kerkápoly feleségére, Sümeghy Máriára vonatkozó adatokkal.

KLEIN FARKAS

Klein Farkas életéről források hiányában kevés adat áll rendelkezésünkre. 1822-ben született izraelita vallású családban. A szabadságharcban mint honvéd vett részt. A bukás után Keszthelyen élt.

1910. szept. 16-án halt meg.

72. Klein Farkas honvéd síremléke

Felállítás helye: Keszthely, Izraelita temető.

Felirata:
KLEIN FARKAS
48-AS HONVÉD
1822–1910 szeptember 16.
ÁLLÍTTATTA NEJE VEISZ LINA

Anyaga: fehér márvány

Leírása: Három részből álló díszes síremlék, vésett héber és magyar nyelvű felirattal.

Megjegyzés: Felújíttatta a Kossuth Szövetség keszthelyi szervezete, az Izraelita Hitközség és Tantó Gusztáv kőfaragó 1998-ban.

72.

KÖNIGMAJER JÁNOS

Königmajer János neszelei földbirtokos 1826-ban született. 1848 szeptemberétől a Zala megyei önkéntes nemzetőrzászlóalj őrmestereként vett részt a szabadságharcban. November végétől a 47. honvédzászlóalj hadnagya, majd 1849. máj. 1-jétől főhadnagy az 56. honvédzászlóaljban. Valószínűleg a komáromi vár feladásakor tette le a fegyvert. Visszatért neszelei birtokára gazdálkodni.

A kiegyezés után agilis szereplője a vármegye társadalmi életének, tagja volt a megyei törvényhatósági bizottságnak.

1911. dec. 30-án, Budapesten halt meg.

Forrás: Nekrológ. In: Magyar Paizs, 1912. jan. 4.
Irodalom: Bona: 36. p.

73.

73. Königmajer János honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Zalaegerszeg–Neszele, használaton kívüli temető.
Felirata:
KÖNIGMAJER JÁNOS
1826–1911
ÁLDÁS ÉS BÉKE DRÁGA PORAIRA!
Anyaga: fekete gránit
Alkotója: Virág és Siposs Dezső zalaegerszegi kőfaragók
Leírása: Gránit obeliszk vésett betűkkel és felül díszesen vésett kereszttel.
Megjegyzés: A síremléket felújíttatta Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata 1998-ban.

LIPSCHITZ SÁNDOR

Lipschitz Sándor 1816-ban született izraelita családban. Apja Lipschitz Izrael, rabbi volt.

Őrmesterként harcolt a szabadságharcban, részt vett Buda ostromában is. Az 1850-es években vaskereskedést nyitott Keszthelyen. Köztiszteletben álló polgára volt a városnak.

1900. márc. 6-án, 84 éves korában hunyt el.

Forrás: Honvéd névtár: 328. p.
Nekrológ. In: Keszthelyi Hírlap, 1900. márc. 11.

74. Lipschitz Sándor honvéd őrmester síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Izraelita temető.
Eredeti felirata:
LIPSCHITZ SÁNDOR
VOLT 1848–49 HONVÉDTISZT
MEGHALT 1900 MÁR...
ÉLETÉNEK 84 ÉVÉBEN
ÁLDÁS EMLÉKÉRE!

Anyaga: homokkő
Alkotója: Halász és tsa
Leírása: Homokkő obeliszk, a felújításkor ráhelyezett fekete márványtáblával, rajta vésett felirattal és Dávid csillaggal.
Megjegyzés: Felújíttatta a Kossuth Szövetség keszthelyi szervezete, az Izraelita Hitközség és Tantó Gusztáv kőfaragó 1998-ban. A táblán tévesen szerepel Lipschitz Sándor halálozási dátuma, mely helyesen 1900. március 6. Az eredeti felirat, amely héber és magyar nyelvű volt, nem látható.

74.

MÉSZÁROS ANTAL

Mészáros Antal életéről kevés adattal rendelkezünk. 1832-ben született. Nagyon fiatalon, honvédként vett részt a szabadságharcban. Később az esztergomi főkáptalan tiszttartója lett. Idős korában költözött Keszthelyre, s ott is halt meg 79 éves korában, 1911. máj. 1-jén.

Forrás: Nekrológ. In: Keszthelyi Hírlap, 1911. máj. 7.

75. Mészáros Antal honvéd síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
MÉSZÁROS ANTAL
1832–1911.
Anyaga: fekete gránit
Alkotója: Kutasi I. keszthelyi kőfaragó

Leírása: A síremlék díszesen faragott obeliszk, rajta a Bugár Mészáros család több tagjának sírfeliratával, fehér márványból faragott családi címerrel és kereszttel. A sír lefedett.
Megjegyzés: Gondozott.

75.

NYÁRI GÁBOR

Nyári Gábor 1827. október 14-én született Szentpéterúron, szülei negyedik gyermekeként. Apja Nyári József, anyja Molnár Anna, telkes jobbágyok voltak.

1848–49-ben részt vett a szabadságharcban, valószínűleg honvéd volt, közelebbi adatunk nincs róla.

A bukás után, mint földműves élt és dolgozott egészen 1883. április 24-én bekövetkezett haláláig.

Forrás: Honvéd névtár: 393. p.
ZML IV. 435. – Egyházi anyakönyvek másodpéldányai. A szentpéterúri róm. kat. plébánia születési anyakönyve 1827.

76. Nyári Gábor honvéd síremléke
Felállítás helye: Szentpéterúr, köztemető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK NYÁRI GÁBOR
ÉLT 57 ÉVET
MEGH 1883 ÁPRIL. 24.
BÉKE HAMVAIRA
Anyaga: homokkő
Alkotója: Halász keszthelyi kőfaragó
Leírása: Díszesen faragott, felül keresztben végződő síremlék vésett felirattal.

76.

PÁROS ENDRE

Páros Endre 1823-ban született Krasznahorka-Váralján. 1848-ban Pesten volt joghallgató. A családi hagyomány szerint diákként tanította Kossuth Lajos fiait.

A honvédtoborzás hírére hadnagyi rangban katonának állt, később századosként vett részt a szabadságharc küzdelmeiben, többször megsebesült.

A világosi fegyverletétel után Nagykanizsára került, ahol 1850-től tanító lett az elemi iskolában. Tanítványa volt többek között Wlassics Gyula későbbi kultuszminiszter is.

1900-ban vonult nyugállományba. 81 éves korában, 1904. dec. 3-án hunyt el.

Forrás: Nekrológ. In: Zala, 1904. dec. 4. In: Zalai Közlöny, 1904. dec. 10.
Kossuth fiát tanította és Petőfivel együtt katonáskodott. In: Zala, 1948. márc. 31.

77. Páros Endre honvédszázados síremléke
Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.
Felirata:
PÁROS ENDRE
1823–1904
Anyaga: műkő, fehér márvány
Leírása: Páros Endre közös sírban nyugszik a Dezső család több tagjával. A sír lefedett, a fedélen látható az a márványtábla, amelyen a Páros Endrére vonatkozó sírfelirat is olvasható.

77.

PÉNTEK GYÖRGY

Péntek György földműves 1826-ban született Komárvárosban. 1848-ban besorozták a honvédseregbe, az 56. honvédzászlóaljban szolgált, mint közvitéz. A zalakomári néphagyomány szerint Kossuth tisztiszolgája volt, ő dajkálta gyermekeit. Kossuth Ferenc 1895-ben, amikor zalai korteskörúton járt meg is látogatta az idős honvédet.

A szabadságharc bukása után besorozták a császári hadseregbe, ahol – a visszaemlékezések szerint – 12 évig szolgált.

1909. jan. 6-án, 83 éves korában halt meg.

Forrás: Honvéd névtár: 332. p.
Irodalom: Kerecsényi Edit: A szabadságharc kora a Zalakomár környéki nép emlékezetében. In: Zalai Tükör. 1. köt. Zeg. 1974. 141–169. p.

78. Péntek György honvéd síremléke
Felállítás helye: Zalakomár–Komárváros, községi temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK PÉNTEK GYÖRGY
1848–48-iki HONVÉD
ÉLT 83 ÉVET
MEGH. 1909. jan. 6.
BÉKE HAMVAIRA!
Anyaga: fekete gránit
Alkotója: Kutasi I. keszthelyi kőfaragó
Leírása: Egyszerű obeliszk vésett felirattal, felül kereszttel. A sír kovácsoltvas kerítéssel kerített.
Megjegyzés: Gondozott.

78.

PERSOVITS SÁNDOR

Persovits Sándor 1829. július 29-én született Keszthelyen. Apja nemes Persovits István, anyja Jakóts Katalin volt.

A szabadságharcban közvitézként harcolt. Utána kőművesmesterként dolgozott.

Igen hosszú életet élt, 91 éves korában, 1920. április 9-én halt meg. Ő volt az utolsó keszthelyi honvéd.

Forrás: ZML. IV. 435. – Egyházi anyakönyvek másodpéldányai. A keszthelyi róm. kat. plébánia születési anyakönyve 1829.
ZML. XXXIII. Állami anyakönyvek másodpéldányai. Keszthely város halotti anyakönyve 1920.
Nekrológ. In: Keszthelyi újság, 1920. ápr. 11.

79. Persovits Sándor honvéd síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
PERSOVITS SÁNDOR
UTOLSÓ KESZTHELYI 1848–49 HONVÉD
1829 – 1920
Anyaga: műkő, fekete gránit

Leírása: Egyszerű, műkőből öntött lapon gránittábla, vésett felirattal.
Megjegyzés: Persovits Sándor eredeti sírköve már nincs meg. Az új emléket késői leszármazottai állíttatták, de nem a sír felett, hanem mögötte, a Persovits család temetkezési helyén.

79.

PÜSPÖKI GRÁCIÁN

Püspöki Grácián 1817. dec. 20-án született Felsőnemesapátiban. Apja Püspöki János zempléni származású cs. királyi huszár őrnagy, anyja Csány Zsuzsanna – Csány László testvére – volt. 12 éves korától a nagykanizsai piarista gimnáziumban tanult, majd a négy grammatikai osztály elvégzése után katonai pályát választott. 1834. febr. 13-án belépett az 5. huszárezredbe, s ott volt hadapród 1842-ig, akkor kilépett. Hazatérve gelsei birtokán gazdálkodott. A zalai szabadelvű nemesifjak holdudvarához tartozott, de nem játszott vezető szerepet.

1849-ben, Buda ostroma előtt néhány nappal csatlakozott a 47. honvédzászlóaljhoz, s mint zászlótartó őrmester vett részt a vár visszafoglalásában. Az ostrom során ő tűzte ki először a győzelmet jelentő nemzeti zászlót a vár falára. Ez a cselekedete tette legendássá nevét. Jutalmul hadnaggyá léptették elő.

A szabadságharc bukása után három évvel visszatért Zalába. Feleségül vette Dőry Máriát, házasságukból 5 gyermek született. A család a Pusztaszentlászlóhoz tartozó Válickapusz-

tán telepedett le, s gazdálkodásból próbált megélni, de az évek során eladósodtak.

Püspöki Grácián fiatalon, 1861. márc. 6-án halt meg. Sírja fölé a Pörneczi család emeltetett síremléket.

Irodalom: Molnár András: A „rettenthetetlen" zászlótartó Püspöki Grácián, 1817–1861. In: Hadtörténeti Közlemények, 1997. 2. sz. 286–295. p.
Bona: 39. p.

80.

80. Püspöki Grácián honvéd hadnagy síremléke

Felállítás helye: Pusztaszentlászló–Válickapuszta.
Pörneczi-kastély mögötti kis temető
Felirata: szemben:
PÜSPÖKI GRÁCIÁNNAK A MAGYAR SZABADSÁGHARC HŐS BUDAVÁRI ZÁSZLÓTARTÓJÁNAK HAZAFIAS KEGYELETTEL A PÖRNECZI CSALÁD
hátul: ITT NYUGSZIK LEBESBÉNYI PÜSPÖKI GRÁCIÁN MEGHALT 1861. MÁRCIUS 6-ÁN ÉLT 42 ÉVET
Anyaga: beton, tégla, márvány és műkő

Leírása: Tagolt beton talapzaton téglából épített hasáb alakú síremlék, rajta tetővel, a tető csúcsán kőkereszttel. Elejébe és hátoldalába egy-egy fehér márványlap van süllyesztve, rajta a fenti feliratokkal. A szemközti felirat felett a koronás magyar címer, alatta pedig két-két egymáson keresztbe tett kard és zászló látható. A hátsó táblán Püspöki Grácián leányára, Püspöki Zsuzsannára vonatkozó felirat is olvasható. Őt is ebbe a sírba temették el.
Megjegyzés: Püspöki Grácián életkora tévesen szerepel a síremléken, mert nem 42, hanem 44 éves korában halt meg. A síremlék szépen felújított, gondozott.

SAÁRY VINCE

Vámosi Saáry Vince 1834. jan. 1-jén született. 14 éves korában tüzérként vett részt a szabadságharcban. Harcolt a Komárom alatt vívott csatákban, Világosnál tette le a fegyvert.

A kiegyezés után haláláig királyi közjegyzőként működött Keszthelyen. 1894. jan. 12-én halt meg.

Forrás: Nekrológ. In: Keszthelyi Hírlap, 1894. jan. 14.
Irodalom: Novák: 347. p.

81. Saáry Vince honvéd síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK
VÁMOSI SAÁRY VINCE
KESZTHELYI KIR. KÖZJEGYZŐ
1848–49-IKI HONVÉD
SZÜL. 1834 JANUÁR 1-én
MEGH. 1894 JANUÁR 12-én
ÁLDÁS ÉS BÉKE HAMVAIRA
Anyaga: szürke gránit
Alkotója: Polatsek M. kőfaragó
Leírása: Egyszerű obeliszk vésett családi címerrel és felirattal. A sír lefedett, körülötte díszes kerítés.
Megjegyzés: A sír elhanyagolt.

81.

SIMON PÁL

Simon Pál 1811. jan. 24-én született Kálócfán, katolikus, középbirtokos nemesi családban. Jogi tanulmányai befejezése után ügyvédi diplomát szerzett, majd Zala megye táblabírájává nevezték ki. 1837. szept. 25-én elfoglalta apja egykori hivatalát, a lövői járás alszolgabírája lett. 1844. jún. 10-én, a konzervatívok előretörése miatt mondott le tisztségéről. A szabadelvű zalai politikusok köréhez tartozott, 1845-ben csatlakozott az önkéntes adófizetők közé.

1848-ban, az első népképviseleti választásokon a baksai kerületben képviselőnek jelöltette magát. Ellenfele Csillagh László ügyvéd volt, aki a választás napján Simon Pál népszerűségét látva, visszalépett a javára, így közfelkiáltással választották meg Simont a baksai kerület képviselőjévé. Pesten és Debrecenben is részt vett az országgyűlés ülésein, azonban érdemi felszólalásáról nem számolnak be a források. A szabadságharc bukása után a császári hadbíróság ellene is vizsgálatot folytatott, de országgyűlési szerepét nem ítélték büntetésre méltónak, így felmentették.

Az 1850-es években ő is a passzív ellenállást választotta, 1861-ben azonban a lövői járás főszolgabírójává választották. Még ebben az évben a felirati párt színeiben a baksai választókerület képviselőjeként bejutott az országgyűlésbe. 1865-ben ismét képviselő lett, de már a Deák-párt jelöltjeként. Az 1869-es választásokon nem jutott be a parlamentbe.

Visszavonult kálócfai birtokára, ahol élete végéig feleségével, Donászy Karolinnal együtt gazdálkodott. Végelgyengülésben halt meg 1887. jan. 8-án.

Irodalom: Molnár András: Zala megye 1848-as országgyűlési képviselői. Honismeret, 1999. 3. sz. 13–19. p.
Mejlinger Katalin: Zala megyei képviselők 1848–49-ben. In: Nótárius, 1988. 2–3. sz. 3–14. p.

82. Simon Pál országgyűlési képviselő síremléke
Felállítás helye: Kálócfa, régi temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK SIMON PÁL
SZÜL. 1811 † 1887
EMELTETTE FELEJTHETETLEN FÉRJÉNEK GYÁSZBA BORULT NEJE DONÁSZY CAROLIN
Anyaga: fehér márvány
Alkotója: Weiszberger kőfaragó
Leírása: Terméskő alapon álló obeliszk, vésett felirattal, a szöveg felett kereszttel.
Megjegyzés: Simon Pál síremléke a Simon család sírkertjében található, amelyet kovácsoltvas kerítés övez. Ma már csak Simon Pál sírköve található meg, nagyon elhanyagolt állapotban.

82.

SKUBLICS ISTVÁN

Skublics István 1826. dec. 25-én született a Nyitra megyei Veszelén kisbirtokos nemesi származású, horvát eredetű családban. 1844 és 1848 között a 61. császári gyalogezredben szolgált. Az 5., Győrben szerveződő honvédzászlóaljhoz került, ahol jún. 19-től hadnagyi, októbertől főhadnagyi, majd nov. 20-tól századosi rangban szolgált. 1849 áprilisában megsebesült, ekkor tagja lett a szabadkai rögtönítélő törvényszéknek. 1849 nyarán előbb ideiglenesen, majd véglegesen az 5. honvédzászlóalj parancsnokának nevezték ki, őrnagyi rangban.

A világosi fegyverletétel után 10 évi várfogságra ítélték. A kiegyezés után Zalabesenyőben telepedett le, ott gazdálkodott. Tagja lett Zalavármegye Törvényhatósági Bizottságának, 1872-től pedig a zalaegerszegi járás főbírája volt.

1899. jan. 21-én, 73 éves korában hunyt el.

Forrás: Nekrológ. In: Zalamegye, 1899. jan. 29.
Irodalom: Bona Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban 1848–49. Bp. 1987. 294. p.

83. Skublics István honvéd őrnagy síremléke
Felállítás helye: Zalaegerszeg–Besenyő, róm. kat. templom.
Felirata:
ITT NYUGSZIK
BESSENYŐI ÉS VELIKEI SKUBLICS ISTVÁN
1826–1899
Anyaga: fekete márvány
Leírása: Skublics István sírja a templom szentélye alatti kriptában van, sírfelirata a szentély jobb oldalán, a falra erősített márványtáblán olvasható. A betűk vésettek, aranyozottak.
Megjegyzés: Skublics István emlékére Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Önkormányzata 1998-ban emléktáblát helyezett el a templom külső falán. Leírását lásd a 89. oldalon!

83.

SVASTICS BENŐ

Bocsári Svastics Benő 1833. dec. 9-én született Gelsén. Apja Svastics János, Zala és Tolna megyei birtokos, anyja Csertán Krisztina volt. Nagykanizsán járt középiskolába, majd jogi végzettséget szerzett. 1849 nyarán, 16 évesen a Vas- és Zala megyei szabadcsapat hadnagyaként vett részt a szabadságharcban.

A kiegyezés után zalaegerszegi központi főszolgabíró, 1869-ben megyei főjegyző lett. 1878-ban alispánná választották, 1886-ban pedig Zalavármegye főispánjává nevezték ki, 1896-ban vonult nyugállományba.

1910. aug. 30-án halt meg Budapesten.

Irodalom: Bona: 40. p.
Zalai Életrajzi Kislexikon. 2. jav. bőv. kiad. Zeg. 1997. 183–184. p.

84. Bocsári Svastics Benő honvéd hadnagy síremléke

Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.

Felirata:
SVASTICS BENŐ
ZALAVÁRMEGYE NY. FŐISPÁNJA
ÉLT 77 ÉVET

Anyaga: szürke gránit

Leírása: Svastics Benő sírja a Bocsári Svastics család közös sírboltjában található, sírfelirata is a család síremlékén olvasható alul a talapzaton. A síremlék egyszerű obeliszk vésett betűkkel, felül kereszttel. A sírbolt lefedett, kerített.

84.

SZEKERES JÓZSEF

Szekeres József 1826-ban született Sormáson. A szabadságharcban 1848 novemberétől az 56. honvédzászlóalj katonájaként vett részt. Alakulatával a Perczel-hadtestben, majd a II. hadtestnél szolgált előbb őrmesteri, majd 1849 májusától hadnagyi rangban. A komáromi vár feladásáig harcolt.

A bukás után Nagykanizsán élt. 30 éven keresztül volt Iharosberényben gazdatiszt, majd árvaszéki gyámellenőr. Tagja volt a Somogy és Zala megyei Honvédegyletnek.

1894. ápr. 24-én Budapesten, kórházban halt meg. Nagykanizsán temették el.

Forrás: Bona Gábor szíves közlése.
Nekrológ. In: Zala, 1894. ápr. 25.

85.

85. Szekeres József honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.
Felirata:
SZEKERES JÓZSEF
1848/9. HONVÉD HADNAGY
NYUGALM. GAZDATISZT
MEGHALT 1894. ÁPR. HÓ 24-ÉN
ÉLTE 68. ÉVÉBEN
Anyaga: fekete gránit
Alkotója: Weisberger nagykanizsai kőfaragó
Leírása: Obeliszk formájú síremlék vésett felirattal. Rajta a Szekeres család még három tagjának sírfeliratával.
Megjegyzés: Gondozott.

SZENTKIRÁLYI AURÉL

Szentkirályi Aurél életéről források hiányában kevés információval rendelkezünk. Születési ideje és helye ismeretlen. A szabadságharcban való részvételéről is csak síremléke tudósít.

Az 1860–70-es években Bucsután tanított. 1867-ben verseskötete jelent meg a nagykanizsai Fischel Fülöp kő- és könyvnyomdájának kiadásában. Címe: Szív hullámok egy honvéd tiszt naplójából Harangvirágok a Dráva-melléki nép életéből.

1874-ben halt meg.

Forrás: Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. 13. köt. Bp. 1981. 753. p.

86. Szentkirályi Aurél honvédtiszt síremléke
Felállítás helye: Bucsuta, köztemető.
Felirata:
SZENTKIRÁLYI AURÉL
1848/9-IKI HONVÉDTISZT ÉS KÖLTŐ
HAMVAI FÖLÉ
EMELTÉK TISZTELŐ BARÁTAI
† 1874
Anyaga: vörös színű kő
Alkotója: Weisberger, nagykanizsai kőfaragó
Leírása: Kereszt alakban végződő egyszerű kőlap. A sírkőn felirat, lant, valamint fűzfaág bekarcolt képe látható.

86.

SZÉP LÁSZLÓ

Szép László 1830 körül született. Apja Szép György, anyja Kupi Borbála volt.

1848 júniusában önkéntesnek jelentkezett a 7. honvédzászlóaljhoz. 1848 decemberében őrmester, majd 1849. jún. 29-től hadnagy lett a Somogy megyei újoncokból szerveződött 61. zászlóaljban.

A szabadságharc bukása után visszatért Keszthelyre, a Festetics uradalom pénztárnoka, majd főpénztárnoka lett. Tagja volt a Zala megyei Honvédegyletnek.

1884. júl. 9-én hunyt el.

Irodalom: Bona: 41. p.

87.

87. Szép László hadnagy síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
SZÉP LÁSZLÓ
1884. júl. 9.
Anyaga: homokkő, vörös márvány
Leírása: Díszesen faragott homokkő síremlék, benne márványtábla vésett felirattal. Szép Lászlót szüleivel és feleségével közös sírba temették, ezért a síremléken rájuk vonatkozó adatok is olvashatók.
Megjegyzés: A síremlék önmagában is különösen értékes, ezért védetté nyilvánítása szükséges!

SZLÁDOVITS FERENC

Szládovits Ferenc 1829. okt. 4-én született Zalaboldogfán, nemesi családból. Jogi diplomát szerzett, 1848 tavaszán joggyakornok volt a vármegyénél.

A megye szabadelvű ifjúságának javához hasonlóan, az elsők között csatlakozott az önkéntes nemzetőrséghez, majd a belőle alakult 47. honvédzászlóalj hadnagya lett. Ebben a zászlóaljban szolgált a szabadságharc bukásáig előbb főhadnagyi, majd századosi rendfokozatban.

A világosi fegyverletétel után besorozták közlegényként a cs. kir. 7. gyalogezredhez, de 1851-ben kiváltotta magát. Visszatért boldogfai birtokára, családot alapított. 1869-ben századosként szolgálatot vállalt az új magyar királyi honvédségnél, ahonnan 1872-ben vonult nyugállományba.

1878. jún. 5-én Zalaboldogfán halt meg, anyagi okok miatt önkezével vetett véget életének.

Irodalom: Bona: 30. p.
Hermann Róbert: A 47. honvédzászlóalj története. In: A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849. (Zalai Gyűjtemény 33.) Zeg. 1992. 115–193. p.

88. Szládovits Ferenc honvédszázados síremléke
Felállítás helye: Zalaboldogfa, községi temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK SZLÁDOVITS FERENC
1824–1878
BÉKE HAMVAIRA!
Anyaga: műkő, fehér márvány
Alkotója: Siposs Dezső kőfaragó
Leírása: A síremlék műkőből készült obeliszk, ráerősített márványlappal, rajta vésett felirattal és kereszttel.
Megjegyzés: A sír gondozott.

88.

SZMODICS JÁNOS

Szmodics János földműves 1828-ban született az 1950-ig Somogy megyéhez tartozó Nemespátrón.

A családi emlékezet szerint a szabadságharcban Klapka György seregében harcolt mint huszár, a komáromi várért vívott harcokban. Ő is a vár átadásakor tette le a fegyvert, gyalog ment haza szülőfalujába. 1850 júniusában zsandárok jöttek érte és gyalog vitték el Kaposvárra, ahonnan besorozták a császári hadseregbe. 7 év 8 hónapig szolgált az 52. Ferenc Károly sorgyalogezredben mint közlegény, utána 2 év 4 hónapig volt tartalékos. Obsitját 1860. jún. 30-án állították ki.

Visszatért Nemespátróra, ahol 1919. okt. 2-án bekövetkezett haláláig birtokán gazdálkodott.

Forrás: Dömötörffy Józsefné szül. Szmodics Borbála szíves közlése.
Szmodics János végelbocsátó levele. (Dömötörffy Józsefné tulajdona).

89. Szmodics János honvéd síremléke
Felállítás helye: Nemespátró, községi temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK SZMODICS JÁNOS
VOLT 48-AS HONVÉD
ÉLT 91 ÉVET
MEGH 1919. OKTOBER 2-ÁN
ÁLDÁS PORAIRA
Anyaga: fehér márvány
Leírása: Kisméretű obeliszk vésett felirattal.
Megjegyzés: Felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

89.

TOLNAY KÁROLY

Tolnai és Dunaszentgyörgyi Tolnay Károly 1813. november 14-én született Sümegen, katolikus középnemesi családban. Anyja Pottyondi Anna, apja Tolnay Gábor, a veszprémi püspökség sümegi uradalmának ügyésze volt. Győrben jogi tanulmányokat folytatott, majd 1834-ben ügyvédi diplomát szerzett.

Az 1832–36-os országgyűlésen Zala megye tiszteletbeli jegyzőjeként vett részt. A zalai liberális ifjúság köréhez tartozott, 1845-ben ő is önkéntes adózást vállalt. Az 1840-es években nagygörbői birtokán élt családjával, miközben 1837–1840 között alszolgabíró, 1844–47 között pedig főszolgabíró volt a szántói járásban. Az utolsó rendi országgyűlésen Csuzy Pállal együtt Zala vármegye követe volt, 1848-ban ő is felajánlotta lemondását Deák Ferenc javára, de Deák Csuzy lemondását fogadta el. A pozsonyi országgyűlés törvényalkotó munkájáról 1848. május 8-án, a zalaegerszegi vármegyeháza előtt tartott népgyűlésen számolt be a községekből érkezett küldötteknek.

Képviselőnek jelöltette magát az első népképviseleti választásokon is. Június 15-én, Keszthelyen ellenjelölt nélkül, közfelkiáltással választották meg a keszthelyi kerület országgyűlési képviselőjévé. A Pesten megnyíló országgyűlésen, zalai követtársaihoz hasonlóan, leginkább csak szavazataival jelezte

jelenlétét és támogatta a liberális centrumot. 1849 januárjában már nem követte a törvényhozó testületet Debrecenbe, távollétét sem igazolta, ezért a képviselőház 1849. márc. 26-i határozata értelmében lemondottnak tekintették. Helyére jún. 15-én közfelkiáltással Csány László közlekedési minisztert választották meg képviselővé a keszthelyi választókerületben.

A szabadságharc bukását követően Tolnay Károlynak is igazolnia kellett magát a pécsi kerületi katonai parancsnokságon. Az ellene indított hadbírósági eljárást azonban megszüntették. Az 1850-es években zalaszentmihályi birtokán élt és gazdálkodott.

Az 1860-as évek elején visszatért a közéletbe; 1861-ben, 1865-ben és 1872-ben is Zala megye keszthelyi választókörzetének országgyűlési képviselőjévé választották.

1897. március 24-én hunyt el Zalaszentmihályon.

Irodalom: Molnár András: Zala megye 1848-as országgyűlési képviselői. Honismeret, 1999. 3. sz. 13–19. p.

90.

90. Tolnay Károly síremléke
Felállítás helye: Zalaszentmihály, községi temető.
Felirata:
TOLNAI ÉS DUNASZENTGYÖRGYI
TOLNAY KÁROLY
MEGH. 1897 MARCZIUS 23-ÁN ÉLT
83 ÉVET
BÉKE PORAIRA
Anyaga: szürke márvány
Alkotója: Fellner, pápai kőfaragó
Leírása: Közös alapon két obeliszk, jobb oldalin Tolnay Károlyra, bal oldalin feleségére, Szentgyörgyi Horváth Máriára vonatkozó felirattal, vésett betűkkel.
Megjegyzés: Felújításra szorul.

TÖREKY SÁNDOR

Töreky Sándor életéről kevés adattal rendelkezünk. 1829-ben született, csizmadia iparos volt. A szabadságharcban tizedesként vett részt. Élete végén a szegény sorsú iskolásfiúk és leányok felruházására alapítványt hozott létre.

1915. okt. 23-án hunyt el Keszthelyen.

Forrás: Nekrológ. In: Keszthelyi Hírlap, 1915. okt. 31.
Honvéd névtár: 330. p.

91. Töreky Sándor honvédtizedes síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK NM CSÖRÖK TÖREKY SÁNDOR
1848 ÉS 49-BEN VOLT HONVÉDTIZEDES
1829–1915
Anyaga: szürke gránit
Leírása: Gránit obeliszk vésett felirattal, felirat felett kereszttel. A síremléken Töreky Sándor feleségére és leányára vonatkozó adatok is olvashatók. A sír lefedett.

91.

TRSTYÁNSZKY KÁROLY

Trstyánszky Károly 1826-ban született Sümegen. A gimnáziumot Keszthelyen végezte, majd Pesten gyógyszerésznek tanult. 1847-ben a pesti katonai gyógyszertárban helyezkedett el.

A szabadságharc idején a kormány őt bízta meg a mozgó katonai gyógyszertárak gyógyszerellátásával. 1849 júniusában Vécsey tábornok tüzér főhadnaggyá nevezte ki az V. hadtest utász osztályához. Innen került az Arad melletti szentmiklósi kórházba kórházparancsnoknak. Itt esett osztrák hadifogságba.

Szabadulása után, 1852-ben Enyingen, 1862-ben Sárbogárdon nyitott gyógyszertárt. A kiegyezés után az Igazságügyi Minisztériumba került. Több éven át volt a Kertész Gazda c. lap főmunkatársa, majd a Nép Kertésze felelős szerkesztője. 1890-ben nyugállományba vonult, 1893-ban Keszthelyen telepedett le, itt alapította meg volt honvédekből a Veteránok Körét.

1901. szept. 16-án temették el.

Forrás: Nekrológ. In: Balatonvidék, 1901. szept. 22.
Irodalom: Bona: 41. p.

92.

92. Trstyánszky Károly honvéd főhadnagy síremléke

Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.

Felirata:
TRSTYÁNSZKY KÁROLY
48/49. HONVÉD FŐHADNAGY
GYÓGYSZERÉSZ
1826–1901.

Anyaga: fehér márvány

Leírása: Kisméretű obeliszk vésett, feketére festett betűkkel, felül kereszttel. A sír lefedett.

TRSZTYÁNSZKY LAJOS

Trsztyánszky Lajos 1825. jan. 31-én született Sümegen. Jogi végzettséget szerzett.

A szabadságharc idején a 7. honvédzászlóaljhoz került. 1848 júliusától tizedesi, majd őrmesteri, végül hadnagyi rangban harcolt 1849. februárjáig. Lipótvár feladásakor fogságba esett, csak októberben szabadult.

A szabadságharc bukása után visszatért Keszthelyre, ahol ügyvédként dolgozott s tevékeny tagja volt a helyi társadalomnak. Ő volt a keszthelyi takarékpénztár ügyésze és a tűzoltó egyesület főparancsnoka.

Életének 74. évében, 1899. ápr. 4-én hunyt el.

Forrás: Nekrológ. In: Keszthelyi Hírlap, 1899. ápr. 9.
Irodalom: Bona: 41. p.

93. Trsztyánszky Lajos honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
TRSZTYÁNSZKY LAJOS ÜGYVÉD
48/49 HONVÉDHADNAGY
SZÜLETETT 1825. ÉVI JANUÁR 31-én
MEGHALT 1899. ÉVI ÁPRILIS 4-én
ÁLDÁS PORAIRA
Anyaga: vörös márvány
Leírása: Márványból faragott, keresztben végződő díszes síremlék. A felirat felett vésett, sír fölé hajló fűzfa látható.
Megjegyzés: Felújíttatta a Kossuth Szövetség keszthelyi szervezete és a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

93.

VASS FERENC

Vass Ferenc 1823. június 12-én született a Vas megyei Hosszúfalun földműves szülők gyermekeként. A gimnáziumot Kőszegen és Szombathelyen végezte, majd Győrben jogot tanult. 1846-tól Veszprémben, később Pesten teológiai tanulmányokat folytatott.

A szabadságharcban való részvételéről csak sírfelirata tanúskodik, eszerint hadnagy volt a honvédseregben.

1851. aug. 17-én pappá szentelték. Előbb Karádra, majd

Zalaszegvárra került káplánnak. 1860 augusztusában a Somogy megyei Görgetegre helyezték, ott volt plébános 47 éven keresztül. 1907-ben nyugalomba vonult és Keszthelyen telepedett le.

1912. május 17-én hunyt el.

Forrás: ZML. XXXIII. Állami anyakönyvek másodpéldányai. Keszthely város halotti anyakönyve 1912.
Irodalom: Pfeiffer János: A veszprémi egyházmegye történeti névtára (1630–1950). München, 1987. 1068. p.

94.

94. Vass Ferenc honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Keszthely, Szent Miklós temető.
Felirata:
FŐTISZTELENDŐ VASS FERENC
NYUG. GÖRGETEGI ESPERES PLÉB.
1848–49 HONVÉD-HADNAGY
....
Anyaga: homokkő
Leírása: Nagyméretű, keresztben végződő síremlék vésett felirattal. A születési és halálozási adatok teljesen elkoptak, olvashatatlanok.
Megjegyzés: Felújításra szorul.

VÉRTESSY IVÁN

Vértessy Iván 1825-ben született Zalaegerszegen. Iskoláit Győrben végezte, papi pályára készült. Szentmártonban volt bencés szerzetes, innen ment el 1848-ban önkéntesnek a somogyi nemzetőr zászlóaljhoz. Előbb őrmesteri, majd 1849. máj. 16-tól hadnagyi rangot kapott a 46. honvédzászlóaljnál, Komárom várőrségénél.

Az 1850-es években a sümegi bíróságnál volt „figyelő", majd a kiegyezés után ügyvédi vizsgát tett és Keszthelyen telepedett

le. Itt alapított családot, felesége Forintos Matild volt. Családja Nagygörbőn élt és gazdálkodott, Vértessy Iván pedig Keszthelyen ügyvédként dolgozott. Tagja volt a Zala megyei Honvédegyletnek is.

1898. jan. 19-én, 72 éves korában hunyt el. Nagygörbőn helyezték örök nyugalomra.

Irodalom: Bona: 42. p.
Novák: 346–347. p.

95. Vértessy Iván honvéd hadnagy síremléke
Felállítás helye: Nagygörbő, községi temető.
Felirata:
ITT NYUGSZIK VÉRTESSY IVÁN
HITES ÜGYVÉD
1848-ID HONVÉD HADNAGY
1825–1898
ÁLDOTT LEGYEN EMLÉKE!
Anyaga: szürke márvány
Alkotója: Fellner, pápai kőfaragó
Leírása: Egyszerű obeliszk vésett betűkkel és keresztet övező babérágakkal.
Megjegyzés: Felújíttatta a Zala Megyei Történelmi Emlékbizottság 1998-ban.

95.

WÉBER ANTAL

Wéber (Véber) Antal 1808-ban született a Baranya megyei Nádasdon.

A szabadságharcban főhadnagyi rangban vett részt, erről sírfelirata és a Thúry György Múzeumban őrzött tiszti övszalagja tanúskodik. Tényleges tevékenységét azonban nem ismerjük.

1849 után Nagykanizsán telepedett le, feleségül vette

Gönczöl Karolint, három gyermekük született. A halotti anyakönyv tanúsága szerint Wéber Antal magánzó volt.

1886. márc. 18-án, 78 éves korában végelgyengülésben hunyt el.

Forrás: ZML IV. 435. – Egyházi anyakönyvek másodpéldányai. A nagykanizsai róm. kat. plébánia halotti anyakönyve 1886. Nekrológ. In: Zalai Közlöny, 1886. márc. 28.

96. Wéber Antal honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Nagykanizsa, köztemető.
Felirata:
WÉBER ANTAL 1848-AS HONVÉDFŐHADNAGY
† 1886. MÁRCZ. 18
Anyaga: szürke gránit
Leírása: Gránit obeliszk vésett felirattal.
Megjegyzés: Wéber Antal közös sírban nyugszik a Merkly-Belus család tagjaival, sírfelirata is a család síremlékének hátoldalán olvasható. Nem fotózható, mivel az obeliszk közvetlenül a temető kerítése előtt áll.

WEINMANN IMRE

Weinmann Imre 1827. jún. 6-án született a horvátországi Grobnikban. 1848-ban diákként került a honvédseregbe, tizedesként, majd 1849. febr. 20-tól hadnagyként szolgált a 39. győri honvédzászlóaljnál, amely a feldunai hadtesthez tartozott. Világosnál főhadnagyi beosztásban tette le a fegyvert.

1849. szept. 23-án büntetésből besorozták a császári hadseregbe, ahol huszárként szolgált a 9. huszárezredben. 1859-ben leszerelték. Előbb Alsópáhokon, majd Zalalövőn dolgozott, mint gazdatiszt. Tagja volt a Zala megyei Honvédegyletnek.

1905-ben halt meg Zalalövőn, Mindszenten temették el.

Irodalom: Rainer Pál: Weinmann Imre 1848/1849-es honvéd főhadnagy hagyatéka. In: Turul, 69. évf. 1996. 3–4. füzet, 67–76. p.

97. Weinmann Imre honvéd főhadnagy síremléke
Felállítás helye: Zalalövő, köztemető.
ravatalozótól jobbra
Felirata:
WEINMANN IMRE
1848–49-es HONVÉD HUSZÁRHADNAGY
1827–1905
Anyaga: műkő
Leírása: Beton talapzaton két, egymástól egy – egy kockával elválasztott, téglatest alakú műkő tömb, öntött fekete betűkkel és kereszttel. A keskenyebb alsó részen Weinmann Imréné neve olvasható. A sír lefedett.
Megjegyzés: Weinmann Imre rangfokozata tévesen szerepel a síremléken, a szabadságharc idején honvéd-, és nem huszárfőhadnagyként szolgált.

97.

Helységnévmutató

Bucsuszentlászló: 71
Bucsuta: 86
Felsőpáhok: 36
Felsőrajk: 37
Gelse: 53, 65
Hévíz: 22, 40
Kálócfa: 82
Kehidakustány: 14, 18
Keszthely: 1, 2, 4, 10, 30, 35, 49, 50, 52, 62, 63, 72, 74, 75, 79, 81, 84, 87, 91, 92, 93, 94
Kisgörbő: 45, 64
Kiskutas–Kálócfapuszta: 60
Kustánszeg: 44
Letenye: 61
Nagygörbő: 95
Nagykanizsa: 6, 15, 20, 46, 47, 48, 57, 59, 67, 77, 85, 96
Nagykanizsa–Palin: 25
Nagyrécse: 69
Nemespátró: 89
Nova: 55
Pacsa: 38
Pölöskefő: 41
Pusztaszentlászló: 16
Pusztaszentlászló–Válickapuszta: 80
Rezi: 28, 29
Salomvár: 43
Söjtör: 12, 13, 19
Szentgyörgyvölgy: 24
Szentpéterúr: 76
Szepetnek: 26, 27
Zalabaksa: 51
Zalaboldogfa: 88
Zalacsány: 3
Zalaegerszeg: 5, 7, 8, 17, 21, 23, 31, 42, 56, 66, 68, 70
Zalaegerszeg–Andráshida: 11
Zalaegerszeg–Bekeháza: 54
Zalaegerszeg–Besenyő: 32, 83

Zalaegerszeg–Botfa: 39
Zalaegerszeg–Neszele: 73
Zalakomár–Komárváros: 78
Zalalövő: 97
Zalaszabar: 34
Zalaszentgrót: 9
Zalaszentmihály: 90
Zalatárnok: 33, 58

Haász Gabriella – Kunics Zsuzsa – Megyeri Anna:

1848–1849 relikviái Zala megye múzeumaiban

Katalógusunk összeállításával az a célunk, hogy együtt mutassuk be három zalai múzeum – a keszthelyi Balatoni Múzeum, a nagykanizsai Thúry György Múzeum, valamint a zalaegerszegi Göcseji Múzeum – gyűjteményeiben őrzött tárgyakat, dokumentumokat, melyek az 1848–1849-es forradalomhoz és szabadságharchoz köthetők, annak emlékét idézik. Olvashatják a tárgyak, dokumentumok muzeológiai leírását, utóbbiak esetében rövid tartalomismertetést, a keletkezési hely és idő, méret, lelőhely, leltári szám, s esetenként a tárgyról rendelkezésre álló egyéb ismeretek közlését. A megismert relikviák nagy része szerepel a három múzeumban 1998–99-ben bemutatott, a 150. évforduló tiszteletére rendezett kiállításunkon is.

A gyűjtemények sokban különböznek egymástól, hiszen a múzeumok más-más időpontban jöttek létre. A Balatoni Múzeum 1998-ban ünnepelte 100. évfordulóját, a nagykanizsai múzeum az idén, a zalaegerszegi kétezerben üli 50 éves jubileumát. Igaz, Nagykanizsán és Zalaegerszegen már századunk elején szorgos gyűjtőmunka folyt a gimnáziumokban, de míg Nagykanizsán az akkor gyűjtött tárgyakat meg is őrizték, addig az egerszegi gimnáziumi gyűjtemény egy része elkallódott, jelentősebb része a keszthelyi múzeumba került, s az 1950-ben alakult új múzeum csak a háborúban sérült keszthelyi tárgyak közül megmentett néhány darabot kaphatta vissza. Így a három, különböző körülmények között létrejött, fenntartott és működő múzeum gyűjteményei más jellegűek. Ez főként a dokumentációs anyag összevetésekor feltűnő, hiszen a Göcseji Múzeum alig őriz iratokat, mert az e korszakra vonatkozóak Zalaegerszegen főként a Zala Megyei Levéltárban találhatóak.

Katalógusunkba elsőként a legnagyobb számban fennmaradt dokumentumokat (nyomtatványok, plakátok, hirdetmények, levelek, stb.) gyűjtöttük egybe – röviden ismertetve tartalmukat –, s rendeztük keletkezésük szerint. A dátum nélkülieket tartalmuk alapján soroltuk be. (A német nyelvű iratok értelme-

zésében Keszthelyen dr. Müller Róbert, Nagykanizsán dr. Rózsa Miklós voltak segítségünkre: köszönet érte.)

A korabeli **újságokból** csak néhány szám vagy töredék évfolyamok kerültek gyűjteményeinkbe, címüket a korabeli helyesírás alapján közöljük.

Az **ikonográfia** a szabadságharc szereplőinek korabeli, s az utókor által megörökített portréit, valamint eseményképeket mutat be. A későbbi ábrázolások a nagy elődök emlékezetének megőrzésén kívül a nemzeti érzés erősítését is szolgálták.

A **tárgyi emlékek** között több helytörténeti jelentőséggel bíró relikvia található, mint például a nagykanizsai festett hadizászló, de olyanok is, melyek nem zalai eredetűek, később mégis a mi múzeumainkba kerültek. A teljesség igénye nélkül bemutatunk néhány olyan, számunkra különösen értékes tárgyat is, amely később keletkezett, s a szabadságharc tiszteletére készült, mint a nagykanizsai Kossuth-serleg vagy a keszthelyi Kossuth-kendő.

Fegyvergyűjteményeinkben kevés darab található, melyhez helyi történet fűződik, vagy valóban személyhez köthető, mint Kossuth Lajos pisztolya, Vidos József kardja, a kemendollári Sabján Antal nemzetőr dárdája, vagy egy kanizsai ház padlásán 1988-ban előkerült, agyagba ágyazott szuronyos puska.

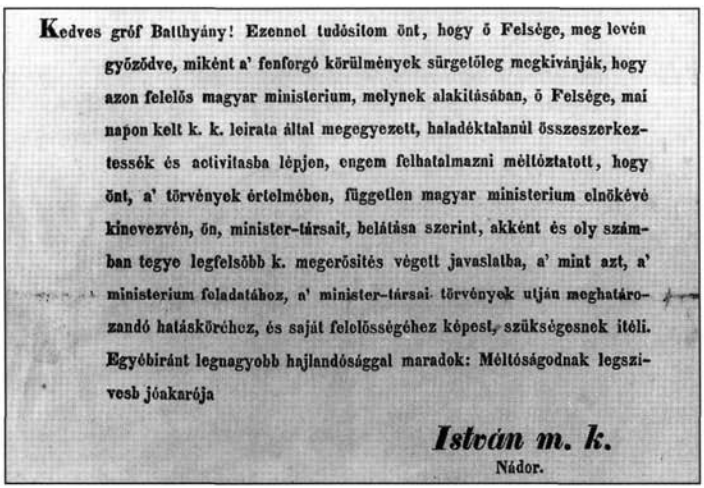
Többségben vannak azok a fegyverek, melyeknek formája tanúskodik arról, hogy a szabadságharc idején is használták. Az 1803-as mintájú szablyával ugyanúgy harcolhattak, mint az idejövő szerb katonák a 18. század végi, 19. század eleji balkáni puskákkal, vagy handzsárokkal, amiket szintén felvettünk a bemutatandó fegyverek közé.

Numizmatikai gyűjteményeinkben a korszakra jellemző papírpénzek, köztük Kossuth bankók, szükségpénzek és fémpénzek, kémüzenetek küldésére használható, szétszedhető érmék – úgynevezett spionpénzek – találhatók. Kiemelkedő értéket képvisel az ellenség jöttekor elásott letenyei pénzlelet.

Történeti dokumentáció

1. Hazafiak! / Patrioten! című hirdetmény
A Közcsendi Bizottmány felhívása a pesti polgárőrségbe való belépésre.
Pest, 1848. március 15.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 43x65,5 cm, 1 p.
Balatoni Múzeum (továbbiakban BM) ltsz.: Sz 57.729.

2. István nádor felhívása
István nádor felhívása gróf Batthyány Lajoshoz, melyben kéri, hogy jelölje ki a független kormány miniszterеit.
Hely nélkül (továbbiakban H.n.), 1848. március 17.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 22x27 cm (1 db), 20x25 cm (1 db), 1 p.
BM ltsz.: J 57.771.1–2.

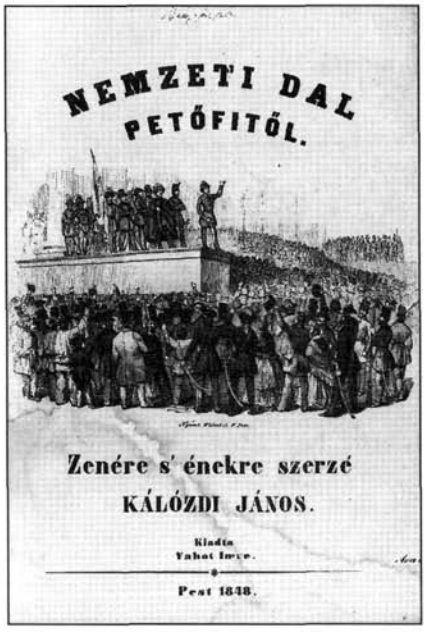

Kedves gróf Batthyány! Ezennel tudósitom önt, hogy ő Felsége, meg levén győződve, miként a' fenforgó körülmények sürgetőleg megkivánják, hogy azon felelős magyar ministerium, melynek alakitásában, ő Felsége, mai napon kelt k. k. leirata által megegyezett, haladéktalanúl összeszerkeztessék és activitasba lépjen, engem felhatalmazni méltóztatott, hogy önt, a' törvények értelmében, független magyar ministerium elnökévé kinevezvén, ön, minister-társait, belátása szerint, akként és oly számban tegye legfelsőbb k. megerősités végett javaslatba, a' mint azt, a' ministerium feladatához, a' minister-társai törvények utján meghatározandó hatásköréhez, és saját felelősségéhez képest, szükségesnek itéli. Egyébiránt legnagyobb hajlandósággal maradok: Méltóságodnak legszivesb jóakarója

István m. k.
Nádor.

2.

3. Nemzeti dal Petőfitől
Kálózdi János szerzeménye énekre és zongorára, valamint négyszólamú vokálra. Kotta és szöveg.
Pest, nyomtatta (továbbiakban ny.): Walzer A. F. 1848
Magyar nyelvű, nyomtatott, 26x34 cm, 4 p.
BM ltsz.: N 57.779.

3.

4. 134. számú országgyűlési röpirat
„Nyilatkozata az országosan egybegyűlt Karoknak és Rendeknek" a törvényhozó és végrehajtó hatalom átalakításáról, a legfontosabb intézkedések kijelöléséről.
Pest, ny.: Landerer és Heckenast, 1848. március
Magyar nyelvű, nyomtatott, 27x39 cm, 1 p.
BM ltsz.: K 57.772.

5. A pesti diákok hirdetménye
A magyar kir. egyetem tanulóifjúságának követelései 9 pontban, az egyetemi élet reformjával kapcsolatosan.
Pest, 1848. március 18.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 27x40,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 57.728.

6. A Pest megyei közbátorsági választmány hirdetménye
A választmány határozata az érvényben lévő sajtótörvény jogsértő paragrafusai ellen.
Pest, ny.: Landerer és Heckenast, 1848. március 22.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 25x38,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 57.719.

7. Egyházi szózat
Horváth Pius kegyesrendi tanár beszéde a veszprémi nemzetőrség zászlószentelési ünnepén.
Veszprém, ny.: Ramasetter, 1848. április 9.
Magyar nyelvű, nyomtatott füzet, 13x20,5 cm, 8 p.
BM ltsz.: N 57.767.

8. Röpirat a földművesekhez
Boross Mihály „Szabadság, egyenlőség és testvériség. Atyámfiai földművesek!" kezdetű röpirata az 1848. márciusi úrbéri reformokról.
Székesfehérvár, évszám nélkül (továbbiakban é.n.)
Magyar nyelvű, nyomtatott, 22x28 cm, 2 p.
Thúry György Múzeum (továbbiakban: TGYM) ltsz.: 72.116.1.

9. Nemzetőrségi napiparancs
A nagykanizsai nemzetőrség 1848. március 31-i napiparancsa Szabó Miklós haláláról Stallner Ferencz m.k. kapitány aláírásával. Alsó részén kézírással rájegyezve: „Ezen beszidet a' Nemzeti őrsereg előtt Hettyey István hadi segéd szavalta el magyarul, nimetül pedig Stallner Ferencz kapitány, és szerző"
H.n., 1848. március 31.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 26,7x42,6 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.115.1.

10. Az 1848-dik évi magyar országgyűlésen alkotott törvényczikkelyek
Puha fedelű, borítóján elől a cím alatt kékkel nyomva gróf Batthyány Lajos, hátul Kossuth Lajos portréja.
A nyomdász a Zala Megyei Levéltárban őrzött, 1848. június elején írott levele szerint májusban 1000 db törvénycikket küldött Zala megye alispánjának.
Kassa, ny.: Werfer Károly, é.n.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 12,4x19,7 cm, 56. p.
Göcseji Múzeum (továbbiakban GM) ltsz.: 78.84.1.
TGYM ltsz.: 82.1152.1.

11. A király tanácsadója megmagyarázza a népnek az uj törvényeket. 1848.

A közös teherviselésről, az úrbérről, az egyenlőségről, a nemzetőrségről szóló törvényt magyarázza, végül a nemességhez is szól, majd felkéri az embereket, hogy felszabadulásuk emlékére ültessenek három fát: „Végre pedig édes véreim, fogjunk ujra a munkához, a hétköznapokon, vasárnapokon pedig imádkozzunk a haza boldogságáért, – imádkozzunk a' királyért, de imádkozzunk a' földesurakért és a' nagylelkű nemességért, hogy terheinken annyira könnyebbített."

Buda, ny.: Magyar Kir. Egyetemi Nyomda

Magyar nyelvű, nyomtatott, 12,7x20,5 cm, 52. p.

GM ltsz.: 78.87.1.

12. A budapesti iparos ifjúság röpirata

A „Budapesti iparos ifjúság" pontokba szedett követelései a céhek eltörlése és a munkaviszonyok rendezése tárgyában, Galgóczi Károly jegyző, Glembay Károly elnök és a választmányi tagok aláírásával.

Pest, ny.: Beimel, 1848. április 19.

Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 24,3x53 cm, 2 p.

TGYM ltsz.: 72.117.1.

13. Miniszteri rendelet / Ministerial Verordnung

A magyar kormány rendelete a közrend fenntartásáról, népgyűlések, gyülekezések összehívásának szabályozásáról.

Pest, ny.: Landerer és Heckenast, 1848. április 20.

Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 27,5x41,5 cm, 2 p.

BM ltsz.: Sz 58.6.5.

14. Kossuth Lajos rendelete

A pénzügyminiszter leirata a varasdi főpostatisztségnek, melyben meghatározza a minisztérium hatáskörébe tartozó ügyeket.

Pest, 1848. április 28.

Magyar nyelvű, kézzel írott, 24,5x39 cm, 4 p.

BM ltsz.: K 57.774.

15. Hazafiak! című hirdetmény

A magyar kormány felhívása összefogásra, a király iránti hűségre és az önkéntes sereg támogatására.

Budapest (sic!), 1848. május 19.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 23x37,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 57.721., TGYM ltsz.: 72.118.1.

16. Hazámfiai! című hirdetmény
István nádor felhívása a király iránti hűségre, továbbá a magyarok bizalmát kéri mint királyi helytartó.
Budapest, 1848. május 20.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 24,5x39 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 62.99.1.

17. Egyházi beszédek
Pados János harcra buzdító beszédei:
I. A Függetlenségi Nyilatkozat kihirdetésekor, Székesfehérvárott
II–IV. A muszkák elleni keresztes háború meghirdetésekor, Székesfehérvárott
V. A dunántúli mozgó önkéntes nemzetőrök I. zászlóaljának eskütételekor, Pozsonyban
VI. Szent László-napi búcsú alkalmával, Szabadbattyánban
Székesfehérvár, 1848–1849
Magyar nyelvű, kézzel írott füzet, 20,5x30 cm, 38 p.
BM ltsz.: P 58.51.104.

18. Nyugta felajánlásról
Nyugta Nyikos László bükkösdi (Somogy megye) birtokos által a haza javára felajánlott ezüsttárgyakról.
Bükkösd, 1848. június 5.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 21x13 cm, 1 p.
BM ltsz.: N 57.1789.25.

19. Nyugta felajánlásról
Nyugta a Nyikos László által felajánlott fegyverekről.
Bükkösd, 1848. június 5.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 21x13 cm, 1 p.
BM ltsz.: N 57.1789.176.

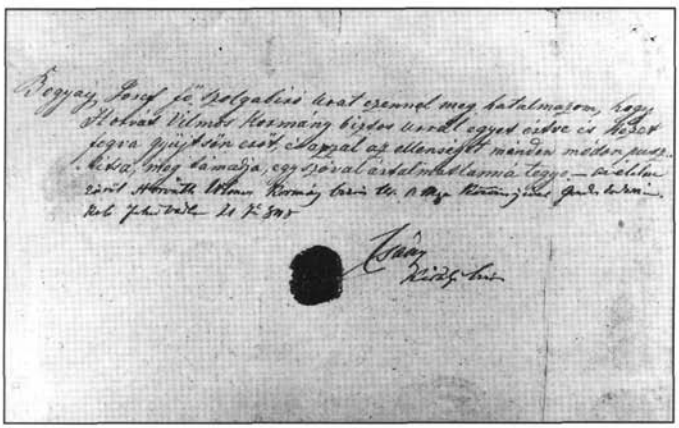
20. A kormány Bürger! (Polgárok!) című felhívása
Nyugalomra intik Pest lakosságát, az előző napi, olasz katonák és magyar nemzetőrök közötti összecsapás után.

Ofen-Pest, ny.: M. Kir. Egyetemi Könyvnyomda, 1848. június 12.
Német nyelvű, nyomtatott, 25x40 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 62.99.2.

21. Elismerés felajánlásról
Elismervény Svastics Károly keszthelyi apát részére, a hadsereg támogatására felajánlott ékszerekről.
Pest, 1848. június 13.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 25,5x20,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: 69.237.1.

22. Csány László levele
Csány László levele Bogyay Józsefhez, a szántói járás főbírájához, melyben kéri, hogy a Keszthelyre érkező ezredet küldje tovább Kanizsára.
Csáktornya, 1848. június 21.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 23x28,5 cm, 4 p.
BM ltsz.: Sz 57.714.
Közölve: Novák Mihály: Zalavármegye az 1848–49. évi szabadságharczban. Zeg. 1906. 35. p. (továbbiakban: Novák, 1906.)

23. Csány László levele
Csány László meghatalmazó levele Bogyay József részére, haderő gyűjtése céljából.
Székesfehérvár, 1848. július 21.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 24,5x19 cm, 1 p.

23.

BM ltsz.: T 90.729.1.
Közölve: Csány-Emlékkönyv. 2. bőv. kiad. Szerk. Borbély György. Zeg. 1907. 51. p.

24. Csány László levele
Csány László kir. biztos levele Varga Lajos tapolcai főszolgabíróhoz Lendvára a nemzetőrség ellátásáról, élelmezéséről, díjazásáról. Az irat hátoldalára kézzel rájegyezve: „Királyi Biztostul Varga Lajos Tapolczai járásbéli Fő SzBíró Urnak Lendván távollétében nyissa fel a Zászlóalj Parancsnok Ur". A levél elején, a jobb felső sarkában kézzel írva: „Vettem 5-en August reggel Uj Majorba Vigyázó Ferenc kapitány"
Nagykanizsa, 1848 augusztus 3.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 26,3x42 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.144.1.
Közölve: Novák, 1906. 48–49. p.

25. Batthyány Lajos miniszterelnök rendelete
„Batthyányi Lajos m.k. ministerelnök" rendelete a Duna és Dráva közti törvényhatóságoknak arról, hogy „báró Jellachich" Varasd körül haderőt gyűjt, ezért a védelemre szervezzenek nemzetőrséget.
Pest, 1848. augusztus 15.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 26,2x42 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.119.1.

801
N. O. ...sz. 1848.

Rendelet

a Duna és Dráva közti törvényhatóságoknak.

Batthyányi Lajos m. k.,

25.

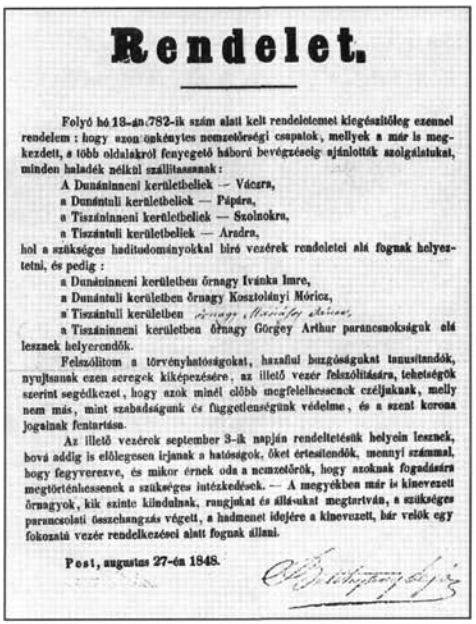
26. Batthyány Lajos miniszterelnök rendelete

Batthyány Lajos miniszterelnök rendelete, melyben elrendeli a nemzetőrségi csapatok mozgósítását, megnevezi a kerületek parancsnokait, felszólítja a törvényhatóságokat, hogy a seregek kiképzését segítsék.

Pest, 1848. augusztus 27.

Magyar nyelvű, nyomtatott, 26x41,8 cm, 2 p.

TGYM ltsz.: 72.120.1.

Rendelet.

Folyó hó 13-án 782-ik szám alatti kelt rendeletemet kiegészítőleg ezennel rendelem: hogy azon önkényes nemzetőrségi csapatok, mellyek a már is megkezdett, a több oldalakról fenyegető háború bevégzéséig ajánlották szolgálatukat, minden haladék nélkül szállításaznak:

A Dunáninneni kerületbeliek — Vácra,
a Dunántuli kerületbeliek — Pápára,
a Tiszáninneni kerületbeliek — Szolnokra,
a Tiszántuli kerületbeliek — Aradra,

hol a szükséges haditudományokkal biró vezérek rendeletei alá fognak helyeztetni, és pedig:

a Dunáninneni kerületben őrnagy Ivánka Imre,
a Dunántuli kerületben őrnagy Kosztolányi Móricz,
a Tiszántuli kerületben őrnagy Mocsáry Lajos,
a Tiszáninneni kerületben őrnagy Görgey Arthur parancsnokságuk alá lesznek helyerendők.

Felszólítom a törvényhatóságokat, hazafiui buzgóságukat tanusítandók, nyujtsanak ezen seregek kiképezésére, az illető vezér felszólítására, tehetségök szerint segédkezet, hogy azok minél előbb megfelelhessenek czéljuknak, melly nem más, mint szabadságunk és függetlenségünk védelme, és a szent korona jogainak fentartása.

Az illető vezérek september 3-ik napján rendeltetésük helyein lesznek, hová addig is előlegesen irjanak a hatóságok, őket értesitendők, mennyi számmal, hogy fegyverezve, és mikor érnek oda a nemzetőrök, hogy azoknak fogadására megtörténhessenek a szükséges intézkedések. — A megyékben már is kinevezett őrnagyok, kik szinte kiindulnak, rangjukat és állásukat megtartván, a szükséges parancsolati összehangzás végett, a hadmenet idejére a kinevezett, bár velök egy fokozatú vezér rendelkezési alatt fognak állani.

Pest, augustus 27-én 1848.

26.

27. Belügyminiszteri rendelet

Szemere Bertalan belügyminiszternek „A' haza veszélyben van" kezdetű rendelete a honvédek összeírásáról, „Belügyminister" aláírással. A nyomtatott rendeletre kézírással rávezetve Fejér megye 1848. szeptember 1-jén kelt végrehajtási rendelete. Az irat hátoldalán: „Első alispán úrnak". Mellette található a rendelet egy ugyanebből az időből származó kéziratos másolata, rájegyezve a Fejér megyei kiegészítés is.

Budapest, 1848. augusztus 29. és szeptember 1.

Magyar nyelvű, nyomtatott és kézzel írott, 23x37,5 cm, 4 p. és 26,5x41,5 cm, 4 p.

TGYM ltsz.: 72.121.1.

28. Csány László levele
Csány László levele Bogyay Józsefhez, melyben a Keszthelyen és Kiskomáromban felállítandó katonai raktárakról rendelkezik.
Nagykanizsa, 1848. szeptember 6.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 26x21 cm, 4 p.
BM ltsz.: Sz 57.708.
Közölve: Novák, 1906. 59. p.

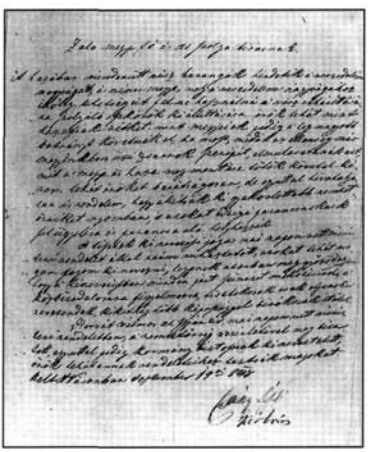
29. Kiáltvány
„Hazafiak, ébredjetek, készüljetek, harczra, harcza" kezdetű, a Jellačić elleni népfelkelésre felhívó kiáltvány. Aláírás nélküli.
H.n., ny.: Lukács és Tsa, é.n.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 28x42,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.143.1.

30. Miniszterelnöki rendelet
„A ministerelnök" kezdetű rendelet, amelyben Batthyány Lajos népfelkelést rendel el, felszólítja a megyéket, hogy minden fegyverfogható embert állítsanak ki, a felkelő sereget lássák el „alkalmas vezető egyénekkel, élelemmel s szükséges védeszközökkel", Batthyány Lajos aláírásával. A cím alá kézzel rájegyezve: „Fejér megye közönségének". Az irat hátoldalán kézzel írva: „1848. Sept. 15-ki Hbizottm: ülés"
Pest, 1848. szeptember 13.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 26x42,2 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.122.1.

31. Csány László levele
Csány László levele Varga Lajos tapolcai főszolgabíróhoz a hadseregnek Veszprémben való összpontosításáról, felszólítja, hogy a leggyakorlottabb nemzetőröket állítsa ki, „Csány kir.biztos" aláírással. Az irat hátoldalán: „Csányi László királi biztostul Varga Lajos Fő Szolga Bírónak" és „Füredrül Veszprémben viendő töltvények át szállítására mindegy 30 szekér meg rendeltessen."
Keszthely, 1848. szeptember 17.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 25x39,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.144.2.
Közölve: Novák, 1906. 94–95. p.

32. Csány László levele
Csány László levele Bogyay Józsefhez melyben értesíti Tapolcára érkezésükről, továbbá helyzetjelentést kér a horvátokról.
Tapolca, 1848. szeptember 18.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 25x37 cm, 4 p.
BM ltsz.: Sz 57.707.
Közölve: Novák, 1906. 95. p.

33. Csány László levele
Csány László levele „Zala megye fő és al szolgabíráinak", hogy a leggyakorlottabb nemzetőröket állítsák fegyverbe. Közli, hogy az azon a napon vett miniszteri rendelet értelmében a tisztek kinevezési joga őt illeti, tudatja, hogy miniszteri rendeletben Horváth Vilmos alispán kormánybiztossá neveztetett ki. „Csány László kirbiztos" aláírással. Az irat hátoldalán: „A királyi biztostul Varga Lajos Zalamegyei fő szolga bíró urnak, sürgős, Ságodon vagy ahol találtatik.", felső sarkában: „érkezett Septemb. 20-án 848" (Varga Lajos tapolcai főszolgabírónak küldi továbbítás céljából.)
Nagyvázsony, 1848. szeptember 19.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 25x37 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.144.3.
Közölve: Degré Alajos – Kerecsényi Edit: Az 1848–49. évi szabadságharc zalai történetére vonatkozó iratok. In: Zalai Tükör, 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Zeg. 1974. 131–132. p. (továbbiakban: Degré – Kerecsényi.)

33.

34. Csány László levele
Csány László levele „Tapolca járási Fő Bírájának Vargha Lajos úrnak", amelyben népfelkelést rendel el, felszólítja, hogy seregeiket csatolják a fehérvári táborhoz, „Csány László királyi biztos" aláírással. (Latinos keltezéssel: „19.7-bris 848."). Az irat hátoldalán: „Csány László kir. biztostul Varga Lajos főbíró urnak Füreden."
Tapolca, 1848. szeptember 19.
magyar nyelvű, kézzel írott, 26,6x39,8 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.144.4.
Közölve: Novák, 1906. 42. p. (Novák tévesen júl. 19-i dátummal adja közre.)

35. Kossuth' szózata a' magyar nemzethez.
A Pesti Hirlap 1848. szeptember 18-i cikkeit közli M.A.a.p.:
1. „Pest. Sept.18." (felhívás a haza védelmére a Jellačić-csal való ütközet előtt)
2. „Lemondásom 's a' mi utána következett" (a magyar forradalom és a kormány helyzete, viszonya az uralkodóval 1848 tavaszán-nyarán.)
Sárospatak, 1848.
Magyar nyelvű, nyomtatott füzet, 13x20,5 cm, 16 p.
BM ltsz.: Sz 58.6.3.

36. A Nemzet Képviselői a Nemzethez, ... című hirdetmény
A nemzetgyűlés felhívása a forradalom vívmányai, az alkotmány és a felelős kormány védelmére, Lamberg tábornagy főparancsnoki kinevezésekor.
Pozsony, 1848. szeptember 27.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 24x39,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: U 64.194.56.

37. Legújabb felette érdekes hiteles hirek Bécsből kezdetű röpirat
Híradás a Jellačić seregébe sorozott olasz és német nyelvű katonák ellenállásáról, beszámoló a bécsi forradalom eseményeiről, a magyarok iránti rokonszenvről és a Jellačić elleni gyűlöletről. Hajnik Pál az országos rendőrség igazgatójának aláírásával.
Bécs, 1848. október 6.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 23x37 cm
GM ltsz.: 77.56.1.

38. Jelentés kenyér szállításáról
Csány Lászlónak írott hivatalos jelentés a hadsereg számára szállított kenyérről.
Martonvásár, 1848. szeptember 28.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 25x39,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 57.722.

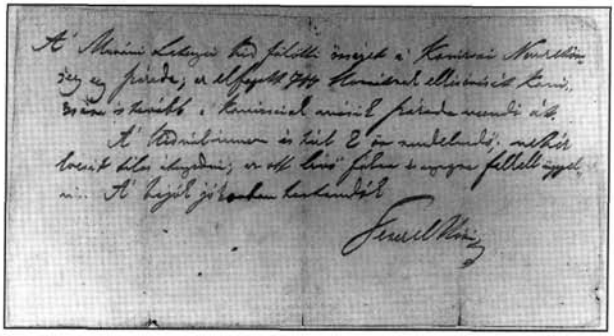
39. Nyugta felajánlásról
Nyugta a Nyikos László által önkéntesek felszerelésére adományozott összegről.
Bükkösd, 1848. október 7.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 26,5x21 cm, 1 p.
BM ltsz.: N 57.1789.12.

40. Utasítás népfelkelésre
Kossuth Lajos 15 pontba szedett utasítása népfelkelés tárgyában, „A honvédelmi bizottmány Kossuth Lajos, elnök" aláírással. (Kiadva Pesten 1848. október 16-án.)
Az utasítás alatt Salamon Lajos, m.k. kormánybiztos Fehér megyei végrehajtási utasítása, az egyes helységekbe kinevezett hadiparancsnokok, polgári biztosok és a hadügyész megnevezésével. (Kiadva Fehérváron, 1848. november 10-én).
Pest, 1848. október 16. és Székesfehérvár, 1848, november 10.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 28,5x42,5 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.123.1.

41. Perczel Mór levele
Perczel Mór levele, amelyben a kanizsai nemzetőrök közül egy vagy két század nemzetőr átküldését kéri Kanizsáról Csáktornyára, „Perczel Mór" aláírással.
H.n., é.n.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 25x20,2 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.145.1.

42. Perczel Mór levele
Perczel Mór parancsa, hogy a letenyei Mura-hidat a kanizsai nemzetőrség egy százada őrizze, a másik század az elfogott 700 horvát katonát kísérje Kanizsára és tovább, „Perczel Móricz" aláírással.
H.n., é.n.

Magyar nyelvű, kézzel írott, 25,7x13,8 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.145.2.
Közölve: Degré – Kerecsényi. 134. p.

42.

43. Ferdinánd hirdetménye
V. Ferdinánd parancsa, amelyben kinevezi Alfred Windischgrätzet főparancsnokká, a magyar országgyűlés határozatait törvénytelennek, semmisnek, Kossuth Lajost és az „általa támasztott lázadásnak részesseit" pártütőknek, hazaárulóknak nyilvánítja.
Olmütz, 1848. november 6.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 27x43 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.124.1., BM ltsz.: 73.50.94.

44. Ferdinánd hirdetménye
„An die Landbewohner der Länder Meiner ungarischen Krone" (Magyar koronám országainak lakosaihoz) címmel. Az uralkodó határozata a fegyveres beavatkozásról. Ígéretet tesz, hogy a robotot és a tizedfizetés kötelezettségét nem állítja vissza.
Olmütz, 1848. november 7.
Német nyelvű, nyomtatott, 25x38,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.91.

45. Ferdinánd felhívása
V. Ferdinánd „Magyar koronám Országainak földmívelő lakosaihoz" kezdetű proklamációja, melyben megígéri, hogy „az uri szolgálatok és dézsma megszünését" továbbra is fenntartja, felszólítja őket, csatlakozzanak hadseregéhez, segítsék a rend helyreállítását. Aláírás: „Ferdinánd s.k." mellette kör mezőben

„L.S." monogram. (2 db)
Olmütz, 1848. november 7.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 53,2x43,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.125.1.

46. Jegyzőkönyvkivonat
Kivonat a nagykanizsai városi nemzetőrség 2. százada által kinevezett választmány 1848. november 13-án tartott ülésének jegyzőkönyvéből. E szerint a Perczel Mór által a kanizsai nemzetőrségre bízott letenyei Mura-híd őrzését a 2. század több tagja elmulasztotta, a név szerint megnevezett mulasztókat a választmány pénzbüntetéssel sújtotta, mely börtönnel megváltható. Az utóirat szerint a kivonatot végrehajtás végett Albanics Flórián városi bírónak küldte el „Martinkovics százados" (Martinkovics Károly a választmány elnöke).
Nagykanizsa, 1848. november 13.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 26x42 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.146.1.

47. Herczeg Windischgraetz Alfred... Szózatja / Proclamation című hirdetmény
Windischgrätz tábornagy felhívása Magyarország és Erdély lakosaihoz a bevonuló császári sereg támogatására, a forradalom ellenében.
Schönbrunn, 1848. november 13.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 25,5x38 cm, 4 p.
BM ltsz.: Sz 58.6.7
Német nyelvű, nyomtatott, 25,5x39,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.47.

48. Windischgrätz proklamációja
Herceg Windischgrätz „Szózatja Magyarország és Erdély minden ajkú és rendű lakosaihoz.", amelyben bejelenti, hogy az ellenállókkal, mint pártütőkkel bánik. „Oltalom a' hiveknek, bocsánat a' megtérőknek, végveszély a' pártütőknek, ez jelszavam!" Aláírás: „Herczeg Windischgrätz s.k. császári királyi tábornagy." A két oldalas proklamáció egyik oldala magyar, a másik oldala német nyelvű.
(2 db).
Schönbrunn, 1848. november 13.

Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 37,8x50,5 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.126.1.

49. Behívójegy
Behívójegy Török János részére, a Pest megyei 4. zászlóaljhoz 1848. november 14-re.
H.n., 1848. november
Magyar nyelvű, nyomtatott, 13x8,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.26.

50. Budapest lelkes leányaihoz! című hirdetmény
Felhívás a budapesti nőkhöz a hadsereg ruhaszükségletének pótlására.
Budapest, 1848. november 19.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 22,5x35 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 57.723.

51. Ferdinánd felhívása
V. Ferdinánd felhívása, melyben lemond a trónról, bejelenti, hogy a hatalom ténylegesen és valóságosan Ferenc József főherceg és magyar királyi hercegre szállt át. Megparancsolja a hivatalnokoknak, alkalmazottaknak, szolgáknak, hogy amint őt, ugyanúgy természetes és jogszerű utódját is hűséggel szolgálják, I. Ferenc József császári, királyi, Apostoli Fenséget ugyanúgy ismerjék el. Aláírás: „Ferdinand. Franz Carl." mellette kör alakú mezőben „L.S." monogram.
Olmütz, 1848. december 2.
Német nyelvű, nyomtatott, 27x43 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.127.1.

52. Ferenc József manifesztuma
I. Ferenc József trónra lépési manifesztuma, amelyben bejelenti, hogy – mivel I. Ferdinánd császár a trónjáról, az örökösödési rend szerint uralkodásra hivatott Ferenc Károly pedig a trónra lépési jogáról lemondott – „egyébb Birodalmaink kormánya mellett" a Magyarország és Erdély feletti uralkodást is átvette. Az elődje által kinevezett herceg Windischgrätz tábornagyot állásában meghagyta, a neki november 6-án kiadott felhatalmazásokkal együtt. Megparancsolja a Magyarországon és Erdélyben álló „félrevezetett hadaknak", hogy rendeljék alá ma-

gukat Windischgrätz főparancsnokságának. Aláírás: „Ferencz-Jósef", alatta „L.S." monogram.
Olmütz, 1848. december 2.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 34x43,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.142.1.

53. Madarász László rendelete
Az Országos Honvédelmi Bizottmány leirata az alsólendvai postahivatalnak, melyben meghagyja a külföldről érkező postai küldemények beküldését a bizottmányba.
Budapest, 1848. december 6.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 24x38,5 cm, 4 p.
BM ltsz.: P 57. 764.

54. Erklärung... (A felső-dunai királyi magyar hadsereg nyilatkozata)
Görgey Artúr és Csány László hirdetménye Ferenc József trónra lépése után, mely nem ismeri el az országgyűlés hozzájárulása nélküli trónutódlást. Kijelentik a hadsereg hűségét az országhoz, az alkotmányhoz, a kormányhoz.
Pressburg (Pozsony), 1848. december 10.
Német nyelvű, nyomtatott kefelevonat, melyben a sajtóhibákat tintával korrektúrázták, 37,5x45 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 62.99.3.

55. Proklamation (Proklamáció)
Windischgrätz tábornagy felhívása Magyarország és Erdély lakosságához, melyben kijelenti, hogy a november 7-ei nyilatkozat ígéretet tett az áprilisi törvények fenntartására. Az új uralkodó, I. Ferenc József megerősíti ezt a döntést.
Schönbrunn, 1848. december 14.
Német nyelvű, nyomtatott, 25,5x40 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.66.

56. Windischgrätz proklamációja
Herceg Windischgrätz Alfréd „Proclamatioja Magyarország és Erdély földmivelő népéhez" melyben a november 7-én kelt manifesztumban foglaltakat (a robot és dézsma megszüntetését) továbbra is biztosítja. Megparancsolja, hogy az „ujabbi biztosítást" a lelkészek a szószékekről hirdessék ki, s erről a legköze-

lebbi katonai parancsnokok írásbeli jelentést tegyenek, ellenkező esetben „rögtöntörvényi eljárás"-t léptet életbe. Aláírás: „Herczeg Windisch-Grätz Alfred s.k. császári királyi Tábornagy." (2 db).
Schönbrunn, 1848. december 14.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 25,7x37,8 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.128.1.

57. Proklamation (Proklamáció)
Windischgrätz hirdetménye Lukács Sándor lázadó-komisszár fegyveres ellenállásra való felszólítása ellen. A tábornagy elrendeli, hogy az ellenálló egyéneket akasszák fel, a községet rombolják le, s az elöljárók fejükkel feleljenek a nyugalom fenntartásáért.
Nikolov, 1848. december 26.
Német nyelvű, nyomtatott, 25,5x37,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.40., TGYM ltsz.: 72.129.1.

58. Windischgrätz proklamációja
Herceg Windischgrätz Alfréd proklamációja „Magyarország népeihez", amelyben Kossuth Lajost, a honvédelmi bizottmány valamennyi tagját s a kormánybiztosokat „törvényen – kívülieknek és földönfutóknak" nyilvánítja. Megparancsolja valamennyi hatóságnak és községnek, hogy fogják el őket, aki a „pártütő kormánytul akármi csekély parancsot elfogad", rögtönítélő bíróság útján kivégezteti. A helységek elöljárói a „csendnek fentartásáról életükkel kezeskednek." Aláírás: „Herczeg Windischgrätz Alfred, császári, királyi tábornagy.". (2 db)
Győr, 1848. december 29.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 51,4x38 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.130.1.

59. Nachricht (Hír)
Kempen altábornagy hadijelentése az Ottinger-brigád bábolnai győzelméről.
Pressburg (Pozsony), 1848. december 29.
Német nyelvű, nyomtatott, 32x22,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.45.

60. Jellacsichiade
Jellačić-ról szóló verses költemény.
Pest, ny.: Basil Kozma, 1849.
Német nyelvű kötet zöld vászonkötésben, 14x21,5 cm, 61 p.
BM ltsz.: J 57.775.

61. Újoncozási költségek kivetése
Az 1849. évi katonaállítás költségeinek részletezése a keszthelyi uradalom lakosaira kivetve.
Keszthely, 1849.
Magyar nyelvű, kézzel írott füzet, 26x41 cm, 36 p.
BM ltsz.: F.69.230.13.

62. Proclamation (Proklamáció)
Windischgrätz tudósítása a magyar csapatok pusztításairól Győr-Mosonmagyaróvár környékén. A kár megtérítésére a Kossuth-párt minden hívét teljes vagyonelkobzásra ítéli.
Kócs, 1849. január 1.
Német nyelvű, nyomtatott, 25,5x38 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.41.

63. A követek választóihoz, a magyar néphez kezdetű röplap
Felhívja a választókat, hogy feltétlenül küldjenek képviselőt a debreceni országgyűlésbe, mert annak hadereje megvédi az ellenségtől az országot.
Debrecen, é.n.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 37,4x37,3 cm
GM ltsz.: 77.57.1.

64. Proclamatio/Proclamation
Windischgrätz hirdetménye a főváros megszállásakor, melyben a fegyvereseket megadásra, a lakosságot a császár iránti hűségre szólítja fel.
Buda, 1849. január 7.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 26,5x43 cm, 4 p.
BM ltsz.: S 73.50.44., TGYM ltsz.: 72.131.1.

65. A magyar püspöki kar pásztorlevele
„Pásztori levél a' magyarhoni kath. egyház' minden tisztelendő lelkészeinek" és a katolikus híveknek, amelyben a püspöki kar

felszólítja őket, hogy I. Ferenc József király iránt „szóval és tettel hűséget 's engedelmességet" tanúsítsanak. Elrendelik, hogy I. Ferenc Józsefért könyörgéseket, imádságokat tartsanak, minden ünnep- és vasárnapon „a' collecta' rendén" nyilvános könyörgést tartsanak érte, ahol a szent misében a király nevét kell említeni, „I-ső Ferencz-József urunk-királyunk' neve soroztassék be".
Pest, ny.: Lukács és Tsa., 1849. január 20.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 28,5x43 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.132.1., BM ltsz.: S 73.50.67.

66. Hirdetés/Proclamation
Wrbna altábornagy felhívása az uralkodó elleni felkelések, lázadások és lázítások tilalmára vonatkozóan.
Budapest, 1849. január 26.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 21,5x36 cm, 4 p.
BM ltsz.: S 73.50.43.

67. Részes kiírás
Novák Ferenc Zala megyei aljegyző hirdetménye a polgári törvénykezésről, a királyi biztosi határozatok jegyzőkönyve nyomán.
Zala megye, 1849. február 3.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 23x39 cm, 1 p.
BM ltsz.: J 57.769.

68. Proclamatio
Windischgrätz tábornagy felhívása, melyben bíróság elé állítás, kivégzés terhe mellett megtiltja a Kossuth- féle rendeletek, újságok és fegyverek forgalmát, valamint külön figyelmezteti Buda, Pest és Óbuda zsidó lakosait, hogy ne közvetítsenek híreket, leveleket.
Buda, 1849. február 11.
Német nyelvű, nyomtatott, 25x39,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.42.

69. Windischgrätz proklamációja
Herceg Windischgrätz Alfréd „Proclamatio"-ja, melyben közli, hogy akinél Kossuthtól vagy pártjától származó levelét, „akárminő iromány"-t, hírlapot vagy fegyvert találnak, minden

postaigazgató vagy tiszt, aki Debrecenben keletkezett levelet, iromány elfogad vagy tovább szállít, rögtönítélő eljárás alá esik s „kötéllel fog büntettetni".
Külön inti a budai, pesti és Ó-budai zsidókat, hogy tartózkodjanak a Kossuthtal, a honvédelmi bizottmánnyal és a „pártütő országgyűlésseli" egyetértéstől, ha pedig kémkedésért, szállításért vagy „balhírek" terjesztéséért izraelitát elítélnek, úgy azt a zsidó hitközséget, amelyhez tartozik, 20.000 p.frt. bírsággal sújtják. Aláírás: Herczeg Windischgrätz Alfred s.k. császári királyi Tábornagy".
Buda, 1849. február 11.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 24,4x38,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.133.1., BM ltsz.: Sz 58.6.6.

70. Armee-Nachricht (Hadsereg-hír)
Windischgrätz tábornagy tudósítása Esseg várának bevételéről, Nugent tábornok jelentése alapján.
Ofen (Buda), ny.: Franz Schmid, 1849. február 16.
Német nyelvű, nyomtatott, 22x35,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.92.

71. 24. Armee-Bulletin (24. hadsereg-jelentés)
Welden altábornagy tudósítása Bem és Puchner tábornokok csapatainak hadmozdulatairól és összecsapásairól, Nagyszeben sikertelen ostromától a piski híd lerombolásáig.
Wien (Bécs), 1849. február 20.
Német nyelvű, nyomtatott, 22,5x37 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.64.

72. Kossuth Lajos imája
Kossuth imája a kápolnai csatában elesettek fölött.
H.n., 1849.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 21x26,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: K 67.54.2.

73. 27. Armee-Bulletin (27. hadsereg-jelentés)
Welden altábornagy tudósítása Windischgrätz és Schlick hadmozdulatairól Kápolna és Mezőkövesd térségében. A komáromi őrség kitöréseiről, előkészületeiről az ostromra.
Wien, 1849. március 5.

Német nyelvű, nyomtatott, 22x37,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.65.

74. Windischgrätz tábornagy hirdetménye
A katonai szolgálat újoncozáskor előforduló megváltásának törvénytelenné nyilvánítása.
Buda, 1849. március 14.
Magyar, német, szlovák nyelvű, nyomtatott, 49,5x39,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.23.

75. Egyházi beszéd
„Egyházi beszéd, mellyet 1849-ik évi mártius 15-én uj alkotmányunk évünnepe tartatnék, Szegeden a Marstéren mondott Szabados József, Csanád egyház-megyei áldozár s a Temesvári Főtanodában bölcsészettanár." Mottója: „Ha Isten velünk, ki ellenünk. Sz. Pál Rom. 8,31," Felsorolja az elért eredményeket, a szabadságharcot a nemzet igazságos harcának nevezi, elmondja a harc fontosabb eseményeit, harcra buzdít. Szeged népéhez szólva kijelenti, hogy kiérdemelték a haza tisztletét, becsületét, mikor megvédték Szeged városát. A szabadságharc azonban még nem ért véget, tovább kell tűrni, nélkülözni, Jézus Sirák fiának mondását idézi: „Az igazságért harcolj lelked végett, küzdj mindig halálig az igazságért, és az Isten legyőzi éretted ellenségeidet.", záróimájában a „Nemzetek nagy Istené"-hez fordul segítségért.
Szeged, ny.: Kőrösi József költségén nyomatott Grünn János betűivel, 1849. március 15.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 13,1x20,6cm, 14. p.
TGYM ltsz.: 82.1153.1.

76. Kossuth szózata Gödöllőről
Kossuth lelkesítő beszéde a szabadságharc sikeres tavaszi hadjáratáról.
Gödöllő, ny.: Lukács és tsa., 1849. április 7.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 43x57 cm, 1 p.
BM ltsz.: R 57.765.

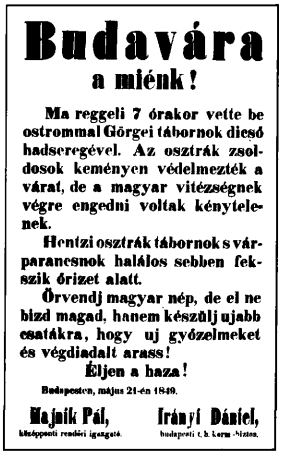
77. Szózat című kiáltvány
Kossuth gödöllői beszéde teljes formában: felszólítja a vagyonosabb polgárokat katonaújoncok fogadására, egyúttal megtiltja a császár újoncozási parancsának végrehajtását.
Gödöllő, 1849. április 7.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 25x40 cm, 2 p.
BM ltsz.: Sz 57.720.

78. Függetlenségi Nyilatkozat
„A magyar nemzet függetlenségi nyilatkozata", melyben kinyilvánítják Magyarország s Erdély függetlenségét, önálló „europai status"-át, kimondják a Habsburg-Lotharingiai-uralkodóház trónfosztását, Kossuth Lajost a „nemzetgyűlés minden tagjainak egy ajkú felkiáltásával s közmegegyezésével" kormányzó elnökké nevezik ki. Az irat aláírói: „A magyar nemzet törvényesen egybegyült főrendei, s képviselői.
Báró Perényi Zsigmond, a felsőház másod elnöke, Almásy Pál, a képviselőház elnöke, Szacsvay Imre, jegyző."
Debrecen, 1849. április 19.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 30x44,5 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.134.1.

79. Felhívás
A „Fejérmegyei hivatal" felhívása a megye „lelkes hölgyei"-hez, hogy a honvédség részére adjanak vászon kelmét vagy kész öltönyt. Az irat alján nyomtatva: „Kelt (kézírással betoldva: „Fejér megyének") az 1849-dik majus 10-iki bizottmányi ülésből és kiadatott a Fejérmegyei hivatal által", (a „Fejérmegyei" tintával áthúzva, kézzel föléjegyezve: „Jegyző").
H.n., 1849. május 10.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 21,8x35,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.135.1.

80. Hirdetmény
„Budavára a miénk!" kezdetű falragasz, amelyben kihirdetik, hogy Görgey tábornok elfoglalta Buda várát, Hentzi osztrák tábornok, várparancsnok halálos sebbel fekszik. Záró sorai: „Örvendj magyar nép, de el ne bizd magad, hanem készülj ujabb csatákra, hogy uj győzelmeket és végdiadalt arass! Éljen a haza!" A hirdetmény aláírói: „Hajnik Pál, középponti rendőri

igazgató" és „Irányi Dániel, budapesti t.h. korm.-biztos".
Budapest, 1849. május 21.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 25,5x39 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.141.1., BM ltsz.: Sz 58.6.4.

Budavára
a miénk!

Ma reggeli 7 órakor vette be ostrommal Görgei tábornok diesö hadseregével. Az osztrák zsoldosok keményen védelmezték a várat, de a magyar vitézségnek végre engedni voltak kénytelenek.

Hentzi osztrák tábornok s várparancsnok halálos sebben fekszik őrizet alatt.

Örvendj magyar nép, de el ne bizd magad, hanem készülj ujabb csatákra, hogy uj győzelmeket és végdiadalt arass!

Éljen a haza!

Budapesten, május 21-én 1849.

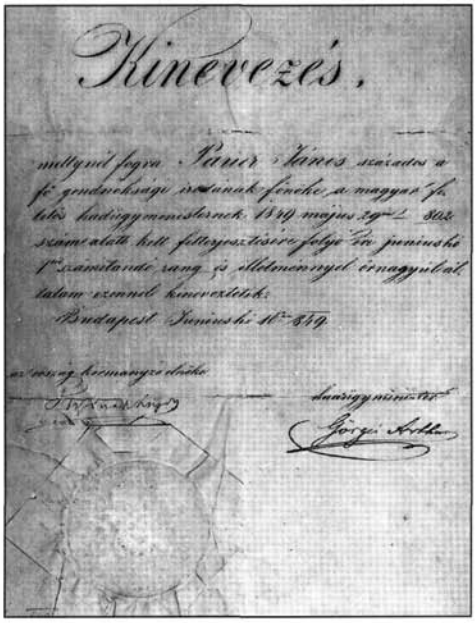
Hajnik Pál, budapesti rendőri igazgató. Irányi Dániel, budapesti t.h. korm.-biztos.

80.

81. Paskievicz hirdetménye
Paskievicz tábornagy „Magyarország Lakosai!" kezdetű hirdetménye (vagy szórólapja), melyben bejelenti, hogy hadserege az osztrák sereggel egyesült a főparancsnoksága alatt, „hogy a' törvényes rendet ismét helyre állitsák"; hadseregével bevonul Magyarországra, de „nem ellenségkép, hanem Királytok felhívására", megtérésre szólítja fel Magyarország lakosait. Aláírás: „Varsói Herczeg Eriváni Gróf Paskievicz, Tábornagy és Ő Felsége, minden Oroszok Császárja Hadseregének Főparancsnoka".
Varsó, 1849, május 23. (június 4.)
Magyar nyelvű, nyomtatott, 22x30,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.136.1.

82. Ludvigh János levele
Ludvigh János főtábori kormánybiztos levele Érdy János nemzeti múzeumi őrhöz, melyben törvényszéki tanúskodásra idézi be. Levél + boríték.
Buda, 1849. május 25.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 22,5x34 cm, 4 p.
BM ltsz.: S 73.50.37–38.

83. Kinevezés
Őrnagyi kinevezés Pauer János százados részére, Kossuth és Görgey aláírásával.
Budapest, 1849. június 16.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 28x40,5 cm, 4 p.
BM ltsz.: Ő 57.750.

83.

84. Proklamatio / Proclamation
Haynau tábornagy hirdetménye a haditörvényszékek felállításáról, hatásköréről és ítéleteiről.
Győr, 1849. július 1.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 19x45 cm, 4 p.
BM ltsz.: S 73.50.24.

85. Noszlopy Antal hirdetménye
Tudósítás a szőnyi, ácsi magyar győzelmekről, valamint a Tisza vidékén, a Felvidéken és Erdélyben állomásozó hadtestek létszámáról és helyzetéről.
Kaposvár, 1849. július 18.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 25x21,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 57.727.

86. Legújabb hír Nagykanizsáról
Noszlopy Antal tudósítása a horvátok kiűzéséről.
Kaposvár, 1849. július 18.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 25x20,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: N 57.762.

LEGUJABB HIR

N. KANIZSÁRÓL

N. 57.762.

Kormány Biztosunk tegnap estve kezembe vett levele folytán örömmel tudatom a t. közönséggel azon megyénket érdekló legujabb hírt miszerint f. é. és hó 16án ujonczhuszársink, kik közül 16 Blasiaich örmester vezényelete alatt az ellenség elő őrsei szemléletére volt küldve, a megfotamlott elő őrsök után N. Kanizsára berugtattak — mit észrevévén lelkes főhadnagyuk: LÁSZLÓ, a többivel utánok vágtat — s az ellenség közt lön nagy rémülés, anyira hogy az 500 horvát a városból egynehány huszár által 30 ember veszteséggel kiüramlani kényszerült.— Éljen LÁSZLÓ főhadnagy,— Örmester, éljenek a huszár dicső nevet oly hamar kiérdemlett vitézek!!!-

A már csüggedésnek indulni kezdett s fej nélkül habozó Zalaiakat Kormánybiztosunk talpra állitá, fel-lelkesitő s lön a menekülés, a gyáva hódolati terv helyett roppant népfelkelés!— gyáva, ki fel—nehéz küzdelem a nagy lélek tüzprolyja!—

Két megye lelkes népe vevé már körül az ellenséget —jó sikert várunk—a további eredmény részleteiről tudositást más alkalomra tartom fenn.

Kelt Kaposvárott Julius 18. 1849.

NOSZLOPY ANTAL.

86.

87. Buda-Pest lakóihoz. / An die Bewohner von Ofen und Pesth című hirdetmény
Haynau felhívása a visszafoglalt Pest-Budán, melyben azonnali halálbüntetést helyez kilátásba minden, a forradalmat támogató vagy a császári katonák elleni cselekmény elkövetésekor, továbbá fegyverrejtegetés esetén.
Pest, 1849. július 19.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 27x42,5 cm, 4 p.
BM ltsz.: Sz 66.99.5.

88. Burits altábornagy levele
Báró Burits altábornagy levele, illetve parancsa „Nemes Szala-Vármegyé"-hez, melyben közli, hogy a cs. kir. Styriai hadsereg előőrsével bevonult a megyébe. Megparancsolja, hogy a lázadók kormányának „akármi igazgatósága" feloszoljon, az ellenszegülőt vagyonától megfosztja, katonai bíróság elé állítja. Elrendeli a népfelkelés haladéktalan feloszlatását, „a földmívelő és egyébb munkás nép, dolgai ellátására haza bocsátassék". Aláírás: „Báró Burits Ferenc".
Nagykanizsa, 1849. július 19.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 22,5x37 cm, 4 p.
TGYM ltsz.: 72.148.1.

89. Hirdetés az országbiztossági őrsereg felállításáról
Gedeon altábornagy hirdetése a megalakulásról, egyenruhájukról. Figyelmeztet a velük szembeni mindenkor kötelező engedelmességre.
Pozsony, 1849. július 30.
Magyar, német, szlovák nyelvű, nyomtatott, 51x42 cm, 1 p.
BM ltsz.: Cs 62.271.

90. Röplap Arad megadásáról
Távirati hivatalos jelentés arról, hogy Arad vára megadta magát a császári-királyi hadseregnek. A cs.k. városi hadiparancsnokság aláírásával.
Nyomtatvány német és magyar nyelven, összehajtva, fűzés nyomaival.
Győr, 1849. augusztus 19.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 23,5x37 cm
GM ltsz.: 77.55.1.

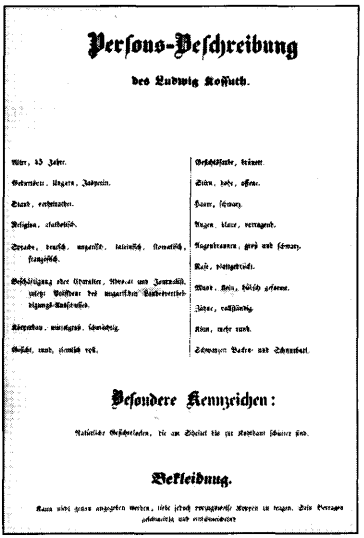
91. A Pest-kerületi főbiztos nyílt rendelete
Szent-Iványi Vincze levele Esztergom vármegye ideiglenes elnökéhez és tisztikaraihoz a forradalom előtti tisztségükbe való visszahelyezésükről.
Buda, 1849. augusztus 20.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 25x39 cm, 4 p.
BM ltsz.: S 73.50.39.

92. Zehntes Armee-Bulletin (Tizedik hadsereg-jelentés)
Haynau tudósítása a különböző hadmozdulatokról, hol, melyik egység hány katonája adta meg magát a császáriaknak vagy a cári csapatoknak. Az aradi vár kazamatáiban megtalálták a leszerelt gőzmozdony- és gőzhajó-alkatrészeket, így a közlekedés újraindítható.
Arad, 1849. augusztus 21.
Német nyelvű, nyomtatott, 24x39,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.63.

93. Ismertető jeleik Azon személyeknek...
Személyleírások a szabadságharc után körözött személyekről Almási Páltól Zerffy Gusztávig. Összesen 68 név.
H.n., 1849.

Magyar nyelvű, nyomtatott, 22,5x39 cm, 8 p.
BM ltsz.: T 90.728.1.

94. Körözőlevél Kossuth Lajos ellen
Körözőlevél Kossuth Lajos („Ludwig Kossuth") ellen, az irat egyik oldalán: „G.Z." és „Kossuth Lajos személyleírása", alatta két oszlopban személyi adatai és külsejének leírása, alul kiemelve „Különös ismertetőjelei" és a „Ruházata" megjelölése. Az irat hátoldalán: „G.Z." és „Kossuth Lajos személyleírása".
H.n., é.n.
Német nyelvű, nyomtatott, 28,5x44,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.139.1.

Perſons-Beſchreibung

des Ludwig Koſſuth.

Besondere Kennzeichen:

Bekleidung.

94.

95. Körözőlevél Kossuthné Meszlényi Terézia ellen
Körözőlevél Kossuthné Meszlényi Terézia („Theresia, vereh. Kossuth, gebornen Meßliny") ellen, az irat egyik oldalán „G.Z" és „Kossuthné, született Meszlényi Terézia személyleírása", alatta két oszlopban személyi adatai és külsejének leírása, alul kiemelve „Különös ismertetőjelei" és a „Ruházata" megjelölése. Az irat hátoldalán: „G.Z." és „Kossuth Terézia személyleírása".
H.n., é.n.
Német nyelvű, nyomtatott, 28,5x44,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.139.2.

96. Körözőlevél Nyáry Pál ellen
Körözőlevél Nyáry Pál („Paul Niary") ellen, az irat egyik oldalán „G.Z." és „Nyáry Pál személyleírása", alatta két oszlopban személyi adatai és külsejének leírása, alul kiemelve „Különös ismertetőjelei" és a „Ruházata" megjelölése. Az irat hátoldalán „G.Z." és „Nyáry Pál személyleírása".
H.n.,é.n.
Német nyelvű, nyomtatott, 28,5x44,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.139.3.

97. Körözőlevél Nagy-Szöllősy ellen
Körözőlevél Nagy-Szöllősy („Szőllesy, auch Nagy") ellen, az irat egyik oldalán „G.Z." és „Nagy-Szöllősy személyleírása", alatta két oszlopban személyi adatai és külsejének leírása, alul kiemelve „Különös ismertetőjelei" és a „Ruházata" megjelölése. Az irat hátoldalán „G.Z." és „Nagy-Szöllősy személyleírása."
(Szőllősy Ferenc (Szőllősy Nagy) 1848. december 10-től az Országos Honvédelmi Bizottmánynál elnöki titkár.)
H.n., é.n.
Német nyelvű, nyomtatott, 28,5x44,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.139.4.

98. Körözőlevél Madarász László ellen
Körözőlevél Madarász László („Ladislaus Máderász") ellen, az irat egyik oldalán „G.Z." és „Madarász László személyleírása", alatta két oszlopban személyi adatai és külsejének leírása, alul kiemelve „Különös ismertetőjelei" és a „Ruházata" megjelölése. Az irat hátoldalán „G.Z." és „Madarász László személyleírása".
H.n., é.n.
Német nyelvű, nyomtatott, 28,5x44,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.139.5.

99. Körözőlevél Irányi Dániel ellen
Körözőlevél Irányi Dániel („Daniel Irányi") ellen, az irat egyik oldalán „G.Z." és „Irányi Dániel személyleírása", alatta két oszlopban személyi adatai és külsejének leírása, alul kiemelve a „Ruházata" megjelölés. Az irat hátoldalán „G.Z." és „Irányi Dániel személyleírása".
H.n., é.n.
Német nyelvű, nyomtatott, 28,5x44,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.139.6.

100. Körözőlevél Mészáros Lázár ellen
Körözőlevél Mészáros Lázár („Lazar Meszaros") ellen, az irat egyik oldalán „G.Z." és „Mészáros Lázár személyleírása", alatta két oszlopban személyi adatai és külsejének leírása, alul kiemelve „Különös ismertetőjelei" és a „Ruházata" megjelölése. Az irat hátoldalán „G.Z." és „Mészáros Lázár személyleírása".
H.n., é.n.
Német nyelvű, nyomtatott, 28,5x44,5 cm, 2 p.
TGYM ltsz.: 72.139.7.

101. Wallmoden altábornagy hirdetménye
Felhívás a fegyverek kötelező beadására, az új határidő: december 1.
H.n., ny.: Schmid-könyvnyomda, 1849.
Német, magyar, szlovák nyelvű, nyomtatott, 49,5x40,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: Sz 62.99.4.

102. Hirdetmmény (sic!) katonaszökevények ellen
A cs.kir. hadifőparancsnokság rendelkezése, melyben megtiltja a katonaszökevények lázítását, támogatását. A szökevények elfogásáért és átadásáért pénzdíjat szab ki.
Pest, 1849. szeptember 19.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 23,5x19 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.25.

103. Komárom várának megadása / Unterwerfung der Festung Komorn
Haynau rendelkezése a komáromi vár megadási feltételeiről.
Herkály-Puszta, ny.: Szigler testvérek, 1849. szeptember 27.
Magyar és német nyelvű, nyomtatott, 23x39 cm, 4 p.
BM ltsz.: S 73.50.32.

104. Urlaubs-Pass (Szabadságos levél)
Gaál András, a Donmiguel regiment katonája október 8-ig eltávozást kap Pettau (Ptuj) melletti lakhelyére.
Sanct-Georgen, 1849. szeptember 30.
Német nyelvű, kézzel írott, 22x18 cm, 1 p.
BM ltsz.: K 57.1715.2.

105. Geleitschein (Útlevél)
Béres Pál elbocsátólevele Komáromból Keszthelyre.
Komárom, 1849. október 1.
Német nyelvű, nyomtatott, 26,5x17,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: U 57.755.

106. Geleitschein (Útlevél)
Lipsits Sámuel elbocsátólevele Komáromból Keszthelyre.
Komárom, 1849. október 1.
Német nyelvű, nyomtatott, 23,5x18 cm, 1 p.
BM ltsz.: U 57.754.

U.57.754.

Geleitschein

für den Samuel Lipsits welcher von hier ungehindert in seinen Heimathsort Keszthely Comitat Zalla zurückkehren kann, und als zur Garnison von Komorn gehörig, der derselben gewährten Begünstigungen rücksichtlich der Sicherheit der Person und des Eigenthums theilhaftig ist.

Komorn am 1. Oktober 1849.

Bayersfeld,
k. k. Feldkriegskommissär.

106.

107. Wernhardt István tábornagy hirdetménye
Rendelkezés a Kossuth-bankók forgalomból való kivonásáról és kötelező beadásáról.
Pécs, 1849. október 2.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 22,5x37 cm, 1 p.
BM ltsz.: K 57.761.

108. Napi parancs
Klapka György tábornok búcsúja katonáitól Komárom feladásakor.
H.n., 1849. október 3.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 26x41 cm, 1 p.
BM ltsz.: K 57.757.

109. Hirdetmény halálos ítélet végrehajtásáról
A katonai körzet-parancsnokság hirdetménye Vertike Gábor és Szilva János sáncmunkára ítélt rabokról, akik megszöktek, az őket üldöző járőr egyik katonáját megölték, ezért elfogásuk után a rögtönítélő bíróság halálra ítélte őket, és ezt 1849. okt. 2-án végrehajtották.
Pécs, 1849. október 6.
Német nyelvű, nyomtatott, 22x36,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 62.99.6.

110. Bogyay Lajos levele
Bogyay Lajos Zala megyei elöljáró levele a keszthelyi katonai állomásparancsnoksághoz Dőry Gábor hivatalvesztése és kihallgatása ügyében.
Haláp, 1849. november 16.
Német nyelvű, kézzel írott, 27,5x42 cm, 1 p.
BM ltsz.: H 62.123.1.

111. Haynau hirdetménye
Rendelkezés a szabadságharc folyamán történt névváltozások és -változtatások hatályon kívül helyezéséről.
Pest, 1849. november 19.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 25x38 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.17.

112. Bogyay Lajos levele
Bogyay Lajos levele a keszthelyi katonai állomásparancsnoksághoz a szabadságharcban részt vettek hivatalvesztése ügyében.
Haláp, 1849. november 23.
Német nyelvű, kézzel írott, 25x39,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: H 62.123.2.

113. Hirdetmény a szabadságharc sebesültjeinek segélyezéséről
Haynau rendelkezése katonai alapítvány létrehozásáról, melybe már érkeztek adományok a birodalom területéről, s továbbiakat is vár. A befolyt összeg kamatainak felét a cs. kir. hadsereg, felét pedig a felkelő honvédség sebesültjeinek évenkénti segélyezésére kell fordítani, őrmesteri rendfokozattól lefelé.
Pest, 1849. december 10.

Magyar nyelvű, nyomtatott, 30,5x45 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.30
Német nyelvű, nyomtatott, 25x43 cm, 1 p.
BM ltsz.: S 73.50.81.

114. Bizonyítvány
Csillagh László igazolja, hogy Hertelendy Kálmán százados Budavár ostromakor nem lőtte le a vár parancsnokát, Hentzi tábornokot.
Bekeháza, 1849. december 28.
Magyar nyelvű, kézzel írott, 29x22,5 cm, 1 p.
BM ltsz.: H 57.1767.

115. Igazoló oklevél
Mandola Sándor volt főhadnagy Honvéd Emlékérem viselésére jogosító oklevele, Kossuth Lajos aláírásával.
Turin, 1864. január 1.
Magyar nyelvű, nyomtatott, 29x24 cm, 1 p.
BM ltsz.: H 57.1634.

Újságok

Kossuth Hirlapja
Pest
1848. július 1–december 28., 1–154. szám (BM ltsz.: U 173.)
Hiányzik: 1848. július 25–28., 21–24. sz.; október 25–27., 100–102. sz.; december 19., 147. sz.
1848. augusztus 31., 53. sz., 2 p., (TGYM ltsz.: 72.140.1.)
1848. szeptember 1., 54. sz., 2 p.,
1848. szeptember 3., 56. sz., 6 p.,
1848. szeptember 7., 59. sz., 4 p.,
1848. szeptember 9., 61. sz., 2 p.,
1848. szeptember 19., 69. sz., 4 p.
1848. október 18. 94. sz., 4 p. (TGYM ltsz.: 72.409.1.)
Megjelenik (továbbiakban Megj.): hetenként hatszor
Felelős szerkesztő (továbbiakban Fel. szerk.): Bajza József
Kiadó (továbbiakban K.): Kiadóhivatal, Pest, Egyetem-utcza 90.
Nyomda (továbbiakban Ny.): Kozma Vazul

Marczius Tizenötödike
Pest
1848. április 27. 37. sz., 4116
p. (TGYM ltsz.: 72.408.1.)
1848. április 28 – június 23., 38–86. sz. (BM ltsz.: U 181.)
Hiányzik: 1848. május 31., 66. sz.; június 1., 67. sz.; június 10., 75. sz.
Megj.: hetenként hatszor
Fel. szerk.: Pálfi Albert
K.: Lukács László
Ny.: Beimel nyomda, Pest, Aldunasor.

Nemzeti Politikai Hirlap
Pest
1848. szeptember 19., 112. sz., 4 p. (BM ltsz.: Sz 58.6.2.)
Fel. szerk.: Illucz Oláh János
K.: Kultsár István özvegye
Ny.: Trattner-Károlyi, h.n., Úri utcza 453.

Pesti Hirlap
Pest
1848. március 21., 5. sz., 4 p. (BM ltsz.: U 181.)
1848. május 9., 51. sz., 1. p. (GM ltszn.)
Szerk.: Csengery Antal
K.: Kiadóhivatal, Pest, Szabadsajtó-utcza
Ny.: Landerer Lajos

Ikonográfia

1. Gróf Andrássy Gyula portréja
Litográfia
Balra tekintő férfi, jobb háromnegyed profilban, állógalléros, zsinóros dolmányban, díszes selyemnyakkendőben.
Jelezve balra lent (továbbiakban b.l.): Marastoni Jos[zsef] 867.
Jelezve középen lent (továbbiakban k.l.): Nyomt. Pollak Testvérek Pesten
Alatta: Gróf Andrássy Gyula / A független felelős magyar ministerium Elnöke.
A Hertelendy-gyűjtemény (továbbiakban HGY jelzéssel utalunk a képek származására) darabjaként került a Göcseji Múzeumba. Az adattárban őrzött jegyzék (554–79.) szerint Hertelendy László 1975 februárjában adta át 448 darabból álló képző- és iparművészeti gyűjteményét a Göcseji Múzeumnak. A nagy múltú Hertelendy család szerepe nem elhanyagolható megyénk történetében, több tagja viselt tisztséget Zalában.
Mérete (továbbiakban M): 20,8x23,2 cm
GM ltsz.: 75.1.27.
Irodalom: Gerszi Teréz. A magyar kőrajzolás története a XIX. században. Bp. 1960. 166. p., 25. sz. (továbbiakban: Gerszi.)

2. Batthyány Lajos portréja
Színezett litográfia
Lila bársonygalléros kék háziköntöst visel, bal keze széke karfáján nyugszik. Enyhén balra fordulva szembe néz.
Jelezve b.l.: Eybl 842.
Jelezve jobbra lent (továbbiakban j.l.): Nyomt. Leybum A. Bécsben.
Alatta: Wagner József tulajdona, Pesten
Aláírása: Gróf Batthyány Lajos / facsimile
HGY, M: 47,3x35,6 cm
GM ltsz.: K.75.1.167.
Irodalom: Cennerné Wilhelmb Gizella: Batthyány Lajos ikonográfiája. In: Folia Historica 10. Bp. 1982. 22. p., 39. p.

2.

3. Batthány Lajos portréja
Akvarell
Jobb háromnegyed profilban, kék dolmányos, prémes piros mentéjű, díszes mellpántos díszmagyarban.
Jelezve b.l.: A[lbert]. Decker
HGY, M: 11,3x14,4 cm,
GM ltsz.: K.75.1.157.
Irodalom: Batthyány Lajos gróf első magyar miniszterelnök emlékezete. Szerk. Körmöczi Katalin. Bp. 1998. 222. p. 10/b. sz.

3.

4. Bem József portréja
Színezett litográfia, Marie Alophe, 19. sz. első fele
A félalakos portré kék, pirosgalléros tábornoki egyenruhában ábrázolja Bemet, amint kissé jobbra néz. Vállán prémes mente, fehér kesztyűs bal kezét egy ágyúcsövön nyugtatja.
Jelezve lent: General Bem
HGY, M: 17,2x12,8 cm
GM ltsz.: K. 75.1.156.

4.

5. Csány László képmása
Olajfestmény, vászon
Szembe néző mellkép; sötét színű, prémgalléros, zsinóros mentét visel.
Jelezve j.l.: Rábai
M.: 112,5x91 cm
BM ltsz.: H 60.121.1.

5.

6. Csány László
Olaj, vászon, Barabás Miklós, 1868.
Interieurben álló egészalak, fekete díszmagyart visel, mindkét kezét a földre állított kardon nyugtatja. A kompozíció bal oldalán zöld terítővel borított asztal, rajta könyv, tintásüveg tollal, kalpag. Mögötte vörös drapéria. A férfi balján szék áll.
A zalaegerszegi egykori megyeháza közgyűlési terme számára készíttették.
M: 252x170 cm
GM ltsz: 54.12.
Irodalom: Csány–Emlékkönyv. Szerk. Borbély György. Zalaegerszeg, 1906. 14. p.

6.

7. Csány László képmása
Litográfia
Félig jobbra néző mellkép; álló nyakú, elöl nyitott dolmányt visel. Készült Zala megye rendeletére a megyei bizottmány által jóváhagyott minta szerint.
Jelezve b.l.: Nyomt. Légrády Testvérek Pesten 1868
Jelezve j.l.: Barabás M[iklós]
Alul középen: Csányi László
M.: 31x25 cm
BM ltsz.: 56.138.
Irodalom: Gerszi: 121. p. 60. sz.

8. Damjanich János portréja
Fénykép, festmény reprodukciója
A tábornok háromnegyed alakos, álló portréja, jobb 3/4 profilban. Világos színű, zsinórozott mentét visel, bal kezével kardjára támaszkodik.
Jelezve alul a paszpartun, kézírással: Damjanich János
M: 7,5x5 cm, paszpartuval: 17x11 cm
BM ltsz.: 18 421.

9. Deák Ferenc
Olaj, vászon
Álló térdkép interieurben. Jobb kezét asztalkán nyugvó iratokra helyezi, rajta „1865 feliratok", baljában szemüveget tart. Mellette jobbról karszék, benne kalap.
Jelezve b.l.: Than M[ór] 1882.
M: 111x150 cm
GM ltsz.: K. 69.1.1.

10. Deák Ferenc portré
Olaj, vászon, Székely Bertalan alkotása
Mellkép, a sötét hajú, ősz bajszú, fejét kissé balra fordító Deákot ábrázolja.
Jelezve a jobb váll felett: egybefonódó SZ / 1866
HGY, M: 53x42 cm
GM ltsz.: K. 78.1.1.
Irodalom: Körmöczi: 318. p. 35. sz.

11. Deák Ferenc
Olaj, vászon
Interieurben álló egészalak díszmagyarban, oldalán kard, jobbjában az 1861-es feliratot tartja.
Jelezve b.l.: Györgyi Alajos Pesten 1862.
A zalaegerszegi egykori megyeháza közgyűlési termét díszítette.
M: 254x167 cm
GM ltsz.: K.54.14.
Irodalom: Körmöczi: 315. p. 28. sz.

12. Deák Ferenc portréja
Olaj, vászon, ismeretlen festő
Az idősödő Deák portréja, fejét kissé balra fordítja, jobbra néz. Hátoldalán cédula gépelés nyomával: Szilágyi [?] Ernő vezérigazgató ajándéka a Deák Múzeumnak [?] Két szeggel felerősített rézlapocskán XXII 12 jelzet.
M: 43,5x55 cm
GM ltsz.: K.74.2.5.

13. Deák Ferenc portréja
Olajnyomat, vászon, 19. sz. vége
Az idősödő Deák portréja, balra néz.
Készítették Than Mór 1874-ben festett olajfestményéről
A kép hátoldalán nyomott jel: VERLAG-KUNSTHANDLUNG / WEISS / WIEN
Díszes, a képet oválisan határoló blondel keretbe foglalták.
M: 56,5x72,5 cm, keret: 96x80 cm
GM ltsz.: 64.42.1.
Irodalom: Cennerné Wilhelmb Gizella: Than Mór. Bp. 1982. katalógus 85. sz.

14. Deák Ferenc portréja
Litográfia
A középkorú Deák félalakos ülő képe. Két karja a szék karfáján nyugszik. Magyaros sötét kabátot, világos mellényt, sötét nyakkendőt visel.
Jelezve k.l.: Nyomt. Rohn [Alajos], Pesten 1858.
Alatta: Deák Ferencz / aláírás facsimile
HGY, M: 19,2x14,4 cm
GM ltsz.: K.75.1.154.
Irodalom: Gerszi: 190. p. 16. sz.

15. Deák Ferenc portréja
Litográfia
A középkorú Deák mellképe. Világos kabátot, mellényt visel, sötétebb nyakkendővel, a kabát gallérján is sötét rátéttel.
Jelezve j.l.: Nyomt. Engel és Mandello
Jelezve b.l.: Marastoni J.[ózsef] 1853. [?]
HGY, M: 17,4x11,5,
GM ltsz.: K.75.1.154.

15.

16. Deák Ferenc
Litográfia
Álló egészalak kalapban, jobbján köpönyeggel, baljában sétabottal.
Felirata: DEÁK FERENCZ az 1861 évi országgyűlésre egyhangúlag megválasztott pest-belvárosi képviselő.
Jelezve a képben b.k.: Grimm 861
Jelezve a kép alatt k.: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten. 1861.
Jelezve a kép alatt j.: Jede Verfielfältigung vorbehalten.
Jelezve a felirat alatt k.: Wagner József tulajdona, Pesten
M: 50,4x53,2 cm
GM ltsz.: K. 83.4.1.
Irodalom: Gerszi: 144. p. 14. sz., Körmöczi: 312. p. 20. sz.

17. Deák Ferenc
Fénykép, 1850-es évek
Ovális nagyítás vizitkártya méretű paszpartura ragasztva
A középkorú Deák világos öltönyt, selyem nyakravalót visel.
M:5,2x6,4 cm
GM ltsz.: 89.1.2.
Irodalom: Körmöczi: 308. p. 10.a. sz.

18. Deák Ferenc
Fénykép, 1860-as évek második fele
Ülő egészalak interieurben, balját a mellette lévő asztalon, jobbját a lábán nyugtatja. Hátán Deák sajátkezű ajánlása: „Der Hohchwürdigen Mater Agnes. Der unermürdeten Lehrerin und Wohltäterin der Jugend, zum Zeichen der aufrichtigsten Hochachtung. Franz v. Deak. P.Szt László den 29.Septemb. 1866."
Jelezve a kép alatt b.: Canzi és Heller
A fénykép a varasdi apácazárda elhunyt főnöknőjének hagyatékából került Horváth Pálné sz. Szeredi Juliannához, tőle Lukovich Endrénéhez került, kinek férje a múzeumnak ajándékozta.
M: 5,6x9,3 cm
GM ltsz.: 89.1.2.
Irodalom: Körmöczi: 318. p. 36. sz.

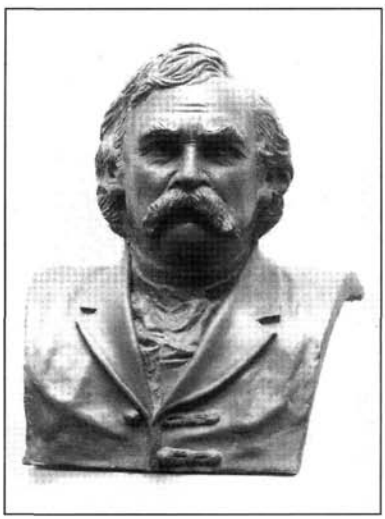
19. Deák Ferenc
Fénykép, 1860-as évek második fele
Megegyezik az előzővel
Jelezve a kép alatt j.: Canzi és Heller
M: 5,6x9,2 cm
GM ltsz: 94.17.9.

20. Deák Ferenc
Fénykép
Oválisra nagyított mellkép, Deák sötét kabátot, selyem nyakkendőt visel.
M: 5,5x9 cm, fotó: 4,2x5,7 cm
GM ltsz.: 89.1.1.
Irodalom: Körmöczi: 320. p. 40. sz. Szerinte Canzi és Heller felvétele 1866-ból.

21. Deák Ferenc
Fénykép, 1872.
Ülő térdkép elmosódott háttér előtt, balját lábán nyugtatja, jobbjával karfán könyököl, jobb 3/4 profilban.
Hátoldalán tollal, kézzel írt feljegyzés: „Pasen Emilné szül. Viosz Irén ajándéka, 1966. VII.6-án. Deák Ferenc nagybátyja

volt, Deák anyja Sibrik lány, ki neki rokona." A kehidai általános iskolából került a múzeumba.
Jelezve a képen száraz bélyegzővel j.l.: PEST-VÁROSI ÁRVAHÁZ TULAJDONA MINDEN UTÁNNYOMAT 18TILOS72
Jelezve a kép alatt b.l.: Ellinger E. / Uri-és korona utcza sarkán 2 szám / Pesten
M: 9,8x14 cm, paszpartu: 10,8x17 cm
GM ltsz.: 93.19.1.

22. Deák Ferenc portréja
Terrakotta, 1931.
Szembe néző portré, ívelt, hátul üreges, jelzésszerű mellrésszel.
Jelezve balra a mellrész mögött: 1931 / KÉSZÍTE – / TE ID / NÉMETH GÁBOR / KÁLYHÁS MESTER
M: 43 cm, Sz: 34 cm
GM ltsz.: K.74.10.1.4.
Irodalom: Németh János. Kiállítási katalógus Koczogh Ákos előszavával. Zalaegerszeg, 1986.

22.

23. Eötvös József portréja
Rézmetszet
A körszakállas, bajszos, kissé jobbra forduló, szembe néző férfi sötét kabátot, világosabb mellényt, fehér ingmellet, csokorra kötött nyakkendőt visel.

Jelezve j.l.: Metz. Mahlknecht
Jelezve b.l.: Rajz. Barabás
Alatta: B.Eötvös József / aláírás facsimile
HGY, M: 23,7x16 cm
GM ltsz.: K.75.1.32.

24. Eperjesy Sándor
Fénykép fekete, aranyszegélyes kartonlapra ragasztva
Félalakos portré, a férfi egysoros zakót, öngombos mellényt, fehér, lehajtott gallérú inget és fekete selyem, hímzéssel díszített, előre megkötött nyakkendőt visel. (E nyakravalót a Thúry György Múzeum őrzi Eperjesy Sándor több más használati tárgyával együtt.)
A fotó „A Dél-zalai takarékpénztár igazgatósága 1880." feliratú, bőrkötéses, ezüstözött réz rátétetekkel díszített fotóalbumban található.
Jelezve a képben b.l.: Eperjesy Sándor / aláírása
Jelezve b.l.: Décsey Ede
Jelezve j.l.: N.Kanizsa
M: 16,1x11,2 cm
TGYM ltsz.: 87.36.
Irodalom: Megyeri Anna: Fotográfiák 1848–1849 zalai szereplőiről. In: Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 36–43. p.
Eperjesy Sándor fényképét lásd a 120. oldalon.

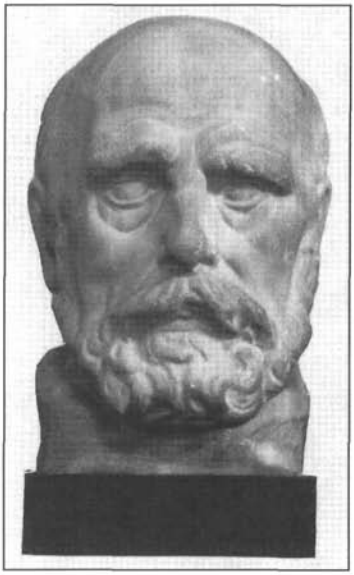
25. V. Ferdinánd lovasképe koronázásakor
Litográfia
A kép közepén díszes nyeregtakarós, jobbra lépő lovon fiatal férfi, vállán koronázási palást, fején korona, övében egyenes kard. Alján párnára helyezve az uralkodás jelképei: korona, jogar, országalma, kard, kettős kereszt.
Jelezve k.l.: V. Ferdinánd / mint ifjabb magyar király koronáztatási ünnepén. / Nyomt. Rohn, Pesten 1858.
HGY, M: 30,3x21,8 cm
GM ltsz.: K.75.1.16.
Irodalom: Gerszi: 190. p. 29. sz.

26. Gasparich Kilit vértanú (Pozsony, 1853. szept. 2.)
Olaj, karton, magyar festő, 19. sz. közepe
A felakasztott tábori lelkész előtt térdeplő ferences szerzetesek, balszélen egy katona áll, jobbszélen, az akasztófa háta mögött két alak ásóval, a háttérben két katona.
Jelzés nélkül
M: 47,5x34 cm
GM ltsz.: K. 98.1.
Irodalom: Kacziány Géza: Magyar Vértanúk Könyve. Budapest, 1905. 136. p.

26.

27. Görgey Artúr portréja
Salzburgi márvány
Az idős, 95 éves, kopaszodó, bajuszos, szakállas, szembe néző Görgeyt örökítette meg a művész.
Jelezve b.l.: K.[isfaludi] Strobl [Zsigmond] 1913.VI.2.
1976-ban nyílt meg Zalaegerszegen a Kisfaludi Strobl Gyűjtemény. A zalai születésű szobrász hagyatékaként több Petőfi és Kossuth ábrázolás – portrék és emlékmű modellek is – került múzeumunkba. E helyütt ismertetésüket nem tartjuk szükségesnek.
M: 30 cm
GM ltsz.: K.76.3.32.
Irodalom: Kisfaludi Strobl Zsigmond: Emberek és szobrok. Budapest, 1969. 58. p.

27.

28. Haynau portéja
Színezett litográfia utólagos festéssel
Bal profilban készült háromnegyed alakos portré. Kezét karba fonja, aranygallérú és kézelőjű fehér kabátján számos érdemrend és kitüntetés. Hátán szürke köpeny.
Jelezve b.l.: Kriechuber nach der Natur
Jelezve j.l.: Gedr. b. J. Höfelich
Alatta: Julius Freiherr v. Haynau k. k. Feldzeugmeister, balról fekete tintás aláírás: Haynau f.z.m.
HGY, M: 30,5x43,8 cm
GM ltsz.: K.75.1.13.

29. Jókai Mór portréja
Rézmetszet
Bársonygalléros kabátot, sötét, dísztűvel kiemelt nyakkendőt visel, félig jobbra fordul, előre néz.
Jelezve j.l.: Jos. Axmann Auljps
Jelezve b.l.: Barabás 858.
HGY, M: 20,9x15,3 cm
GM ltsz.: K.75.1.147.
Irodalom: Pataky Dénes: A magyar rézmetszés története. Bp. 1951. 72. p. 29. sz. (továbbiakban: Pataky)

30. Kerkápoly Mór portréja
Fénykép
Kerkápoly Mór nagyméretű portréja 1880 körül készült. Felesége arcmásával együtt a bucsuszentlászlói temetőkápolna faláról került a Göcseji Múzeumba.
M: 49,5x62,5 cm, Fotó: 49,5x37,8 cm.
GM ltsz.: 89.16.2.
Irodalom: Megyeri Anna: Fotográfiák 1848–1849 zalai szereplőiről. In: Pannon tükör, 1998. 2. sz. 36–43. p.
Kerkápoly Mór portréját lásd a 133. oldalon!

31. Királyi Pál portréja
Metszet nyomdai másolata
Félig balra néző férfi állógallérú, zsinóros dolmányban, csokornyakkendőben.
Rajta a múzeum régi pecsétje: „Nagykanizsai Városi Múzeum MCMXIX". Hátoldali feljegyzése szerint Grünhut Alfréd kanizsai műgyűjtő hagyatékából származik.
Jelezve j.l.: Roth
Jelezve k.l.: Királyi Pál / aláírás facsimile
M: 25,6x18,7 cm
TGYM ltsz.: 91.46.2.
Irodalom: Halis István–Hoffmann Mór: Zalavármegyei évkönyv a millenniumra. Nagykanizsa, 1896. 245. p.

32. Kossuth Lajos
Olaj, vászon, 19. sz. vége
Az idős, ősz hajú és szakállú, szembe néző Kossuth ülő térdképe. Két kezét combjain nyugtatja, egyik kezében kalap.
Jelezve j.f.: Bellerini
Az egykori zalaegerszegi városházát díszítette.
M: 128x96 cm
GM ltsz.: K. 54.1.

33. Kossuth Lajos képmása
Litográfia
Félig balra néző portré; prémgalléros, zsinóros mentét visel.
Jelezve jobboldalt: Würbel Ferencz
Alul középen tintával, kézzel írva: Szeretett bátyámnak 1849[i] legsikerültebb egyetlen jó arczképe. Ruttkay Kossuth Lujza.

A Sigray család letétjének részeként 1952-ben került a Balatoni Múzeumba.
M.: 66x53 cm
BM ltsz.: H.60.42.1.
Irodalom: „Leborulok a nemzet nagysága előtt". A Kossuth–hagyaték. Szerk. Körmöczi Katalin. Bp. 1994. 337. p. 22/b. sz.

34. Latour portréja
Litográfia
Jobb háromnegyed profilban ábrázolt bajszos, pofaszakállas, egyenruhás férfi háromnegyed alakos portréja. Jobb kezében kesztyű, egy pilléren könyököl, kardját kesztyűs baljával fogja. Mellén rendjelek és kitüntetések.
Jelezve b. a pilléren: Kriehuber lith.
Felirata alul a paszpartun: Tehodor Graf Baillet von Latour / k.k. Feldzeugmeister, Ritter des österr. Marien Theresien Ordens / Kriegsminister etc,etc. / Verlags-Eigentuhm v.J. Höfelich, Stadt, Bazar N° 427. / Vervielvärtigung vorbehalten.
HGY, M: 43,8x30,6 cm
GM ltsz.: K.75.1.9.

35. Palóczy László képmása
Litográfia
Félig jobbra néző mellkép; széles prémgalléros mentét visel, díszes mellpánttal.
Jelezve b.l.: Marastoni Jós[ef] 1861
Jelezve j.l.: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1861
Alul középen: Palóczy László / Az 1848 s 1861[ki] képviselőház koszorúzott korelnöke / Szül. 1783 Octob 14. meghalt 1861 April 27. / Mert honfilag mi szent, dicső: / Mindazzal áldoza; / S az oltárhoz lángszellemet / S érczjellemet hoza: / Dicséül áldozott neki / Közhálát a – haza.
M.: 19,5x17 cm
BM ltsz.: 56.139.
Irodalom: Gerszi: 174. p. 332. sz.

36. Perczel Mór portréja
Színezett litográfia
A félalakos portré jobb háromnegyed profilban ábrázolja Perczelt, piros, sötétgalléros, aranysujtásos atillában, vállára

terített, kék zsinórzattal összefogott prémgalléros kék köpönyegben.
Jelezve b.l.: N.d.Nat. gez V. Szilagh
Jelezve j.l.: Lith.u Druck v. Waldow in Berlin / Verlag u. Eigenth v. Isidor Rocca in Berlin
Jelezve k.l.: Perczel / aláírás facsimile
General der ungarische Armee
HGY, M: 36,7x28,8 cm
GM ltsz.: K.75.1.151.

36.

37. Persovits István 48-as honvéd portréja
Fénykép, Satrál Andor keszthelyi műterméből, keretezett.
Az idős honvéd ülő portréja.
A keret hátuljába erősített kartonlap feljegyzései: 1904-ben lett levéve. / 75 éves korába. / meghalt 1920 ba / április 10 ikén / élt 91 évet
M: 16,5x10,5 cm
BM ltsz.: 33 853.
Persovits István portréját lásd a 142. oldalon!

38. Petőfi Sándor portréja
Rézmetszet
Jobb háromnegyed profilban, kigombolt atillában, kihajtott fehér ingnyakkal.
Jelezve b.l.: Tyróler m.
Jelezve j.l.: Barabás [Miklós] r.
Alatta: Petőfi Sándor / aláírás facsimile
Tyróler nyom. Pesten
M: 10,2x15 cm
GM ltsz.: 90.12.1.
Irodalom: Pataky: 235. p. 7. sz.

39. Petőfi Sándor portréja
Rézmetszet
A bajuszos fiatal költő bal háromnegyed profilban, kihajtott inggallérral, kigombolt atillában.
Jelezve b.l.: Barabás [Miklós] 860
Jelezve j.l.: J[ozef] Axmann sc.
Alatta: Petőfi Sándor / aláírás facsimile
HGY, M: 23,3x17,2 cm,
GM ltsz.: K. 75.1.153.
Irodalom: Pataky: 72. p. 33. sz.

39.

40. Petőfi Sándor
Színezett litográfia, 1900 körül
Petőfi Sándor idealizált bajszos portréja, jobb 3/4 profilban, balra néz. Fekete zubbonyára kihajtott nyakú, fehér inget visel. Ovális, indadíszes rajzolatú paszpartura ragasztották.
HGY, M: 72,5x59 cm, a kép mérete 51x40,5 cm
GM ltsz.: K. 75.1.162.

41. Puchner portréja
Litográfia
Bajszos, hosszúkabátos férfi háromnegyed alakos, álló portréja, jobb háromnegyed profilban ábrázolva. Jobbjával pillérre támaszkodik, baljával kardja markolatát fogja.
Mellén kitüntetések, érdemrendek.
Jelezve b. a képben: Kriehuber [1]849
Jelezve j.l.: Gedr.b. J. Hofelich.
Jelezve l. középen a paszpartun: Anton Freiherr von Puchner / k.k. Feldzeugmeister.
b.l.: Wien bei L.T. Neumann
j.l.: Eigenth. d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck
HGY, M: 39,8x27,7 cm
GM ltsz.: K.75.1.8.

42. Sebessy Kálmán képmása
Fénykép, színezett, 1860 k.
Egészalakos ülő portré; premontrei rendbéli öltözetet visel.
M.: 16x11 cm
BM ltsz.: S.59.40.1.

42.

43. Török Ignácz
Fénykép, rajzolt portréról készített reprodukció, 1880 körül
Az aradi vértanú mellképe, kissé balra fordul, szembe néz.
Jelezve k.l.: Török Ignácz (kézírással)
Dömötör Lenke nagykanizsai asszony ajándékozta a Thúry György Múzeumnak 1969-ben. Elmondása szerint apai nagyapja mint lelkész teljesített futárszolgálatot a szabadságharcban. A bukás után „Kufstein várában volt fogoly, a szomszéd cellában volt Teleky Blanka grófnő is." 1880-ban Becefán, Baranya megyében halt meg, ott volt mindvégig lelkész, de tanított a pápai gimnáziumban is. A fotó nagyapja egyéb használati tárgyaival együtt (tintatartó, dohánytartó, tajtékpipa) került a múzeumba.
M: 9,6x6,1 cm
TGYM ltsz.: 99.10.

44. Trsztyánszky Lajos, 48-as honvédtiszt barátai társaságában
Fénykép
A kép a századfordulón készült, Keszthelyen. Trsztyánszky Lajos (balról) társaságában Huszár Károly gyógyszerész, a Balatoni Múzeum Egyesület egyik alapító tagja látható.
M: 9x12 cm
BM ltsz.: 20 324.
Trsztyánszky Lajos életrajzát lásd a 159. oldalon!

45. Petőfi búcsúja a szülői háztól
Litográfia
A köpenyes Petőfi kalapot levéve int búcsút a kis zsúptetős ház előtt síró-integető szüleinek és testvérének. Jobb kezében bot, mellette nagyméretű kutya szalad. Munkácsy Mihály rajza után készült.
Jelezve b.l.: Munkácsi Mihály eredetije után kőre rajzolta Marastoni J.[ózsef]
Jelezve j.l.: Pest, 1866. Deutsch testvérek műintézetéből.
Alatta: Petőfy bucsuja a szülöi háztól.
M: 42,3x56 cm, keret: 42x56 cm
GM ltsz.: 75.10.39.
Megjelent: Gerszi: 181. p. 599. sz.

46. A josefstadti foglyok lakószobája
Fametszet, 1850 körül
A rácsos ablakú szobában a falak mellett két-két ágy. A két jobboldali ágyon egy-egy férfi olvas, az ablak előtt álló asztalnál egy férfi ül, előtte egy másik áll. Baloldalt az első ágy mellett olvasó, hosszú pipát szívó férfi ül kockás háziköntösben és sapkában.
HGY, M: 13,2x18 cm
GM ltsz.: K.75.1.115.
Irodalom: Kacziány Géza: Magyar vértanuk könyve. Bp. 1905. 83. p.

47. Tájkép
Vízfesték, papír
Gaál Miklós készítette az aradi várbörtönben. Vízparti táj több épülettel, dús növényzettel. A háttérben dzsámi. Balról kút előtt beszélgető férfiak, egyikük tevén ül. Az előtérben lovas, középütt két alak, egyik tevét tart kantárszáron. A férfiak piros fezt viselnek.
Jelezve b.l.: Aradi fogságban 1853
Jelezve j.l.: Gaál Miklós
M: 16,5x21 cm
BM ltsz.: 88.18.

47.

48. Honvéd újoncozás
Fametszet
Mozgalmas falusi utcakép zsúptetős házakkal. Toborzó katonák, szekéren ülő újoncok, körülöttük búcsúzkodó családtagok.
Jelezve j.l.: Munkácsy M. 1868. met. Valla J.
Jelezve b.l.: Rusz K. Famet. Int.
HGY, M: 23x33,2 cm

GM: K.75.1.69.
Irodalom: Honvéd album. Szerk. Szokoly Viktor. Pest, 1868. melléklet.

48.

49. A temetői csata
Fametszet, utólag színezve, 1868.
A kép előterében halott és sebesült katonák, jobboldalt egy dobos áll. Hátrább sírkövek fedezékéből tüzelő harcosok.
Jelezve a képben j.l.: Benczúr Gyula
Jelezve a képben b.l.: Rusz K.[Károly] Fame.[tsző] Int.[ézete]
Jelezve a képben k.l.: met. Valla J.
HGY, M: 33,4x22,8 cm
GM ltsz.: K. 75.1.70.
Irodalom: Honvéd album. Szerk. Szokoly Viktor. Pest, 1868. melléklet.

49.

50. A szerencsétlen honvédcsalád
Litográfia
Égő házuk felé visszatekintő házaspár látható a középpontban; az anya csecsemőt visz a karján. Mellettük egy nagyobb kislány, egy kutya és egy kecske halad.
Jelezve b.l.: mit Vorbehalt des Nachdrucks
Alul középen: A Szerencsétlen Honvéd család. Eine verunglückte Honved-Familie
M: 45x29,5 cm
BM ltsz.: 56. 25.

51. A hazatérő honvédcsalád
Litográfia
Romos, elhagyott ház előtt áll a hazatért család: a szomorú tekintetű apára ráborul az anya, mellettük a kislányuk. A háttérben újabb család érkezik, távolabb másik romba dőlt építmény maradványai láthatók.
Jelezve b.l.: Herausg. v. C. Lanzedelli Wieden Wienstrasse No. 883. in Wien
Alul középen: A, hazat éroe honvéd család. Die heimkehrende Honved Familie
M: 45x 29,5 cm
BM ltsz.: 56. 56.

52. Kossuth Lajos búcsúja hazájától
Színes nyomat
A Duna partján, kis halmon áll Kossuth kalapot emelve, két társával, egyikük térdel. Körülöttük kivont karddal éltetik egykori katonái és azok hozzátartozói. A jobb alsó sarokban és baloldalt hátrább huszárok állnak. A bujdosók búcsúznak övéiktől. A Dunán két, emberekkel teli csónak indul a hegyes túlsó partra.
Jelezve b.l.: A fővárosi 1848–49 ereklyemúzeum és Kreith Béla gróf tervei nyomán festve.
Középen: Kossuth Lajos búcsuja a hazától. 1849. augusztus 17. „kifejezhetetlen érzelemvihar dúlta lelkemet, midőn a világosi fegyverletétel hontalanná tett. Nincs szó, mely arról fogalmat adhatna. Leborultam hazám földjére, mielőtt határán átlépnék, zokogva nyomtam reá a fiúi szeretet búcsucsókját; – egy csipetnyi port vettem belőle magamhoz, még egy lépés – és úgy valék

mint a tört hajó roncsa, melyet a szélvész kidob a homokra egy sivatagon..." Kossuth Lajos
HGY, M: 54,5x68,7 cm
GM ltsz.: K.75.1.125.

52.

53. A magyar szabadság hősei 1848–1849-ben
Litográfia
A szabadságharc vezetőinek portréiból összeállított tablókép, díszes, rajzos kerettel.
Jelezve b.l.: Kiadja Szinay S. Miskolcon.
Jelezve alul középen: Nyomt: Laufer Ignácz Pesten.
A díszes keret alatt:
Kiss Ernő, Pöltenberg Ernő, Nagy Sándor, Gr. Batthyány Lajos, Damjanics János, Dessewfy Arisztid, Lázár Vilmos; Knezics Károly, Lahner György, Klapka György, Kossuth Lajos, Perczel Mór, Aulich Lajos, Török Ignácz; Gr. Leiningen Károly, Guyon Richárd, Schweidel József, Gr. Vécsey Károly, Kmetty György, Mészáros Lázár; Bem József, Csányi László, Gr. Teleky László, B. Perényi Zsigmond, Dembinszky Henrik.
M: 64, 5x54,5 cm
BM ltsz.: 50.214.39.

54. Az aradi vértanúk tablója
Litográfia
Egymás alatt három sorban a tábornokok félig balra ill. jobbra néző portréi.
Jelezve alul: Kiadó Planck Antal Bécsben Neubau Kirchengasse 12 Szám

Jelezve j.l.: Planck A. Nyom. bób Bécsben
Alul középen: Aradi vértanuk (October 6 1849)
M.: 37x49,5 cm
BM ltsz.: 56.164.

31.

55. A tizenhárom aradi vértanú
Színes nyomat, 1900.
Teátrális jelenet. Honvédegyenruhás alakok, lovon, ülve, állva. Előtérben ágyú rádobott zászlóval, háttérben katonai tábor, középütt Zala György aradi mártír emlékműve, talapzatán 1849. Október 6. felirat.
Jelezve a képben b.l.: Bellony László 900.
Alatta felsorolva a vértanúk nevei, valamint „A tizenhárom aradi vértanu. 1849. október 6.
Az ősök keresztet iktattak az állam czimerébe a vérrel szerzett magyar hazának, mely ma is ország, de nem állam. Arad pedig a magyar Golgota.
Legyen a honszabadság martyrjainak halálával megszentelt földjének minden porszeme termékeny honszeretetben, miszerint a polgár erények törekvése által igazoltassék a magyar szabadság diadalában, a mint a hit kitüzése által igazolva lett a keresztény vallás diadalában, hogy a kereszt a feltámadás jelvénye. – A nemzet kegyelete legyen emlékeztető a hűségre, a kötelességre a magyar Haza szabadsága iránt, melyért eme megdicsőült hősök martyr halált haltanak. – Amen. Kossuth Lajos."
HGY, M: 48,5x59 cm
GM ltsz.: K.75.1.99.

55.

56. „Talpra magyar"
Színes nyomat
A kép középpontjában Petőfi Sándor honvédtiszti ruhás alakja, nemzeti színű tiszti övszalaggal, jobb kezében papírtekercset tart, mögötte honvédzászló a koronás magyar címerrel. Tőle balra Batthyány Lajos és Bem József alakja, Petőfitől jobbra Klapka György és Kossuth Lajos. Petőfi előtt mérföldkövön: „1848 Márczius 15.", a kőről egy elszakadt lánc lóg. Jobbra az előtérben polgárok és iparosok gyutacsos puskával, ill. egyikük kiegyenesített kaszával. Mögöttük lovon ülő csikós, jobb kezében pisztollyal. A háttérben alföldi parasztok kiegyenesített kaszákkal, mögöttük utcasor és templom látszik. A kép bal oldalán az előtérben honvéd egyenruhás katonák mögött Damjanich János tisztelgésre emelt kézzel, mögötte katonák sorai, a háttérben domboldalon malom és magtárépületek látszanak.
A kép alatti fehér sávban az alakok megnevezése: „Damjanich János Bem József tábornok Gróf Batthiányi Lajos Petőfi Sándor Klapka György Kossuth Lajos", alatta:
„Talpra magyar! 1848. márczius 15." és a vers 6 versszaka egymás mellett.
Jelezve a nyomaton j.l.: Bellony L.
Jelezve a nyomat alatti sávban: Festette: Bellony László
Fa keretén arany színű domborított gipsz díszítés: levelek, indák, virágok.
Szélessége kerettel: 69 cm, magassága kerettel: 54 cm, belső sz: 62,5 cm, m: 47,5 cm
TGYM ltsz.: N.82.5.4.

57. „Megadjuk"
Színes nyomat
Kossuth Lajos a képviselőház ülésén 1848. július 11-én.
Jelezve j.l.: fest. Görösy Antal
Jelezve b.l.: Kiadótulajdonos: Székely Aladár könyv- és lapkiadó Budapest, Erzsébet körút 32.
Alul középen: „Uraim! Midőn a szószékre lépek, hogy Önöket felhívjam: „mentsék meg a hazát", e percznek irtózatos nagyszerűsége szorítva hat keblemre... Uraim, a haza veszélyben van és én ezennel egy nagyszerű határozatra hívom fel Önöket: ...mondják ki, hogy a nemzet el van határozva, koronájának, szabadságának, önállásának védelmére a legnagyobb áldozatokat is meghozni... Egyenesen és ünnepélyesen kérem tehát, adják meg a kétszázezer katonát..." A visszafojtott keserv, aggodalom, lelkesedés viharként tört ki most egyszerre.
„Megadjuk! Megadjuk!" mennydörögte az egész képviselőház a lelkesedés lángragyujtó hevével, kezeiket esküre emelve.
Kossuth szemében köny csillant meg, s meghatottságtól reszkető hangon folytatá: „Ezt akartam kérni, uraim... Önök felállottak, mint egyetlen férfiú és én – leborulok e nemzet nagysága előtt és azt mondom, annyi esélyt a kivitelben, mint a mennyi hazafiságot tapasztaltam a megajánlásban, s Magyarországot a poklok kapui sem dönthetik meg."
M: 57,5x74 cm
BM ltsz.: 88.27.

58. „Kossuth Lajos imája a kápolnai csata után 1848. február 27-én!"
Színes nyomat
A kép középpontjában Kossuth Lajos alakja imára kulcsolt kézzel, bal lábával térdre ereszkedve. Tőle jobbra térdeplő honvédtiszt alakja, csákója lábánál a földön, melette két, egymással kezet fogó honvédtiszt, a jobb szélen két huszártiszt, egyikük a kardjára támaszkodik. A háttérben honvédek sorai, kettő magyar címeres honvédzászlót tart a kezében. A kép bal oldalán megásott tömegsír, körötte heverő tetemekkel, mellettük sebesült, térdeplő honvéd jobb kezében babérkoszorút tart, a földhalmon babérkoszorú nemzeti színű szalagcsokorral. A sírtól jobbra három katona, kezükben ásóval. A háttérben balról egy domboldalon katonai tábor sátrakkal és katonák alakjaival.

Alul középen: „Kossuth Lajos imája a kápolnai csata után 1848 február 27 én", alatta: „Felséges Úr! Árpád fiainak istene! Tekints reánk csillagokkal övedzett trónusodról és hallgasd meg könyörgő szolgádat, kinek ajkáról milliók imája száll eged tündöklő kárpitja felé, hogy áldja és magasztalja a Te mindenhatóságod erejét! Istenem! felettem éltető napod ég, s térdeim alatt a szabadság csatájában elhullott vitéz honfiaimnak csontjai nyugszanak, – fejem fölött kékén mosolyog az ég, lábaim alatt gyászossá vált a föld, ősapáink unokáinak kiomlott vérétől. – Óh! csak had szálljon alá napodnak teremtő sugara, hogy virág fakadjon a véráztatott hantokon, mert e porlandó tetemek koszorú nélkül el nem hamvadhatnak. Istenem! ősapáinknak, s népeknek Istene!! Hallgasd meg ágyúink bömbölő szavát, melyben vitéz népednek lelke menydörög, hogy széjjelzúzza az önkény bilincset – osztó vaskarjait. Mint szabad hazának szabad fia térdelek ez újabb temetőn, honfiaim, testvéreim roncsolt tetemein. Ilyen áldozatok árán szentté válik e hazának földje, ha bűnös volt is, de Istenem! – mert vérrel megszentelt földön rabnépnek élni nem szabad! Atyám! ősatyáinknak védelmező Istene! milliók felett hatalmas Úr! ég, föld s tengereknek mindenható Istene! Dicsőség nő e porlandó csontokból és nemzetem homlokán fog ragyogni. Szenteld meg e porokat kegyelmeddel, hogy a szent ügyért elhullott bajnokok áldással nyugodjanak szentelt hamvaikban. – Ámen!"
Sötétbarna, széles, furnéros fakeretben.
Szélessége kerettel: 83 cm, magassága kerettel: 69,5 cm, belső sz: 65,5 cm, m: 52,5 cm
TGYM ltsz.: H.79.4.2.

59. Bem a nagyszebeni ütközetben
Színes nyomat, díszes aranyozott keretbe foglalva.
A kompozíció középpontjában a lovon ülő Bem látható, mögötte huszárcsapat, egyikük kezében zászló.
Felirata: Bem / a nagyszebeni ütközetben 1849. március 11.
Jelezve b.l.: Festette: Styka
Jelezve j.l.: Kiadja a Könyves Kálmán magy. irod. és könyvk. r.t. Budapest
A keret hátoldalán ceruzás jelzet: Vettem 2 db 1912 IX .h.11-én 227 kr
Szakonyi Péter volt nagykanizsai katonatiszt lakását díszítette.

M: 100x73 cm, keret: 125x99 cm
GM ltsz.: 84.2.8.

60. Petőfi a nagyszebeni ütközetben
Színes nyomat, dúsan díszített aranyozott keretbe foglalva.
A lovon ülő, kalapjával integető Petőfit ábrázolja, mögötte huszárokkal, málhás szekerekkel, cigányzenekarral.
Felirata: Petőfi / a nagyszebeni ütközetben 1849. március 11.
Jelezve b.l.: Festette: Styka
Jelezve j.l.: Kiadja a Könyves Kálmán magy. irod. és könyvk. r.t. Budapest
A keret hátoldalán papírembléma: Könyves Kálmán Magyar Műkiadó RT. Budapest VI. Nagymező utca 37–39.
M: 100x73 cm, keret M: 125x99 cm
GM ltsz.: 84.2.9.

61. Öreg 48-as honvéd mellképe
Vízfesték, papír, 1900 körül
Félig jobbra néző portré; piros zsinórozású barna dolmányt visel, kitüntetésekkel.
Jelezve jobbra fent: Portrait tanulmány
Jelezve j.l.: Ihrig S[arolta]
M.: 20,5x23 cm
BM ltsz.: 58.576.

61.

62. Agg 48-as honvédek az I. világháború idején
Fénykép, 1914.
A felvételen idős honvédek kis csoportja látható. Egy ház előterében állnak 7-en, ki-ki sétabottal vagy zsinóros kabátban, s körülveszik újságot olvasó társukat. A hátoldalon levő felirat keskeny papírcsíkon: A háború. / Az agg honvédek háborus hireket olvasnak.
M: 16,5x11,5 cm
BM ltsz.: 17 419.

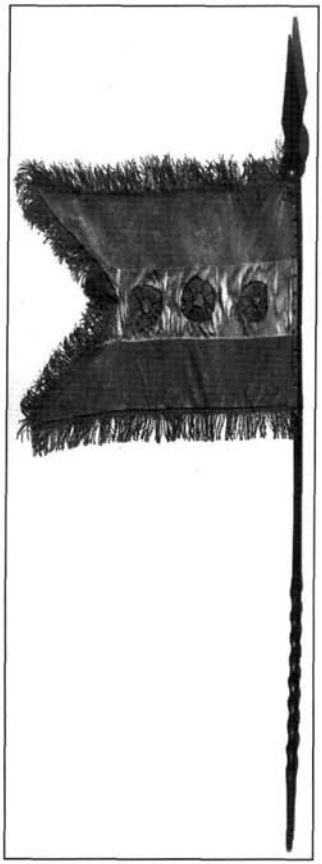
63. A Keszthelyen és vidékén tartózkodó 48-as honvédek csoportképe
Fénykép
A szabadságharc 50. évfordulója alkalmából összegyűlt idős honvédek az akkori kórház épülete előtt 1898. március 15-én.
M: 24x17 cm
BM ltsz.: 16 874.
Irodalom: Keszthelyi Hírlap 1898. március 20. 3. p.
Molnár András: „Csak úgy önként álltam a zászlóm alá." Laky Antal keszthelyi csizmadialegény visszaemlékezése a 7. Honvédzászlóalj harcaira. In: Hadtörténelmi Közlemények, 1991. 3. sz. 149–157. p.

63.

Tárgyak

1. Zászló
Piros-fehér-zöld selyemből kézzel varrott kisméretű zászló, középen három zöld kokárdával, körbefutó rézborítású pamutbojtokkal. Fanyele esztergályozott, feketére festett, arany színű, hegyes csúcsdísszel. Erősen fakult. Pozsonyból származik, az országgyűlés karzatán lobogtatták a hölgyek tüntetésük jeléül. Darnay Kálmán vásárolta 1913-ban több más 48-as relikviával együtt, melyek a harmincas években kerültek a Balatoni Múzeumba.
M: 30x25 cm
BM ltsz.: H. 58.202.1.

1.

2. Zászló
Piros-fehér-zöld selyemből kézzel varrott kisméretű nemzeti zászló, körbefutó rézborítású pamutrojtokkal. Erősen fakult. Esztergályozott fekete fanyelének végén aranyozott, gömbből kinyúló dárda-szerű csúcsdísszel.
Pozsony
M: 30x22 cm
BM ltsz.: H. 58.203.1.

3. Zászló
Kézzel varrott piros-fehér-zöld selyemzászló, körbefutó ezüstborítású pamutrojtokkal. Erősen fakult. Feketére festett esztergályozott fanyelén aranyszínű, gömb alakú csúcsdísz.
Pozsony
M: 29x17,5 cm
BM ltsz.: H. 58.204.1.

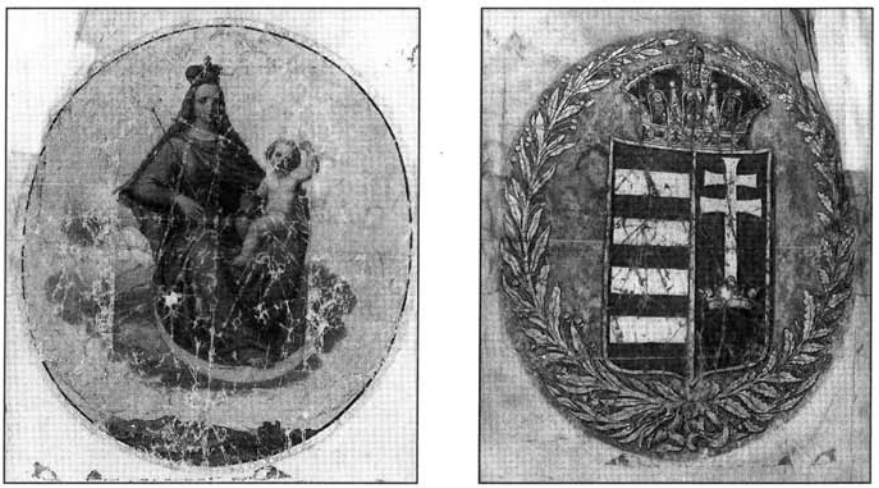
4. 1848-as honvédzászló

Fehér taftselyemből, két sávból összevarrt zászló. Egyik oldalán ovális, arany és fekete keretezésű mezőben festett Mária-kép. A felhők között trónoló Mária jobbjában jogart tart, bal lábán a gyermek Jézus ül, aki jobb kezét az ölében lévő országalmán nyugtatja. Mária jobb lába alatt sarló alakú hold. Az ovális mező alsó részén hegyek, jobb alsó részén várábrázolás látható. A zászló bal alsó sarkán kézzel, tintával, két sorban írott felirat olvasható: „nagykanizsai 1848/1849 testőrök I. századának zászlaja". Bal felső sarkából egy nagy téglalap alakú rész hiányzik. A zászló másik oldalán ovális, arany színű, fekete, barna és szürke színnel kiemelt babér és tölgyfa koszorúban a koronás kiscímer látható. A sávos és kettős keresztes mezőt elválasztó vonal és a címerpajzs keretezése arany-fekete és szürke színű. A címerpajzs feletti korona oldala ívelten kifelé hajlik, ívelt teteje gyöngyökkel díszített, középen felette az országalma. (A Mária-kép és a koronás címerábrázolás a szabadságharc idején kiadott érméken és a csákódíszeken megjelenő tipikus ábrázolásokkal rokon.)

A nagykanizsai Városi Múzeum 1945. év előtti régi anyagából származik, történetét nem ismerjük.

H: 130 cm, Sz.: 95 cm

TGYM ltsz.: H.58.13.1.

4.

5. Tiszti szolgálati öv

A honvéd szolgálati jelvényül szolgáló tiszti deréköv nemzeti színű erős ripsz-szalagból készült, mindkét végén fából készített belső részre dolgozott bojttartó található. A bojttartókat zöld szövettel vonták be, egyik oldalukon ráapplikált és hímzett koronás kiscímer látható. A gazdag bojtok nemzeti színű, sodrott szálakból készültek. Az egyik bojttartó alján kézzel, tintával írott felirat olvasható: „Emlék a szabadság harczból 1848. Wéber Antalé. főhadnagy."

1968-ban özvegy Wéber Antalné – a hajdani tulajdonos leszármazottja – ajándékozta a múzeumnak. Wéber Antal a források és a családi hagyomány szerint főhadnagyként vett részt a szabadságharcban, amiért annak leverése után évekig raboskodott Olmützben.

Rövid életrajzát lásd a 163–164. oldalon!

Szalag hossza: 250 cm, Szélessége: 4,2 cm, Bojttartó hossza a bojttal együtt: 25 cm

TGYM ltsz.: H.68.14.1.

5.

6. Tiszti szolgálati öv

Piros-fehér-zöld selyem ripszszalag, két végén ugyanilyen színű bojtokkal. Az övet a napos tiszt hordta.

H.: 280 cm, Sz.: 4,7 cm

BM ltsz.: 55.87.1.

7. Katonai hátbőrönd
Fekete bőrből készült, vászonnal bélelt szögletes táska vállpántokkal. Két vékony, becsatolható szíj fogja át. Belsejében tintával írt nevek és évszámok. Belső vászonfedélen Vanicek 1848 7/9, alatta áthúzva Lorenz Riedl; 18 – 48. A hátoldal belső lapján rajzos címerpajzs 1848-as évszámmal, fölötte korona, kétoldalt L és R. Alatta kereszt, 7./ III. 849; monogram: ER.jr.
Pozsony
M: 40x31x12 cm
BM ltsz.: 79.2.1.

7.

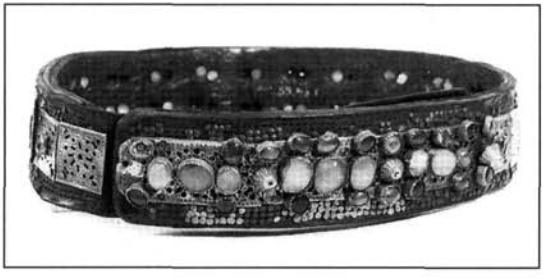
8. Nemzetőr dob
Sárgaréz testén alul és felül ferde, fehér-piros-zöld sávokkal festett fa perem fut körbe, vastag, sodrott kötélzettel megerősítve.
Átmérő (továbbiakban Átm.): 35,5 cm, Magasság: 37 cm
BM ltsz.: 54.13.1.

9. Nemzetőr dob
Az előbbihez hasonló, ezenkívül a peremek között, a kötelekbe egy barna bőrszíj van befűzve.
Átm.: 33 cm, Magasság: 32 cm
BM ltsz.: 11.476.

8.

10. Szerb öv
Bőröv a 19. századból.
Sűrűn egymás mellé vert vasszegekkel és áttört rézlemezekkel van kiverve. Rézfoglalatú piros, zöld, kék és sárga pasztagyöngyökkel díszítették.
H: 116 cm, Sz: 7 cm
BM ltsz.: 55.43.1.

10.

11. Orosz tiszti vállrózsa
Paskievics tábornagy elesett fiának sírjából származik. Sötétzöld, kerek szövetpárna, sodronyhuzalokkal keretezve. A párnán századosi rangjelzés és a 12. ezredszám látható.
Heőkeresztúr (Erdély)
Átm.: 9,5 cm
BM ltsz.: 55.90.1; 55.90.2.

12. Orosz kegyérem
Paskievics tábornagy elesett fiának sírjából származik. Ovális, aranyozott ezüst érem, füllel. Szűz Máriát és a gyermek Krisztust ábrázolja.
Sz.h.: Heőkeresztúr (Erdély)
H.: 2,5 cm, Sz.: 2 cm
BM ltsz.: 55.90.3.

13. Orosz kegyérem
Paskievics tábornagy elesett fiának sírjából származik. Ovális, áttört ezüstlapok közé foglalt máriaüveg, Szűz Mária-ábrázolással.
Sz.h.: Heőkeresztúr (Erdély)
H.: 3 cm, Sz.: 2,2 cm
BM ltsz.: 55.90.4.

14. Emlékkendő
Négyszög alakú, szegetlen, fekete nyomott mintás fehér vászonkendő. Növényfonatos keretének négy sarkában egy-egy 48–49-es politikus, Perczel Mór, Klapka György, Batthyány Lajos és Andrássy Gyula portréja látható. Középen Kossuth időskori képmása, alatta Kossuth Lajos felirat. A kendő szélein jelezve: Druck F. Kaiser – Eigenthumsrecht D. Müller; Gesetzlich geschützt 41.936. – Törvényileg védve.
M: 36,5x40,5 cm
BM ltsz.: H 58.207.1.

15. Gyászjelvény
1894-ben, Kossuth Lajos halálakor készített jelvény: díszes fémkeretbe foglalt időskori arckép, fekete selyemszalagokkal.
M: 6x5 cm
BM ltsz.: H 59. 39.1.

16. Kokárda
Kossuth Lajos születésének 100. évfordulójára készült. A nemzetiszínű kokárda keskeny fémkeretbe foglalt kör alakú arcképet vesz körül. A kokárda két hosszú szalagjának egyikén 1802–1902, másikon Kossuth Lajos felirat. Végükön arany rojt.
Átm: 10 cm, H: 79 cm
BM ltsz.: 66.15.16.

17. Emlékserleg Kossuth Lajos tiszteletére

Ezüstből készült aranyozott serleg, domború talppal, vaskos szárral. Nyaka alatt domború gyűrűn áttört minta: szőlőlevelek, fürtök, kitárt szárnyú sas. Szára gazdagon trébelt és áttört növényi ornamentikás, két pár faunnal, alattuk egy-egy meztelen női alakkal, kiknek combjára kis puttók könyökölnek. Ívelt talpán áttört szalag négy fácánnal, szőlőlevéllel, indákkal, szőlőfürtökkel díszítve. A serleg külső oldalán Nagykanizsa város címere, körülötte felirattal: „Nagykanizsa város közönsége – Hirdesse ezen serleg az utókornak Kossuth Lajos halhatatlanságát és eszméinek örök diadalát" A címer felett középen: „Keresztény Tisztviselőnők Egyesülete – Kossuth leborult a nemzet nagysága elött, mi pedig dolgozzunk az ő szellemében a régi haza nagyságáért". Alatta: „dr. Tholway Zsigmond és neje". A címer alatt: „Hazai Biztosító R.T. Intézetünk alapítójának fennkölt szellemű atyja emlékére" és „Ádám Róbert", „Szeressük egymást". A címertől jobbra: „Dr. Hegyi Lajos főjegyző", „Nagykanizsai Felső Kereskedelmi Iskola" „Magasztos tanításaidat szívünkbe zártuk és követjük.", „Barbarits Lajos, főtitkár", „Nagykanizsai Izraelita Nőegylet: „Szólj, gondolj és tégy jót", „Kiskanizsai Polgári Olvasókör: „Munkával a szabadságért" és „Bertin Ágoston". Ettől jobbra: „Urbán Gyula", „Dr. Szabó Zsigmond, Kálmán Leó társelnökök", „Nagykanizsai Kisdalárda: „A haza mindenek elött". A címertől balra: „dr. Krátky István polgármester", „Nagykanizsai Ált. El. Iskola Tantestülete: „Nagy szellemed vezérelje honépítő munkánkat.", „Kelemen Ferencz, társelnök", „Nagykanizsai Keresztény Jótékony Nőegylet: „Mindent a hazáért", „Nagykanizsai Ipartestület: „A szabadság lánglelkű Apostolának." és „Dr. Szabady Lőrincz". Ettől balra: „Dr. bogáti Hajdu Gyula ügyész", „Surányi Gyula, dr. Kerkay József társelnökök" és „Szociális Missziótársulat Ref. Nőegylet – Ev. Nőegylet, Izr. Leányegylet". A serleg hátoldalán: „Felavattatott: „1929. március hó 15-én."

A 2 kg súlyú serleget a nagykanizsai Irodalmi és Művészeti Kör kezdeményezésére avatták fel, majd a Zalai Közlöny meghirdette gyűjtés eredményeként összegyűlt pénzből vásárolta meg a város. Avatására 1929. március 15-én a Korona Szállóban került sor, beszédet dr. Hajdu Gyula várm. tb. főügyész mondott.

Magassága: 39 cm, talpátmérő: 18,2 cm, szájátmérő: 16,7 cm

TGYM ltsz.: I.66.2.1.

17.

A dokumentumok, tárgyak, képek leírásához felhasznált, haszonnal forgatott irodalom:

Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler. 1. kötet, Leipzig, 1907.

Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler. 8. kötet, Leipzig, 1913.

Basics Beatrix: A magyar történelemábrázolás problémái (1848–1867.). In: Folia Historica 10. Budapest, 1982. 45–83. p.

Batthyány Lajos gróf első magyar miniszterelnök emlékezete. Szerk. Körmöczi Katalin. Budapest, 1998.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Batthyány Lajos ikonográfiája. In: Folia Historica 10. Budapest, 1982. 21–45. p.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Deák Ferenc ábrázolások. In: Folia Historica 4. Budapest, 1976. 91–111. p.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Than Mór (1828–1899). Budapest, 1982.

Gerszi Teréz: A magyar kőrajzolás története a XIX. században. Budapest, 1960.

Görgey Artúr élete és működése Magyarországon. Katalógus. Szerk. Simon V. Péter. Bp. é.n.

Kacziány Géza: Magyar vértanuk könyve. Budapest, 1905.
Kisfaludi Strobl Zsigmond: Emberek és szobrok. Bp. 1969.
Körmöczi Katalin: „...A mi megmarad, fordítsa jó célokra". Deák Ferenc hagyatéka. Budapest, 1992.
„Leborulok a nemzet nagysága előtt". A Kossuth-hagyaték. Szerk. Körmöczi Katalin. Budapest, 1994.
Pataky Dénes: A magyar rézmetszés története. Budapest, 1951.
Rózsa György – Spira György: Negyvennyolc a kortársak szemével. Budapest, 1973.
Várkonyi Nándor: Petőfi arca. Budapest, 1990.

Fegyverek

1. Vidos József szablyája
1803 mintájú (továbbiakban M.) szablyapenge, 1827 M. nehézlovassági tiszti pallos markolatára szerelve. A penge mindkét oldalán vésett díszítés, felül gyárilag készült kétfejű sas, alul utólag bevésve az egyik oldalon: „Vidos József Ezredes éljen!", másikon: „Emlék 1848 Évre".
Vidos József a Vas megyei nemzetőrség vezetője volt, akinek nevéhez fűződik Nagykaniza felszabadítása 1848. okt. 3-án.
Hiányos, törött pengéjét pótolták, illesztésénél vaslemez erősítéssel. Markolatának bőrözése hiányzik.
Szablya h.: 95 cm, penge h.: 81,5 cm, penge sz.: 3,5 cm
GM ltsz.: 81.10.1.

1.

2. Huszárszablya
1803 M. szablya. Markolatkengyele tüskével belülről kapcsolódik a sasfej alakú markolatkupakhoz. Hárítóvasán elöl hosszúkás rés a markolatszíj számára. Pengéje ívelt, mindkét oldalán széles vércsatorna. A pengén maratott díszítés nyomai fedezhetők fel, egyik oldalán a markolat alatt rosszul olvasható csiszárbélyeg. Fa markolatának bőrborítása hiányzik, zsineggel kötözték át.
Szablya h.: 97,5 cm, penge h.: 83 cm, penge sz.: 3,7 cm
GM ltsz.: 61.28.2.

3. 1803 M. osztrák huszárszablya
Osztrák, vegyes szerelésű, enyhén ívelt huszárszablya. Acélpengéje mindkét oldalán egy-egy széles vércsatorna van. A markolat alatt mindkét oldalon bevésett osztrák kétfejű sas ábrázolás látható. A markolat kengyele szorosan kapcsolódik a sasfej formájú kupakhoz. A hárítóvas elöl hosszúkás lyukkal van áttörve a markolatszíj áthúzására. A markolatkupakot két oldalt két lap, ill. az azokon átmenő szegecsek rögzítik. Bordá-

zott fa markolata hiányos. A vaslemezből préselt hüvely alján és a vége felett 5 cm-re kis tüske található, a hüvely felső részén 7,5 cm-es mandzsetta. Vasból készült két hordpánttal és két hevederkarikával szerelt.
Szablya h.: 99 cm, penge h.: 85 cm, penge sz.: 3,9 cm, keresztvas h.: 14,5 cm, hüvely h.: 90 cm, sz.: 5 cm
TGYM ltsz.: H.66.18.1–2.

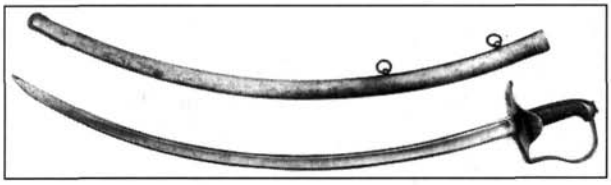
4. Szablya
M AN XI (1803) típusú, francia eredetű, könnyűlovassági szablya.
A penge enyhén ívelt, egyélű, hegybefutó. Fokán a ЭЛАТОVСТЬ 1824 felirat olvasható. Sárgaréz keresztvasa egyik oldalon alálhajlik, a másik oldalon további két pánttal kiegészülve kosarat alkot és a markolatgombhoz csatlakozik. Bőrborítású markolata bordázott, gerincét és a markolatgombot rézkupak fedi.
Szablya h.: 102,5 cm, penge h.: 87,5 cm, penge sz.: 3,5 cm
BM ltsz.: 55.48.1.

5. Orosz lovastiszti szablya
Lovastiszti szablya, 1809 M. markolata három kengyelből álló kosaras kiképzésű. Pengéje két vércsatornás, enyhén ívelt, másodlagosan felszerelt.
Szablya h.: 98 cm, penge h.: 84,5 cm, penge sz.: 2,7 cm
GM ltsz.: 56.8.1.

5.

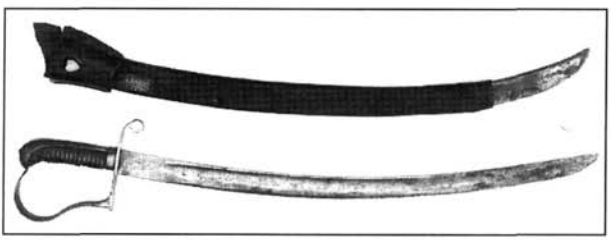
6. Szablya hüvellyel
1827 M. huszártiszti szablya.
Ívelt, hegybefutó, vércsatornás pengével készült. A rombusz alakú szúrólapból kettős kézvédőpánt indul, amely a markolatgombhoz csatlakozik. A felső pánt derékszögben kifordítható, így a két pánt kosarat képezve védi a kézfejet. Bőrborítású markolata bordázott, gerincét és a markolatgombot vaskupak fedi. A hüvely hordkarikákkal szerelt.
Szablya h.: 101 cm, penge h.: 86 cm, penge sz.: 3,2 cm, hüvely h.: 89 cm
BM ltsz.: 58.267.1–2.

6.

7. 1836/51 M. gyalogsági szablya 1831-es pengével
Enyhén ívelt pengével, széles vércsatornával, a pengető egyik oldalán FISCHER 831, másik oldalán 35 ill. 12.C. és a genuai mesterjegy maradványai láthatók. Keresztvasa a foknál aláhajlik, hengeres taggal lezárt, másik része derékszögben meghajlik, kiöblösödve csatlakozik a markolatkupakhoz. Fa markolata utólagosan pótolt, a gerincen végigfutó nyúlvánnyal ellátott markolatkupak zárja.
Szablya h.: 80,5 cm, penge h.: 65,5 cm, penge sz.: 3,4 cm, keresztvas h.: 13,5 cm
TGYM ltsz.: H.62.9.1.

8. 1836/51 M. gyalogsági szablya hüvellyel
Pengéje enyhén ívelt, széles vércsatornával, a pengetőnél FISCHER, ill. a másik oldalán 1849 felirattal. Vasból kidolgozott keresztvasa a foknál aláhajlik, hengeres taggal lezárt. A keresztvas másik része derékszögben meghajlik, kiszélesedik, majd kiöblösödve a markolatkupakhoz csatlakozik. Bordázott, fa markolatát hosszú, gerincen végigfutó nyúlvánnyal ellátott markolatkupak zárja markolatgömbbel. Hüvelye barna bőrből készült, hordpapuccsal, vas szájkarikával, szív alakú hordgombbal, fém csúsztatóvassal.
Szablya h.: 80 cm, penge h.: 66 cm, penge sz.: 3,4 cm, keresztvas h.: 13 cm, hüvely h.: 67,5 cm, sz.: 3,7 cm
TGYM ltsz.: H.62.3.1–2.

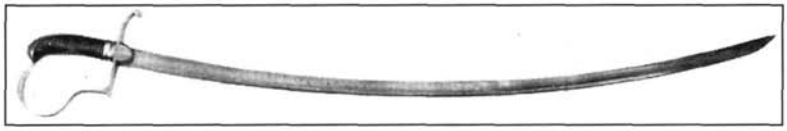

8.

9. 1836/51 M. gyalogsági szablya hüvellyel
Enyhén ívelt pengével, széles vércsatornával, a pengető egyik oldalán a beütött bélyegből négy pont látszik mindössze. Keresztvasa a foknál aláhajlik, hengeres taggal lezárt. A keresztvas másik része derékszögben meghajlik, majd kiöblösödve a markolatkupakhoz csatlakozik. Bordázott fa markolatát a gerincen végigfutó nyúlvánnyal ellátott markolatkupak zárja markolatgömbbel. Hüvelye barna bőrből készült, vas szájkarikával, szív alakú hordgombbal, koptatóvas nélkül.
Szablya h.: 78,5 cm, penge h.: 64,5 cm, penge sz.: 3,5 cm, keresztvas h.: 12,2 cm, hüvely h.: 62,4 cm, sz.: 3,8 cm
TGYM ltsz.: H.62.8.1–2.

10. Szablya hüvellyel
1837 M tiszti szablya. Az egyszerű S formájú vaskengyel teljesen sima, a hárítóvas aljához kétoldalt félkör alakú lapok illeszkednek. Fa fogantyúját kígyóbőrrel vonták be, sodronnyal díszítették. A szablyát utólagosan felületkezelték, krómozták, ami eltüntette a penge felső harmadában surlófényben jól érzékelhető finom vésett díszítést. Hüvelyén sodrott ezüst zsinór.
Szablya h.: 93,5 cm, penge h.: 80 cm, penge sz.: 2,5 cm, hüvely h.: 84 cm
GM ltsz.: 50.06.23.

11. Szablya hüvellyel
1837 M. gyalogos tiszti szablya. Pengéje keskeny, enyhén ívelt, mindkét oldalán vércsatorna. Markolatának kengyele S alakú, teljesen sima. A hárítóvas aljához félkör alakú lapok illeszkednek. A markolatkupak nyúlványát karika erősíti a fogantyúhoz. A hüvelyen félgömb-szerűen domborított hordpántok, szájkarikája mentén ívelt szélű, domborított perem. Egy karikája hiányzik, kettétört, sarupántja nincs.
Szablya h.: 97,5 cm, penge h.: 86 cm, penge sz.: 2,5 cm, hüvely h.: 83,5 cm
GM. ltsz.: 51.24.49.1–2.

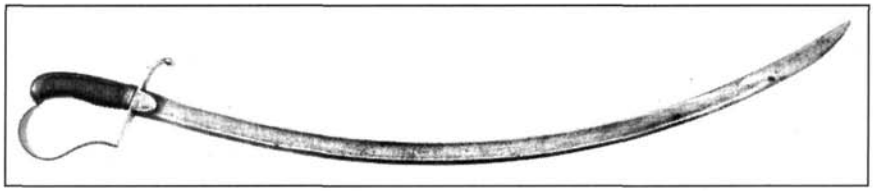
11.

12. Szablya hüvellyel
1837 M. gyalogsági tiszti szablya. Vaskengyele egyszerű S formájú. Hárítóvasának aljához kétoldalt félkör alakú lapok illeszkednek. Hárítóvasához széles, ívelt hárítólemezt csavaroztak a kézfej fokozottabb védelmére. Keskeny pengéje mindkét oldalán vércsatorna. Gazdag, tausírozott díszítése virágokat, indákat, holdat és csillagokat ábrázol. Hüvelyének hordpántjai félkör-szerűen domborítottak. Fa fogantyújának bőrözése hiányos, a markolatkupak szegecse hiányzik.
Szablya h.: 102 cm, penge h.: 88 cm, penge sz.: 3 cm, hüvely h.: 90 cm
GM ltsz.: 81.14.1.1–2.

13. Szablya hüvellyel
1837 M. gyalogostiszti szablya.
Enyhén ívelt, egyélű, hegybefutó pengével készült. Lapos keresztvasa egyik oldalon aláhajlik, a másikon kézvédőpánttá alakul és a markolatgombhoz csatlakozik. Bőrborítású markolata bordázott, gerincét és a markolatgombot vaskupak fedi. A hüvely két hordpánttal és a hozzájuk tartozó hordkarikákkal szerelt.
Szablya h.: 98,4 cm, penge h.: 86 cm, penge sz.: 2,5 cm, keresztvas h.: 12 cm, hüvely h.: 88 cm
BM ltsz.: 54.11.1–2.

14. Szablya hüvellyel
Leírását lásd az 54.11.1–2. sz. alatt.
Szablya h.: 91 cm, penge h.: 79,5 cm, penge sz.: 2,7 cm, keresztvas h.: 12 cm, hüvely h.: 86,5 cm
BM ltsz.: 55.5.1–2.

15. Szablya
1837 M. gyalogostiszti szablya.
Pengéje ívelt, hegybefutó, egyélű. A keresztvas alatt négyzetbe foglalt virágmotívum látható. A lapos keresztvas az egyik oldalon aláhajlik, a másikon kézvédőpánttá alakul, s elkeskenyedve a markolatgombhoz csatlakozik. A markolat bőrborítású, bordázott; gerincét és a markolatgombot vaskupak fedi.
Szablya h.: 96,5 cm, penge h.: 84,5 cm, penge sz.: 3 cm, keresztvas h.: 11,5 cm
BM ltsz.: 56.22.1.

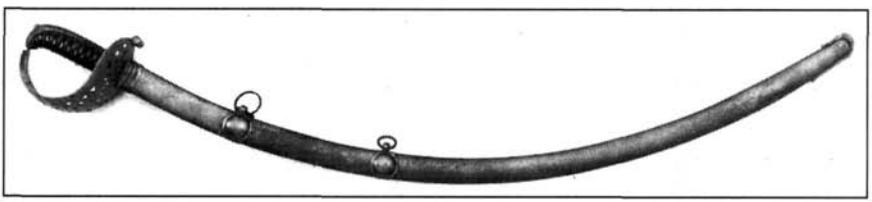

15.

16. Szablya hüvellyel
1837 M. gyalogostiszti szablya.
Enyhén ívelt, egyélű, hegybefutó pengével. Lapos keresztvasa egyik oldalon aláhajlik, a másikon kézvédőpánttá alakul és a markolatgombhoz csatlakozik. Fa markolatának gerincét és a markolatgombot vaskupak fedi.
Szablya h.: 96 cm, penge h.: 84,5 cm, penge sz.: 3 cm, keresztvas h.: 12 cm, hüvely h.: 87,8 cm
BM ltsz.: 54.14.1–2.

17. Szablya
1837 M. gyalogostiszti szablya.
Leírását lásd az 54.14.1. sz. alatt.
Szablya h.: 96,5 cm, penge h.: 84,5 cm, penge sz.: 2,7 cm, keresztvas h.: 10,8 cm
BM ltsz.: 56.85.1.

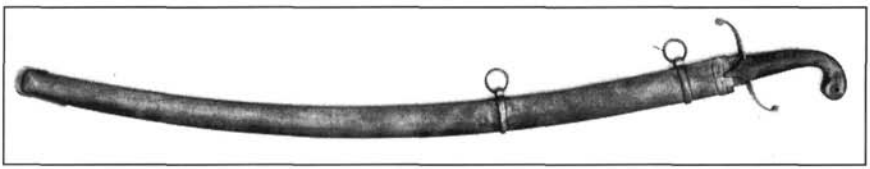
18. Lovastiszti szablya hüvellyel
1845 M. szablya, áttört, vésett felületű markolatkosarát indák, leveles motívumok díszítik. Pengéje nem előírásos, régebbi, erősen ívelt, széles vércsatornás, fokéles. Rajta maratott korábbi és későbbi vésett díszítés: levelek és indadíszek által közrefogott mozsárágyúk. Hüvelye 1837 M. tiszti szablyáé volt.
Szablya h.: 98 cm, penge h.: 85 cm, penge sz.: 1,8 cm, hüvely h.: 88 cm
GM: 62.55.1.1–2.

18.

19. Jurátus szablya hüvelyben
Szablya a 19. század első feléből, erősen ívelt, széles vércsatornás csúcsbafutó pengével, a csúcsnál elvékonyodó fokkal. Keresztvasa egyik oldalt lefelé, másik oldalt felfelé hajlik. Vas markolatát hagymafejes markolatgomb zárja. Acél hüvelye két domborított hordpánttal és hevederkarikával felszerelt. Csúsztatóvassal, szájkarika nélkül.
Szablya h.: 86 cm, penge h.: 74,5 cm, penge sz.: 2,7 cm, keresztvas h.: 11,5 cm, hüvely h.: 77 cm, sz.: 3,1 cm
TGYM ltsz.: H.62.1.1–2.

20. Jurátus szablya hüvelyben, 19. sz. első fele
Jurátus szablya szokatlanul széles pengével, enyhe vércsatornával, fokéllel. A penge egyik oldalán alig látható, félholdon álló Mária alak, alatta elmosódottan „MARIA MATER DEI PATRONA HUNGARIAE SUB TUUM PRASIDIUM CONFUGIO" (Mária Isten anyja, Magyarország védasszonya, oltalmad alá menekülök), a penge másik oldalán kettős kereszt, felette „IN HOC SIGNO VINCES" (E jelben győzni fogsz!), a kereszt alatt „DEUS EXERCITUUM BELLATOR FORTISSIME ESTO MECUM" (Seregek Istene, leghatalmasabb hadakozó, légy velem). Keresztvasa egyik oldalt lefelé, másik oldalt felfelé fajlik. Vas markolatát hagymafejes markolatgomb zárja le. Acél hüvelye két hevederpánttal és két hevederkarikával szerelt, csúsztatóvassal, szájkarikával ellátott.
Szablya h.: 96 cm, penge h.: 83,5 cm, penge sz.: 3,6 cm, keresztvas h.: 12,5 cm, hüvely h.: 86,5 cm, sz.: 4,4 cm
TGYM ltsz.: H.62.2.1–2.

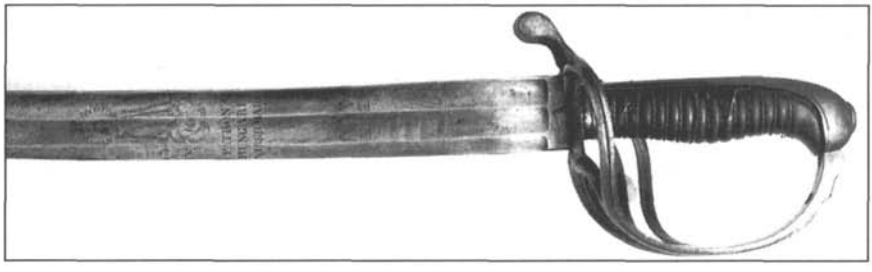
20.

21. Jurátus szablya
Szablya a 19. század közepéről.
Pengéje ívelt, hegybefutó, egyélű. S alakú keresztvasának közepét sima felületű rombusz foglalja el. Vas markolatát hagymafejes átlyukasztott gomb zárja le.

Szablya h.: 99,3 cm, penge h.: 85,8 cm, penge sz.: 2,6 cm, keresztvas h.: 11,7 cm
BM ltsz.: 56.27.

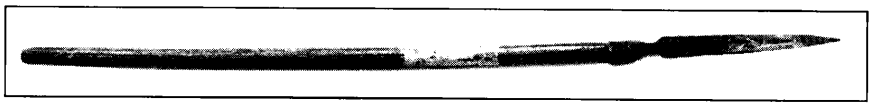
22. Kard hüvellyel
Bécsi légióskard a 19. század közepéről.
Vasból készült, kétélű, hegybefutó, enyhe gerincéles pengével. Keresztvasa vésett, lezárása szív alakú, egyik fele letört. Markolata hálómintásan rovátkolt, markolatgombja gúla alakú. A hüvely fekete bőrborítású.
Szablya h.: 75 cm, penge h.: 60 cm, penge sz.: 4,1 cm, keresztvas h.: 15,4 cm, hüvely h.: 64 cm
BM ltsz.: 56.93.1.1–2.

23. Szablya hüvellyel
Szablya a 19. század második feléből. A bevésett feliratok és ábrázolások Bem József tábornok szablyájának díszítéseit követik.
Enyhén ívelt, hegybefutó, kettős vércsatornás pengével. A szúrólap alatt a penge egyik oldalán egészalakos Mária-kép, koronás címer, a kettő között felirat: PATRONA HUNGARIA (sic!) VIRGO MARIA. A másik oldalon huszár ábrázolás, alatta: PRO DEO ET PATRIA; kettős kereszt, alatta: PRO PATRIA ET LIBERTADE (sic!) VITAM. A szúrólap egyfelől aláhajlik, másfelől kézvédőpánttá és kosárrá alakul, s csatlakozik a markolatgombhoz. Markolata szarubevonatú, bordázott, gerincét és a markolatgombot vaskupak fedi. A hüvely hordpántokkal és hordkarikákkal szerelt.
Szablya h.: 97,5 cm, penge h.: 84 cm, penge sz.: 3,5 cm, hüvely h.: 86,8 cm
BM ltsz.: 56.89.1–2.

23.

24. Dárda
A kovácsoltvas lándzsa köpűs végződése hengeres, nemzeti színűre festett keményfa nyélre van erősítve, kinyúló pontjánál szegezéssel erősített. A zöldre festett rész a nyél nagyobb, alsó felét képezi. Festése kopott, felpattogzó.
Szentmihályi Imre néprajzos muzeológus gyűjtötte a kemendollári szőlőhegyen a zalaistvándi Sabján Antaltól, akinek nagyapja, Sabján István 48-as honvéd (nemzetőr) fegyvere volt a szabadságharcban. A Jellačić seregéből elfogottakat kísérte vele.
H.: 151,3 cm, nyél h.: 113,5 cm, vas h. (részben a nyélen): 64 cm, legnagyobb sz.: 4 cm.
GM ltsz.: 52.51.6.

24.

25. Dzsida vég
Az osztrák lovasság lándzsa-szerű harci fegyverének öntöttvas vége. Lapított négyélű pengéje kúp-szerű, üreges köpűben végződik, melyre szegeccsel két részből álló lapított gömböt illesztettek. A köpűnek két törött végű nyúlványa van. Egerváron gyűjtötte egy általános iskolás kisleány, Dobri Gróf Julianna 1955-ben.
H: 37 cm, csúcs h.: 22 cm, gömb átm.: 6 cm.
GM ltsz.: 56.64.1.

26. Lándzsa
Levél alakú vaspenge, enyhe gerincéllel. Köpűje hengeres, a belőle lenyúló merevítőpánthoz 7 szeggel van hozzáerősítve a fanyél, melynek alsó része hiányzik.
H.: 90 cm, penge h.: 36 cm, penge sz.: 5,5 cm
BM ltsz.: 55.34.1.

27. Lándzsacsúcs
Levél alakú vaspenge, vékony nyakkal. Köpűje hengeres.
H.: 37 cm, penge h.: 26 cm, penge sz.: 4,5 cm
BM ltsz.: 56.125.1.

28. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 56.125.1. sz. alatt.
H.: 42,5 cm, penge h.: 30 cm, penge sz.: 4 cm
BM ltsz.: 56.126.1.

29. Lándzsacsúcs
Levél alakú vaspenge, enyhe gerincéllel. Köpűje hengeres, belőle merevítőpánt nyúlik le.
H.: 67 cm, penge h.: 25 cm, penge sz.: 4 cm
BM ltsz.: 56.134.1.

30. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 56.134.1. sz. alatt.
H.: 90 cm, penge h.: 40 cm, penge sz.: 6 cm
BM ltsz.: 54.18.6.

31. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 56.134.1. sz. alatt.
H.: 84 cm, penge h.: 35 cm, penge sz.: 5,5 cm
BM ltsz.: 54.18.7.

32. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 56.134.1. sz. alatt.
H.: 87,5 cm, penge h.: 38 cm, penge sz.: 5,5 cm
BM ltsz.: 54.18.8.

33. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 56.134.1. sz. alatt.
H.: 83 cm, penge h.: 37 cm, penge sz.: 5,5 cm
BM ltsz.: 54.18.2.

34. Lándzsacsúcs
Levél alakú vaspenge, enyhe gerincéllel. Köpűje hengeres, a merevítőpánt indításával.
H.: 60 cm, penge h.: 38 cm, penge sz.: 5,5 cm
BM ltsz.: 54.18.11.

35. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 54.18.11. sz. alatt.
H.: 58 cm, penge h.: 36 cm, penge sz.: 6 cm
BM ltsz.: 54.18.13.

36. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 54.18.11. sz. alatt.
H.: 60 cm, penge h.: 37 cm, penge sz.: 6 cm
BM ltsz.: 54.18.15.

37. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 54.18.11. sz. alatt.
H.: 56 cm, penge h.: 40 cm, penge sz.: 6 cm
BM ltsz.: 54.18.16.

38. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 54.18.11. sz. alatt.
H.: 59,5 cm, penge h.: 37,5 cm, penge sz.: 5,5 cm
BM ltsz.: 54.18.18.

39. Lándzsacsúcs
Vaspenge hosszú, széles nyakkal, köpű nélkül.
H.: 61,5 cm, penge h.: 45,5 cm, penge sz.: 6 cm
BM ltsz.: 54.18.9.

40. Lándzsacsúcs
Leírását lásd az 54.18.9. sz. alatt.
H.: 66 cm, penge h.: 48,5 cm, penge sz.: 6 cm
BM ltsz.: 54.18.10.

41. Lándzsacsúcs
Háromszög alakú vaspenge, enyhe gerincéllel, rövid merevítőpánttal.
H.: 41 cm, penge h.: 26 cm, penge sz.: 6 cm
BM ltsz.: 56.133.1.

42. Lándzsacsúcs
Levél alakú vaspenge, hosszú, hengeres köpűvel.
H.: 51 cm, penge h.: 32,5 cm, penge sz.: 4 cm
BM ltsz.: 55.101.1.

43. Kaszából kialakított fegyver
Kiegyenesített kaszapenge, három szegeccsel köpűs vasra erősítve. Fából készült nyele utólagosan, a múzeumban készült.
H: 158 cm, penge h.: 68 cm, legnagyobb sz.: 7 cm
GM ltsz.: 55.23.1.

44. Kiegyenesített kasza
Vasból készült. A nyakhoz külön merevítő pánt van szegecselve. Nyele hiányzik.
H.: 76 cm
BM ltsz.: 54.18.1.

45. Kiegyenesített kasza
Leírását lásd az 54.18.1. sz. alatt.
H.: 78,5 cm
BM ltsz.: 54.18.2.

46. Kiegyenesített kasza
Leírását lásd az 54.18.1. sz. alatt.
H.: 76,5 cm
BM ltsz.: 54.18.4.

47. Kiegyenesített kasza
Leírását lásd az 54.18.1. sz. alatt.
H.: 82 cm
BM ltsz.: 54.18.5.

48. Tőr hüvellyel
Kaukázusi tőr (kindzsál) a 19. századból.
Pengéje kétélű, hegybefutó, vércsatornás. Szaru markolatát két aranyozott, nyolckaréjos boglárrá kiképzett szegecs erősíti összse. A hüvely fából készült, fekete bőrbevonattal, vaspánttal, melyhez bőrfül csatlakozik. A tok vége sodronybevonatú, gombos lezárással.
H.: 61,8 cm, penge h.: 47,3 cm, penge sz.: 4,4 cm, hüvely h.: 51,6 cm
BM ltsz.: 55.50.1.1–2.

49. Handzsár
Ívelt, sima pengével. Markolata nagyméretű fülekben végződő, két részből álló, a nyélhez szegecselt csont, beégetett díszítés nyomaival. A markolat tengelyében széles bronzlemez, gazdag filigrán díszítés maradványával, s öt foglalatba illesztett, ovális alakú piros korall kővel. A penge és a markolat találkozásánál a markolat sérült. Pengéjén csak egy korábbi forrasztás nyoma látszik. A Zala folyóból került elő 1952-ben.
H: 68 cm, markolat h.: 14 cm, penge sz.: 3,2 cm
GM ltsz.: 52.3.1.

50. Handzsár
Belső felén élesített kisívű penge. Mindkét oldalán, a fölső szél alatt keskeny vércsatorna. Nyele sötét színű, szétálló, nagy fülekben végződő csont. A markolat tengelyében domborított ezüst díszítés, a markolatának alján sormintás, patkó alakokkal díszes gyűrű, a penge tetején a szokásos domborított, indadíszes ezüst díszítés. Egyik oldalán a díszlemez hiányzik.
H: 66,5 cm, penge h.: 53 cm, penge sz.: 3,2 cm
GM ltsz.: 96.1.1.

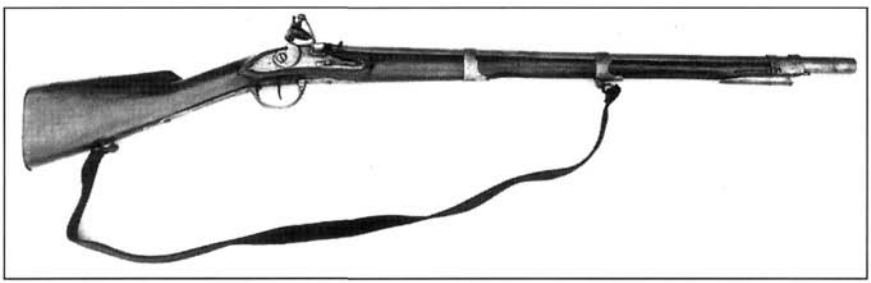
51. Handzsár, 19. sz. eleje
Handzsár enyhén ívelt, belső felén élesített, fokánál mindkét oldalt vércsatornás pengével, a pengén arannyal tausírozott török szöveggel és díszítéssel, török évszáma 1227. Csontból készült, négy szeggel rögzített markolata nagyméretű fülekben végződik. A markolat tengelyén sárgarézből, bronzból és ezüstből készített díszítés: pontokból kialakított hatszirmú virágminták és hét csepp alakú, rovátkált piros ékkő berakás (egy hiányzik, csak foglalata van meg), tetején az ékkövek között három ezüst négyzetes dísz. A markolat csontrésze hiányos.
Handzsár h.: 70 cm, penge h.: 54 cm, penge sz.: 3 cm
TGYM ltsz.: 62.15.1.

52. Handzsár hüvellyel, 19. sz. eleje
Handzsár enyhén ívelt pengével, pengéjének mindkét oldalán elmosódott török szöveggel és díszítéssel, 1222-es török évszámmal. Barna, egyik oldalán négy, másikon hat szeggel rögzített, fa markolata fülekben végződik. Markolatának és a markolat tengelyének eredetileg ezüst borítása csak maradvá-

nyaiban látható. Hüvelye fából készült fekete bőr borítással, a végén 21,5 cm hosszú bádoglemez fedi, vasszerelése hiányos.
Handzsár h.: 69 cm, penge h.: 54 cm, penge sz.: 2,5 cm, hüvely h.: 63,6 cm, hüvely sz.: 4,2 cm
TGYM ltsz.: H.62.17.1–2.

53. Handzsár hüvellyel
Handzsár ívelt sima pengével, barna, négy szeggel rögzített fa markolata fülekben végződik. Markolatának tengelye sárgaréz borítású. Fekete bőrrel bevont hüvelyének egyik oldalán rézsodronyos díszítés fut végig, a díszítés két oldalán bemélyített vonaldísszel és kör alakú mintákkal. A hüvely rovátkolt, lekerekített, egyik oldalán kicsúcsosodó fém végződéssel lezárt, fém szájkarikája két bemélyített vonallal és rovátkákkal díszített.
Handzsár h.: 71 cm, penge h.: 56 cm, penge sz.: 2,5 cm, hüvely h.: 61,5 cm, hüvely sz.: 3,8 cm
TGYM ltsz.: H.62.21.1–2.

54. Puska
Kovás elsütőszerkezetű katonai puska. Hengeres csöve barna faágyazatba foglalt. Csőrögzítő pántokkal és töltővesszőtartó hüvellyel van felszerelve. Az egyik pántra és a puskatusra erősített kengyelek tartják a vastag, barna bőrszíjat.
H.: 119 cm, cső h.: 78 cm, űrm.: 20 mm
BM ltsz. nélkül

54.

55. Puska szuronnyal
Gyutacsos szerkezetű puska, sima furatú hengeres csővel, sárgarézből képzett S-alakú sátorvassal, barna fa ágyazatban, sárgaréz csőrögzítőkkel, 1834-es évszámmal, vas töltővesszővel. Szuronya 1838 M. Laukart-rendszerű négyélű, vasból készült döfőszurony, üreges markolatán egyenes horony található, a horony a markolat pereménél hídszerűen megszakad, a puskára tűzésekor az alsó faágyba erősített, ék alakú szuronyrögzítő áthaladt a hídszerű kiképzés alatt, majd a horonyba érve kiemelkedett, így rögzítette a szuronyt. Hüvelye fából készült, fekete bőr borítású, a száj része és gömbben végződő csúcsa sárgarézből készült.
Puska h.: 131 cm, cső h.: 92 cm, űrm.: 17 mm,
Szurony h.: 56 cm, markolat h.: 8 cm, penge h.: 46 cm,
Penge sz. (széles él, keskeny él): 2,6 cm és 1,2 cm
TGYM ltsz.: H.62.35.1–2.

55.

56. Augustin-féle gyutacsos puska
Augustin-féle gyutacsos szerkezetű puska (1844–1859 között használatos), sima furatú hengeres csővel, sárgarézből képzett S-alakú sátorvassal, barna fa ágyazatban, sárgaréz csőrögzítőkkel, 1846-os évszámmal. Kakasa sima végű kalapács, lapos serpenyőfedélre csapódik rá, a csapó vagy a fog külön darabból van beépítve a serpenyefedélbe, így rugózó mozgása van. Töltővesszője hiányzik.
H.: 146 cm, cső h.: 108 cm, űrm.: 17 mm
TGYM ltsz.: H.62.36.1.

57. Gyutacsos puska
A 19. sz. első feléből származó gyutacsos szerkezetű puska, sima furatú hengeres csővel S-alakú sátorvassal, barna fa ágyazatban, vas csőrögzítőkkel, vas töltővesszővel. Szuronya vasból készült, három élű, döfőpengés, markolata kétszeresen megtört „L" alakú horonnyal, pereme a horonynál hídszerűen kiképzett, a markolatra egy elforgatható biztosítógyűrűt szereltek. A szurony hüvelye fából, a hüvelynyílás borítása, a kampó és a há-

romszög alakú hüvelycsúcs sárgarézből készült.
1988-ban Nagykanizsán került elő a Hunyadi u. 16. számú ház bontásakor, a padláson agyagba ágyazva rejtették el a szabadságharc bukása után.
H.: 137,5 cm, cső h.: 100 cm, űrm.: 17 mm
Szurony h.: 46 cm, markolat h.: 7 cm, penge sz. (széles él-keskeny él): 2,2 cm és 1 cm
TGYM ltsz.: H.91.2.1–3.

57.

58. Gyutacsos puska
Gyutacsos szerkezetű puska, S-alakban meghajtott sima felületű sátorvassal, nyolcszegletű, majd hengeressé váló sima furatú csővel, a csőfaron „N.K.N. 8." olvasható. Csak lőkúpja van meg, a kakas hiányzik. Barna faágyazatban és vas tusaborító lemezzel.
H.: 121 cm, cső h.: 83 cm, űrm.: 12 mm
TGYM ltsz.: H.62.38.1.

59. Gyutacsos puska
Gyutacsos szerkezetű puska, nyolcszögletes, majd hengeressé váló, sima furatú csővel, S-alakú sátorvassal, barna faágyazatban, vas tusaborító lemezzel. A tusaborító lemez irányában erősen megnyúló ravaszkengyel található, a csőrögzítő pántok vasból készültek. A cső tövénél „N.K.N.1." jelzés olvasható. Elsütőszerkezete hiányzik, egyedül lőkúpja maradt meg.
H.: 121 cm, cső h.: 88 cm, űrm.: 13 mm
TGYM ltsz.: H.62.54.1.

60. Gyutacsos puska
Gyutacsos szerkezetű puska, nyolcszögletes, majd hengeressé váló sima furatú csővel, S-alakú sátorvassal, barna faágyazatban díszítés nélküli vas tusaborító lemezzel. A tusaborítólemez irányában a ravaszkengyel megnyúlik, a kakas törött, a csőrögzítőpántok vasból készültek. A csövén „N.K.N.12" felirat olvasható.
H.: 121,5 cm, cső h.: 83,7 cm, űrm.: 13 mm
TGYM ltsz.: H.62.52.1.

61. Gyutacsos puska
Gyutacsos szerkezetű puska, nyolcszegletes, majd hengeressé váló sima furatú csővel, S-alakú sátorvassal, barna faágyazatban díszítés nélküli vas tusaborító lemezzel. A tusaborító lemez irányában erősen megnyúló ravaszkengyellel, vas csőrögzítő pántokkal, a csövén „N.K.N. 5" felirat olvasható.
H.: 123,2 cm, cső h.: 83,7 cm, űrm.: 13 mm
TGYM ltsz.: H.62.53.1.1.

62. Gyutacsos puska
Gyutacsos szerkezetű puska, nyolcszegletes, majd hengeressé váló sima furatú csővel, S-alakú sátorvassal, barna faágyazatban, díszítés nélküli tusaborító lemezzel. A tusaborító lemez irányában erősen megnyúló ravaszkengyellel, vas csőrögzítő pántokkal, a csőtövön „N.K.N.9." felirat olvasható.
H.: 121,8 cm, cső h.: 83,3 cm, űrm.: 13 mm
TGYM ltsz.: H.62.56.1.1.

63. Gyutacsos puska
Gyutacsos szerkezetű puska, nyolcszegletes, majd hengeressé váló sima furatú csővel, S-alakú sátorvassal, barna faágyazatban, díszítés nélküli vas tusaborító lemezzel. A tusaborítólemez irányában erősen megnyúló ravaszkengyellel, vas csőrögzítő pántokkal. Csövén „N.K.N.10" felirattal. Csak lőkupakja van meg, kakasa hiányzik.
H.: 121 cm, cső h.: 82,5 cm, űrm.: 12 mm
TGYM ltsz.: H.62.61.1.1.

64. Puska
Csappantyús elsütőszerkezetű katonai puska. Hengeres csöve barna faágyazatba foglalt. Csőrögzítő pántokkal és töltővessző-tartó hüvellyel van felszerelve.
H.: 143,5 cm, cső h.: 103,5 cm, űrm.: 17,5 mm
BM ltsz.: 55.114.1.

65. Puska töltővesszővel
Csappantyús elsütőszerkezetű vadászpuska. Nyolcszögletű csöve rövid barna faágyazatba foglalt. Lakatlemezén Philip Gruber felirat van bevésve. A faágyazaton és a puskatuson vésett és domború felületű levél- és virágmotívumok láthatók. Rézből ké-

szült a csőrögzítő pánt, a tusaborító lemez és az ujjtámaszban végződő, profilált sátorlemez. Egy szíjkengyellel szerelt.
H.: 119 cm, cső h.: 78 cm, űrm.: 18 mm
BM ltsz.: 54.19.1.

66. Szurony
19. sz. eleje
Egyélű szurony, mindkét oldalán vércsatorna, hegybe köszörült széles fokélű pengével, rövid nyakkal, duplacsövű, ún. Jäger csapatoknál alkalmazott puskára szerelték, kettős hüvellyel, hossznégyszögű felerősítő nyílással ellátva.
H.: 61 cm, markolat h.: 8,3 cm, penge sz.: 3,5 cm
TGYM ltsz.: H.62.31.1.

67. Szurony
1838. M. Laukart-rendszerű, vasból készült, négyélűre képzett döfőszurony. Üreges markolatán egyenes horony található, a horony a markolat pereménél hídszerűen megszakad, a puskára tűzésekor az első faágyba erősített ék alakú szuronyrögzítő áthalad a hídszerű kiképzés alatt, majd a horonyba érve kiemelkedett, így rögzítette a szuronyt.
H.: 49,8 cm, Átmérője: 2,6 cm
TGYM ltsz.: H.62.37.2.

68. Szurony
1838 M. négyélű döfőszurony. Egycsövű puskához való. Markolata üreges, a végén levő gyűrű segítségével húzható fel és rögzíthető a puskacsövön.
H.: 61 cm, penge h.: 48 cm, penge sz.: 2,5 cm
BM ltsz.: 56.46.1.

69. Szurony
Leírását lásd az 56.46.1. sz. alatt.
H.: 61 cm, penge h.: 46 cm, penge sz.: 3 cm
BM ltsz.: 56.47.1.

70. Szurony
Leírását lásd az 56.46.1. sz. alatt.
H.: 54 cm, penge h.: 46 cm, penge sz.: 2,8 cm
BM ltsz.: 56.48.1.

71. Szurony
Leírását lásd az 56.46.1. sz. alatt.
H.: 55,5 cm, penge h.: 47,5 cm, penge sz.: 2,5 cm
BM ltsz.: 56.49.1.

72. Szurony
Leírását lásd az 56.46.1. sz. alatt
H.: 55 cm, penge h.: 45 cm, penge sz.: 2,5 cm
BM ltsz.: 56.50.1.

73. Balkáni (török típusú) puska
Puska spanyol kovás szerkezetű elsütőberendezéssel. Csöve nyolcszögletű. Az ágyazatot és a tust rézlemez borítja, a tusrészen áttört és poncolt díszítéssel. Az elsütőszerkezettel szembeni oldalon cirill betűs feliratok. A cső elején bekarcolt 1858-as évszám. A csövet rézveretekkel díszített csőrögzítő pántok erősítik az ágyazathoz. Töltővesszővel és két hordkarikával szerelt.
H: 152 cm, cső h.: 117 cm, űrm.: 15 mm
GM ltsz.: 81.5.1.

74. Balkáni típusú puska
Spanyol kovás rendszerű elsütőberendezéssel. Csöve és tusa is fémből öntött, gazdagon díszített Az egész puska rézlemezekkel, míg T alakú tusa poncolt rézlemez keretelésbe rakott, hosszúkás téglalap alakú gyöngyház berakásokkal díszített. Puskatusán az irányzék alatt bepecsételt 6-os szám, rézzel tausírozott füzérmotívum. Lakatszerkezete alján nádasban ülő madár. Három csőrögzítő pántja törökös mintákkal díszes acél és rézlemezekből áll. Ágyazatán rézzel berakott rozettadíszítés és leveles-indás cizellálás. A díszítések között többször megjelenik a kereszt motívum. Töltővesszővel szerelt.
H: 128 cm, cső h.: 95,5 cm, űrm. 15 mm
GM ltsz.: 66.31.1.

75. Balkáni típusú puska
Spanyol kovás lakatszerkezettel. Nyolcszögletű csöve rézzel tausírozott, mintája egymásba fonódó hullámvonalak, közepükön pont. A kiszélesedő végű puskatust és az ágyazatot rézlemez borítja, melyet poncolt, virág és indamotívumok díszítenek. Három hasonló díszű és anyagú csőrögzítő pánttal, két hordkarikával és töltővesszővel felszerelt. Kengyele és az elsütőbillentyűje hiányzik.
H: 102 cm, cső h.: 71 cm, űrm.: 13 mm
GM ltsz.: 85.6.1.

76. Puska
Szerb katonai puska, hiányos spanyol kovás elsütőszerkezettel. Nyolcszögletű csöve barna faágyazatba foglalt, melynek a torkolathoz közeli részét poncolt vaslemez borítja. A csőgerincen görög betűs felirat látható. Préselt díszű csőrögzítő pántokkal és hosszú sátorlemezzel szerelt. Tusája ívben aláhajlik.
H.: 156 cm, cső h.: 123,5 cm, űrm.: 17 mm
BM ltsz.: 55.115.1.

77. Kovás szerkezetű pisztoly
Sima furatú, hengeres, majd szögletessé váló csövének felső részén vésett minta és réz tausírozás. Célzógömbje, aláhajló markolatának kupakja, gyújtószerkezetének hátsó fele, töltővesszőjének tartója és kengyele sárgaréz. Ravasza hiányzik.
H: 25 cm, cső h.: 12,5 cm, űrm.: 11 mm
GM: 55.15.2.

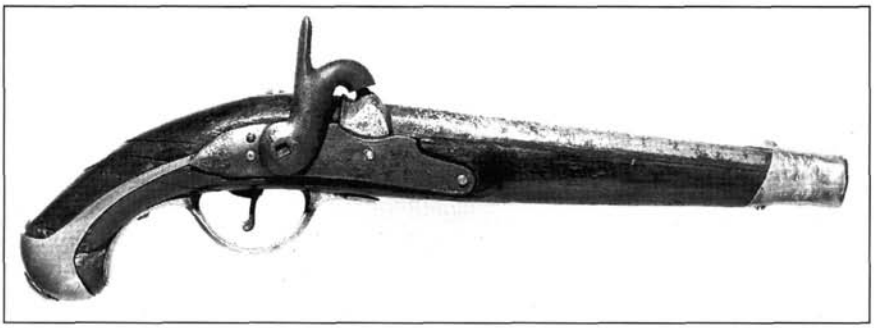
78. Csappantyús pisztoly
Rézveretekkel díszített osztrák katonai pisztoly, átmeneti típus, valószínűleg kovásból alakítva. Sima réz, két csavarral felerősített markolatborítás, réz kakasvédő, csövén elöl egyszerű sárgaréz lemez díszítés, tetején négyes körcikk kivágással.
H: 42 cm, cső h.: 26,2 cm, űrm.: 18 mm
GM ltsz.: 54.44.1.

79. Csappantyús katonai pisztoly
Kovás pisztolyból kialakított, faágyazatba illesztett csappantyús pisztoly. Egyszerű fém szerelékekkel. Markolatkupakjának szélén körbefutó vésett csík, rajta ovális gomb. Csöve

nyolcszögletes, rövidre fűrészelt.
H: 29 cm, cső h.: 12,8 cm, űrm.: 15 mm
GM ltsz.: 54.45.1.

80. Elsütőszerkezet
1844 M. Augustin-rendszerű gyutacsos katonai pisztoly elsütőszerkezete. Lakatlemezén a 848. szám látható.
H.: 14 cm
BM ltsz.: 55.33.1.

81. Csappantyús pisztoly
Osztrák katonai pisztoly. Rézveretekkel, célzógömbbel, elsütőszerkezetének hátsó réz borításán gyártási szám és jel: П, alatta TB 182; K. Ravaszvédőjén szintén az előző betűjelek és O. Elsütőszerkezetének fém részén szintén betűjelek: TYA, alatta egyenlőszárú kereszt. A markolat tetején ovális rézlemez díszítés, belevésett korona, alatta H, alatta I monogram.
H: 42,5 cm, űrm.: 22 mm
GM ltsz.: 66.31.7.

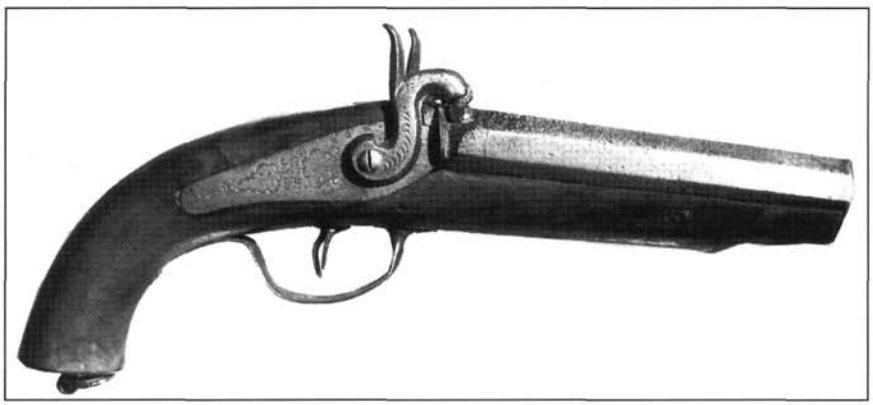

81.

82. Csappantyús katonai pisztoly
Csöve a tövénél szögletes kiképzésű, majd hengeressé válik, végig fába ágyazott. Tetején vésett és rátett réz díszítés nyomai láthatók. Elsütő szerkezetének hátsó zárólemeze, egyszerű markolatkupakja, ravasza és kengyele, valamint torkolatának lemezborítása sárgaréz.
H: 41,8 cm, cső h.: 24,6 cm, űrm.: 15 mm
GM: 66.31.5.

83. Pisztoly
Gyutacsos pisztoly, nyolcszögletű, majd hengeressé váló csővel, sima lakattal, réz csőrögzítővel, sodronnyal, barna fa markolattal, rézsodrony berakással, a markolat gerincen ovális réz keretben lévő, süllyesztett medalionja elveszett. Áttört, vésett sátorlemeze kettő csavarral felerősített. Hosszú oldalnyúlványokkal ellátott ovális sárgaréz markolatkupakját két oldalt bevésett hold alak díszíti, s ovális gomb zárja le.
H.: 39 cm, cső h.: 23,2 cm, űrm.: 16 mm
TGYM ltsz.: H.62.63.1.

84. Pisztoly
Csappantyús elsütőszerkezetű, puskából átalakított duplacsövű katonai pisztoly. Nyolcszögletű csövei faágyazatba foglaltak. A kakast félkör alakú rovátkák, a lakatlemezt bevésett levél- és indamotívumok díszítik. Kengyele sárgarézből készült. A markolat végére hordkarika van erősítve.
H.: 30 cm, cső h.: 15 cm, űrm.: 18 mm
BM ltsz.: 55.135.1.

84.

85. Pisztoly
Csappantyús elsütőszerkezetű katonai pisztoly. Hengeres, majd nyolcszögletűvé váló csöve és vas szerelékei barna faágyazatba foglaltak. Markolatkupakja hosszú oldalnyúlványokkal készült.
H.: 47 cm, cső h.: 28 cm, űrm.: 20 mm
BM ltsz.: 56.61.1.

86. Pisztoly
Csappantyús elsütőszerkezetű katonai pisztoly. Hengeres csöve barna faágyazatba foglalt. A kakast rovátkák díszítik, a lakatlemezen kopott felirat látható. A rögzítőgyűrű, a kengyel és a markolatkupak sárgarézből készült, mindegyiken egy-egy bevésett G betűvel.
H.: 35 cm, cső h.: 19,5 cm, űrm.: 19 mm
BM ltsz.: 54.10.1.

87. Pisztoly
Gyutacsos pisztoly, szögletes, majd hengeressé váló négy csővel, kettő elforgató lakatszerkezettel, réz csőrögzítő pánttal. A csövek végén rézből készült lóhere-alakú borító lemez, közepén lyukkal, négy rézszeggel a faágyazathoz szegecselve. Három cső átmérője egyforma, a bal felső cső vastagabb. Markolata hiányos, a törésnél apró, rovátkolt díszítés látható.
H.: 37 cm, cső h. 25 cm, űrm.: 14 mm és 15 mm
TGYM ltsz.: H.62.64.1.

88. Pisztoly
Kisméretű csappantyús pisztoly, fém alkatrészekkel. Nyelén a cső csatlakozásánál vésett ötszirmú virág, s a csatlakozó tüskét körülvevő tulipán motívum. Csöve nyolcszögletű, majd hengeressé válik, torkolatánál körbefutó három vésett csík. Lakatszerkezetének hátsó része két csavarral közvetlenül a markolathoz illeszkedik, formáját, akárcsak a lakatszerkezet első fém része körül, körbefutó vésett csík emeli ki.
H: 26 cm, cső h.: 12 cm, űrm.: 14 mm
GM ltsz.: 55.36.4.

89. Pisztoly
Kisméretű csappantyús pisztoly, ívelt, karcsú markolattal, vége egyenesen levágott, szűkülő oldalú ovális, egyenes záródású markolatkupakkal. Hátoldalán S alakú réz sátorlemez, csöve nyolcszögletű, majd két körbefutó vésett díszítés után hengeressé válik. Valószínűnek látszik, hogy csövéből utólag lefűrészeltek.
H: 24 cm, cső h.: 11 cm, űrm.: 12 mm
GM ltsz.: 55.8.1.

90. Pisztoly
Kisméretű csappantyús pisztoly, fém alkatrészekkel. Markolatának vége egyenesen levágott, rajta szűkülő oldalú, ovális markolatkupak. Hátoldalán a lakatszerkezetet megerősítő csavarok alatt különböző formájú kovácsolt alátétek. Nyolcszögletűből hengeressé váló csövét középtájon négy párban körbefutó csík díszíti, töltővessző-tartóján szintén vonalas díszítések.
H: 24,5 cm, cső h.: 13 cm, űrm.: 12 mm
GM ltsz.: 57.82.3.

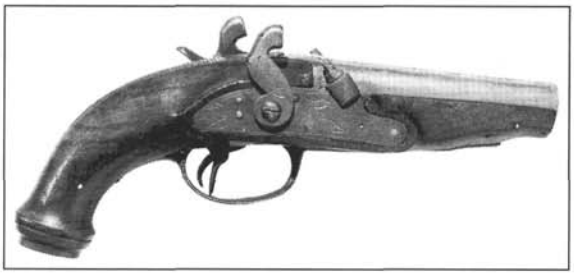
91. Pisztoly
Csappantyús önvédelmi pisztoly egyszerű fanyéllel, vas alkatrészekkel.
Nyolcszögletű csövének bal oldalán kétszer bepecsételt 3-as szám.
H: 21 cm, cső h.: 7,5 cm, űrm.: 10 mm
GM ltsz.: 66.31. 8.

92. Pisztoly
Nyolcszögletű, többszörösen tagolt gyűrűs végződésű, réz csövű csappantyús személyi pisztoly, négyszögű átmetszettel kapcsolódik az egyszerű fa markolathoz. Csappantyúja, ravasza és kengyele, szegecsei, csavarjai fémek. Az elsütő berendezés oldalánál egyszerű vésett indadísszek. A cső szétrobbant.
H: 19,5 cm, cső h.: 10 cm, űrm.: 11 mm
GM ltsz.: 55.8.2.

93. Pisztoly
Csappantyús kétcsövű önvédelmi pisztoly, egyszerű fanyéllel, nyolcszögletű csövekkel, fém alkatrészekkel szerelt. Elsütőszerkezetének alján bepecsételt 25-ös szám.
H: 49 cm, cső h.: 7,5 cm, űrm.: 11 mm
GM ltsz.: 51.35.3.

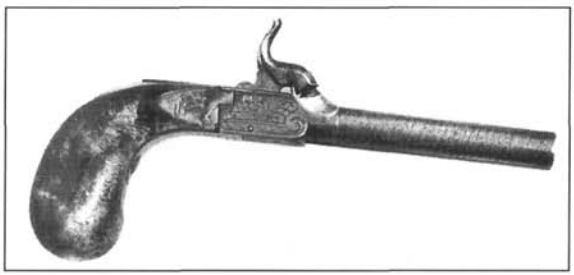
94. Kétcsövű pisztoly
Fanyelű, fémalkatrészekkel felszerelt csappantyús pisztoly. Mindkét csövébe ovális keretbe foglalt FF mesterjegy, felette 1-es szám. Markolatának vége gyűrűszerűen kidomborodó, tagolt oldalú, egyenes záródású, vésett virágdíszű markolatkupakkal. Kengyele, töltővessző tartója, lakatszerkezetének borítása egy-

szerű levélmintákkal díszített, mely a kakason is folytatódik. Csövét utólag rövidebbre fűrészelték, egyik kakasának füle törött.
H: 23,5 cm, cső h.: 10,5 cm, űrm.: 11 mm
GM ltsz.: 55.15.1.

94.

95. Pisztoly
Csappantyús elsütőszerkezetű, duplacsövű zsebpisztoly; Kossuth Lajosé volt 1849-ben. Hengeres vontcsövű, széles sátorlemezzel, kengyel és elsütőbillentyű nélkül. A lakatlemezre és a sátorvasra rovátkákat, indamotívumokat vésték. Fa markolata rövid, sima.
A hozzácsatolt papíron az alábbi szöveg olvasható: „Ezen pisztolyt Kossuth Lajos adta emlékül külföldre menekülésekor egyik Meszlényinek (nevét nem tudom), kinek családjától berethei Marton Géza birtokába, ettől pedig az én birtokomba került. Györök Leó Tivadar kedves keresztfiamnak ajándékoztam. Kapuvár, 1899. július 3-án, Sigray Tivadar." 1952-ben került a múzeumba a Sigray család letéteként.
H.: 19,5 cm, cső h.: 9,3 cm, űrm.: 12 mm
BM ltsz.: 1.41.1.

95.

96. Pisztoly
Kovásból átalakított balkáni típusú csappantyús pisztoly. Fanyélbe ágyazott hosszú csövének végén domborított mintájú poncolt ezüst borítás, alján töltővesszőtartó, tetején félkörökből álló kettős sorminta és virágdíszek. Markolatkupakja sárgaréz, hosszú oldalnyúlványokkal, végén díszes vörösréz gomb. Kengyele hiányzik. A markolat közepén utólag ólomszerű anyaggal pótolt üres címerpajzs.
H: 50 cm, cső h.: 32,5 cm, űrm.: 15 mm
GM ltsz.: 51.35.3.

97. Ágyú és lőszerkocsi modellje
Elöltöltő tábori ágyú és a hozzá tartozó lőszerkocsi fából készült, 1848-as mintát követő modellje, melyet feltehetően a 19. sz. második felében a tüzérség oktatásánál használtak. Az ágyú: huzagolt bronzcső, kerekes talpra szerelve. A lőszeres kocsi: kétkerekű taliga, szárnyas rúddal. Pozsonyból került 1913-ban a Darnay-gyűjteménybe.
Ágyúmodell h.: 75,5 cm, ágyúcső h.: 39,5 cm, lőszerkocsi h.: 108 cm
BM ltsz.: 54.3.1–2.

Irodalom:

Balázs József – Pongó János: Pisztolyok revolverek. Bp. 1977.
Csillag Ferenc: Kardok történelmünkben. Bp.1971.
Kedves Gyula: A szabadságharc hadserege. I. A lovasság. Bp. 1992.
Lugosi József – Temesváry Ferenc: Kadok. Bp. 1988.
Lugosi József – Temesváry Ferenc: Pisztolyok. Bp. 1989.
Lugosi József: Szuronyok Magyarországon a 18. századtól napjainkig. Országos Hadtörténeti Múzeum Múzeumi Füzetek 3. Bp. 1981.
Temesváry Ferenc: A sárvári Nádasdy Ferenc Múzeum fegyvergyűjteménye. Bp. 1980.
Temesváry Ferenc: Pisztolyok. A Magyar Nemzeti Múzeum tűzifegyver-gyűjteménye I. Bp. 1988.

Numizmatika

Papírpénzek

1. Egy forint
H.n., é.n.
Szürke alapon fekete színnyomású bankjegy, Kossuth Lajos pénzügyminiszter aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott.
Tervezte Tyroler József. Kő- és magasnyomással készült. Forgalomban volt 1848. augusztus 14-től 1849. március 8-ig.
120x88 mm
BM ltsz.: 71.77.1. (11 db), 79.50.1. (4 db), 79.50.2.
Irodalom: Kupa Mihály-Ambrus Béla: Magyarország papírpénzei I–II. 13. Budapest, 1963–1964. (a továbbiakban: Kupa-Ambrus)
Rádóczy Gyula–Tasnádi Géza: Magyar papírpénzek 1848- 1992. Budapest, 1992. 12. tábla. (a továbbiakban: Rádóczy-Tasnádi)
Faragó Miksa: A Kossuth-bankók kora. 175. Budapest, é.n.

2. Két forint
H.n., é.n.
Piros alapon fekete színnyomású bankjegy, Kossuth Lajos pénzügyminiszter aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott, számjele tintával kézzel írott.
Tervezte Tyroler József. Forgalomban volt 1848. augusztus 14-től 1849. március 8-ig.
97x126 mm
BM ltsz.: 71.78.1. (3 db), 71.79.1. (3 db), 79.10.1. (3 db), 79.11.1. (3 db), 79.12.1. (2 db), 79.13.1. (9 db), 79.14.1. (4 db), 79.50.3. (2 db).
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 14., 15.
Rádóczy – Tasnádi 9. tábla
Faragó 121–126.

3. Öt forint
Buda – Pest, 1848. szeptember 1.
Szürke alapon piros színnyomású államjegy175., Kossuth Lajos pénzügyminiszter aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott,

számjele tintával kézzel írott.
Tervezte Tyroler József. Kő- és magasnyomással készült. Kibocsátásával annyira siettek, hogy az előkészületben levő egyforintosok kliséit használták fel előállítására. Forgalomban volt 1848. szeptember 6-tól 1849. március 8-ig.
131x95 mm
BM ltsz.: 79.21.1., 79.22.1. (29 db), 79.23.1. (12 db), 79.24.1., 79.50.4. (4 db), 79.50.5. (42 db), 79.50.6. (4 db), 79.50.7.
TGYM ltsz.: 70.1.47., 71.3.1. (2 db)
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 24., 25.
Rádóczy – Tasnádi 7. tábla
Faragó 162–165.

4. Öt forint
Buda – Pest, 1848. szeptember 1.
Szürke alapon barna színnyomású államjegy, Kossuth Lajos pénzügyminiszter aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott, számjele tintával kézzel írott.
Tervezte Tyroler József. Kő- és magasnyomással készült. Kibocsátásával annyira siettek, hogy az előkészületben levő egyforintosok kliséit használták fel előállítására. Forgalomban volt 1848. szeptember 6-tól 1849. március 8-ig.
131x95 mm
BM ltsz.: 79.15.1., 79.16.1. (2 db), 79.17.1. (2 db), 79.18.1. (5 db), 79.19.1., 79.20.1., 79.50.8. (5 db), 79.50.9. (2 db), 79.50.10.
TGYM ltsz.: 70.1.48.
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 24., 25.
Rádóczy – Tasnádi 7. tábla
Faragó 162–165.

5. Tíz forint
Buda – Pest, 1848. szeptember 1.
Szürke alapon fekete színnyomású államjegy, Kossuth Lajos pénzügyminiszter aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott, alul bal és jobb oldalon négy és kétjegyű számjele tintával kézzel írott.
Tervezte Tyroler József. Kő- és magasnyomással készült. Forgalomban volt 1848. március 24-től 1849. december 31-ig.
146x110 mm
BM ltsz.: 79.25.1., 79.26.1. (6 db), 79.27.1. (26 db), 79.28.1.,

79.29.1., 79.30.1. (27 db), 79.31.1., 79.50.11. (23 db), 79.50.12., 79.50.13. (19 db), TGYM ltsz.: 69.1.2. (3 db), 71.3.2. (3 db)
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 26., 28.
Rádóczy – Tasnádi 4. tábla
Faragó 237–238.

6. Száz forint
Buda – Pest, 1848. szeptember 1.
Világosszürke alapon sötétszürke és fekete színnyomású államjegy, Kossuth Lajos pénzügyminiszter aláírásával. A sorozat betűjele bal oldalon nyomtatott, jobb oldalon tintával kézzel írott, számjele tintával kézzel írott.
Tervezte Tyroler József. Kő- és magasnyomással készült. Forgalomban volt 1848. november 7-től 1849. március 8-ig.
183x126 mm
BM ltsz.: 79.50.14., 79.50.15. (2 db), TGYM ltsz.: 71.3.3.
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 27.
Rádóczy – Tasnádi 2. tábla
Faragó 176.

7. Tizenöt krajcár
Buda – Pest, 1849. január 1.
Kincstári utalvány tizenöt pengő krajczárra. Vörösesbarna alapon fekete színnyomással, Völgyi Ferenc kincstári főpénztárnok aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott.
Kő- és magasnyomással készült. Forgalomban volt 1849. január 26-tól 1849. december 31-ig.
98x71 mm
BM ltsz.: 79.4.1., 79.5.1. (11 db), 79.6.1. (12 db), 79.50.16. (5 db), 79.50.17., 80.7.1. (2 db), 80.7.2. (2 db).
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 29.
Rádóczy – Tasnádi 15. tábla
Faragó 185–188.

8. Harminc krajcár
Buda, 1849. január 1.
Kincstári utalvány harmincz pengő krajczárra. Szürke alapon fekete színnyomással, Völgyi Ferenc kincstári főpénztárnok aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott.
Kő- és magasnyomással készült. Forgalomban volt 1849. január

26-tól 1849. december 31- ig.
98x71 mm
BM ltsz.: 79.7.1., 79.8.1. (37 db), 79.9.1. (47 db), 79.50.18. (8 db), 79.50.19. (7 db), TGYM ltsz.: 96.1.3., GM ltsz.: 76.1.11. (8 db)
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 30.
Rádóczy – Tasnádi 14. tábla
Faragó 185–188.

9. Egy forint
Buda, 1849. március 1.
Utalvány Magyar Ország közjövedelmeire. Szürke alapon fekete színnyomású, kétoldalas (magyar, német), gróf Almássy Móric aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott.
Forgalomban volt 1849. április 19-től 1856. augusztus 31-ig.
120x90 mm
BM ltsz.: 71.14.1.
Irodalom: Kupa – Ambrus I. 341.
Rádóczy – Tasnádi 13. tábla
Faragó 282–283., 315–330.

10. Hat krajcár
Ofen, 1. August 1849.
Sechs Kreuzer. Fekete színnyomású, német nyelvű utalvány, gróf Almássy Móric aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott.
Forgalomban volt 1849. augusztus 10-től 1856. augusztus 31-ig.
62x43 mm
BM ltsz.: 71.18.1.
Irodalom: Kupa – Ambrus I. 356.
Rádóczy – Tasnádi 17. tábla
Faragó 282–283., 315–330.

11. Tíz krajcár
Ofen, 1. August 1849.
Zehn Kreuzer. Világoskék alapon fekete színnyomású, német nyelvű utalvány, gróf Almássy Móric aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott.
Forgalomban volt 1849. aug. 10-től 1856. aug. 31-ig.
91x40 mm
BM ltsz.: 71.19.1., 71.20.1., 71.21.1., 71.22.1.

Irodalom: Kupa – Ambrus I. 357.
Rádóczy – Tasnádi 16. tábla
Faragó 282–283., 315–330.

12. Két forint
Budapest, 1849. július 1.
Kincstári utalvány két pengő forintra. Szürke keretben fekete színnyomású bankjegy, Kossuth Lajos kormányzó és Duschek Ferenc pénzügyminiszter aláírásával. A sorozat betűjele nyomtatott, számjele tintával kézzel írott.
Forgalomban volt 1849. július 15-től 1849. december 31-ig.
115x79 mm
BM ltsz.: 79.50.21., 79.50.22., 79.50.23., 79.50.24., 79.50.25.,
GM ltsz.: 76.1.9.
Irodalom: Kupa – Ambrus II. 33., 34.
Rádóczy – Tasnádi 11. tábla
Faragó 269–270.

13. Egy krajcár
S[áros] Patak, 1849. július 5.
Szükségpénz. Fekete keretben fekete színnyomással, Balogh, Szakácsy D. aláírásokkal. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
91x69 mm
BM ltsz.: 81.16.1.
Irodalom: Ambrus Béla: Magyarország papírszükségpénzei 1723-tól 1914-ig. Budapest 1977, 151. (a továbbiakban: Ambrus 1977.)

14. Egy krajcár
N[agy] Tolcsva, 1849. július 12.
Szükségpénz. Fekete keretben fekete színnyomással, Fortmayer aláírással. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
88x71 mm
BM ltsz.: 81.10.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 125.

15. Két krajcár
S[áros] Patak, 1849. július 5.
Szükségpénz. Fekete keretben fekete színnyomással, Balogh, Szakácsy D. aláírásokkal. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
87x69 mm
BM ltsz.: 81.9.2.
Irodalom: Ambrus 1977, 152.

16. Két krajcár
N[agy] Tolcsva, 1849. július 12.
Szükségpénz. Fekete keretben fekete színnyomással, Fortmayer aláírással. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
88x67 mm
BM ltsz.: 81.10.2.
Irodalom: Ambrus 1977, 125–126.

17. Két és fél krajcár
O[lasz] Liszka, 1849. július 10.
Szükségpénz. Fekete keretben fekete színnyomással, Márton Dániel aláírásával. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
96x66 mm
BM ltsz.: 81.8.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 127–130.

18. Harminc krajcár
S[áros] Patak, 1849. július 5.
Szükségpénz. Fekete keretben fekete színnyomással.
87x75 mm
BM ltsz.: 81.9.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 153.

19. Öt krajcár
Komárom, 1849. július 13.
Öt pengő krajcáros helybéli váltópénz. Fekete keretben fekete színnyomással, Újházy László aláírásával.
46x46 mm
BM ltsz.: 81.13.1. (2 db)
Irodalom: Ambrus 1977, 100–102., 104.

20. Tíz krajcár
Komárom, 1849. július 13.
Tíz pengő krajcáros helybéli váltópénz. Szürke keretben fekete színnyomással, Újházy László aláírásával.
67x52 mm
BM ltsz.: 81.13.2. (3 db), GM ltsz.: 76.1.12.
Irodalom: Ambrus 1977, 100–102., 105.

21. Egy krajcár
Eger, 1849. augusztus 15.
Városi pénztári utalvány egy pengő krajczárra. Fekete keretben fekete színnyomással, Fülöp János főjegyző aláírásával. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
70x84 mm
BM ltsz.: 81.14.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 63–66.

22. Öt krajcár
Eger, 1849. augusztus 15.
Városi pénztári utalvány öt pengő krajczárra. Fekete keretben fekete színnyomással, Joseffy György bíró aláírásával. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
91x72 mm
BM ltsz.: 81.14.2.
Irodalom: Ambrus 1977, 63–66.

23. Húsz krajcár
Szeben, 1849. június 2.
Kis Szebeni pénztári utalvány husz pengő krajczárra. Fekete keretben fekete színnyomással, Bohuczky János és Galle Tamás kezelők aláírásával. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
101x60 mm
BM ltsz.: 81.12.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 96–98.

24. Húsz krajcár
Hű – Szeben, 1849. június 10.
Városi pénztári utalvány husz pengő krajczárra. Fekete keretben fekete színnyomással, Bohuczky János és Galle Tamás

aláírásával. A sorozat számjele tintával kézzel írott.
104x61 mm
BM ltsz.: 81.11.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 96–99.

25. Négy krajcár
1849. augusztus 1.
A munkácsi és ungvári sóhivatalok nyugtatványa négy ezüst krajczárról. Fekete keretben fekete színnyomással, Eötvös Tamás ung-beregi k. biztos aláírásával.
76x58 mm
BM ltsz.: 79.121.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 119–121.

26. Öt krajcár
1849. augusztus 1.
A munkácsi és ungvári sóhivatalok nyugtatványa öt ezüst krajczárról. Fekete keretben fekete színnyomással, Eötvös Tamás aláírásával.
79x58 mm
BM ltsz.: 79.122.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 119–121.

27. Tíz krajcár
1849. augusztus 1.
A munkácsi és ungvári sóhivatalok nyugtatványa tíz ezüst krajczárról. Fekete keretben fekete színnyomással, Eötvös Tamás aláírásával.
77x62 mm
BM ltsz.: 79.120.1.
Irodalom: Ambrus 1977, 119–121.

Fémpénzek

1. Egy krajcár, 1848
Előlap: 1 KRAJCÁR 1848.
Hátlap: koronás kiscímer
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ
Bronz, átmérő (továbbiakban átm.): 26,5x26 mm
TGYM ltsz. 62.1.65. (2 db)
Irodalom: Unger Emil: Magyar éremhatározó II. kötet, Budapest, 1976. (Továbbiakban: Unger 1976.): 1432. a.

2. Egy krajcár, 1848
Előlap: 1 KRAJCZÁR 1848.
Hátlap: koronás kiscímer
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ
Réz, átm: 26 mm
TGYM ltsz: 64.1.249. (7 db)
Irodalom: Unger 1976.: 1432. a.

2.

3. Egy krajcár, 1848
Előlap: EGY KRAJCZÁR 1848.
Hátlap: koronás címer
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ
Réz, átfúrva, átm.: 26 mm
BM ltsz.: 55.154.1. (11 db), 55.226.1., 55.313.1. (5 db), 65.2934.1., 73.1.1.
Irodalom: Unger 1976.: 1432. a.

4. Kettő krajcár, 1848
Előlap: 2 KREUZER 1848., verdejel: A
Hátlap: osztrák császári címer
Körirat: K. K. OESTERREICHISCHE SCHEIDEMÜNZE
Réz, átm.: 31,5 mm
TGYM ltsz.: 64.1.250., TGYM ltsz.: 62.1.213. (2 db)

5. Tíz krajcár, 1848
Előlap: V. Ferdinánd arcképe, körirat: V.FERD.MAGY.H.T. ORSZ.KIRÁLYA.ERD.N.FEJED., verdejel: K.B.
Hátlap: Mária sugarak közt, Jézus a bal karján, alatta: 10.
Körirat: SZ.MÁRIA.IST.ANNYA.MAGY.OR.VÉDŐJE. 1848.
Ezüst, átm.: 23 mm
TGYM ltsz. 64.1.510.

6. Húsz krajcár, 1848
Előlap: V. Ferdinánd arcképe
Körirat: V. FERD.MAGY.H.T.ORSZ.KIRÁLYA ERD. N.FEJED., verdejel: K.B.
Hátoldal: Mária sugarak közt, Jézus a bal karján, alatta: 20.
Körirat: SZ.MÁRIA IST.ANNYA MAGY.OR.VÉDŐJE. 1848.
Ezüst, átm.: 26,5 mm
TGYM ltsz.: 64.1.509.
Irodalom: Unger 1976.: 1428.

7. Húsz krajcár, 1848
Előlap: V. Ferdinánd arcképe, mellette kétoldalt: M.I.
Körirat: V.FERD.MAGY.H.T.ORSZ.KIRÁLYA ERD.N.FEJED., verdejel: K.B.
Hátlap: Madonna gyermekkel, mögötte sugárnyalábok, alatta: 20.
Körirat: SZ.MÁRIA.IST.ANNYA MAGY.OR.VÉDŐJE.1848.
Ezüst, átm.: 26 mm
BM ltsz.: 55.367.1., 65.2932.1., 65.2933.1.
Irodalom: Unger 1976.: 1428.

8. Tallér, 1848
Előlap: V. Ferdinánd arcképe
Körirat: FERD.I.D.G.AUSTR.IMP.HUNG.BOH. R.H.N.V., verdejel: A

Hátlap: osztrák császári címer
Körirat: GAL.LOD.ILL.A.A.1848.REX.LOMB.ET.VEN.DALM., peremfelirat: RECTA, TVERI
Ezüst, átm.: 38 mm
TGYM ltsz.: 64.1.377.

9. Radetzky-emlékérem, 1848
Előlap: Radetzky lóháton, a háttérben lovas és gyalogos katonák
Körirat: GRAF RADETZKY K. K. OEST. FELDMARSCHALL
Hátlap: a különböző fegyvernemek jelképei és zászlói, felette a kétfejű sas a császári koronával, körirat: DEM SIEGER V. SOMMACAMPAGNA U. CUSTOZZA U. SEINEM TAPFERN HEERE. DEN 25. JULI 1848.
Fehérfém, átm.: 40 mm
TGYM ltsz.: 71.5.11.

10. Egy krajcár, 1849
Előlap: 1 KRAJCZÁR 1849., verdejel: N.B.
Hátlap: koronás kiscímer
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ
Réz, átm.: 26 mm
TGYM ltsz.: 64.1.248. (2 db), BM ltsz.: 55.225.1.
Irodalom: Unger 1976.: 1432. b.

11. Három krajcár, 1849
Előlap: 3 KRAJCZÁR 1849., verdejel: N.B.
Hátlap: koronás kiscímer, két oldalán: 3. és K.
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ.
Réz, átm.: 33 mm
TGYM ltsz.: 64.1.247. (2 db), BM ltsz.: 55.224.1. (2db), 55.326.1. (2 db), 65.2936.1.
Irodalom: Unger 1976.: 1431.

12. Hat krajcár, 1849
Előlap: HAT KRAJCZÁR 1849., verdejel: N.B.
Hátlap: koronás kiscímer, kétoldalán: 6. és K.
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ
Ezüstözött réz, átm.: 20 mm
BM ltsz.: 55.400.1. (2 db), 65.2935.1. (2 db)
Irodalom: Unger 1976.: 1430.

13. Hat krajcár, 1849
Előlap: 6 KREUZER 1849., verdejel: A.
Hátlap: osztrák császári címer.
Körirat: K. K. OESTERREICHISCHE SCHEIDEMÜNZE
Bronz, átm.: 19,3x19,5 mm
TGYM ltsz.: 62.1.214. (2 db)

14. Hat krajcár, 1849
Előlap: 6 KREUZER 1849., verdejel: A
Hátlap: osztrák császári címer
Körirat: K. K. OESTEREICHISCHE SCHEIDEMÜNZE
Ezüstözött réz, átm.: 19 mm
BM ltsz.: 55.390.1.

15. Hat krajcár, 1849
Előlap: 6 KREUZER 1849., verdejel: A.
Hátlap: osztrák császári címer
Körirat: K. K. OESTERREICHISCHE SCHEIDEMÜNZE
Ezüst, átm.: 19,5 mm
TGYM ltsz. 64.1.251., 62.1.65. (2 db)

16. Hat krajcár, 1849
Előlap: 6 KEUZER 1849., verdejel: C.
Hátlap: osztrák császári címer
Körirat: K. K. OESTERREICHISCHE SCHEIDEMÜNZE
Ezüst, átm: 19 mm
TGYM ltsz: 72.1.1.

17. Egy krajcáros spionpénz, 1848
Előlap: EGY KRAJCZÁR 1848
Hátlap: koronás kiscímer
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ. Két darabból készült, szétcsavarozható, benne hatkrajcáros érme.
Réz, átm.: 26 mm
BM ltsz.: 97.3.1., 97.3.2.

18. Három krajcáros spionpénz, 1849
Előlap: HÁROM KRAJCZÁR 1849., verdejel: N.B.
Hátlap: koronás kiscímer, két oldalán. 3. és K.
Körirat: MAGYAR KIRÁLYI VÁLTÓ PÉNZ. Két darabból ké-

szült, szétcsavarható.
Réz, átm.: 33 mm
TGYM ltsz.: 64.1.247.

19. Letenyei pénzlelet
20 krajcár, ezüst, átm.: 28 mm, 1856 db
tallér, ezüst, átm.: 39,5 mm, 8 db
1/2 tallér, ezüst, átm.: 30,5 mm
2/3 tallér, ezüst, átm.: 33 mm, 3 db
TGYM ltsz.: 89.1.1.– 89.1.452.
A két tejesköcsögben elrejtett ezüst pénzlelet 1984. november 8-án került elő Letenyén, a Baross Gábor u. 34. sz. alatt, Kovács Tibor házánál, pinceásás közben.
1868 db érmét tartalmazott. A lelet 1754–1845. között vert pénzeket tartalmaz, csaknem az összes 20 krajcáros, tallér csupán 8 db, 1/2 tallér 1 db, 2/3 tallér 3 db. Az érmek 53%-a ausztriai pénzverőkből származik, 9%-a idegen (Bajorország, Baden, Salzburg, Trier érsekség stb.), 38%-uk készült magyarországi pénzverdében.
A pénzt Jellačić támadásakor rejtették föld alá.
Irodalom: Horváth László: A letenyei pénzlelet. In: Pannon Tükör, 1998. 2. szám. 59–65. p.

19.

Emlékérmek

1. Kossuth Lajos kormányzóvá választására készült emlékérem, 1849
Előlap: Kossuth Lajos mellképe, körirat: KOSSUTH LAJOS A MAGY. ORZ. VEZÉRJE, SZÜL: 27-DIK AP. HAV. 1806.
Hátlap: Kossuth-címer, körirat: ÉLJEN A MAGYAR. ORZÁG. KORMA: 14-DIK AP. HAV. 1849.
Ón, átm.: 41 mm
TGYM ltsz: 67.1.217.

2. Kossuth Lajos kormányzóvá választására készült emlékérem, 1849
Előlap: Kossuth Lajos mellképe
Körirat: LUDWIG KOSSUTH, GEB. D. 27. APRIL 1806.
Hátlap: Kossuth-címer
Körirat: GOTT BESCHÜTZE UNGARN 1849.
Ón, átm.: 41 mm
TGYM ltsz: 67.1.216.

3. Emlékérem Kossuth Lajos és Bem József emlékére, 1849
Előlap: Kossuth Lajos és Bem József mellképe, alattuk vízszintesen: LUD. KOSSUTH. JOS. BEM. 1849.
Körirat: VEREINT I.KAMPF FÜR UNGARNS HEIL'GE FREIHEIT., verdejel: DRENTWETT F.
Hátlap: babérkoszorúban vízszintesen: DES RUHMES UNWELKBAREN LORBEER WINDET D. GESCHICHTE EUCH BEIDEN.
Bronz, átm.: 41 mm
TGYM ltsz: 67.1.240.

4. Emlékérem Kossuth Lajos és Bem József emlékére, 1849
Előlap: Kossuth Lajos és Bem József mellképe, alattuk vízszintesen: LUD.KOSSUTH. JOS. BEM. 1849.
Körirat: VEREINT I. KAMPF FÜR UNGARNS HEIL'GE FREIHEIT., verdejel: DRENTWETT F.
Hátlap: babérkoszorúban vízszintesen: DES RUHMES UNWELKBAREN LORBEER WINDET D. GESCHICHTE EUCH BEIDEN.
Ón, átm.: 41 mm
TGYM ltsz: 67.1.241.

5. Aradi emlékérem, 1874
Előlap: ARAD 1874 Octob. 6., körirat: A NEMZET 13 VÉRTANÚJA-25 ÉVI GYÁSZEMLÉK
Hátlap: koronás címer, körirat: SZABADSÁG EGYENLŐSÉG TESTVÉRISÉG 1848 Mart. 15.
Ón, átlyukasztva, átm.: 36 mm
BM ltsz.: 55.302.1.

6. Emlékérem a szabadságharc 50. évfordulójára
Előlap: Babérágakból kinyúló lobogó SZABADSÁG / TESTVÉRISÉG / EGYENLŐSÉG felirattal.
Körirat: SZABADSÁGHARCZUNK DICSŐ EMLÉKÉRE 1848–1898
Hátlap: Felhőkből előbukó lovas szekéren álló angyal, felette felirat: ISTENÉRT / KIRÁLYÉRT / HAZÁÉRT
Bronz, függesztő karikával ellátott, átm.: 29 mm
GM ltsz.: 81.34.1.

Fatér Bernadett:

Az 1848–49-es szabadságharc Zala megyében

Válogatott bibliográfia

A bibliográfia az 1848–49-es szabadságharc Zala megyei eseményeiről és az ezekben szereplő személyek életéről szóló irodalmat tekinti át; az anyaggyűjtés 1999. június 30-án zárult. A szerzők neveinek betűrendjében közölt anyag monográfiák, tanulmányok, időszaki kiadványokban megjelent publikációk, heti- és napilapokban közölt cikkek adatait tartalmazza.

A tájékozódást névmutató segíti, de egy-egy személy esetében csak azokra a tételekre utal, amelyekben viszonylag részletes információ lelhető fel a keresett névről.

1. ABAFI Lajos: Serkentő szózat Zalából, 1849-ben. = Hazánk, 9. köt. 1888. 385–386. p. [Munícióikérés Kossuthtól máj. 18-án.]

2. ÁLDOR Imre: Deák Ferenc élete. Emlékkönyv. Bp. 1876. 253 p. [Szabadságharc: 153–185. p.]

3. Alsóörs története. Szerk. Lichtneckert András. Veszprém. 1996. 740 p. (A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai 11.) [Szabadságharc: 423–431. p.]

4. ANDRÁSSY Antal: Felderítő és információs jelentések a Kmety hadosztálynál 1849 nyarán. = Somogyi Múzeumok Közleményei 4. Szerk. Mészáros Balázs. Kaposvár. 1981. 217–242. p. [Jelentések a császáriak zalai mozgásáról; Albanich Flórián nagykanizsai városbíró Kmety Györgyhöz (1849. jún. 2.), Csertán Sándor Noszlopy Gáspárhoz (1849. júl. 2.) írt levele.]

5. ANDRÁSSY Antal: Noszlopy Gáspár (1820–1853). Kaposvár. 1987. 171 p. (Somogyi almanach 43–44.) [Zala megye 1849 nyarán.]

6. ANDRÁSSY Antal: Noszlopy Gáspár Dél-Dunántúl kormánybiztosa. = Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 16. Kaposvár. 1985. 311–337. p. [Kelet-Zala 1849-ben.]

7. ANTALL József: Asbóth Sándor. 1811–1868. = Élet és Tudomány, 1966. 10. sz. 435–438. p.

8. ARADI Péter: A Dráva-vidék védelmének szervezése 1848 nyarán. Kaposvár. 1972. 85, [3] p. (Somogyi almanach 16–17.)

9. ARATÓ Lajos: Zalai lelkészek hívó szava. Nehéz vasra verve a két premontrei szerzetes Olmütz kazamatáiban. = Zalai Hírlap, 1999. márc. 13. 7. p. [Laky Demeter, Sebesy Kálmán]

10. Asbóth Lajos emlékiratai az 1848-iki és 1849-iki magyarországi hadjáratból. 1–2. köt. Pest. 1862. 158, 85 p. [Németül: Pest. 1866.]

11. BACSA Gábor: Hadikórház Nagykanizsán, 1848–1849. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 55–58. p.

12. BALOGH Elemér: Deák Ferenc és az anyagi büntetőjog kodifikációja. = A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 129–157. p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

13. BALOGH Elemér: Az első népképviseleti választás Zalaegerszegen 1848-ban. = Zalaegerszegi Honismereti Híradó, 1985. 5–6. sz. 3–4. p.

14. BALOGH Elemér: Az első népképviseleti választások Zala megyében. = Közlemények Zala megye közgyűjteményei-

nek kutatásaiból, 1986. Szerk. Halász Imre. Zalaegerszeg. 1986. 195–209. p. (Zalai Gyűjtemény 25.)

15. BALOGH Gyula: Csányi László levelei. = Budapesti Hírlap, 1887. 110. sz. [10 levél 1848-ból]

16. BARBARITS Lajos: Nagykanizsa. Bp. 1929. 394 p. (Magyar városok monográfiája 4.) [Szabadságharc: 45–62. p.]

17. Barcza Boldizsár 1848-as honvéd őrnagy életútja. = Kustánszegi kalendárium búcsútól búcsúig. Kustánszeg. (1992). 62–64. p.

18. Báró Burits cs. kir. altábornagy levele. = Adatok Zalamegye történetéhez. Szerk. Bátorfi Lajos. 4. köt. 3. füz. Nagy Kanizsán. 1877. 168–169. p. [Kanizsa, Julius 19-én 1849.]

19. BARTA István: Csányi László (1790–1849). = Élet és Tudomány, 1960. 41. sz. 1283–1286. p.

20. BARTA István: Kossuth és Csányi. = Századok, 1952. 3–4. sz. 593–687. p.

21. A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 322 p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

22. BENDA Gyula: Alattvalóból állampolgár. A kisvárosi vezetés átalakulása az 1848–49-es forradalom idején. = Hévíz, 1996. 4. sz. 19–22. p. [Keszthely]

23. BÉRES Katalin: Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei Zala megyében. = A szabadságharc emlékei Zalában, 1848–1849. Szerk. Béres Katalin. Zalaegerszeg. 1998. 181–257. p.

24. BÉRES Katalin: Gózon Imre honvédtizedes visszaemlékezése az 1848–49-es szabadságharcra. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 29–35. p.

25. BÉRES Katalin: Miként vele, s körüle történtek. Emlékeim 1848 és 1849-d Évekből. = Zalai Hírlap, 1997. márc. 14. 5. p. [Gózon Imre szentgyörgyvölgyi kántortanító emlékezései.]

26. [Bogyay József urnak.] = Csány-emlékkönyv. Zalaegerszeg. 1906. 24–25. p. [Csány László 5 levele 1848-ból.]

27. BOGYAY Máté: Könyörület. Bucsu. = Csány-emlékkönyv. Zalaegerszeg. 1906. 16–17. p. [Csány László Keszthelyen 1848 szeptemberében.]

28. BONA Gábor: Az 1848/49-es honvédsereg Zala megyei születésű tisztjei. = A szabadságharc zalai honvédei 1848–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1992. 5–52. p. (Zalai Gyűjtemény 33.)

29. BONA Gábor: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban. Első kötet: A-Gy. Bp. 1998. 531 p. [Zalai származású tisztek adatai.]

30. BONA Gábor: Hadnagyok és főhadnagyok az 1848/49. évi szabadságharcban. Második kötet: H-Q. Bp. 1998. 745 p. [Zalai származású tisztek adatai.]

31. BONA Gábor: Kossuth Lajos kapitányai. Bp. 1988. 781 p. [Zalai származású tisztek adatai.]

32. BONA Gábor: Tábornokok és törzstisztek a szabadságharcban, 1848–49. Bp. 1983. 395. p. [Zalai származású tisztek adatai. – 2. jav. bőv. kiad. Bp. 1987.]

33. BONA Gábor: Vas megyei 48-as honvéd törzstisztek nyomában. = Vasi Szemle, 1984. 3. sz. 394–409. p. [Barcza Boldizsár, Varga Imre]

34. BONTZ József: Keszthely város monográfiája. Keszthely. 1896. 490 p. [Szabadságharc: 100–116. p.]

35. BORBÉLY György: Csány László kegyelmet ad. = Zalai évkönyv 1928. évre. (Zalamegyei almanach). Szerk. N. Szabó Gyula. Zalaegerszeg. 1928. 308–313. p.

36. BŐHM Jakab: Gyulai Gaál Miklós honvédtábornok emlékiratai az 1848–49. évi magyar szabadságharcról. = Hadtörténelmi Közlemények, 1985. 1. sz. 129–148. p.

37. BŐSZE Sándor: Két osztrák katonatiszt feljegyzései Jellačić 1848. őszi, magyarországi hadjáratáról. Naplórészletek a támadó hadsereg Somogy-Zala megyei útjáról. = Somogy megye múltjából. Levéltári évkönyv 23. Kaposvár. 1992. 133–156. p. [Hermann Dahlen von Orlaburg, Wilhelm Hompesch]

38. Csány László levele Kossuth Lajosnak. = Zalai Közlöny, 1888. dec. 1. (48. sz.) 2. p. [Arad, 1849. aug. 11.]

39. Csány-emlékkönyv. Zalaegerszeg. 1906. 85 p. [Írások és dokumentumok Csány Lászlóról. – 2. bőv. kiad. Zalaegerszeg. 1907.]

40. CSAPÓ Zoltán – HERMANN Róbert – JÁNOSI András: A dunántúli önkéntes mozgó nemzetőrség 1848-as „parancsolatkönyve". Parancskönyvek, levelezőkönyvek, naplók. = Hadtörténelmi Közlemények, 1998. 1. sz. 216–283. p.

41. CSER József: Nagy-Kanizsa a szabadságharcz alatt. 1848–49-ben. 1–20. rész. = Zalai Közlöny, 1894. nov. 10. (46. sz.) 2–3. p.; nov. 17. (47. sz.) 2. p.; nov. 24. (48. sz.) 2. p.; dec. 1. (49. sz.) 2. p.; dec. 8. (50. sz.) 3. p.; dec. 15. (51. sz.) 1–2. p.; dec. 22. (52. sz.) 1–2. p.; dec. 29. (53. sz.) 1–2. p.; 1895. jan. 5. (1. sz.) 1–2. p.; jan. 12. (2. sz.) 1–2. p.; jan. 19. (3. sz.) 2. p.; jan. 26. (4. sz.) 2. p.; febr. 2. (5. sz.) 2. p.; febr. 9. (6. sz.) 2–3. p.; febr. 16. (7. sz.) 2. p.; febr. 23. (8. sz.) 1–2. p.; márc. 2. (9. sz.) 2. p.; márc. 9. (10. sz.) 1–2. p.; márc. 16. (11. sz.) 1–2. p.; márc. 23. (12. sz.) 2–3. p. [9. rész: Csány László proklamatiója Baranya, Somogy, Tolna, Vas, Veszprém és Zalavármegyék nemzetőri Őrsere-

geihez. Nagy-Kanizsa, 1848. júl. 15. – 12–15. rész: Ferdinánd császár Jellačićnak írt levele. 1848. szept. 4., Jellačić kiáltványai.]

42. CSER József: Nagy-Kanizsa a szabadságharcz alatt. 1849-ben. 1–10. rész. = Zalai Közlöny, 1895. aug. 3. (31. sz.) 2. p.; aug. 10. (32. sz.) 1–2. p.; aug. 17. (33. sz.) 2. p.; aug. 24. (34. sz.) 1–2. p.; aug. 31. (35. sz.) 1. p.; szept. 7. (36. sz.) 2. p.; szept. 14. (37. sz.) 2. p.; szept. 28. (39. sz.) 2. p.; okt. 5. (40. sz.) 2. p.; okt. 12. (41. sz.) 1. p. [1. rész: Burits vezérőrnagy kiáltványa. 1849. febr. 3. – 2. rész: Fiath Ferenc királyi biztos felhívása. 1849. jan. 20., Kossuth Lajos kiáltványa. 1849. jan. 6. – 8. rész: Haynau kiáltványa. 1849. szept. 27.]

43. CSERNY Margit: Adatok az 1848-as forradalom és szabadságharc történetéhez Veszprém megyében. = A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei 9. Szerk. Éri István. Veszprém. 1970. 125–146. p. [Keszthely és környéke.]

44. CSERTÁN Ferenc: Zala megye kormánybiztosa az 1848/49-es szabadságharcban. = Zalaegerszegi Honismereti Híradó, 1983. 1. sz. 12–14. p. [Csertán Sándor]

45. CZIGÁNY László: Laky Demeter és Sebesy Kálmán a szabadságharcban (1848–1849). = Zalai történeti tanulmányok, 1994. Szerk. Bilkei Irén. Zalaegerszeg. 1994. 203–214. p. (Zalai Gyűjtemény 35.)

46. DARNAY (Dornyay) Béla: A Keszthelyen 1848. november végén felállított 56-ik honvéd-zászlóalj vázlatos története. Keszthely. 1948. 6 p. (Balatoni múzeumi füzetek 6.)

47. DARNAY (Dornyay) Béla: Szekovics Pál keszthelyi georgiconi hallgató és honvéd naplója 1848. május 16-tól – 1849. december 9-ig. Keszthely. 1948. 14 p. (Balatoni múzeumi füzetek 7.) [Lásd még! 216. tétel]

48. Deák békekövetsége Windischgraetznél. = Budapesti Szemle, 18. köt. 1878. 386–395. p. [Csengery Antal jegyzetei után.]

49. Deák Ferenc. Vál., sajtó alá rend., bev., jegyz. Molnár András. Bp. 1998. 262 p. (Magyar Szabadelvűek)

50. Deák Ferencz beszédei. Összegyűjt. Kónyi Manó. 1–6. köt. Bp. 1882–1898. 628, 406, 616, 518, 479, 434 p. [2. köt. 1848–1861 közötti beszédek.]

51. Deák Ferenc levele 1848-ból. = Budapesti Hírlap, 1905. márc. 2. [Jún. 20. Gyömörey Gáspárhoz.]

52. Deák közbenjárására szabadult. A 48-as szabadságharc zalai kormánybiztosa: Csertán Sándor. = Zalai kalendárium az 1992-es esztendőre. Szerk. Magyar Hajnalka. Zalaegerszeg. 1992. 60–63. p.

53. DEGRÉ Alajos – KERECSÉNYI Edit: Az 1848–49. évi szabadságharc zalai történetére vonatkozó iratok. = Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Szerk. Baranyai György, Degré Alajos, Kovács Lajos. Zalaegerszeg. 1974. 105–140. p.

54. DEGRÉ Alajos: Visszaemlékezéseim. 1–2. köt. Bp. 1883. 180, 224 p. [2. kiad. Uo. 1884., 3. kiad. Uo. 1983.]

55. DEGRÉ Alajos: Zala megye központi közigazgatása 1848-ban. = Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Szerk. Baranyai György, Degré Alajos, Kovács Lajos. Zalaegerszeg. 1974. 43–59. p.

56. DERVARICS Kálmán: Alsó-Lendva története. = Zalavármegyei évkönyv a millenniumra. Szerk. Halis István, Hoffmann Mór. Nagykanizsa. 1896. 203–223. p. [Szabadságharc: 216–223. p.]

57. DERVARICS Kálmán: A révész kunyhója. Kivonat 1848. évi naplómból. 1–2. rész. = Zalai Közlöny, 1897. márc. 20.

(12. sz.) 1–3. p. ; márc. 27. (13. sz.) 1–2. p. [Alsólendva, Muravidék]

58. DERVARICS Kálmán: Veszélyes rózsa. Kivonat 1848. naplómból. 1–3. rész. = Zalai Közlöny, 1894. dec. 1. (49. sz.) 1–2. p.; dec. 8. (50. sz.) 2–3. p.; dec. 15. (51. sz.) 1. p. [Alsólendva környéke.]

59. DOBSZAY Tamás: Deák Ferenc és az igazságügyi minisztérium szervezése. = A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 93–127. p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

60. DUNKA Sándor: A szabadságharc vízi mérnökei 1. rész. Asbóth Sándor. = Víztükör, 1991. 1. sz. 19. p.

61. ÉDER József: A 47-ik zászlóalj veszedelme Komáromnál, 1848–49. = Történeti Lapok, 1892. szept. 15. (18. sz.) 193. p. [Ua. 179. tétel 241–243. p.]

62. EISSEN Gyula: Csányi László pályája. Arad. 1917. 78 p. [Szabadságharc: 23–78. p.]

63. „Első sorban ...azok közt, kiket a Haza Szent tüze állandóan hevít..." 1848 márciusa Zalában. = Zalaegerszeg, 1994. márc. 15. (11. sz.) 2. p.

64. EMBER Győző: Iratok az 1848-i magyarországi parasztmozgalmak történetéhez. Bp. 1951. 281 p. [Zala megye: 53–71. p.]

65. ESZTERGÁLYOS Ágoston: Királyi Pál (1818–1892). = Zalavármegyei évkönyv a millenniumra. Szerk. Halis István, Hoffmann Mór. Nagykanizsa. 1896. 245–247. p.

66. 1848. A szabadságharc története levelekben ahogyan a kortársak látták. Összegyűjt., bev. Deák Imre. Bp. 1942. 432 p.

67. 1848–1849. A szabadságharc és forradalom története. Szerk. Hermann Róbert. Bp. 1996. 463 p. [Zala megye: 173–174., 201–203. p.]

68. Az 1848–1849-es szabadságharc zalai honvédeinek névtára. Összeáll. Árkovics Istvánné, Csomor Erzsébet, Molnár András, Oláhné Szakály Gabriella. = A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1992. 259–421. p. (Zalai Gyűjtemény 33.)

69. FÁRA József: Csertán Sándor 48-as kormánybiztos. Megyetörténet. = A Zalamegyei Újság Karácsonya. Zalaegerszeg. 1932. 16–19. p.

70. FATÉR Bernadett: Az 1848–49-es szabadságharc Zala megyében. Válogatott bibliográfia. = A szabadságharc emlékei Zalában, 1848–1849. Szerk. Béres Katalin. Zalaegerszeg. 1998. 53–78. p.

71. FEKETE Sándor: A nemzet prókátora. Emlékezés Deák Ferencre. Bp. (1976). 126 p. (Gyorsuló idő.) [Szabadságharc: 73–81. p.]

72. FERENCZI Zoltán: Deák élete. 1–3. köt. Bp. 1904. XV, 463; XII, 433; XI, 445 p. [Szabadságharc: 2. köt. 71–221. p.]

73. FÓNAGY Zoltán: Deák Ferenc és a jobbágyfelszabadítás. = A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 21–52. p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

74. A forradalom és szabadságharc levelestára. Összeáll. bev. jegyz. V. Waldapfel Eszter. 1–4. köt. Bp. 1950–1965. XXXV, 438; XXXIII, 459; 512; 607 p. [Az 1–2. köt. sorozaton kívül, a 3–4. köt. Az Országos Széchényi Könyvtár Kiadványai 31. és 53. köteteként jelent meg.]

75. GÖNCZ László: Alsólendva hűséges volt és maradt. = Hévíz, 1998. 2. sz. 18–24. p. [Átdolgozva: Muratáj, 1998. 1. sz. 7–13. p.]

76. GRACZA György: Az 1848–49-iki magyar szabadságharc története. 1–5. köt. Bp. 1894. 451, 439, 438, 448, 449–1015. p. [Zala: 2. köt.]

77. GYALÓKAY Jenő: Egykorú adatok az 1848-i muraközi hadjárat történetéhez. Hadtörténelmi Okmánytár. = Hadtörténelmi Közlemények, 1929. 376–379. p.

78. Gyulai Gaál Miklós honvédtábornok. = Hazánk s a Külföld, 1868. máj. 21. (21. sz.) 321–322. p.

79. HAÁSZ Gabriella – KUNICS Zsuzsa – MEGYERI Anna: 1848–1849 relikviái Zala megye múzeumaiban. = A szabadságharc emlékei Zalában, 1848–1849. Szerk. Béres Katalin. Zalaegerszeg. 1998. 79–179. p.

80. HALÁSZ Imre: 1848/49 egy kevéssé ismert nótája, a „Magyar Dall". = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 28. p.

81. HALÁSZ Imre: Az önkényuralmi közigazgatás kiépülése Zala megyében 1844–1854. = Levéltári Közlemények, 1986. 1. sz. 87–126. p. [Zala megye 1849-es megszállása.]

82. HALIS István: Szines mozaik Nagy-kanizsa történetéből. Nagy-kanizsa. 1893. 137 p. [Szabadságharc: 105–137. p.]

83. HALLER Jenő: Légrád története. Eszék. 1912. 158 p. [Szabadságharc: 72–82. p.]

84. HANGODI László: Tapolca és környéke 1848/49-ben. I. Tapolca mezővárosa 1848/49-ben. Tapolca. 1998. 181 p.

85. HENTALLER Lajos: A tihanyi erőd. = Egyetértés, 1899. dec. 24. [1849. nyara.]

86. HERMANN Róbert: Csány László emlékezete. = Honismeret, 1999. 3. sz. 41–45. p.

87. HERMANN Róbert: Csány László kormánybiztosi iratai. Szerk. Molnár András. 1–2. köt. Zalaegerszeg. 1998. 432, 399 p. (Zalai Gyűjtemény 44.)

88. HERMANN Róbert: Csány László, mint a feldunai hadtest kormánybiztosa (1848. szeptember 29. – 1849. január 18.). = Kossuth kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1990. 133–219. p. (Zalai Gyűjtemény 30.)

89. HERMANN Róbert: Deák Ferenc tevékenysége 1848 októberétől a szabadságharc végéig. = A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 185–222. p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

90. HERMANN Róbert: A drávai hadtest hadműveleti naplója. = Hadtörténelmi tanulmányok. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1995. 165–210. p. (Zalai Gyűjtemény 36/1.)

91. HERMANN Róbert: A Drávától Schwechatig. Az 1848 őszi hadiesemények a Dunántúlon és a Felvidéken: 1848. szeptember-november. Jellačić horvátországi csapatainak támadásától Simunich kiszorításáig. = Századok, 1998. 2. sz. 327–370. p.

92. HERMANN Róbert: Az 1848. őszi hadi események a Dunántúlon és a Felvidéken. 1848. szeptember-november. = A szabadságharc katonai története. Pákozdtól Világosig, 1848–1849. Szerk. Bona Gábor. Bp. 1998. 131–158. p.

93. HERMANN Róbert: A feldunai hadtest kapcsolata a politikai és katonai vezetéssel az 1849. évi téli hadjárat időszakában. = Századok, 1997. 5. sz. 1101–1156. p. [Csány László szerepe.]

94. HERMANN Róbert: A kormánybiztosi rendszer 1848–1849-ben. = Hadtörténelmi Közlemények, 1998. 1. sz. 28–76. p. [Csány László]

95. HERMANN Róbert: Körmend a hadtörténelemben 1848–1849. = Körmend a hadtörténelemben. Szerk. Vizi László. Körmend. 1992. 197–251. p. [Zalaegerszeg, Zalalövő, Csány László]

96. HERMANN Róbert: Mészáros Lázár levelei Csány Lászlóhoz. Forrásközlés. = Levéltári Szemle, 1993. 1. sz. 63–76. p.

97. HERMANN Róbert: A 47. honvédzászlóalj története. = A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1992. 115–193. p. (Zalai Gyűjtemény 33.)

98. HERMANN Róbert: Az 56. honvédzászlóalj története (1848. október – 1849. október). = A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1992. 195–257. p. (Zalai Gyűjtemény 33.)

99. HERMANN Róbert: Perczel Mór első honmentő hadjárata. Zalamegye, 1848. október 17. – december 24. Zalaegerszeg. 1995. 148 p. (Zalai Gyűjtemény 36/2.)

100. HERMANN Róbert: Perczel Mór muraközi hadjárata. Hadijelentések 1848. október 11-november 9–10. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 44–52. p.

101. HERMANN Róbert: „... tán a tavasz a durva tél után kellemetes leend". Vidos József levelei és jelentései 1848. február-szeptember. = Vasi Szemle, 1998. 2. sz. 141–160. p. [Zalai adatok.]

102. HERMANN Róbert: Vidos József kormánybiztosi jelentései. 1848. október 16. – december 27. = Savaria, 22/1. 1995. 49–96. p. [A vasi nemzetőrök zalai tevékenysége.]

HERMANN Róbert lásd még! CSAPÓ Zoltán

103. A 7-ik honvédzászlóalj története. Kássa Lajos emlékeiből. 1–2. rész. = 1848–49. Történelmi Lapok, 1892. szept. 1. (16. sz.) 159–160. p.; szept. 15. (18. sz.) 193–194. p. [Átdolgozva: 179. tétel 257–261. p.]

104. HORVÁTH László: A letenyei ezüst pénzlelet. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 59–65. p.

105. HORVÁTH Sándor: Alsólendva múltja és jelene. Útmutató. Alsólendva. 1942. 121 p. [Szabadságharc: 47–54. p.]

106. HŐGYÉSZ László: Sümeg évszázadai. Veszprém. 1989. 301 p. [Szabadságharc: 137–140. p.]

JÁNOSI András lásd! CSAPÓ Zoltán

107. JÁSZBERÉNYI László: Fejezetek Nagykanizsa város történetéből. 5. Nagykanizsa 1848–49-ben. = Zalai Hírlap, 1995. máj. 23. 9. p.

108. A kanizsai legidősebb honvédtiszt. = Zalai krónika. Szerk. Halis István. 1. köt. Nagykanizsa. 1915. 190–194. p. [Horsetzky Sándor]

109. KAPILLER Imre: Zsidó társadalom Nagykanizsán 1848-ban. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 66–68. p.

110. KATONA Tamás: Csány László erdélyi főkormánybiztos (1849. január – 1849. május). = Kossuth kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1990. 221–254. p. (Zalai Gyűjtemény 30.)

111. KERECSÉNYI Edit: Az 1848-as szabadságharc a dél-zalai parasztság emlékezetében. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 88–91. p.

112. KERECSÉNYI Edit: Letenye története. Letenye. 1992. 200 p. [Szabadságharc: 51–57. p.]

113. KERECSÉNYI Edit: A szabadságharc kora a Zalakomár környéki nép emlékezetében. = Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Szerk. Baranyai György, Degré Alajos, Kovács Lajos. Zalaegerszeg. 1974. 141–169. p.

KERECSÉNYI Edit lásd még! DEGRÉ Alajos

114. KIRÁLY Béla: Deák Ferenc. Bp. 1993. 193 p. [Szabadságharc: 109–129. p.]

115. KOPPÁNY Tibor – PÉCZELY Piroska – SÁGI Károly: Keszthely. Bp. 1962. 149 p. (Magyar műemlékek.) [Szabadságharc: 63–65. p.]

116. Kossuth kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1990. 315 p. (Zalai Gyűjtemény 30.)

117. Kossuth Lajos levele Asbóth alezredesnek. = Zalai Közlöny, 1888. dec. 1. (48. sz.) 2. p. [Debrecen, 1849. febr. 9.]

118. KOVÁCS Attila: Az 1848/49-es szabadságharc muravidéki honvédei. = Murataj, 1998. 1. sz. 14–44. p.

119. KOVÁCS József: Adalékok az 1848–49-i szabadságharc 7. honvéd zászlóaljának történetéhez. Árvay Sándor nyug. járásbíró emlékirataiból. = Hadtörténelmi Közlemények, 1936. 292–309. p.

120. KOVÁCS Septimus: Négy papi arckép 48-ból. 4. Gasparich Kilit. = Vigilia, 1948. 3. sz. 151–154. p.

121. KOZMA Béla: Zalaegerszeg története. = Zalavármegye ismertetője. Szerk. kiad. Bodry László, Madarász Gyula, Zsadányi Oszkár. Sopron. 1935. 127–161. p. [Szabadságharc: 151–158. p.]

122. KOZMA Béla: Zalavármegye története. = Zalavármegye ismertetője. Szerk. kiad. Bodry László, Madarász Gyula,

Zsadányi Oszkár. Sopron. 1935. 5–126. p. [Szabadságharc: 30–34. p.]

123. KÖNCZÖL Imre: Nagykanizsa a szabadságharc idején. Cser József tanító naplója. = Honismeret, 1988. 2. sz. 29–31. p.

124. KÖRMÖCZI Katalin: „A mi megmarad, fordítsa jó célokra". Deák Ferenc hagyatéka. Bp. 1992. 478 p. [Szabadságharc: 65–82. p.]

125. KŐVÁRY Béla: Csányi László. = Adatok Zalamegye történetéhez. Szerk. Bátorfi Lajos. 2. köt. 3. füz. Nagy-Kanizsa. 1876. 129–139. p.

126. KUNICS Zsuzsa: 1848-as relikviák a kanizsai Thúry György múzeumban. = Kanizsa, 1991. márc. 15. 8–9. p.

KUNICS Zsuzsa lásd még! HAÁSZ Gabriella

127. KURUCZ György: A Georgikon alapításától 1848-ig. = Georgikon 200. I. Emlékkönyv a Georgikon alapításának 200. évfordulójára. Szerk. Fülöp Éva Mária. Keszthely. 1996. 9–129. p. [Keszthely és a szabadságharc: 50–54. p.]

128. LÁSZLÓ József: Az 1848-as bécsi légió kapitánya Dr. Goldmark József. = Zalai Új Hírek, 1992. aug. 26. 7. p.

129. LIPTÁK Gábor – ZÁKONYI Ferenc: Veszprém megye a szabadságküzdelmekben. Veszprém. 1957. 112 p. [Szabadságharc: 79–103. p.]

130. MÁRFI Ibolya: Pásztorfi a parlamentben. Emlékezés Királyi Pálra. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 82–85. p.

131. MARTON Györgyi: „Hol sírjaink domborulnak". A szabadságharc hőseinek tiszteletére állított emlékművek Nagykanizsán. = Zalai Hírlap, 1999. márc. 13. 6. p.

132. MEGYERI Anna: Fotográfiák 1848–1849 zalai szereplőiről. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 36–43. p.

MEGYERI Anna lásd még! HAÁSZ Gabriella

133. MEJLINGER Katalin: Zala megyei képviselők 1848–1849-ben. = Nótárius, 1988. 2–3. sz. 3–14. p. [Boja Gergely, Csertán Sándor, Glavina Lajos, Gyika Jenő, Horváth József, Horváth Péter, Putheány József, Simon Pál, Tolnay Károly]

134. MELCZER István: Deák Ferenc békekövetsége. = Hazánk, 2. köt. 1884. 163–166. p.

135. MÉSZÁROS István: Katolikus oktatási-nevelési emlékek a reformkori Zalából. Részletek Lendvay József emlékirataiból. = Magyar Egyháztörténeti Vázlatok. 2. köt. Bp. 1990. 201–215. p. [Lendvay József nagykanizsai gimnazista, majd honvéd. – Szabadságharc: 206–208. p.]

136. MEZEY Barna: Deák Ferenc és a büntető eljárásjog reformja 1848-ban. = A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 159–184. p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

137. MOLNÁR András: Ahol a szabadság fája virágzott. = Zalai Hírlap, 1997. márc. 14. 6. p. [Ifj. Csúzy Pál]

138. MOLNÁR András: Árvay Sándor emlékirata. Részletek egy negyvennyolcas honvédtiszt önéletrajzából. = Hadtörténelmi Közlemények, 1989. 1. sz. 94–114. p.

139. MOLNÁR András: „Csak úgy önként álltam a zászlóm alá". Laky Antal keszthelyi csizmadialegény visszaemlékezése a 7. honvédzászlóalj harcaira. = Hadtörténelmi Közlemények, 1991. 3. sz. 149–157. p.

140. MOLNÁR András: Csány László. = Rubicon, 1999. 4. sz. 45–46. p.

141. MOLNÁR András: Csány László Kanizsán. = Zalai Hírlap, 1998. márc. 14. 8. p.

142. MOLNÁR András: Csány utolsó levelei. = Kossuth kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1990. 279–288. p. (Zalai Gyűjtemény 30.)

143. MOLNÁR András: „Csuda müveltetik itt..." A pesti forradalom Csány László szemével. = Zalai Hírlap, 1991. márc. 15. 7. p.

144. MOLNÁR András: Deák Ferenc a hadbíróság előtt. Ismeretlen Deák-levelek a Zala Megyei Levéltárból. = Nótárius, 1987. 2. sz. – 1988. 1. sz. 17–18. p.

145. MOLNÁR András: Deák Ferenc „hadügyminisztersége". = Zalai Hírlap, 1993. márc. 13. 8. p.

146. MOLNÁR András: Deák Ferenc igazságügyi miniszteri irataiból. = A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 223–315. p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

147. MOLNÁR András: Deák Ferenc igazságügyi minisztersége. = Zalai Hírlap, 1998. okt. 17. 5. p.

148. MOLNÁR András: Egy „táblabíró" a forradalomban. Csány László levelei 1848 márciusából. = Levéltári Szemle, 1991. 1. sz. 72–78. p.

149. MOLNÁR András: Az első zalai honvéd. Egerszegen temették el. = Zalai Hírlap, 1992. márc. 14. 9. p. [Árvay Sándor.]

150. MOLNÁR András: Glavina Lajos, Csáktornya országgyűlési képviselője. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 72–75. p.

151. MOLNÁR András: A 7. honvédzászlóalj története. = A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. Szerk. Molnár

András. Zalaegerszeg. 1992. 53–113. p. (Zalai Gyűjtemény 33.)

152. MOLNÁR András: A 7. honvédzászlóalj történetéről, 1848–1849. Tüske Ferenc honvédorvos visszaemlékezése. = Vasi Honismereti és Helytörténeti Közlemények, 1996. 3. sz. 66–76. p.

153. MOLNÁR András: A 7. honvédzászlóalj zalai önkéntesei. Adalékok az első honvédzászlóaljak társadalmi összetételéhez. = Hadtörténelmi Közlemények, 1987. 4. sz. 753–760. p.

154. MOLNÁR András: Honvédtoborzás és újoncozás Zalaegerszegen 1848/49-ben. = Zalaegerszeg évszázadai. Várostörténeti tanulmányok. Szerk. Kapiller Imre. Zalaegerszeg. 1997. 251–273. p.

155. MOLNÁR András: Honvédtoborzás Szombathelyen 1848 nyarán. = Vasi Szemle, 1991. 4. sz. 535–548. p. [7. honvédzászlóalj; Csány László]

156. MOLNÁR András: Jellasics betörése. = Zalai Hírlap, 1996. jún. 22. 9. p.

157. [MOLNÁR András] M A: Kanizsa '48-as képviselője: Boja Gergely. = Zalai Hírlap, 1993. márc. 20. 8. p.

158. MOLNÁR András: A Kapolcs-környéki falvak társadalma az 1848-as választói névjegyzékek tükrében. = Előadások az Eger-völgye településeinek történetéből. 1. A Hajnal István Kör történeti konferenciája Kapolcs, 1996. július 19–20. Kapolcs. 1996. 47–54. p.

159. MOLNÁR András: Kegyelemből várfogság. = Zalai Hírlap, 1997. okt. 6. 5. p. [Kerkapoly Mór]

160. MOLNÁR András: Képviselőválasztás Alsólendván 1848-ban. = Lendva: 1192–1992. Tanulmányok Lendva történelméből. = Lendava: 1192–1992. Študije o zgodovini

Lendave. Szerk. Göncz László. Lendava-Lendva. 1994. 80–85. p. (Lendvai füzetek = Lendavski zvezki..)

161. MOLNÁR András: Kustánszeg honvéd őrnagya. = Zalai Hírlap, 1999. márc. 13. 6. p. [Barcza Boldizsár]

162. MOLNÁR András: Lipótvár feladása. = Életünk, 1998. Különszám. 540–550. p. [7. honvédzászlóalj]

163. MOLNÁR András: A Muraköz 1848-ban. = Századok, 1998. 2. sz. 293–326. p. [Ua.: Muratáj, 1998. 1. sz. 45–89. p.]

164. MOLNÁR András: A muraközi horvátok 1848–1849 viharában. = Zalai kalendárium az 1999-es esztendőre. Szerk. Mihovics József. Zalaegerszeg. 1998. 106–111. p.

165. MOLNÁR András: Nagy Iván 1848-as honvédélményeiből. Újabb adalékok a 7. honvédzászlóalj történetéhez. = Zalai történeti tanulmányok. Szerk. Káli Csaba. Zalaegerszeg. 1997. 159–179. p. (Zalai Gyűjtemény 42.)

166. MOLNÁR András: Püspöky Grácián emlékezete. = Zalai Hírlap, 1996. márc. 14. 6. p.

167. MOLNÁR András: A „rettenthetetlen" zászlótartó. Püspöky Grácián, 1817–1861. = Hadtörténelmi Közlemények, 1997. 2. sz. 286–295. p.

168. MOLNÁR András: Szemtanúk Csány László vértanúhaláláról. = Zalai Hírlap, 1990. okt. 6. 7. p.

169. MOLNÁR András: A vasi nemzetőrség kanizsai „kalandja" 1848 októberében. Chernel Kálmán visszaemlékezése. = Vasi Szemle, 1991. 2. sz. 227–232. p.

170. MOLNÁR András: Zala megye 1848-as országgyűlési képviselői. = Honismeret, 1999. 3. sz. 13–19. p.

171. MOLNÁR András: Zalaegerszeg 1848–1849-ben. Zalaegerszeg. 1998. 140 p. (Zalaegerszegi Füzetek 5.)

172. MOLNÁR András: Zalaegerszeg nemzetőrei 1848-ban. = Hadtörténelmi tanulmányok. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1995. 143–163. p. (Zalai Gyűjtemény 36/1.)

173. MOLNÁR András: A zalai 47. honvédzászlóalj felállítása 1848 őszén. = Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból, 1987. Szerk. Bilkei Irén. Zalaegerszeg. 1987. 113–128. p. (Zalai Gyűjtemény 26.)

174. MOLNÁR András: „Zalának elszállt lelke..." Csertán Sándor kormánybiztos jelentései és levelei 1849. május 26. – július 29. = Századok, 1999. 2. sz. 329–372. p.

175. Nagy Iván naplója. Visszaemlékezések. Szerk. Tyekvicska Árpád. Balassagyarmat. 1998. (Nagy Iván könyvek 1.) [7. honvédzászlóalj: 61–78. p.]

176. NEUSIEDLER Jenő: Gasparich Márk az 1853. szept. 3-án a magyar szabadságért vértanú halált halt ferencrendü szerzetes életrajza. Csáktornya. 1910. [15 p.] [Ua.: Neusiedler Jenő: Životopis Gasparich Marka redovnika reda svetoga Ferenca, koji je leta 1853. septembra 3-ga za magjarsku slobodu mučenicku smrt podnosel. Na medjimurski jezik prvodil Gjuro Gasparics. Nagykanizsa. 1912. 15 p.]

177. NIZSALOVSZKY Endre: Deák Ferenc és a magyar polgári magánjog kialakulása. = Tanulmányok Deák Ferencről. Zalaegerszeg. 1976. 61–84. p. (Zalai Gyűjtemény 5.) [Deák Ferenc szerepe az 1848-as jogalkotásban.]

178. NOVÁK Mihály: Csány László utolsó napjai. = Csány-emlékkönyv. Zalaegerszeg. 1906. 64–72. p.

179. NOVÁK Mihály: Zalavármegye az 1848–49. évi szabadságharcban. Zalaegerszeg. 1899. 171 p. [2. bőv. kiad. Uo. 1906. 391 p.]

180. OLÁH András: Csány László emlékezete (1790–1848). = Honismeret, 1990. 4. sz. 12–14. p.

PÉCZELY Piroska lásd! KOPPÁNY Tibor

181. PORDÁN Ildikó: Honvédtüzérként a Muraközben. László Károly naplójából. = Hadtörténelmi tanulmányok. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1995. 211–236. p. (Zalai Gyűjtemény 36/1.)

182. RAINER Pál: Weinmann Imre 1848/1849-es honvéd főhadnagy hagyatéka. = Turul, 69. köt. 1996. 3–4. füz. 67–76. p.

183. RASSY Tibor: Pápai diák a szabadságharcban. Részletek Köveskáli Nemes Balogh Gábor honvéd főhadnagy önéletírásából. = Új Horizont, 1993. 4–5. sz. 95–102. p.

SÁGI Károly lásd! KOPPÁNY Tibor

184. Saját kezébe, ott, ahol... Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc Hadtörténelmi Levéltárban őrzött katonai irataiból. Szerk. Farkas Gyöngyi. Bp. 1998. 271 p.

185. SÁNDOR Pál: Kiadatlan levéltári források 1848-ból. = Századok, 1997. 5. sz. 1083–1100. p. [9 levél a Festeticsek családi levéltárából a bécsi és a pesti forradalomról, jelentések a paraszti elégedetlenségről.]

186. SARLÓS Béla: Deák és Vukovics. Két igazságügyminiszter. Bp. 1970. 107 p. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 54.)

187. SEBŐK Samu: Adatok Zalaegerszeg r. t. város történetéből. Zalaegerszeg. 1902. 87 p. [Szabadságharc: 69–85. p.]

188. SIMON V. Péter – TILCSIK György: A vas megyei mozgóvá tett nemzetőrség és levelezőkönyve 1848. július–szeptember. = Savaria, 17–18. 1988. 269–333. p. [A vasi nemzetőrök zalai tevékenysége.]

189. SIMONFFY Emil: A jobbágyfelszabadítás néhány problémája a Nyugat-Dunántúlon. = Vasi Szemle, 1984. 2. sz. 215–228. p. [Zalai statisztikai adatokkal.]

190. SIMONFFY Emil: A jobbágyfelszabadítás Zala megyében. = Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Szerk. Baranyai György, Degré Alajos, Kovács Lajos. Zalaegerszeg. 1974. 60–104. p.

191. SÜLE Sándor: A keszthelyi Georgikon. 1797–1848. Bp. 1967. 245 p. [Szabadságharc: 226–230. p.]

192. A szabadságharc emlékei Zalában, 1848–1849. Szerk. Béres Katalin. Zalaegerszeg. 1998. 257 p.

193. Szabadságharcz idejében a nagykanizsai sóhivatalhoz érkezett levelek. = Zalai Közlöny, 1890. szept. 13. (37. sz.) 2–3. p. [3 levél: Kossuth Lajos, Duschek Ferenc és Györffy aláírással.]

194. A szabadságharcz idejéből. = Adatok Zalamegye történetéhez. Szerk. kiad. Bátorfi Lajos. 5. köt. 5–6. füz. Nagy-Kanizsán. 1878. 327–333. p. [A muraközi hadművelet – Perczel Mór jelentéséből.]

195. A szabadságharc zalai honvédei. 1848–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1992. 421, [16] p. (Zalai Gyűjtemény 33.)

196. Szabadságharczunk idejéből. = Adatok Zalamegye történetéhez. Szerk. kiad. Bátorfi Lajos. 4. köt. 3. füz. Nagy-Kanizsán. 1877. 150–154. p. [Csány László 1848-ban Nagykanizsán és Zalaegerszegen kelt két felhívása; a megyei Bizottmány 1848. december 27-i részes kiírása; Faiszl János lendvai városbíró beszámolója Csillag Lajos alispánnak a katonaság pusztításairól (1849. jún. 4.)]

197. SZABÓ Csaba: Zala megye az 1848-as forradalomban. (Részlet) = Zalaegerszegi Honismereti Híradó, 1985. 5–6. sz. 34–41. p.

198. SZABÓ Gyula, N.: A budavári hős sirjánál. A két Püspöky. = Szabó Gyula, N.: Zalaország. 1. köt. Zalaegerszeg. 1926. 12–14. p. [Püspöky Grácián]

199. SZALAY Sándor: Deák Ferenc (1803–1876). = Zalavármegyei évkönyv a millenniumra. Szerk. Halis István, Hoffmann Mór. Nagykanizsa. 1896. 20–23. p.

SZÁNTÓ Endre lásd! SZÁNTÓ Imre

200. SZÁNTÓ Imre – SZÁNTÓ Endre: Alsópáhok és Felsőpáhok története. Alsópáhok. 1990. 352 p. [Szabadságharc: 171–177. p.]

201. SZÁNTÓ Imre: Egy dunántúli falu, Alsópáhok története. Bp. 1960. 310 p. [Szabadságharc: 174–177. p.]

202. SZÁNTÓ Imre: Hévíz története. 1–2. köt. Szeged. 1977–1980. 235, 404 p. [Szabadságharc: 1. köt. 164–169. p.]

203. SZÁNTÓ Imre: A parasztság kisajátítása és mozgalmai a gróf Festeticsek keszthelyi ágának birtokain 1711–1850. Bp. 1954. 254 p. [Szabadságharc: 184–226 p.]

204. SZARKA Lajos: A tábornok bére. Hévíz. 1997. 175, [36] p. [Gyulai Gaál Miklós]

205. SZARKA Lajos: A Tihanyi-félsziget és a Balaton-felvidék az 1848–49-es szabadságharc utolsó hónapjaiban. = Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból, 1988. Szerk. Bilkei Irén. Zalaegerszeg. 1989. 157–167. p. (Zalai Gyűjtemény 28.) [Ua. Hévíz, 1994. 2. sz. 32–40. p.]

206. SZIKLAY János: Nagykanizsa története. = Zalavármegye ismertetője. Szerk. kiad. Bodry László, Madarász Gyula, Zsadányi Oszkár. Sopron. 1935. 174–191. p. [Szabadságharc: 179–180. p.]

207. SZŐCS Sebestyén: Csány László kormánybiztosi tevékenysége 1848 áprilistól szeptember végéig. = Kossuth

kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1990. 63–132. p. (Zalai Gyűjtemény 30.)

208. TAKÁCS J. Ince: Zalatárnok község és plébánia története. Zalatárnok. 1997. 414 p. [Tárnoki honvédek 1848–1849-ben: 334–335. p.]

209. TÁLAS Géza: Újabb adatok Gasparich Kilitről. = Vigilia, 1963. 190–192. p.

210. TANTALICS Béla: Lenti története. 1. köt. 1849-ig. Lenti. 1993. 287 p. (Lenti honismereti gyűjtemény 4.) [Szabadságharc: 170–184. p., Dokumentumok: 244–250. p.]

211. TAR Ferenc: Asbóth Sándor, az amerikai polgárháború tábornoka. = Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból, 1987. Szerk. Bilkei Irén. Zalaegerszeg. 1987. 145–162. p. (Zalai Gyűjtemény 26.)

212. TAR Ferenc: Lincoln magyar tábornoka. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 86–87. p. [Asbóth Sándor]

213. TAR Ferenc: Lincoln magyar tábornoka. Asbóth Sándor életútja. Hévíz. 1998. 172, [37] p.

TILCSIK György lásd! SIMON V. Péter

214. TÓTH Károly: Az 56-ik honvéd-zászlóalj története. 1848–49-ben. Csurgó. 1893. 94 p.

215. TUBOLY Viktor: Csányi László 1790–1849. = Zalavármegyei évkönyv a millenniumra. Szerk. Halis István, Hoffmann Mór. Nagykanizsa. 1896. 79–81. p.

216. UGRÓCZKY Mihály: Egy keszthelyi diák naplója. = Igaz Szó, 23. 18. 1978. szept. 8–9. p. [Részletek Szekovics Pál 1848. máj. 16. – 1849. dec. 10-ig írt naplójából; Lásd még! 47. tétel]

217. Ujabb levelek Deák Ferencztől Tarányi Józsefhez. = Pesti Napló, 1876. 71. sz. [1848. márc. 18. és jún. 15.]

218. URBÁN Aladár: Csáktornyától Velencéig. Csány László kormánybiztos jelentései Dráva-vonalról és a visszavonulás állomásairól 1848. augusztus 29. – szeptember 27. = Századok, 1998. 2. sz. 417–456. p.

219. URBÁN Aladár: Deák Ferenc a Batthyány-kormányban. = A Batthyány-kormány igazságügyi minisztere. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1998. 53–91. p. (Zalai Gyűjtemény 43.)

220. URBÁN Aladár: A nemzetőrség és honvédség szervezése 1848 nyarán. Bp. 1973. 426 p.

221. VADAS Zsuzsa: „Ferenc, nagyon elhibáztad". A halálra ítélt '48-as zalai kormánybiztosról. Emlékezik: Csertán Ferenc, a dédunoka. = Zalaegerszeg, 1993. márc. 17. 2. p. [Csertán Sándor]

222. VAJDA László: Zala megye az 1848–49-es polgári forradalom és szabadságharc idején. = Honismeret, 1999. 3. sz. 8–12. p.

223. VAJDA László – VAJDA Lászlóné: Zala megye az 1848–49-es polgári forradalom és szabadságharc idején. = Zalai Tükör, 1974. 1. köt. 1848/49. zalai eseménytörténete. Szerk. Baranyai György, Degré Alajos, Kovács Lajos. Zalaegerszeg. 1974. 5–42. p.

224. VAJDA Lászlóné: Csertán Sándor, Zala megye kormánybiztosa (1809–1864). = Zalai történeti tanulmányok, 1994. Szerk. Bilkei Irén. Zalaegerszeg. 1994. 215–243. p. (Zalai Gyűjtemény 35.)

225. VAJDA Lászlóné: 1848–49 zalai kronológiája. = A szabadságharc emlékei Zalában, 1848–1849. Szerk. Béres Katalin. Zalaegerszeg. 1998. 9–52. p. [Részletek: Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 92–94. p.]

VAJDA Lászlóné lásd még! VAJDA László

226. VARGA János: A jobbágyfelszabadítás kivívása 1848-ban. Bp. 1971. 367 p.

227. VARGA János: Népfelkelő és gerillaharcok Jellasics ellen 1848 őszén. Bp. 1953. 339 p. (Negyvennyolcas partizánok 1. rész.)

228. VARGA Sándor: Vidékünk szabadságharcosai az 1848/49-es forradalomban. = Naptár '95. A szlovéniai magyarok évkönyve. Főszerk. Szúnyogh Sándor. Lendva. 1994. 64–71. p. [Alsólendva és környéke]

229. VARSÁNYI Péter István: Csányi László Szegeden és Csongrád megyében. = Tanulmányok Csongrád megye történetéből 14. Szeged. 1989. 187–195. p.

230. VARSÁNYI Péter István: A Szemere-kormány közmunka és közlekedésügyi minisztere (1849. május – augusztus). = Kossuth kormánybiztosa Csány László, 1790–1849. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1990. 255–278. p. (Zalai Gyűjtemény 30.)

231. VARSÁNYI Péter István: A szombathelyi egyházmegye szerepe és története a forradalomban és szabadságharcban (1848–1849). 1–2. rész. = Vasi Szemle, 1998. 5. sz. 599–610.; 6. sz. 697–708. p. [Zalai adatok.]

232. VERESS D. Csaba: Győrffy Endre honvédhadnagy naplója 1849-ből. = Történeti és néprajzi dolgozatok a Kálimedencéből. Szerk. S. Lackovits Emőke. Veszprém. 1986. 6–13. p. [Győrffy Endre köveskáli születésű honvédtiszt.]

233. ZAKAR Péter: „Én éltemet szívesen föláldozom honomnak..." Gasparich Kilit 1848–49-ben. = Pannon Tükör, 1998. 2. sz. 76–81. p.

ZÁKONYI Ferenc lásd! LIPTÁK Gábor

234. Zala megye történelmi olvasókönyve. Helytörténeti szöveggyűjtemény. Szerk. Molnár András. Zalaegerszeg. 1996. 455 p. [Szabadságharc: 196–224. p.]

235. Zalaegerszeg. Dokumentumok a város történetéből. Szerk. Gyimesi Endre. Zalaegerszeg. 1985. 691 p. [Szabadságharc: 99–102. p.]

236. Zalalövő története. Az ókortól napjainkig. Szerk. Molnár András. Zalalövő. 1998. 498 p. [Forradalom és szabadságharc: 284–295. p.]

237. ZRÍNYI Károly: Csáktornya monográfiája. A vár és város története s az 1901-iki népszámlálás. Csáktornya. 1905. 455 p. [Szabadságharc: 102–118. p.]

Névmutató

Ács Ferenc 29
Ádám Ferenc 28, 195
Adorján Pongrác 23, 192
Albanich Flórián 4, 14
Árvay Sándor 23, 28, 29, 119, 138, 149, 192, 195
Asbóth Lajos 10, 28, 32, 117, 179, 184, 195
Asbóth Sándor 7, 23, 28, 32, 60, 192, 195, 211, 212, 213
Babits Jakab 28, 29, 195
Babony-Bérczi Isoó Alajos lásd! Izsó Alajos, Babony-Bérczi
Babony-Bérczi Izsó Alajos lásd! Izsó Alajos, Babony-Bérczi
Babos Pál 28, 29, 132, 195
Bácsi (Bátsy) Lajos 28, 29, 195
Bali József lásd! Baly József
Bálint József 28, 195
Balogh Gábor, Köveskáli 29, 183
Balogh Ignác 29
Balogh Sándor 28, 31, 195
Baly (Bali) József 29
Baranyai Pál lásd! Baranyay Pál
Baranyay (Baranyai) Pál 28, 29, 195
Barcza Boldizsár 17, 23, 28, 32, 33, 161, 179, 192, 195

Bardió Ferenc 23, 29, 192
Barla Károly, Újhelyi 28, 29, 195
Barthos János 23, 131, 192
Barthos József lásd! Bartos József
Bartos (Barthos) József 23, 131, 192
Bátsy Lajos lásd! Bácsi Lajos
Batthyány Zsigmond 29
Baumgartner József 28, 195
Békessi Aurél Márk lásd! Békessy Aurél Márk
Békessy (Békessi) Aurél Márk 28, 29, 195
Belus József 23, 192
Bertalan József 32
Berzsenyi János 28, 29, 195
Besenyői és Velikei Skublics Gyula lásd! Skublics Gyula, Besenyői és Velikei
Besenyői és Velikei Skublics István lásd! Skublics István, Besenyői és Velikei
Bessenyey Ernő 28, 31, 195
Bessenyey György, Galánthai 28, 29, 179, 195
Bezerédi Bezerédj Gyula lásd! Bezerédy Gyula, Bezerédi
Bezerédi Bezerédy Elek lásd! Bezerédy Elek, Bezerédi
Bezerédi Bezerédy Gyula lásd! Bezerédy Gyula, Bezerédi
Bezerédj Gyula, Bezerédi lásd! Bezerédy Gyula, Bezerédi
Bezerédy Elek, Bezerédi 28, 29, 118, 195
Bezerédy (Bezeredj) Gyula, Bezerédi 29
Blasinchich Ferenc lásd! Blasinsits Ferenc
Blasinsits (Blasinchich) Ferenc 28, 29, 195
Bocsári Svastich Benő lásd! Svastics Benő, Bocsári
Bocsári Svastich Károly lásd! Svastics Károly, Bocsári
Bocsári Svastics Benő lásd! Svastics Benő, Bocsári
Bocsári Svastics Károly lásd! Svastics Károly, Bocsári
Bodenburg András 28, 29, 195
Bogyay Gyula, Várbogyai és Nagymádi 29
Bogyay József, Várbogyai és Nagymádi 26, 28, 29, 195
Bogyay Kálmán, Várbogyai és Nagymádi 28, 29, 195
Boja Gergely lásd! Bója Gergely
Bója Gergely 14, 133, 157, 170
Bonyhádi Perczel Gyula lásd! Perczel Gyula, Bonyhádi
Botka János 28, 31, 195
Bögellői Kosár Ferenc lásd! Kosár Ferenc, Bögelloi

Bögelloi Kossár Ferenc lásd! Kosár Ferenc, Bögelloi
Böhm Jakab 23, 192
Bölcs Sándor 23, 28, 31, 192, 195
Böröczy József 23, 192
Böröndi Böröndy Béni lásd! Böröndy Béni, Böröndi
Böröndy Béni, Böröndi 29
Bősze József 29
Braida Ádám 28, 195
Budai Antal, Nyéki lásd! Buday Antal, Nyéki
Buday (Budai) Antal, Nyéki 29
Buttler, Julius Carl 29
Büky Gyula, Felsőbüki 29
Csány László 8, 15, 19, 20, 23, 26, 27, 35, 38, 39, 40, 41, 62, 86, 87, 88, 93, 94, 96, 100, 101, 110, 116, 125, 140, 141, 142, 143, 148, 155, 164, 168, 178, 179, 180, 184, 192, 196, 207, 215, 218, 229, 230
Császár József lásd! Kaiser József
Cseke (Czeke) Mihály 29
Cser József 41, 42, 123
Csertán Sándor 4, 23, 44, 52, 69, 133, 170, 171, 174, 179, 192, 221, 224
Csillagh László 23, 28, 31, 132, 192, 195
Csizmazia László 23, 192
Csoknyay János, Pusztakovácsi és Sároslaki 23, 28, 29, 179, 192, 195
Csontos Károly 31
Csúzy Pál, ifj. 28, 32, 101, 137, 195
Czeke Mihály lásd! Cseke Mihály
Czigány Bertalan 28, 31, 195
Damburgi (Dauneberg) Ede 28, 32, 195
Darás (Darázs) Zsigmond, Porpáczi 23, 28, 29, 131, 192, 195
Darázs Farkas lásd! Darás Zsigmond, Porpáczi
Darázs Lajos, Darázsporpácsi 28, 29, 195
Darázs Zsigmond lásd! Darás Zsigmond, Porpáczi
Darázsporpácsi Darázs Lajos lásd! Darázs Lajos, Darázsporpácsi
Dauneberg Ede lásd! Damburgi Ede
Deák Ferenc 2, 12, 21, 23, 48, 49, 50, 51, 59, 71, 72, 73, 89, 101, 124, 134, 144, 145, 146, 147, 177, 186, 192, 199, 217, 219
Deák Lajos 23, 28, 31, 179, 192, 195

Derencsény Antal 28, 29, 195
Dervarics Kálmán 56, 57, 58
Donászy Ferenc 28, 29, 195
Döme János 28, 29, 195
Dőry János, Jóbaházi 29
Éder József 28, 29, 195
Eperjesy Sándor lásd! Eperjessy Sándor
Eperjessy (Eperjesy) Sándor 23, 28, 131, 132, 192, 195
Esser József 29
Fábián József 28, 29, 195
Faiszl János 196
Farkas Géza 23, 192
Farkas János 28, 31, 195
Fehér (Fejér, Feyér) György 28, 29, 118, 195
Fehér Ottó lásd! Fejér Ottó
Fejér György lásd Fehér György
Fejér (Fehér) Ottó 29
Feyér György lásd! Fehér György
Felsőbüki Büky Gyula lásd! Büky Gyula, Felsőbüki
Fodor Jakab lásd! Frank Jakab
Folly Bernát 23, 192
Frank Antal 29
Frank (Fodor) Jakab 28, 32, 195
Frank József lásd! Frank Jakab
Gaál Endre, Gyulai 23, 28, 31, 192, 195
Gaál Miklós, Gyulai 28, 32, 36, 78, 184, 195, 204
Galánthai Bessenyey György lásd! Bessenyey György, Galánthai
Galsai Kovách Ernő lásd! Kovách Ernő, Galsai
Gánóczi Keczkés Leó lásd! Keczkés Leó, Gánóczi
Gánóczi Keczkés Vince lásd! Keczkés Vince, Gánóczi
Gasparich Kilit (Márk) 28, 32, 120, 176, 179, 195, 209, 233
Gergye János 23, 29, 192
Gerzsó Ádám (Pál) 28, 29, 195
Gerzsó János 31
Gigi Sándor 28, 195
Glavina Lajos 14, 23, 133, 150, 170, 192
Goldmark József 128
Goldstrich Hersel 28, 29, 195
Gosztonyi Ferenc 28, 195

Góth Gábor 28, 29, 195
Gózon Imre 23, 24, 25, 192
Göncz (Károly) Lajos 28, 31, 195
Gözsy Kálmán 29
Gyika Jenő 133, 164, 179
Gyömörey János, Győri, Gyömörői és Teölvári 179
Gyömörey Kristóf, Győri, Gyömörői és Teölvári 29
Győrffy Endre 232
Győri, Gyömörői és Teölvári Gyömörey János lásd! Gyömörey János, Győri, Gyömörői és Teölvári
Győri, Gyömörői és Teölvári Gyömörey Kristóf lásd! Gyömörey Kristóf, Győri, Gyömörői és Teölvári
Gyulai Gaál Endre lásd! Gaál Endre, Gyulai
Gyulai Gaál Miklós lásd! Gaál Miklós, Gyulai
Gyuriss János 28, 29, 195
Haas József 23, 192
Háczky (Hátzky) Kálmán 28, 30, 195
Harsay Ferenc 28, 31, 195
Hári Pál lásd! Háry Pál
Háry (Hári) Pál 28, 30, 195
Hátzky Kálmán lásd! Háczky Kálmán
Heisenberger Ferenc 30
Hencz Ignác 30
Herczeg Lipót 30
Hertelendi és Vindornyalaki Hertelendy Elek lásd! Hertelendy Elek, Hertelendi és Vindornyalaki
Hertelendi és Vindornyalaki Hertelendy Imre lásd! Hertelendy Imre, Hertelendi és Vindornyalaki
Hertelendi és Vindornyalaki Hertelendy Kálmán lásd! Hertelendy Kálmán, Hertelendi és Vindornyalaki
Hertelendy Elek, Hertelendi és Vindornyalaki 30
Hertelendy Imre, Hertelendi és Vindornyalaki 30
Hertelendy Kálmán, Hertelendi és Vindornyalaki 28, 31, 132, 195
Hideg József 28, 195
Hóbor György 30
Hollán Ernő 132
Horsetzky Lajos 30
Horsetzky Sándor 108
Horváth Gábor 28, 30, 195

Horváth János 28, 30, 195
Horváth József 133, 170
Horváth Károly 28, 195
Horváth László 28, 32, 195
Horváth Péter 133, 170
Horváth Vendel 30
Hönig Ferenc 28, 30, 195
Hrabovai Hrabovszky Flórián lásd! Hrabovszky Flórián, Hrabovai
Hrabovszky Flórián, Hrabovai 28, 30, 195
Iby Henrik 28, 30, 195
Inkey János, Palini 28, 31, 179, 195
Inkey Kázmér, Palini 28, 32, 37, 195
Inkey László, Palini 23, 28, 30, 179, 192, 195
Isoó Alajos, Babony-Bérczi lásd! Izsó Alajos, Babony-Bérczi
Izsó (Isoó) Alajos, Babony-Bérczi 30
Jákum Ferenc 179
Jánosházi Jánossy Ede lásd! Jánossy Ede, Jánosházi
Jánossy Ede, Jánosházi 30
Jánossy Sándor 28, 195
Jóbaházi Dőry János lásd! Dőry János, Jóbaházi
Jósa Ferenc lásd! Józsa Ferenc
Józsa (Jósa) Ferenc 28, 31, 195
Kaiser (Császár) József 28, 30, 31, 195
Kalotsa Balázs 132
Kássa Lajos 30, 103, 179
Kaufmann Lipót 28, 30, 195
Kecskeméthy Albert 28, 31, 195
Keczkés Leó, Gánóczi 30
Keczkés Vince, Gánóczi 30
Kerkápoly Balázs 28, 30, 195
Kerkápoly Mór, Kővágóörsi 23, 28, 32, 132, 159, 192, 195
Kerkápoly Tivadar 28, 31, 195
Király József lásd! Királyi Pál
Királyi Pál 23, 28, 32, 65, 94, 130, 132, 179, 192, 195
Kisfaludi Kisfaludy Gyula lásd! Kisfaludy Gyula, Kisfaludi
Kisfaludy Gyula, Kisfaludi 28, 30, 179, 195
Kisfaludy Mór 32, 179
Klein Farkas 23, 192
Klosszer Boldizsár lásd! Plosser Boldizsár

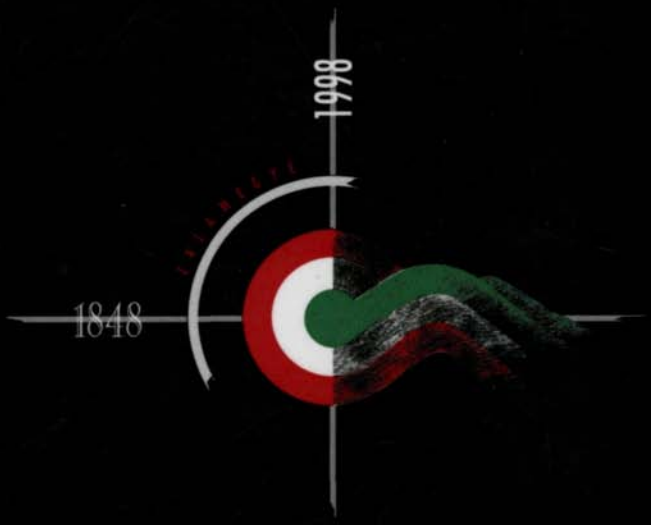
Konkoly-Thege Lajos 28, 30, 195
Koppányi Gyula 28, 30, 195
Kosár (Kossár) Ferenc, Bögellői 28, 30, 195
Kossár Ferenc, Bögellői lásd! Kosár Ferenc, Bögellői
Kovách Ernő, Galsai 28, 32, 132, 195
Kovács Ferenc 28, 30, 195
Kováts Vendel 132
Königmayer János 23, 28, 30, 192, 195
Köszörűs János 28, 30, 195
Kővágóörsi Kerkápoly Mór lásd! Kerkápoly Mór, Kővágóörsi
Köveskáli Balogh Gábor lásd! Balogh Gábor, Köveskáli
Kövesy József 28, 195
Krizmanics Lajos 28, 30, 195
Kugler Nándor (Ferdinánd) 28, 30, 195
Kugler Nándor (Sándor) lásd! Kugler Nándor (Ferdinánd)
Laky Antal 132, 139
Laky Demeter 9, 23, 45, 132, 192
László Károly 181
Legény Márk 28, 30, 195
Légmán Imre 28, 195
Lendvay József 135
Lipschitz Sándor 23, 192
Losert (Lozert) Leopold 30
Lozert Leopold lásd! Losert Leopold
Lukács Károly 132
Lukács Miklós 30
Luperszbek (Lupperszbek) Imre József 30
Lupperszbek Imre József lásd! Luperszbek Imre József
Magyar Antal 28, 30, 195
Magyar Ernő Ferenc 28, 195
Márjássy János 132
Martinkovics Károly 28, 31, 195
Mészáros Antal 23, 192
Mocsáry János 30
Mold Ágoston 30
Molnár Henrik 30
Molnár József 30
Molnár Pál 28, 30, 195
Monszpart János 30
Nagy Alajos 28, 30, 195

Nagy József (főhadnagy) 28, 30, 195
Nagy József (százados) 28, 31, 195
Naszluhácz Lajos 28, 30, 195
Nedeczei Nedeczky Lajos István lásd! Nedeczky Lajos István, Nedeczei
Nedeczky György 28, 195
Nedeczky Lajos István, Nedeczei 28, 31, 132, 195
Németh Pál 23, 192
Noszlopy Gáspár 4, 5, 6
Nuchecz József lásd! Nucsecz József
Nucsecz (Nuchecz) József 28, 30, 195
Nyéki Budai Antal lásd! Buday Antal, Nyéki
Nyéki Buday Antal lásd! Buday Antal, Nyéki
Nyírlaki Oszterhuber László lásd! Oszterhuber László, Nyírlaki
Nyírlaki Oszterhuber Péter lásd! Oszterhuber Péter, Nyírlaki
Oszterhuber József lásd! Tarányi József
Oszterhuber László, Nyírlaki 28, 30, 195
Oszterhuber Péter, Nyírlaki 28, 31, 195
Paar Károly lásd! Paár Károly
Paár (Paar) Károly 28, 30, 195
Padoss Antal 28, 31, 195
Páldi (Páldy) Ádám 28, 30, 195
Páldy Ádám lásd! Páldi Ádám
Palini Inkey János lásd! Inkey János, Palini
Palini Inkey Kázmér lásd! Inkey Kázmér, Palini
Palini Inkey László lásd! Inkey László, Palini
Pántz Ferdinánd 28, 195
Páros Endre, Váraljai 23, 131, 192
Pati (Paty) Mihály 30
Paty Mihály lásd! Pati Mihály
Paulovics Pál 28, 30, 195
Pazsiczky József 28, 32, 118, 195
Pehm (Pem) András 28, 195
Pem András lásd! Pehm András
Péntek György 23, 192
Perczel Gyula, Bonyhádi 28, 30, 195
Perczel Mór 90, 92, 99, 100, 179, 184, 194
Pernhoffer János 28, 30, 195
Persovitcs György 132
Petrich György 28, 30, 195

Pillich Ferenc 30
Pintarics (Pinterics) István 30
Pinterics István lásd! Pintarics István
Pirovits Károly 28, 31, 195
Plosser (Klosszer) Boldizsár 28, 30, 195
Poók Alajos 28, 30, 195
Poós József 30
Porpáczi Darás Zsigmond lásd! Darás Zsigmond, Porpáczi
Povázsay Pál 28, 30, 195
Prágay János 28, 32, 195
Pusztakovácsi és Sároslaki Csoknyay János lásd! Csoknyay János, Pusztakovácsi és Sároslaki
Puteáni József lásd! Putheány József
Putheány (Puteáni) József 133, 170
Püspöky Grácián 23, 28, 30, 166, 167, 179, 192, 195, 198
Ráth János 118
Redl József 28, 31, 195
Rigler Pál lásd! Riegler Pál
Riegler (Rigler) Pál 28, 195
Saáry (Sári) Elek 28, 31, 195
Sári Elek lásd! Saáry Elek
Saáry Vince 23, 178, 192
Schlesinger Lajos 28, 195
Sebesy Kálmán 9, 23, 45, 132, 192
Sebessy Kálmán lásd! Sebesy Kálmán
Simon Pál 133, 170
Sipos Bálint 28, 195
Sipos Imre 179
Sipos Pál 28, 195
Skublics Gyula, Besenyői és Velikei 28, 132, 195
Skublics István, Besenyői és Velikei 23, 28, 32, 132, 192, 195
Spur János 28, 31, 118, 195
Stefanics Ferenc lásd! Stefanits Ferenc
Stefanits (Stefanics) Ferenc 28, 195
Strausz Antal 28, 31, 195
Svastich Benő lásd! Svastics Benő, Bocsári
Svastich Károly lásd! Svastics Károly, Bocsári
Svastics (Svastich) Benő, Bocsári 23, 28, 192, 195
Svastics (Svastich) Károly 28, 195
Szabadfy Miklós 28, 195

Szabó András 31
Szabó Samu 132, 179
Szalmay Antal 28, 195
Székely Gábor 31, 118
Szekeres József 23, 131, 192
Szekovics Pál 47, 216
Szentkirályi Aurél 23, 192
Szép László 23, 28, 192, 195
Szigethy Gyula 28, 195
Szládovics Ferenc lásd! Szládovits Ferenc
Szládovits (Szládovics) Ferenc 23, 28, 31, 192, 195
Szmodics János 23, 192
Szűcs (Szűts) Pál 28, 31, 195
Szűts Pál lásd! Szűcs Pál
Tarányi (Oszterhuber) József 217
Takách (Takács) Alajos 28, 195
Takács Alajos lásd! Takách Alajos
Tersánszky Lajos lásd! Trsztyánszky Lajos
Tolnay Károly 133, 170
Tóth János 32
Tóth Károly 28, 195
Töreki Sándor 23, 192
Török A. Flórián 28, 31, 195
Török János 28, 32, 195
Traupmann Endre 28, 195
Traupmann Lajos 28, 195
Trstyánszky (Trsztyánszky) Károly 23, 28, 132, 192, 195
Trsztyánszky Károly lásd! Trstyánszky Károly
Trsztyánszky (Tersánszky) Lajos 23, 28, 192, 195
Udvardy Pál 28, 195
Uj Imre 28, 32, 179, 195
Újhelyi Barla Károly lásd! Barla Károly, Újhelyi
Utasi Frigyes György 28, 195
Váraljai Páros Endre lásd! Páros Endre, Váraljai
Várbogyai és Nagymádi Bogyay Gyula lásd! Bogyay Gyula, Várbogyai és Nagymádi
Várbogyai és Nagymádi Bogyay József lásd! Bogyay József, Várbogyai és Nagymádi
Várbogyai és Nagymádi Bogyay Kálmán lásd! Bogyay Kálmán, Várbogyai és Nagymádi

Varga Imre 33
Vasváry József 28, 195
Veczkendy László lásd! Vöczköndy László
Vértessy Iván (János) 28, 179, 195
Vöczköndy (Veczkendy) László 28, 195
Wéber Antal 23, 192
Weinmann Imre 23, 182, 192
Wittmann Mihály 28, 195
Wrantsits Gábor 28, 195
Zámbó Lajos 28, 195
Zankó Ágoston 28, 31, 195
Zserdin Ferenc 28, 118, 195

1998
1848